LIVIU REBREANU

Opere 9

Ediție critică de

Niculae Gheran

Addenda în colaborare cu

Nicolae Coban

JAR

AMÎNDOI

Bucureşti — 1978
EDITURA MINERVA

J A R

OCTOMBRE

1

Casa avea subsol şi parter şi o fîşie de curte asfaltată cu poartă de fier împletit spre stradă, şi în fund cu geădiniță. Zugrăvită de curînd galben-cenuşiu, culoare despre care Rosmarin aflase de la un arhitect prieten că e mai durabilă şi rezistă bine la intemperii, se deosebea de celelalte clădiri din strada Transilvaniei prin fațada încărcată abondent cu ornamente de gips. Pe "ferestrele subsolului, deopotrivă de late cu cele de la parter, dar numai pe jumătate de înalte şi aproape atingînd nivelul trotoarului cu marginile de jos, trecătorii curioşi ar fi putut observa ce se petrece înlăuntru dacă doamna Rosmarin n-ar fi avut grije să tapeteze geamurile interioare cu hîrtie imitînd sticla lăptoasă.

Dintre camerele subsolului, amîndouă la stradă, una era a bunicii, iar cealaltă sufrageria de toate zilele pe care Mircea şi Liana o porecliseră în derîdere „living •room", fiindcă de fapt familia mai mult aici îşi trăia traiul: aici mîncau, afară de cînd aveau mosafiri străini, aici se odihneau şi tăifăsuiau şi plănuiau toată ziua, în jurul bătrînei mese rotunde cu vreo duzină de scaune

de subsol, să adaoge din nou doar o cameră şi antreul şi astfel să aibă tot ce trebuieşte. A lucrat fără arhitect şi l-a costat mai scump decît dacă ridica alt rînd de case, că loc aveau pe atunci destul. Pe urmă, peste alti cîtiva ani, după ce Didina a devenit d-na Rosmarin, a trebuit să mai facă o modificare, anume să astupe intrarea în subsol, exterioară, pe lîngă marchiză, pe o scăriță întunecoasă, pe unde curgea apa ca într-un rezervoriu cînd ploua tare, şi să construiască scara cea mare din dos, legătura sigură între jos şi sus, între înlăuntru şi afară.

Cît a trăit bătrînul Popescu, om harnic, încăpățînat şi autoritar, el se culca în dormitor împreună cu Frusina, iar Rosmarin cu Didina dormeau jos unde şade acum bunica cu Bebe, nepotul cel mai micuț. Războiul, cum a răscolit toate în toată lumea, a sfărîmat şi a răsturnat toate rosturile casei. Nae s-a prăpădit în refugiu, la Iaşi. N-ar fi fost nevoie să plece din Bucureşti, fiind trecut de şaizeci de ani, dar fusese cam fricos şi-i intrase în cap că nemții au să-l spînzure în Piața Palatului fiindcă i-a înjurat în gura mare, înainte de-a intra noi în luptă, şi chiar s-a certat urît pe chestia asta cu un bulgar care îndrăznise să-l contrazică. Rosmarin, ca funcționar al statului, a fost evacuat cu ordin, luîndu-şi nevasta şi pe cei doi copii, Liana numai de şase ani, iar Mircea abia mai răsărit de cum e azi Bebe. Astfel Frusina a rămas singură să-şi păzească şi casa, şi bruma de avere ce se mai agonisise. în mijlocul tuturor nenorocirilor a avut cel puțin norocul de i s-a dat în cvartir un ofițer neamț de omenie prin a cărui protecție a putut salva tot, încît n-a lipsit nici un cui cînd s-au întors din pribegie, ba a mai făcut şi cîteva îmbunătățiri, bunăoară asfaltarea curții aproape pe gratis. Atunci s-a obişnuit Frusina să doarmă în subsol, lăsînd sus pe neamț în toate camerele. Pe urmă ea, văduvă, a rămas jos, iar sus s-au instalat soții Rosmarin.

Alexandru Rosmarin era acru şi ursuz. în cei şaisprezece ani, cît au viețuit împreună, şi-a însuşit numai apucăturile tiranice şi izbucnirile de mî-nie ale socrului său, dar nimica din jovialitatea-i zgomotoasă care întreținuse în casă în general o atmosferă de voioşie. Totuşi pe Rosmarin însuşi răposatul l-a ales de ginere, dintre mai mulți pretendenți. Didina era numai fată de negustor, fără carte (tocmai bine silabisea în *Universul* lui Cazzavillan crimele şi întîmplărtle din toată lumea), fără franțuzească şi fără fasoane, dar singură la părinți, frumoasă picătură şi cu o zestre bunicică; dacă n-ar fi fost decît casa, care fatal îi revenea, şi încă însemna ceva, chiar pe vremea aceea. Rosmarin era, şi atunci, funcționar la Finanțe, fireşte, mititel de tot. Popescu a pus ochii pe el părîndu-i-se mai aşezat şi fără pretenții exagerate ca ceilalți care cereau pe şleau să le numere atîtea mii de lei. Rosmarin n-a făcut caz de bani. Iubea cu adevărat pe Didina şi mai mult suspina. Pe atunci era simpatic la înfățişare şi atît de sfios că bătrînului îi era frică să nu-i facă de rîs neamul bărbătesc. Măritîndu-şi odrasla cu un funcționar, negustorul se simțea mîndru şi în plină ascensiune pe scara socială. Atunci, ca şi totdeauna, funcționarul era idealul românului doritor de trai bun cu muncă puțină. Funcționarul înseamnă doar omul care în fiece lună primeşte sigur şi anticipat o leafă, tune-fulgere-trăznească, fie criză, fie belşug, care lucrează mai nimic şi totuşii se

ridică mereu în grad dacă e deştept, care are avantagii în toate şi pretutindeni, iar la bătrîneţe rămîne şi cu pensie pînă la moarte.

Mai tare s-a înrăit Rosmarin în ultimii ani de cînd trăia necontenit sub ameninţarea ba să fie scos la pensie înainte de termen, ba să-1 treacă în cadrul auxiliar, ba chiar să fie suprimat din serviciu pur şi simplu pentru vreun motiv oarecare, şi motive se găsesc destule dacă vor să găsească cei mari. Avea cincizeci şi opt de ani din care treizeci şi doi în serviciul statului. N-avea carte. Spunea totuşi, la nevoie, fără alte precizări, că a făcut patru clase de liceu. în statul său personal de la minister nu se găsea nici un certificat de studii, numai declaraţia lui că actele i s-au prăpădit în timpul războiului. Cînd a început el cariera biurocratică nu se căutau slujbaşii după numărul claselor absolvite, ci după obraz şi după propteaua cu care se înfăţişau. Pe el 1-a recomandat şi 1-a numit un deputat de pe vremea aceea, Dumnezeu să-1 odihnească în pace. Fiindcă avea scris frumos şi a fost supus şi harnic, l-au păstrat pînă s-a învechit, iar pe urmă nu 1-a mai putut clinti nimeni din pricina vechimii şi a drepturilor cîştigate. Dealtfel ştiind să se poarte cu superiorii, a dobîndit reputaţia de funcţionar destoinic şi a ajuns să fie socotit aproape indispensabil şi în orice caz un stîlp al breslei. La avansări însă nu 1-a ajutat norocul suficient. Au trecut peste dînsul şi buni şi răi, unii cu mai multă carte, alţii cu protecţii mari. El a luptat numai cu munca şi plecăciunile. După război pe urmă au năvălit cei cu licenţe şi diplome peste diplome. Atunci s-a resemnat de tot, mai ales cînd a fost făcut totuşi subdirector. Mărturisea tuturor că el n-are ambiţii, că se dă bucuros la o parte ca să lase loc tinerilor, că e rîndul lor acuma să lupte şi să se ridice. în sineşi însă se credea profund nedreptăţit.

Cu experienţa lui bogată, ar trebui să fie azi director general. Administraţia ţării nu se face cu diplome; practica te unge funcţionar adevărat. Lumea şi-a pierdut cumpătul, de aceea merge din rău în mai rău. Mereu ne organizăm şi ne reorganizăm de nici nu mai poţi şti ce va aduce ziua de mîine. Cînd credea să mai ia cel puţin o clasă, să-şi îmbunătăţească pensia, s-a pomenit retrogradat şef de serviciu păstrîndu-şi titlul şi salariul de subdirector. Uite, se plîngea, recunoştinţa statului pe care 1-a slujit o viaţă de om, cu cinste.

Se gîndea la pensie, neavînd încotro, dar o dorea mai tîrziu şi cît mai mare. Gîndul îl înspăimînta fiindcă îl obliga să se întrebe ce va face cînd nu va mai merge în fiecare zi la biurou? Va sta toată ziua pe acasă să încurce pe Didina, sau va bate trotoarele pentru a-şi trece timpul? Uneori îşi zicea că are să activeze în politică. îndată ce îşi va fi regulat drepturile la pensie, se va înscrie într-un partid (la liberali negreşit, căci naţionali-ţărăniştii s-au purtat mizerabil cu funcţionărimea), va vorbi la întruniri, va ajunge senator şi va pretinde vehement reorganizarea ţării pe baze sănătoase prin întărirea statutului funcţionarilor şi sporirea Ierurilor. Despre planurile acestea şi altele similare nu cuteza însă să vorbească decît cel mult cu nevastă-sa care era deplin convinsă de superioritatea lui. Nici măcar faţă de copii nu se destăinuia, mai ales faţă de copii; obraznici cum sunt, ca toţi copiii de azi, ar fi în stare să-1 ia peste picior şi să-i aducă aminte că niciodată n-a legat în lume nici trei fraze, necum un discurs.

A fost întotdeauna foarte econom şi casnic. Nu i-a prea plăcut să-i vie mosafiri şi nici el nu s-a îmbulzit la alţii cu vizitele. Păstra relaţii tocmai atîtea cît să nu zică oamenii că e sălbatec. Acuma, de cînd Liana e domnişoară mare, a trebuit să se mai schimbe lucrurile.

Fata nu poate fi ţinută sub obroc. Trebuie să iasă, trebuie să primească. Azi-mîine poate să se mărite. Ea ţine mai mult la Universitate, e studentă eminentă, numai bile albe, peste un an va avea şi licenţa în buzunar. în vremurile acestea, cînd pînă şi sergenţilor de stradă li se cer studii, nu strică să aibă şi fata diplomă, măcar ca o rezervă pentru orice eventualitate. Deşi cariera cea mai sigură pentru fete tot măritişul rămîne, dacă nemeresc un bărbat bun. Liana nu admite înţelepciunea asta, fireşte. Ea vrea o profesiune, banul ei din munca ei, să poată fi totdeauna independentă, chiar de s-ar mărita. N-ar suferi, zicea, să ajungă la cheremul nimănui. Femeia trebuie să fie egala bărbatului, nu sclava lui... Rosmarin zîmbea de cîte ori o auzea vorbind aşa. Era convins că viaţa are să-i ajusteze teoriile. Căsnicia bazată pe independenţa soţilor e sortită să se destrame tot atît de repede cum s-a încheiat.

Bătrînii nu se amestecau în micile sindrofii ale Lianei. Veneau aproape săptămînal prietene de-ale ei, ici-colo şi băieţi, vorbeau, dansau după gramofon, se mulţumeau cu un ceai, prăjituri, dulceaţă, ce se găsea. Nu însemnau vreo cheltuială simţitoare, nici vreo altfel de încurcătură. De cele mai multe ori Rosmarin nici nu trecea pe sus, în salon, unde n-ar fi făcut decît să jeneze pe tineri prin prezenţa sa. însăşi Didina de-abia se arăta şi numai ca să nu-şi închipuie, mai cu seamă fetele, că părinţii se dezinteresează de rosturile Lianei... Altceva erau sindrofiile mari cu invitaţi anume, bătrîni şi tineri, ca aceea care se pregătea pentru mîine şi din pricina căreia toată casa, de vreo săptămînă, trăia într-o continuă şi plăcută agitaţie. Asemenea petreceri dădeau două, cel mult trei pe an si de reuşita lor atîrna oarecum onoarea familiei.

O importanţă cu totul deosebită avea sindrofia de întîi novembre. Era ziua Lianei, aleasă de ea acum trei ani, cînd a intrat în Universitate şi în lume. Cea dintîi a fost şi cea mai strălucită: au avut şi lăutari, au servit şi puţină şampanie şi s-a prelungit pînă spre dimineaţă. Pe-atunci criza nu bîntuia încă atît de cumplit ca azi.

Pentru sindrofia de mîine Rosmarin părea mai înfrigurat ca toţi. Iar circulau, de un răstimp, veşti grave despre primeniri de funcţionari şi, fiindcă el se socotea mereu ameninţat, voia să-şi asigure oarecare propteli în minister, ca să fie cel puţin prevenit, de s-ar întîmpla vreo nenorocire. De aceea a poftit cîteva persoane simandicoase cu care să se sfătuiască şi de la care să afle noutăţi. Pe chestia invitaţilor însă se ciocnea cu Liana care privea petrecerea aceasta ca o proprietate a ei şi căuta să reducă pe bătrîni. Chiar la dejun a fost o discuţie destul de animată, încît Rosmarin s-a enervat rău că o fată inteligentă şi cu pretenţii nu e capabilă să judece mai serios viaţa. S-a culcat amărît, a dormit două ore şi s-a deşteptat bosumflat şi obosit. în cameră nu era decît Didina. Liana plecase cu Tinca să facă acum cumpărăturile căci mîine e duminică şi băcăniile cele mari sunt închise. Bebe ieşise cu bunica la un cinematograf. Rosmarin se învîrti puţin prin casă, apoi îşi luă pardesiul căptuşit, bombănind:

— Ia să mă mai mişc şi eu niţel că somnul ăsta m-a ameţit de tot...

— Du-te, dar să nu stai mult câ-i răcoare, să nu răceşti! zise Didina fără să ridice nasul din socotelile pieţei cu care se lupta în fiecare după-amiazi.

Bătrînul mai zăbovi prin curte, examinînd cîte ceva, ieşi. în stradă, merse pînă aproape de Cişmigiu şi apoi

se întoarse repede acasă. Se însera, se lăsase într-adevăr răcoare şi mai ales umed, încît îi era frică să nu răcească, fiindcă răcea îndată şi făcea cîte-un guturai care-l chinuia trei, patru zile, obligîndu-l să tragă ţuică pe nas pînă se îmbăta de-a binelea.

Tinca sosise între timp încărcată. Pe Liana o lăsase pe Calea Victoriei să mai tîrguiască unele mărunţişuri. Masa era plină de pachete. Didina le desfăcea, perînd, le cerceta, le admira, le preţuia. Rosmarin îşi trase un scaun şi începu să ciugulească ba din şuncă, ba din brînzeturi, pînă ce femeia îl dojeni:

— Astîmpără-te, Alexandre, că doar nu eşti copil... Ori dacă ţi-e foame să-ţi aducă Tinca un tacîm, să mănînci ca oamenii!

— Ce foame? făcu bătrînul cu gura plină, continuînd după o pauză, ca să schimbe vorba: Dar Mircea n-are de gînd să mai dea pe acasă?... El vine mîine ori nu vine, baremi să ştim?

Parcă întrebarea ar fi izbit-o în punctul cel mai dureros, d-na Rosmarin răspunse cu imputare:

— Mă mir că mai şi întrebi cînd numai tu eşti de vină că băiatul ăsta s-a stricat în aşa hal. Tu ai fost moale şi ai crezut că eşti bun şi acuma uite...

Rosmarin se simţi ofensat, se înţepeni pe scaun şi zise demn ca să-şi mascheze supărarea:

•—Tineretul de azi nu e ca pe vremea noastră, Didino, nu uita! Dacă n-ar fi el stricat din firea lui, s-ar simţi şi n-ar face ce face. Un vlăjgan de douăzeci şi opt de ani împliniţi trebuie să aibă ruşine. Eu la vîrsta lui eram însurat şi cu copil, nu cu garsoniere!

— Copilul trebuie învăţat şi cioplit şi cînd e mic, şi cînd e mare. Tinerii pot să greşească, d-aia-s tineri, dar părinţii sunt datori să-i oprească de la rele şi să-i îndrepte pe calea bună.

— Nu te-am pomenit pe tine niciodată să vorbeşti ca o femeie bătrînă şi cuminte — făcu Rosmarin mai apăsat, totuşi mereu calm fiindcă era şi servitoarea de faţă. Pe de o parte îmi reproşezi că nu-l muştruluiesc, pe de altă parte imediat sai cu gura cînd îi zic ceva...

Discuţiile asupra acestui subiect, începute acum zece luni după ce Mircea şi-a luat locuinţă în oraş, nu se mai sfîrşeau. Se simţeau profund umiliţi că fiul lor, fără să fie căsătorit, nu stă în casa părintească. A fost şcolar leneş şi numai bătrînul ştie cît s-a căciulit pînă l-a trecut dintr-o clasă în alta ca să nu-şi piardă bursa şi apoi pînă i-a obţinut un loc de funcţionar la Interne pe cînd era încă în Universitate. N-a dat nici un ban în casă, dimpotrivă l-au mai ajutat ei de multe ori deşi ştiau că-şi cheltuieşte leafa cu femei şi în petreceri. Drept recunoştinţă le-a făcut ruşinea cu garsoniera de se minunează toată lumea cumsecade.

— Dacă băiatul nostru pentru care ne-am sacrificat atîta, nu poate fi cu noi nici într-o zi ca asta, atunci ce să mai zic şi eu, dragă Alexandre? murmură d-na Rosmarin oftînd de amărăciune.

Bătrînul însă observă batjocoritor:

— Ce să te mai miri de Mircea dacă însăşi mama ta tocmai acuma se găseşte să meargă la cinematograf?

—Lasă, omule, nu fi aşa de hain cu biata matîna că ştii bine cît nu-i place dumneaei să hoinărească pe străzi, că-i bătrînă şi bolnăvicioasă... Dar dacă nu scapă de Bebe? Ori mai bine să fi lăsat copilul să păţească cine ştie ce pe la cinematografele astea de cartier?

Să aştept, domnişoară?

-Dacă-ţi face plăcere...

— Mult?

— Pînă mîine dimineață, cred. Sunt acasă la mine, aici!

Văzînd mutra uluită a tînărului. Liana izbucni într-un rîs zgomotos. Totuşi numai după ce intră în curte şi închise poarta, continuă:

— Da, da, uită-te bine la numărul casei... Strada Transilvaniei, 33!... Şi acuma îți mulțumesc că m-ai urmărit cu atîta perseverență şi m-ai adus acasă. Cel puțin mi-ai ținut de urît, deşi eu nu ți-am răspuns pînă aici. Bună seara !

Dispăru în fundul curții fredonînd ironic şi aproape alergînd parcă i-ar fi fost frică. Părinții îi auziră paşii grăbiți coborîhd pe scară şi glasul băiețesc care lălăia în tactul treptelor o melodie zvăpăiată. Năvăli pe uşă cu o vioiciune care risipi atmosfera mocnită din cameră:

— Uf! Sunt ostenită de nici nu vă văd!... Tincuţo, ia repede pardesiul şi blana şi du-le sus!... în Piața Palatului s-a agățat de mine un cavaler şi nu m-a slăbit pînă acasă! Ce m-a pisat! Şi numai prostii! păcat de el, că altfel era băiat nostim... Ce zici, mămicule scump, ți-a plăcut ce-am tîrguit?... Superbe lucruri, nu-i aşa? Şi n-am cheltuit peste prevederi, ba încă mi-am luat ceva şi pentru sufletul meu...

Mamă-sa o sorbea din ochi de dragoste şi admirație. Rosmarin clipea mişcat, aprobîndu»-i fiece cuvînt. Pînă şi Tinca, de obicei posacă, avea un zîmbet pe fața-i lătăreață. Liana era răsfățata casei mai mult chiar decît Bebe. Baremi bunica o diviniza mai ales pentru inima ei fără pereche de bună şi de simțitoare.

— Cum să nu se ție boierii după d-voastră, domnişoară, dacă sunteți aşa de frumoasă! zise deodată Tinca, întrerupînd cuvintele Lianei.

— Ei, şi tu acuma! murmură Didina cu o imputare satisfăcută.

Rosmarin surîdea în vreme ce Liana striga vesel:

— Sunt frumoasă, Tincuţo?

Bătu din palme şi se răsuci cu paşi de dans împrejurul camerei parcă ar fi auzit o mare noutate. Apoi, după ce Tinca ieşi cu haina şi blana, se aşeză la masă, începînd să examineze cu amănuntul cumpărăturile, explicînd fiece lucru în vederea zilei de mîine.

Era obişnuită să primească complimente şi totuşi îi făceau plăcere ori de la cine veneau. Pe stradă bărbații întorceau capul după ea ca şi cînd ar fi răspîndit o vrajă irezistibilă. Figura ei de fetiță mirată şi nevinovată, cu părul blond natural, cu obrajii puțin bucălați, cu nasul mic obraznic, nu o prea distingeau din mulțimea de femei drăgălaşe care dau străzilor bucureştene, altfel puțin remarcabile, un aspect atît de simpatic. Ochii ei însă fascinau prin culoarea lor albastră închisă cu reflexe violete, adumbriți de lungile gene blonde ca într-un cuib de aur. în privirile lor scapără curiozitatea inteligentă, un etern semn de întrebare, şi, mai ales în momentele de uitare de şine, o pîlpîire stranie, o melancolie tulburătoare ca un avertisment ascuns. Avea gura senzuală arcuită cu buzele pline şi totdeauna foarte vopsite. Pentru că încolo nu se farda deloc, excesul de roşu cheltuit pe buze părea o sfidare care atrăgea atenția subliniind vioiciunea ochilor. Zveltă, cu talia mlădioasă, cu o degajare băiețească în mers şi în mişcări, fără rigiditatea calculată a femeilor cochete veşnic atente să nu-şi deranjeze frumusețea îndelung îngrijită, îi şedea bine orice făcea precum îi venea bine orice îmbrăca. în vocea ei groasă contrastînd cu obrajii

de păpuşă, vibrau inflexiuni moi, mîngăioase, cu nuanţe ironice.

—Mămicule, să ştii că am trecut pe la coafor şi ţi-am luat oră şi ţie pentru mîine dimineaţă la zece! Mergem împreună! Vreau să fii ca o regină la ceaiul nostru, să le baţi pe toate cucoanele, să nu fie nici una mai frumoasă şi mai cochetă ca tine!

Didina surise răspunzînd cu o modestie firească:

— Parcă de mine e vorba... Eu sunt bătrînă, mi-am trăit traiul. Tu să fii, şi voi...

— Ba să mă ierţi, cucoană! interveni Rosmarin. Ce bătrînă?... Are dreptate Liana, perfectă dreptate! Păpuşă să te faci mîine, că poţi şi ai cu ce!... Dacă domnişoara e aşa de frumoasă, cu cine seamănă, cu mine?

— Liana seamănă cu matîna, c-o ţii minte şi tu cît era de frumoasă...

— Şi tu parcă aveai vreun cusur? stărui bătrînul.

— Uite ce galant e tata! se bucură Liana. Bravo, tată! Aşa-mi place şi aşa-ţi stă bine, nu mohorît şi acru şi...

Camera, pentru economie, era luminată de un singur bec electric, destul de puternic, atîrnînd din tavan deasupra mesei într-un abajur mare de mătase roză. în soba de teracotă, cu uşiţa deschisă, mocnea un rest de jăratec care însă nu mai dogorea.

— Mi se pare că s-a stins de tot focul—zise Rosmarin ca şi cînd ar fi vrut să oprească o alunecare a gîndurilor.

D-na Rosmarin dădu să se scoale, dar Liana sări:

— Lasă, mămicule, că eu sunt tînără!

Peste vreo oră se auzi un zgomot în odaia bunicii unde era întunerec şi uşa dată la perete.

— A sosit matîna ! spuse Liana. Cum or fi intrat de nici nu i-am simţit?

Bunica cu nepotul se furişaseră în casă într-adevăr ca nişte vinovaţi, să mai amîne, dacă se poate, izbucnirea furtunei. Prevăzuse bunica şi spusese lui Bebe pe drum: „Acuma să vezi iar scandal şi gălăgie!... Dacă nu mă asculţi deloc şi mă ţii acolo să vezi de două ori filmul!"

— Ce-i cu voi. Bebe, de staţi pînă noaptea pe străzi ? începu Didina supărată.

— Ce să fie, mămico? strigă copilul îmbufnat, vrînd să pareze astfel avalanşa de dojeni. Am fost la cinema şi am stat pînă s-a isprăvit programul. Şi gata.

— Nu zău, mamă, că şi d-ta te întreci cu firea! continuă Didina. Copilul n-are minte, că-i copil, dar d-ta ar trebui...

—Apoi dumneaei ce-i pasă că n-are nici o grije ! adaogă Rosmarin.

Morala se dezlănţui întreagă asupra bunicii care, obişnuită, tăcea şi se dezbrăca prin întunerec, aşezîndu-şi la locul lor, haina, pălăria, jerseul, fularul. Bebe, răsfăţat şi sigur de imunitate, căuta să le ţie piept trîntind ici colo cîte-o obrăznicie pe care, fireşte, nu o lua în seamă nimeni, că doar e copil.

Avea acuma peste şaptezeci de ani bunica. în ultimul timp slăbise şi parcă scăzuse. Se ţinea totuşi bine, nu bolea şi muncea în menaj la toate, alături de Didina şi de Tinca. Pe faţa-i albă şi uscată cutele fine în jurul ochilor şi la colţurile gurii păreau urmele unui surîs înviorător. Dealtfel şi azi cînd zîmbeşte se înseninează

casa. Se vorbea despre frumuseţea ei de odinioară ca de o minune, adăogîndu-se totdeauna că a fost atît de cinstită încît nici gurile cele mai rele n-au putut scorni nimica pe socoteala ei.

De cînd a rămas văduvă şi trăieşte de la copii, cu toate că averea şi casa sunt ale ei, zestrea părintească, a devenit paratrăznetul tuturor discuţiilor în familie. Asupra ei îşi descarcă toţi necazurile, căci ea e liniştită şi mai bine lasă să treacă de la dînsa decît să întindă cearta. în privinţa asta îi seamănă perfect Liana care la fel are oroare de ţigănie.

Rosmarin i-a zis la început mamă, ca şi Didina; numai la supărare îi zicea şi azi soacră, iar la toane bune coană Frusino, ca lumea străină. Cînd Mircea, în primii ani de copilărie, a botezat-o „nica", toţi au numit-o pe urmă aşa pînă ce Liana a prins a-i spune mămică de s-au luat şi ceilalţi după ea. în sfkşit acuma familia îi zicea matîna, cum i-a zis Bebe cînd a fost mai mititel în loc de mamă bătrînă, numele de mămică rămînîndu-i Didinei.

Bunica era totuşi confidenta intimă a tuturor, chiar a Tincăi. Blajină, ascultînd cu bunătate, păstra cu sfinţenie orice secret şi nu purta niciodată vorbele de la unul la altul. Pe Liana a iubit-o mai mult dintre toţi nepoţii şi dacă se ruga Atotputernicului să-i mai dăruiască zile de trăit era numai ca să apuce s-o vază mireasă. Bebe stătea şi dormea în odaia ei. Se înţelegeau bine împreună. Vorbea şi se sfătuia cu el ca şi cu un om mare. Se obrăznicea el deseori şi n-o prea asculta, dar alteori avea drăgălaşii faţă de ea prin care îşi răscumpăra toate greşelile...

După ce-şi potrivi tacticos toate la locul lor, bunica îşi luă pe umeri **o** broboadă, să nm răcească, trecu în sufragerie şi se aşeză binişor la masă. Bebe, bosumflat,

îşi făcea de lucru într-un colţ. Liana, ca să-**1** împace, îi duse un sandvici cu şuncă. în semn de protest însă copilul refuză. Abia cu multe mîngăieri şi sărutări reuşi să-**1** înduplece. Dealtfel vijelia se potolise, mai ales graţie insistenţelor Lianei să nu se mai facă scandal în ajunul zilei ei. Pentru a desăvîrşi pacea, Didina zise mai blînd:

— Nu-i de mirare să vă fi cuprins şi foamea de atîta cinematograf, fire-ar al naibii, că pe mulţi îi mai scoate din minţi... Gustă, matîna, şi d-ta că şi noi am mai ciugulit stînd colea de vorbă...

— Ba eu nu-mi stric pofta înaintea mesii -—răspunse bunica simplu. Bune şi frumoase lucruri a tîrguit Liana. O să fie un belşug ca la Palat, mîine.

—Aşa-i, matîna? zise Liana aducînd şi pe Bebe la masă. Şi nici nu-ţi închipui ce puţin s-a cheltuit faţă de alte daţi.

— Dar ce film ai văzut, cavalerule, de ţi-a sucit aşa de rău capul? întrebă Rosmarin cu o jovialitate ce părea totdeauna silită.

Copilul izbucni cu entuziasm:

— Tăticule, ascultă-mă pe mine, trebuie să te duci si tu să-**1** vezi numaidecît! Cel mai straşnic film de aviaţie, mai tare ca *Escadrila morţii...* O minune, tăticule! I-am şi spus matînii că mai bine mă sinucid decît să nu mă fac aviator!

Bătrînul mormăi cu un zîmbet acrit şi aruncînd o privire spre bunica:

— Sigur ! Ori aviator, ori şofer, ori lăcătuş...

— A i să vezi tu cînd voi fi mare! făcu Bebe dîrz. Crezi că atunci o să vă întreb pe voi ?

Bunica tăcea. Nu voia să priceapă aluzia lui Rosmarin, ca să nu degenereze discuţia ca astă-vară.

Pe atunci tot timpul se vorbea în casă numai despre Bebe din pricina examenului de admitere ce trebuia să-1 dea la liceul Lazăr şi de care le era frică tuturor fiindcă copilul, deşi avea certificatul de clasa a patra primară foarte bun, nu ştia nimic şi nici măcar nu citea, să se pregătească puţin, bizuindu-se doar pe protecţia tăticului. Aşa într-o zi, rugată de Bebe, matîna şi-a exprimat părerea c-ar fi mai cuminte să lase copilul să intre la şcoala de meserii, că i-ar fi mai drag să înveţe lucruri de mecanică decît să buchisească şi să-şi sfarme mintea cu cărţile, mai cu seamă că, după cum se întorc vremurile, cu atîţia bolşevici şi cu revoluţii şi războaie, parcă tot mai sigură e o meserie bună, că oamenii totdeauna vor avea nevoie de haine sau de unelte şi meseriaşul nu moare de foame, că dacă şi voievodal Mihai învaţă meserie... N-a apucat să termine căci toţi au tăbărît cu gura, s-o sfîşie: se vede c-a intrat în mintea copiilor de se gîndeşte la asemenea bazaconii; adică familia Rosmarin a ajuns în aşa hal încît să-şi bage copiii la cizmărie? dar cîţi copii avem. Doamne Dumnezeule?... Didina a început să plîngă, a luat în braţe pe Bebe: dragul mamii mic, auzi că să te facem cizmar... în sfîrşit, un tărăboi grozav şi o indignare care se manifestează de atunci la orice ocazie în reproşuri mai mult sau mai puţin făţişe.

Pe cînd Rosmarin continua controversa, glumeaţă din partea lui, cu copilul, Didina ridică deodată capul nedumerită:

— Nu cumva vine cineva?... Parcă am auzit uşa de la scară... Ia vezi. Alexandre, să nu fie cineva străin şi să se urce sus, să ne pomenim cu casa prădată !

Pînă să se urnească bătrînul, uşa se deschise şi apăru Mircea, surîzător, în pardesiu maron, cu fular alb de mătase, fercheş şi pudrat ca totdeauna.

— Uite, domniile, că a catadixit să mai dea şi pe la noi! făcu Rosmarin. Ei, bravo, mare onoare !

Mircea se simţi ofensat, dar se stăpîni şi, îmbrăţişîndu-i pe rînd şi apoi dezbrăcîndu-se, nonşalant:

—Fiecare cu grijile lui... Am şi eu destule. Dealtfel ce ţi se pare aşa grozav, că nu-s nici cinci zile de cînd am dejunat aici?

— Cinci zile? urmă tatăl cu indignare potolită. Şi adică cinci zile e normal la tine să nu treci pe acasă? Stai în alt oraş ori te-au năpădit ocupaţiile?... Ehei, băiete, oi fi tu mare şi deştept, dar ce faci nu-i frumos şi nici cuviincios! Noi ca noi, tăcem şi te suportăm, dar lumea te vede şi te judecă şi, fii sigur, nu te judecă bine!

—Pisălog şi nedelicat ai rămas, ce să-ţi spun! răbufni tînărul. Nici n-apucă omul să intre că-1 şi trăzneşti cu morala ta răsuflată ! Una două, morală ! Dar mai slăbiţi-mă, frate, cu morala şi cu sfaturile! Sunt bărbat şi...

Rosmarin întrerupse dispreţuitor:

— Bărbaţi ca tine...

— Evident! Ce să-ţi fac dacă tu priveşti lumea cu ochelarii de acum treizeci de ani? Lumea se schimbă, merge înainte. Altă viaţă trăim noi decît pe vremea ta. Trecutul a murit. Bat vînturi noi, dorinţe noi, obiceiuri noi. Sunt tînăr şi vreau să trăiesc! Tu ai vrea să fiu bătrîn ca tine!

— Eu aş vrea numai să fii om de treabă! zise Rosmarin.

— Ai un dar să enervezi lumea cum n-am mai pomenit! strigă Mircea începînd să umble de ici colo prin odaie.

Nimeni nu cutezase să se amestece în ciocnirea neaşteptată dintre tată şi fiu. Se uitau toţi consternaţi

cînd la unul, cînd la celălalt. Acuma, făcîndu-se o pauză sacadată de paşii lui Mircea, Didina rosti înfricoşată :

— Vai de mine, ce Dumnezeu vă luarăţi aşa...

— Adevărat! zise Mircea căutînd să se liniştească. Eu sînt de vină că-mi fac sînge rău pentru nişte baliverne pe care mi le-a servit de mii de ori cu aceeaşi delicateţă !

Se aşeză brusc la masă, între bunica şi Liana, şi întrebă cu altă voce, de o blîndeţe încă forţată:

— Ce mai faci, matîna dragă? Bine, voinică, sănătoasă?

Apoi, fără să mai aştepte răspuns, adaogă în general:

— Mai bine spuneţi-mi, frate, ce-i cu sindrofia? Aţi lansat invitaţiile? Au răspuns toţi? O să fie destulă lume?

întrebarea reuşi să risipească îndată tulburarea. Liana îi servi prompt o serie de lămuriri complectate copios de Didina şi chiar de Rosmarin căruia îi trecuse de asemenea necazul, fiind altfel om bun la inimă şi neluînd în tragic mai ales discuţiile familiare.

— Ascultă, Liana, pe Gavrileştii i-aţi poftit? Vin? zise Mircea cu interes.

— Sigur! aprobă Liana. Am vorbit şi eu cu Nina şi abia aşteaptă dumineca de mîine !

Liana avu un surîs de complicitate. Gavrilescu era subdirectorul personalului în Ministerul Finanţelor. Fetele lui, Angela şi Nina, rămase de mici fără mamă, au crescut într-un exces de libertate şi le mergea faima c-ar fi stricate. Drăguţe, elegante, cochete, plăceau însă mult tinerilor. Cu Liana se aflau în vizită şi prietenie din şcoală, deşi ele n-au terminat liceul. Pe Angela o simpatiza mai puţin, considerînd-o foarte ipocrită. Nici cu Nina nu legase adevărată intimitate pînă la destăinuiri. Mircea părea că o iubeşte mai de mult, poate de un an. Liana bănuia că e vorba de o iubire ajunsă departe şi că fratele ei şi-a luat casă în oraş în special pentru Nina. Se fereau amîndoi de ea. Cînd **1**-a întrebat pe Mircea, a răspuns evaziv: e fată nostimă şi deşteaptă, îi face curte numai aşa, ca la toată lumea. Totuşi Nina a rugat-o odată să o ducă la Mircea, să vază şi ea cum se prezintă o garsonieră, fiindcă nu văzuse încă. Au şi fost împreună, curînd după ce s-a instalat Mircea, şi Nina chiar s-a întins în glumă pe patul lui.

— Foarte bine! Foarte bine! repetă Mircea. Gavrilescu are pîinea şi cuţitul în minister, poate să şi ajute pe tata la nevoie, nu-i rău să ni-**1** apropiem!... Sper însă că vor fi destui băieţi tineri să nu se plictisească domnişoarele !

— Numai să nu dea ghes prea mult bătrînii tatii, că n-am scăpat pînă nu i-a invitat pe toţi, toată galeria de vechituri! zise Liana uitîndu-se rîzînd la Rosmarin, care dădu din cap şi mormăi:

— Noi cu bătrînii ne ajutăm, nu cu filfizonii!

— A, să nu uit! se grăbi tînărul. Ştii că am invitat şi pe Remus Oloman, ziaristul de la *Fulgerul,* trebuie să-**1** cunoşti din nume că scrie mereu articole în pagina întîi şi face şi literatură... E un băiat foarte simpatic. Vine cîteodată şi pe la minister. A primit bucuros. O să sosim împreună şi aducem şi pe Coralia...

— Admirabil! se bucură Liana. Ce-ar fi să scrie şi la ziar despre ceaiul nostru!

încetul cu încetul toţi se înviorară. începură a se aprinde speranţele, întîi timide apoi din ce în ce mai cutezătoare. Sindrofia era pretextul unei ample explicaţii cu viitorul. Conul de lumină de subt carcasa abajurului îi apropia mai mult şi parcă le cernea pe capete

o pulbere de argint dîndu-le înfăţişarea unor naivi conspiratori împotriva destinului. Glasurile se înmuiau, se îndulceau, se contopeau într-o armonie de încredere mare. Şi Tinca, în bucătărie, horea cu foc un cîntec de pe la ei, trăgănat şi plin de dor. O chema Floarea, dar Didina i-a schimbat numele cînd a angajat-o fiindcă avusese mulţi ani pe una Tinca şi se obişnuise cu ea. Era ardeleancă, de pe lîngă Sibiu, şi a venit la Bucureşti să slujească numai ca să-şi strîngă puţinibani şi pe urmă să se întoarcă acasă să se mărite. Didina o auzea acuma cîntînd dar nu se indigna, cum ar fi făcut altădată, ci se gîndea înduioşat: „Săraca! Cine ştie ce-o fi şi în inima ei!"

Din obişnuinţă Rosmarin ofta mereu, dar pe faţă şi în cuvinte îi flutura adierea fericirii. Explica elocvent cum îşi va apropia definitiv pe Gavrilescu. Dacă-l are sincer de partea lui, poate fi complet liniştit. Gavrilescu învîrteşte toate chestiile de personal. Directorul nu-i iese din cuvînt niciodată. Ce zice Gavrilescu e sfînt. Şi ce lucru mare pentru el să declare ritos directorului şi comisiei şi, la nevoie, ministrului: „Rosmarin, trebuie să rămîie pe loc. N-a atins limita de vîrstă şi chiar cînd va atinge-o nu ne putem lipsi de dînsul. E un funcţionar excelent... Dimpotrivă, ar merita o avansare, fiindcă locuri ar fi şi astfel ar avea cel puţin o mică satisfacţie pentru serviciile nepreţuite pe care le-a adus statului!"

Toţi erau de aceeaşi părere inclusiv Mixcea şi Liana care, uneori, altfel credeau şi, cu cruzimea lor tinerească, i-o şi spuneau direct, că e funcţionar mediocru şi încurcă degeaba un loc ce s-ar cuveni unui băiat deştept şi bine pregătit, cum sunt atîţia azi fără slujbă Mircea spera şi el că Gavrilescu îi va acorda bătrînului o mînă de ajutor, ca să nu-l mai vază mereu tremurînd de frica eliminării, şi declară misterios că la urma urmelor Gavrilescu va trebui să se dea pe brazdă. Liana surise. Cît ar fi şi ea de fericită să ştie pe tatăl său liniştit! îngrijorarea lui întreţinea o permanentă tulburare şi amărăciune în casă. Numai aşa va putea şi ea să-şi prepare mai temeinic licenţa, să termine, să-şi găsească un post undeva şi pe urmă...

Didina şi bunica zîmbeau într-una. Bucuria li se aşternuse pe faţă ca o mască. Mulţumirea lor era să-i vază pe toţi mulţumiţi. Zbuciumarea lui Rosmarin n-o prea înţelegeau. Dacă îi dă o pensie bună, fără să mai muncească şi să se necăjească, fie şi mai puţin decît leafa, de ce se mai zbate? Nu îndrăzneau să-i spuie lui, să nu-l supere mai rău, dar între ele vorbeau şi nu se dumireau. Grija lor mai mare era pentru copii: Bebe să aibă ce-i trebuie şi să înveţe măcar cît să treacă clasa, Mircea şi Liana să se aşeze la casele lor, să-şi facă rostul în lume. De Mircea totuşi se sinchiseau prea puţin. Are slujba lui; cînd îi va sosi ceasul, îşi va găsi norocul. Băieţii se însoară acuma singuri, nici nu mai întreabă pe bieţii părinţi. Pentru Liana însă aveau dese momente de panică. Lor, care s-au măritat la optsprezece ani, li se părea că o fată de douăzeci şi unu e aproape bătrînă. Liana încă nu voia să vorbească serios despre căsătorie. îi plăcea să cocheteze, să fie curtată şi avea adoratori prea mulţi. Cei cu intenţii solide nu cutezau să se apropie de frică probabil că ar fi respinşi. Asta era durerea Didinei şi din pricina asta a şi mustrat-o de atîtea ori, fireşte în zadar.

Profitînd de atmosfera caldă, Didina aduse vorbă şi despre viitorul fetei. Mult ar dori ea să aibă Liana norocul să ia un ofiţer. Nu există carieră mai bună ca milităria. Nici o ţară nu se poate fără armată şi armata

va fi întotdeauna în fruntea tuturor. Orice criză ar fi, armata tjebuie să primească drepturile ei la zi. Iar ofițerul e respectat şi primit bine pretutindeni, şi la Palat, încît soția unui ofițer e ca o regină. Unde mai pui că are şi ordonanță şi nu trebuie să se trudească cu servitoarele leneşe şi hoațe, cum sunt toate...

Liana asculta, cu ochii în jos, cu coatele pe masă, cu fruntea sprijinită în palma stingă. în colțul gurii îi juca o frîntură de surîs ironic. Proiectele mamei o amuzau. Tocmai ofițer! Avea oroare de ofițeri. îi considera proşti, fuduli, bădărani şi goi. După un răstimp, ca să facă ceva, se ridică în picioare şi începu a strînge pachetele care rămăseseră pe masă.

Pe cînd subt abajurul trandafiriu speranțele şi planurile pluteau şi se legănau ca nişte ființe imateriale, alături, în bucătărie, porni un bocănit metalic aspru şi sacadat, asemeni unor lovituri de ciocan. întîi parcă nu le auzi nimeni. Cuvintele roze se înălțau şi țeseau mereu pînza fermecată care învăluia toată încăperea într-o fîlfîire de visări şi taine.

— Tare-aş vrea să-ți facem cît mai curînd o nuntă frumoasă cum n-a mai fost în Bucureşti! continua Didina cu o figură atît de încîntată că-şi recăpăta parcă toată frăgezimea de odinioară. De-ar fi să cheltuim oricît, nu-mi pasă! Atîta ambiție am şi eu!

— O, Doamne! oftă bunica de asemenea. Măcar de mi-ar îngădui bunul Dumnezeu să ajung şi eu ziua aceea, că mai mîndră mireasă ca Liana noastră nici n-a fost de cînd e lumea lume!

— Şi dac-ar vrea Cel-de-Sus să fiu şi eu avansat pînă atunci, apoi să ştiți că mă îmbăt! zise Rosmarin aproape solemn. Nu m-am îmbătat de nu mai țin minte, dar atunci îmi dau drumul, uite-aşa!

Se făcu deodată o tăcere. Liana, în picioare, rămase nemişcată, cu privirea spre becul a cărui lumină îi scălda fața şi-i cernea în păr sclipiri de aur. Inima îi bătea în piept în ritmul bocănitului de afară, încît loviturile se confundau în auzul ei, cum se confundau şi cu şoaptele mamei despre nuntă şi mireasă. în suflet însă i se filtra o nelinişte, vagă, stranie, pe care n-o putea alunga.

în tăcerea aceasta bocăniturile răsunau atît de puternic şi de strident că toți le ascultară cîteva clipe buimăciți ca nişte zgomote din altă lume. Pe urmă, dezmetecindu-se, avură impresia că li se sfărîmă ceva în suflete şi că în cameră s-a lăsat subit un val de irig amorțitor. însăşi lumina parcă slăbise şi se spălăcise, devenind aproape cenuşie.

— Dar ce bate toanta aia acolo? întrebă Rosmarin cu un glas străin, continuînd apoi din ce în ce mai furios: Tinco!... Tinco!...

în acelaşi timp Didina apăsă pe butonul perei ce atîrna sub lampă. Țîrîitul nervos al soneriei se amestecă o clipă cu bocăniturile, încetînd pe urmă amîndouă. Servitoarea se ivi în prag.

— Ce faci tu acolo atîta gălăgie, fetițo ? o întîmpină sever Didina.

— Apoi conița a spus să pisăm întîi zahărul pentru tort — zise Tinca, liniştit.

— Ce să pisezi? strigă Rosmarin. Eşti o toantă!

— Ba, conaşule, eu nu-s de vină, că mojarul...

— Mojarul, mojarul! o imită Rosmarin mai mînios. Ce mojar, tîmpito?... Să nu te mai aud, înțelegi?... Nici un mojar!... Nu vreau bocănituri şi scandal, ai înțeles?... Ai, ieşi afară !

— De, conaşule, dacă mojarul...

Tinca plecă bombănind, lăsînd în urmă o dîră de tristețe. Didina observă, vrînd s-o scuze:

— Eu i-am spus să piseze zahărul şi nucile pentru tort, dar la şapte, nu acum... E toantă rău, n-ai ce să-i faci!

Apoi, îndulcindu-şi vocea, ca şi cînd ar fi căutat să reia firul de adineaori, urmă către Liana:

— Ei, ce zici tu, păpuşica mamii dulce? Te vedem curînd mireasă?

Dar întrebările ei sunau acum fals şi sîcîitor. Liana se enervă:

— Mai lasă-mă-n pace, mămico dragă, cu ofițerii tăi şi cu ordonanțele lor! Tu nu observi că ai ajuns ridicolă?... Ia mai bine să mă duc sus!

NOVEMBRE

1

Fereastra sufrageriei şi uşa marchizei erau deschise. D-na Rosmarin poruncise să rămîie aşa un sfert de oră, să se facă puțin curent ca să se primenească bine aerul în toată casa. Prima zi din novembre a fost frumoasă, însorită, dar friguroasă parc-ar fi prevestit o iarnă grea. Rosmarin, în jacheta-i neagră, îmbătrînită, rezervată pentru solemnități, se plimba prin hol, înfruntînd vitejeşte aerul rece ce năvălea înăuntru, fiind însărcinat să închidă cînd va fi trecut sfertul. Pendula din salon bătuse adineaori şase. Deodată auzi glasuri şi paşi la poartă. Se zăpăci. Au şi început să sosească invitații ? Ei au crezut că pînă la şase şi jumătate n-are să vie nimeni... în dormitor, cu uşa închisă, Liana se retrăsese numai acum cîteva minute să se mai examineze puțin în oglinda cea mare, să-şi mai adaoge eventual un puf de pudră sau o licărire de roşu.

— Aide, unde sunteți? strigă Rosmarin speriat. Voi n-auziți?... Au venit!... Liana! Ieşi de-acolo să-ți primeşti mosafirii!

Pînă **să** apară Liana, afară, pe treptele marchizei, răsună vocea lui Mircea:

— Stai, frate, nu vă alarmați că suntem noi!

Coralia Ionescu îşi făcu intrarea în marchiza împodobită cu plante, împrumutate de la d-na Raluca Gotcu, tocmai cînd ajunse acolo şi Liana.

— Să trăieşti, scumpa mea, prietena mea cea mai iubită şi mai încîntătoare! ciripi Coralia, sărutînd-o pe amîndoi obrajii cu toată atenția necesară ca nu cumva să-şi strice pictura buzelor, îndelung muncită, şi nici să nu lase vreo urmă de roşu pe figura Lianei. Eu îți urez toate fericirile şi împlinirea tuturor visurilor tale de fecioară, din toată inima, şi tu ştii cît îți sunt de sinceră! **adaogă** pe urmă mai cald, în vreme ce Liana murmura mulțumiri.

Trecură îmbrățişate în hol. Liana îi spunea să nu-şi scoată încă mantoul, că hainele cucoanelor le ia servitoarea şi le duce în camera bunicii, unde stau mai bine şi la căldură. Din urmă o chema Mircea:

— Aşteaptă o secundă, Liana, să cunoşti pe prietenul Oloman!

Remus Oloman, tînăr, curățel, cu ochelarii pe nas, se apropie şi sărută galant mîna albă întinsă spre el:

— Sunt fermecat, domnişoară !

Coralia se repezi la Rosmarin să-l hiritisească cu aceeaşi efuziune, deşi bătrînul părea că se posomoreşte ascultînd-o, obiceiul lui cînd îl cuprindea emoția. Mircea întrerupse abondența verbală a Coraliei ca să prezinte şi tatălui său pe Oloman. Pe urmă se retraseră în marchiză să-şi lepede pardesiurile. Remus, auzind felicitările insistente ale Coraliei şi neştiind ce rost au, se simțea nedumerit şi jenat.

— Nu te uita la Coralia! îi spuse Mircea. Aşa-i ea, veşnic face exces de zel!

îi explică scurt cum şi-a ales Liana ziua de întîi novembre pentru primul ei ceai din sezon. Totuşi Oloman regreta că n-a ştiut, altfel ar fi putut aduce şi el măcar o floare prin care să-şi exprime omagiul său modest unei domnişoare atît de adorabile. Avu grija să rostească mai tare regretul şi omagiul ca să audă şi Liana care se apropiase iarăşi de ei.

— Intenția d-tale e cea mai frumoasă floare! zise Liana cu surîsul ei natural şi cu o intonație puțin teatrală.

Mircea îi lăsă singuri. Schimbară cîteva amabilități. Liana mărturisi apoi că a citit vreo trei poezii de-ale lui Oloman într-o revistă, dar activitatea de la *Fulgerul* nu i-o cunoştea; nu caută în ziare decît ştirile despre spectacole, politica n-o interesează deloc. El era mai măgulit de versuri; gazetăria o practică pentru pîine; are în cap un roman gata şi nu-l poate scrie din cauza gazetei care-i sechestrează toate energiile...

Vorbind, mai mult se examinau. Liana constata în sine că nu prea i-e simpatic. Ochii lui miopi parcă se ascundeau în dosul ochelarilor, la pîndă, cu scăpărări aspre în lucirea artificial onctuoasă. îşi freca mîinile mereu, avea vocea mieroasă şi un zîmbet cenuşiu în colțurile gurii care-i subția mai viu buzele. Părul castaniu moale, tuns aproape milităreşte, îi şedea pe cap lins ca o perucă. Ovalul figurii se ascuțea spre bărbie, iar pielea galbenă-sură părea unsă. în sfîrşit o expresie în care timiditatea se îmbina cu îndrăzneala, de tinerețe care se sileşte din răsputeri să domine mizeria... Şi Oloman era cam stînjenit în fața ei, oricît căuta să apară degajat. Privirea lui rătăcea grăbită de la buclele aurii, răzvrătite în ciuda artei coaforului de a le încătuşa cu fierul, pînă la piciorul delicat cu gamba ffnă şi elastică. Brațele ei goale aveau linii băiețeşti cu carnea tare,

iar decoltajul adîh'c, exagerat poate îjnadins, lăsa să se întrezărească conturul sinilor liberi ca nişte capace de metal alb, mat, fierbinte. Se uită numai o clipă în ochii al căror albastru calm părea ameţitor şi îşi opri apoi privirea pe buzele încărcate de roşu, urmărind mişcarea lor cadenţată şi ascultînd timbrul glasului, învăluitor ca o melodie de alt, fără să-i mai înţeleagă cuvintele. îi trecea mereu prin gînd că fata asta are un parfum care te tulbură şi-ţi răscoleşte simţurile.

— Sper că vom deveni buni prieteni — zise deodată Liana, ca şi cînd i-ar fi pătruns gîndurile. Numai un lucru te rog, foarte mult, să nu-mi faci curte!

— Şi eu care tocmai chibzuiam cum să încep! rîse puţin atins Oloman. Dar cel puţin în taină îmipermiţi să te găsesc adorabilă?

— Vino mai bine să te prezint mamii şi bunicii!

în ochii tînărului răsări o străfulgerare de ironie. „Bine a zis cine a zis —- se gîndi dînsul — că o femeie frumoasă nu e niciodată prea inteligentă!"

între timp apăruse şi Didina, urmată de aproape de bunica şi Bebe. Tinca, gătită şi ea şi dichisită, alergase să închidă fereastra sufrageriei şi aştepta să ia haina Coraliei. Stăteau în mijlocul holului, iar Coralia le vorbea despre Oloman lăudîndu-1 cît e de talentat, ce frumos cîştigă şi ce viitor strălucit are.

— Ei, ce-ţi spuneam? zise triumfător către Oloman care venea cu Liana. Am avut dreptate?... Ai mai cunoscut d-ta o floare superbă ca Liana?

— N-ai exagerat deloc, domnişoară ! Dimpotrivă! răspunse tînărul cu o închinare ceremonioasă.

Rosmarin, cu mustaţa gălbenită de tutun, cu figura necăjită, asculta gînditor parc-ar fi meditat asupra unui referat complicat. Ca să se arate politicos întrebă şi el, cu un zîmbet care-i stătea ca o haină de împrumut:

— La ce jurnal scrii d-ta, dacă nu te superi? C-am înţeles că eşti jurnalist?...

— Sunt redactor la *Fulgerul* — pronunţă Oloman mîndru, ofuscat că un subdirector de minister nu-i cunoaşte numele cu care semnează zilnic în pagina întîi a unui jurnal atît de răspîndit.

— Bun jurnal, n-am ce zice ! aprobă bătrînul cu mai mult suflet. Nouă acasă ne aduce ziaristul *Universul,* că s-a obişnuit soţia mea cu el din tinereţe. Dar la biurou îl citim cu toţii regulat, că numai aşa ne mai răcorim inima de hoţii ăştia care nenorocesc ţara.

— Atunci aţi observat numele meu... — insistă Oloman.

•— Se poate, dar noi nu ne prea uităm la iscălitură, dacă înjură bine...

Bunica avea rezervat un fotoliu de onoare în salon, între uşa sufrageriei şi fereastră. îşi luă locul de acuma, înconjurată de celelalte femei, lăsînd pe domni să discute politică. Dealtfel Coralia chiar venise cu tolba doldora de felurite noutăţi pasionante. Era colegă de facultate cu Liana, de doi ani însă nu mai dăduse nici un examen. Fata cea mai mare a unui funcţionăraş sărac de la primăria Caracal, a debarcat în Bucureşti ca să se facă profesoară, să-şi scape părinţii de grija viitorului ei. Primul an a luptat cu mizeria, a urmat cursurile, şi-a trecut examenele. Pe urmă a capitulat în faţa vieţii. A căutat un serviciu şi a devenit secretara particulară a unui director de bancă fiindcă a fost fecioară. Astfel a ajuns să aibă un mic apartament cu chirie, toalete, blănuri şi cîteva bijuterii. Pe lîngă directorul bătrîior, care o iubea la date fixe, inima ei tînără dorea şi dragoste adevărată. Anul trecut Mircea i-a făcut o curte foarte pasionată după care totuşi au rămas buni prieteni... Totdeauna veselă, drăguţă cu

toată lumea, incapabilă să supere pe cineva, căutînd şi reuşind să spuie fiecăruia numai lucruri agreabile, era o ființă fără duşmani.

— N-ați aflat nimic despre prințesa Elena? zise ea cu importanță. Cum să aflați dacă jurnalele nu îndrăznesc să scrie ori poate nici n-au voie?... Mie mi-a spus însă o persoană care e intimă cu un om de-al regelui...

Zvonurile în legătură cu Palatul stîrneau pretutindeni o curiozitate extraordinară. Povestind cine ştie ce năzdrăvănie care circula, Coralia le cuceri interesul într-atîta că nici nu observară sosirea altor doi invitați, locotenentul Mitrofan Tănăsescu şi Iancu Petrescu, care se întîlniseră chiar în poartă şi intraseră împreună în marchiză.

— M i se pare că suntem cei dintîi — şopti locotenentul puțin plictisit.

— Atît mai bine — murmură cellalt.

în vreme ce-şi lepăda mantaua şi baioneta, agățîndu-le în cuier, Tănăsescu îşi morfolea nemulțumirea de-a fi ratat o intrare triumfală. Era din administrație, cam plăpînd şi puțintel ca statură, deşi purta tocuri înalte. Avea o frizură îngrijită meticulos, cu cărarea în dreapta, linsă şi pomădată, mustăcioara spilcuită, eroică, neagră, şi o încredere mare în propriile-i însuşiri intelectuale pentru că citea multe ziare şi romane şi se ducea în fiecare săptămînă la Teatrul Național, încît cunoştea toate piesele din repertoriu. Față de celelalte teatre afecta puțin dispreț estetic, socotindu-le prea uşoare pentru dînsul, mai ales că nici nu făceau reducere militarilor, totuşi nu scăpa nici o revistă şi ştia pe dinafară toate cupletele lui Tănase şi romanțele de amor. Pasiunea lui teatrală nu era în legătură cu vreo aventură de culise. Băiat sărac şi calculat, solda îi comanda calitatea iubirilor. Scria însă piese de teatru şi avea terminate vreo cinci, toate istorice în multe acte şi tablouri. îşi schițase un plan vast de a dramatiza toată istoria românilor într-o serie de tragedii care să slăvească virtuțile neamului şi să devie breviarul propagandei naționale. Camarazii şi cunoscuții ştiau toți că e autor dramatic şi-l stimau. El însuşi se admira din plin şi se revolta în sine că Teatrul Național nu-şi înțelegea menirea şi nu i-a jucat încă nici o operă. Spunea deseori în lume, cu o modestie care credea că-i şade bine, că în literatură trebuie să ai răbdare pînă pătrunzi şi cita pe Ursache, de asemenea ofițer de administrație, care a dăruit României o piesă nemuritoare... Pentru cariera mondenă însă locotenentul Tănăsescu poseda şi darul de-a citi în palmă şi de-a ghici totdeauna o mulțime de lucruri în special cucoanelor.

Iancu Petrescu lucra la minister în aceeaşi cameră cu Rosmarin, ca subşef de birou. De vreo treizeci de ani, avea înfățişarea posomorită şi necăjită, cum trebuie să fi fost Rosmarin în tinerețe. Etern înfricoşat de ziua de mîine, etalîndu-şi mereu grijile şi durerile, plîngîndu-se necontenit împotriva tuturor, începînd cu lumea şi sfîrşind cu soarta, răspîndea în jurul său o deprimare care îndepărta pe oameni în loc să-i procure compătimirea rîvnită şi necesară ca o merinde. Altfel părea vînjos, bine hrănit, foarte grijuliu de sănătate, negricios, cu sprîncenele stufoase, cu ochii severi implorînd totuşi milă. Se simțea umilit că la vîrsta lui şi cu studiile lui era numai subşef. Uitase că licența a trebuit să şi-o ia la Iaşi, fiindcă aici a fost respins de două ori; că apoi trei ani a încercat să fac avocatură, înscris în barou şi convins de superioritatea cunoştințelor sale juridice, şi că abia cînd l-a răzbit foamea s-a gîndit să

se facă funcţionar, fericit să găsească un locşor de impiegat cu leafă sigură.

Amîndoi erau favoriţii bătrînilor, fireşte în vederea Lianei. Subşeful se bucura de simpatia lui Rosmarin, pe cînd Didina prefera pe Tănăsescu. Bătrînul îl primi cu o efuziune neaşteptată din partea lui. Pînă să sosească Liana făcură cunoştinţă cu Oloman. După salutările de rigoare Iancu Petrescu se trase mai la o parte cu Rosmarin, vorbind despre de-ale slujbei, văitîndu-se de greutăţile vieţii şi compătimindu-se reciproc.

— Trebuie să te însori, Petrescule, ascultă-mă pe mine! zicea bătrînul cu un ton plin de milă care-i făcea bine şi lui şi interlocutorului său. Tu nu eşti ca alţii. Tu ai nevoie de un cuib, de o îngrijire mai bună, în fine...

Subşeful dădea din cap grav, îngîndurat. îl preocupa şi pe el însurătoarea de la care spera o îndulcire a vieţii. Dorea o fată foarte frumoasă, cu bani mulţi şi cu protecţie mare. Se credea simpatic şi cuceritor, numai că vrea el, cu o situaţie socială şi perspective de viitor încît să-şi poată permite a aspira la o partidă strălucită. Liana îi plăcea deşi ea nu i-a arătat niciodată vreo atenţie deosebită. înţelegea că Rosmarin i-ar da-o bucuros şi era sigur că pe ea ar cuceri-o el repede dacă ar fi nevoie. Dar mai şovăia. Visa ceva mai bun. Rosmarin nu-i putea oferi nici o zestre demnă de aşteptările lui, nici mai ales vreo protecţie pentru carieră... Se făcu a nu pricepe aluziile şi răspunse parcă Rosmarin n-ar fi avut fată de măritat:

— Desigur! Viaţa de holtei ajunge să te enerveze cînd eşti om serios şi cinstit şi muncitor ca mine care nu cunosc decît biuroul şi casa... în vremea de azi însă trebuie să bagi bine de seamă căci fetele sunt atît de pretenţioase şi de stricate...

— Fete bune se găsesc, Petrescule — murmură Rosmarin. Numai să ştii să le descoperi şi să le alegi dintre cele multe...

întoarse capul instinctiv după Liana care, în mijlocul salonului, stătea cu palma întinsă spre locotenentul Tănăsescu, ciripind şi insistînd:

— Spune-mi repede cu cine am să mă mărit, dar acuma, înainte de-a veni invitaţii, ca să nu-mi fie ruşine dacă-mi spui ceva rău!

— Duduită dragă, cum să-ţi ghicesc eu rău d-tale cînd d-ta eşti ca un crin pe care numai soarele l-a sărutat? zise locotenentul dulce şi tare ca să fie auzit şi admirat de toţi.

— Se vede că eşti poet! reluă Liana cu uşoară ironie în glas şi cu o privire conspiratoare spre Oloman care se afla lîngă ei. Nu poţi scoate o vorbă fără să fie un compliment. Dar vezi că eu nu mă mulţumesc cu complimente. Vreau să-mi spui numaidecît viitorul!... Tot, tot!

Remus Oloman surîdea cu o superioritate zdrobitoare. Tănăsescu apucase mîna stîngă a Lianei, o ridicase puţin şi examina atent palma, plecat asupra ei, parc-ar fi vrut s-o sărute. După cîteva clipe însă zise mai încet, aproape suspinînd:

— Ai o mînă delicioasă, domnişoară, cu nişte linii foarte interesante care ar merita să fie studiate de un chiromant mai priceput ca mine.

— O, o, alte complimente!

— Deloc ! făcu locotenentul şi, plecîndu-se mai tare, continuă misterios:

în orice caz aş fi în stare să pariez că nu vei fi prea fericită în iubire sau cel puţin vei avea de suferit din cauza iubirii!

— Iubirea fără suferinţă nici nu e iubire! observă Oloman sentenţios.

2

D-na Raluca Gotcu fu primită mai ceremonios de toată familia ştiindu-se că asta o măguleşte. Văduva unui avocat cu clientelă şi fost senator, a cunoscut timpuri de bogăţie şi lux. Acuma trăia într-o odăiţă cu antreu, în vecini, în mare mizerie. Păstra din epoca ei de strălucire, ca nişte trofee glorioase, rămăşiţe de mobilă şi plantele pe care le împrumuta cunoştinţelor la ocazii, cum le-a împrumutat azi familiei Rosmarin. Deşi clienta fondurilor de milă de pe la diferite ministere şi eforii, exploatînd cît putea amintirea răposatului, avea o energie mîndră prin care impunea tuturor. Era cam de seama bunicii, dar nu voia deloc să îmbătrînească. încerca să-şi ascundă vîrsta purtînd perucă neagră şi fardîndu-se ca o domnişoară încît astfel părea mai bătrînă. Iubea jocul de cărţi cu patimă dîrză în speranţa că are să se procopsească odată şi odată, cu toate că pierdea mereu consumîndu-şi uneori chiar pîinea de a doua zi.

— Ai auzit despre Gotcu? întrebă pe Oloman cînd îi fu prezentat ca ziarist. Ei, atunci să ştii că eu sunt văduva lui Gotcu, uite aşa cum mă vezi!... Am ajuns săracă fiindcă bietul bărbatul meu a fost cinstit. Foştii lui secretari sunt azi miniştri, iar văduva lui de-abia are cu ce să-şi ţie zilele. Iacă, asta e dreptatea în România !... Ministrul de finanţe, stăpînul lui Rosmarin, în casa mea şi-a făcut ucenicia...

Pînă să isprăvească d-na Gotcu obişnuita-i ieşire împotriva nerecunoştinţei societăţii româneşti faţă de oamenii mari ai ţării. Liana alerga să primească pe soţii Buta care apăruseră în marchiză.

— Vai, ce toaletă superbă! zise Liana îmbrăţişînd pe d-na Buta. Şi-ţi vine admirabil!... Unde ai făcut-o?... La tine, la şcoală?

Agripina Buta era maestră de rufărie la o şcoală profesională şi soţia unui contabil pe care îl dispreţuia şi-l ţinea subt papuc pentru că avea leafă mai mică decît ea.

— Da, scumpa mea — răspunse d-na Buta foarte languros. îţi place? într-adevăr, se fac acuma la noi nişte lucruri drăguţe de tot. Avem o maestră nouă, eminentă, diplomată de la Paris. Dacă vrei să-ţi comanzi ceva... (Continuă deodată cu glas acru, cu faţa strîmbată, către soţul ei care se aranja liniştit fără să asculte:) Anghele, ţine, frate, mănuşile şi pune-le în pardesiul tău! Nu ştii că eu n-am buzunare? Ce Dumnezeu eşti aşa de nedelicat? (Reveni cu glasul dulce de adineaori la Liana:) Vai, scumpa mea Liana, cît sunt de fericită că te văd ! Nu-ţi închipui ce dor mi-a fost de tine! Sunt două săptămîni de cînd...

Era romantică, iubea versurile şi visa să fie iubită de un poet. Avea cincizeci de ani, cu şapte mai mult ca Buta, părea însă mai tînără ca el. îşi cheltuia toată leafa pe rochii şi parfumuri, băi de aburi şi masagii... Cînd cunoscu pe Oloman, exclamă mişcată:

— Ah, Remus Oloman!... De la *Fulgerul?*... Ce frumos scrii! Ce stil, ce imagini! Cîtă energie!... Vai, ce bine-mi pare că am plăcerea să cunosc un scriitor atît de tînăr şi de talentat!

Oloman fu agreabil surprins de explozia aceasta de admirație. Trase cu coada ochiului după Rosmarin care însă continua colocviul cu Iancu Petrescu, aproape indiferent de restul lumii.

— Doamnă, sunteți prea amabilă ! murmură tînărul frecîndu-şi mîinile.

Agripina îl luă îndată deoparte să vorbească literatură. Era încîntată că avea ocazia să se întreție cu un om subțire care poate să-i aprecieze calitățile intelectuale.

Rosmarin părăsi brusc pe subşeful de birou şi se repezi spre marchiză unde zărise pe Constantin Alistar care tocmai intrase.

— Bine-ai venit, dragă Costică! făcu Rosmarin cu fața inundată de bucurie, scuturînd mîna noului venit şi ajutîndu-i înfrigurat să-şi scoată pardesiul.

— Bine v-am găsit, Alexandre! zise Alistar cu o privire spre interiorul casei. Aveți lume multă?

— Este, a început să sosească —răspunse bătrînul. Ce bine-mi pare c-ai venit, Costică ! Poftim ! Poftim !... Liana, vino !... Uite pe Costică !

Alistar sărută pe rînd amîndouă mîinile Lianei, suspinînd:

— A, tinerețe, tinerețe!... De ce n-am cîțiva anişori mai puțin să-ți pot face curte cu oarecare şanse?

— De ce nu încerci totuşi, domnule Alistar? rîse Liana. Ce contează anii? Nu ştii că fetele de azi preferă pe bărbații mături? Iar d-ta care mai eşti şi neînsurat...

— Ai o fată adorabilă. Alexandre! Adorabilă! zise Alistar radios.

Liana îl luă de braț şi-l duse să-l prezinte lumii. Rosmarin se ținea după ei cu aceeaşi bucurie cenuşie. Alistar era director general şi fusese numit de curînd directorul mişcării fondurilor. A început cariera împreună cu Rosmarin, însă a avut şi diplome şi noroc. Desi aproape de aceeaşi vîrstă, Alistar părea mult mai tînăr. Se îmbrăca cochet. Veşnic ras şi pudrat, păstra o elasticitate în ținută care-i dădea o înfățişare de cuceritor profesional. îi şi plăceau femeile, şi mai ales variația. Totdeauna se afla încurcat în vreo aventură de amor, plîngîndu-se că din pricina lor a rămas burlac, îsi încerca norocul oriunde se ivea prilejul. Chiar acuma venise mai mult pentru Liana decît pentru vechiul său coleg Rosmarin. Prinsese undeva o şoaptă că fata n-ar fi tocmai cuminte şi s-a gîndit să arunce o vorbă, iar dacă se nemereşte, atît mai bine. O cunoştea de cînd era mică. Frecventa foarte rar casa. Cu doi ani în urmă a văzut-o domnişoară şi i-a rămas în amintire, fără speranță.

După ce făcu ocolul camerelor şi schimbă cîte-o gentilețe cu toți, Alistar se întoarse la Rosmarin:

— À propos, să nu uit, Alexandre ! Vino într-o zi d-astea pe la mine, fie la birou, fie acasă, că am să-ți comunic ceva confidențial, ceva ce ştiu că te interesează... Dar nu amîna ! Dacă nu poți tu, trimite pe Liana...

— Ba viu eu, Costică, se poate? se grăbi bătrînul. Cum să nu viu. Chiar mîine viu, Costică... Dar de ce nu-mi spui mai bine acuma şi mă laşi să mă perpelesc ? Trecem un moment în dormitor sau în sufragerie şi...

— Lasă, monşer, nu putem vorbi lucruri serioase cînd e atîta lume. Vii mîine şi discutăm pe îndelete !

Se duse spre marchiză unde Liana se îmbrățişa cu Nina şi Angela sosite atunci împreună cu tatăl lor. Rosmarin îl auzi exclamînd vesel:

— Ce buchet de fete frumoase !

„Ce-o fi vrînd să-mi spuie?" îşi zise bătrînul cuprins de toate îngrijorările. „Bine nu, desigur, că de era vorba de ceva plăcut îmi spunea acuma..."

Alistar era în relaţii mai apropiate cu Gavrilescu, mînca deseori în casa lui şi făcea curte fetelor mai în glumă, mai în serios, după împrejurări şi fără nici un rezultat cu toate că amîndouă îşi permiteau faţă de dînsul toate intimităţile.

— Liana dragă, să ştii că am venit hotărîtă să dansez la desperare! strigă Angela. Sper că vor fi destui tineri...

— Din moment ce mă vezi pe mine poţi fi liniştită ! glumi directorul.

— D-ta eşti dansator mediocru! interveni Nina. Numaidecît oboseşti...

— Pe cine nu eşti tu în stare să oboseşti, diavoliţă drăguţă!

Anibal Gavrilescu îşi sufla nasul cu zgomot de trîmbiţă. Scund, grăsun, avea ochii blînzi şi figura luminată de o bonomie comunicativă. Şi-a iubit nevasta atît de mult că nici azi, după cincisprezece ani, nu poate vorbi de ea fără să i se umple ochii de lacrimi, mai cu seamă că a murit din facere şi se simte într-un fel şi el vinovat de pierderea ei. La fel îşi iubeşte fetele şi le răsfaţă, permiţîndu-le şi iertîndu-le orice numai să fie ele mulţumite şi fericite. Ele îi răspund cu o dragoste capricioasă, lipsită de respect şi nu se sfiesc a-1 socoti mai mult prost decît bun.

în vreme ce Mircea se ocupa de Nina, iar Alistar însoţea pe Liana şi Angela, Rosmarin conduse pe Gavrilescu la cucoane, străduindu-se să fie vesel şi nereuşind deloc, muncit cum era într-una de spaima celor ce avea să afle de la Costică.

—Ascultă, Anibalule! strigă d-na Gotcu stînd parcă pe spini în aşteptarea pocherului. Astă-seară eşti clientul meu! Am o poftă nebună să-ţi iau nişte franci.

— Coană Raluco, eu sunt gata oricînd, ca cercetaşii! declară Gavrilescu, sărutîndu-i mîna. Cavalerul d-tale pe viaţă şi pe moarte !

D-na Gotcu îl simpatiza deosebit şi glumea cu dînsul şi pentru că era totdeauna vesel, dar mai cu seamă pentru că juca larg, boiereşte şi nu se supăra cînd pierdea.

— Vezi, ai grije să facem o masă serioasă! insistă bătrînă. Ia-1 şi pe domnul ăsta, cum îi zice, că i-am scăpat numele, care e cu mişcarea fondurilor...

— Numai să-1 lase fetele —se îndoi Didina. Uite cum l-au înconjurat şi el cum se răsfaţă între ele! Coralia nici n-a avut răbdare să-şi termine povestea...

— Toate femeile au un miros special pentru mişcarea fondurilor, vorba coanei Raluca — zise Gavrilescu rîzînd cu poftă.

—-Bine, bine, dar deocamdată vezi de al patrulea ! reluă d-na Gotcu cu gîndul numai la cărţi. Caută pe cineva care...

— Ce să mai caut? Luăm pe prietenul Alexandru !

— Fugi de-aci, domnule! Vrei să-mi tragă rău? Nu vezi ce mutră face de parcă l-ar durea măselele?

Toţi rîseră, inclusiv Rosmarin. Numai Didina, deşi făcea şi ea haz, se simţea atinsă că lumea rîdea pe socoteala bărbatului ei şi ţinu să explice:

— El a fost totdeauna serios şi potolit. Aşa e firea lui.

Pe urmă Rosmarin rămase cîteva minute singur cu Gavrilescu. Socotea momentul potrivit să abordeze chestia care îl durea, dar nu ştia deloc cum ar începe

fără să pară lipsit de tact. în sfîrşit Gavrilescu rupse tăcerea întrebînd ca să zică ceva:

— Altfel ce mai noutăţi, ce mai faci. Alexandre?

— Apoi noutăţile la tine sunt, că tu eşti tartorul cel mare — răspunse Rosmarin bucuros că astfel Gavrilescu însuşi i-a deschis calea. Umblă iar fel de fel de zvonuri că la întîi ianuarie se vor face suprimări şi scoateri la pensie...

— După zvonuri să nu te iei niciodată! zise Gavrilescu evaziv.

— Nu, fireşte, dar vorba ceea, unde nu e foc nu iese fum — urmă bătrînul căutînd să zîmbească. Şi omul, cînd se ştie ameninţat, începe să aibă frică şi de umbra lui.

— Desigur, desigur — murmură cellalt cu ochii după Nina care, între Mircea şi subşeful de birou, asculta cu mici izbucniri vesele proorocirile ce i le citea în palmă locotenentul Tănăsescu.

— Eu tocmai la tine mă gîndeam să te rog frăţeşte să ai grije de soarta mea... Nu ştiu ce-or fi avînd bandiţii ăştia cu mine de nu mă lasă să-mi sfîrşesc cariera liniştit? Că eu harnic sunt, priceput sunt de mă cunoaşte tot ministerul... Tu poţi, dacă vrei, să mă serveşti. Să le spui, uite cum e cazul cu Rosmarin, de ce să-l nedreptăţim pe bietul om...

—Măi Alexandre, crede-mă, zău, n-am nici o putere !

— Spune mai bine că nu vrei să mă serveşti — zise Rosmarin, abătut, lăsînd capul pe piept. Toată lumea ştie că tu învîrteşti lucrurile lâ personal...

— Dacă nu vrei să mă crezi — făcu Gavrilescu deodată mai cald, privindu-l cu ochii umezi. Poate că şi eu sunt ameninţat, dar nu-mi amăresc inima ca tine. Nici directorul nu are putere. Ministrul cu secretarul general taie şi spînzură, pe noi nici măcar nu ne întreabă. Asta e realitatea, Alexandre dragă!

— Barem să fiu prevenit din vreme, să-mi pot căuta vreun sprijin undeva — bolborosi Rosmarin fără speranţă.

— în privinţa asta să fii sigur, Alexandre, să n-ai nici o îndoială!

Asigurarea era sinceră, dar pe Rosmarin nu-l mai linîştea. în sine îşi spunea că Gavrilescu ar putea să-l ajute şi nu vrea, cine ştie din ce cauză. Se eschivează ca să nu-şi ia nici un angajament. Parcă ministrul, oricît ar fi de hain, face ceva fără să ceară avizul lui care e cel mai vechi la direcţia personalului şi cunoaşte pe toţi funcţionarii? Nu vrea şi nu vrea. S-a terminat. Cel puţin a clarificat situaţia. Instinctul lui nu-l înşeală niciodată. N-a avut încredere în Gavrilescu şi s-a ferit de dînsul oricît lumea zicea că e om bun şi săritor. Cine zîmbeşte mereu, tăinuieşte ceva în suflet.

— Ce complotaţi, bătrînilor? întrebă Alistar apropiindu-se de ei mulţumit.

— Ei, despre de-ale vieţii — zise Gavrilescu revenindu-şi brusc, cu glasu-i obişnuit vesel şi cu veselie în ochi. Tu cu fetele, noi cu necazurile.

Directorul întîlni privirea mohorîtă a lui Rosmarin. Surise şi cu un gest de nepăsare:

— Mai lăsaţi încolo necazurile că viaţa nu e chiar aşa de rea !

Rosmarin tresări. Glasul, surîsul, privirea lui Costică, mai mult decît cuvintele lui, parcă voiau să-i spuie: fii liniştit, Alexandre, e bine. îi trecu prin minte să-l întrebe acuma ce anume are să-i comunice. Se abţinu. A refuzat adineaori. De ce să-l mai supere cînd i-a dat a înţelege acuma că nu e vorba de nimic rău. Altfel cum i-ar fi propus să meargă fata dacă nu

poate el? Dacă ar fi o veste rea, nu s-ar fi oferit să i-o transmită prin Liana. E doar om delicat şi simţitor... Se învioră şi-şi compuse o figură încîntată zicînd:

— De, Costică, de...

în acelaşi moment Remus Oloman oprea pe Liana care pornise spre marchiză unde intraseră alţi invitaţi:

— Domnişoară, fie-ţi milă de mine şi scapă-mă de cucoana cu literatura că mă omoară!

— A, Agripina? zise Liana. Ce nenorocire!... O secundă, să văd cine a mai venit!

— Dragă Liana, noi ţi-am adus un mosafir nepoftit! N-am putut scăpa de el, atîta a insistat să-1 luăm... Dacă te încurcă, dă-1 afară tu ca să se înveţe minte, că noi n-am fost în stare !

— Vai, dar îmi face chiar plăcere! Un dansator e totdeauna...

Se întrerupse scurt. D-na Leliţa Antonescu intrase în marchiză în timp ce soţul ei, maiorul de cavalerie, încă pe scară, spunea unui ofiţer mai tînăr:

— Hai, domnule, treci înainte că tu eşti nou aici, să nu ţinem uşa deschisă !

— Numai după d-voastră, domnule maior!

După ce se închise uşa, maiorul Cosma Antonescu zise familiar Lianei:

—Uite-1, duduită!... Pedepseşte-1, iartă-1, fă ce vrei cu el!

— Locotenent Dandu Victor din aviaţie—se prezintă tînărul, plecîndu-se.

— D-ta? se miră Liana cu un surîs puţin confuz. Cavalerul care m-a urmărit aseară pînă în poarta casei?... Ei, dacă ai venit...

îi întinse mîna şi trecu în hol cu Leliţa, lăsînd pe cei doi ofiţeri să se dezbrace. Maioreasa era tînără, măritată numai de un an, drăguţă, deşi mai înaltă cu aproape un cap decît Liana şi voinică şi vînjoasă ca o amazoană. Se potrivea cu bărbatul ei, mare, spătos, umeros. îl iubea nebuneşte şi era geloasă pe toate femeile, convinsă că toate îl adoră şi sunt gata să i-1 răpească dacă nu-1 va păzi bine. Nu se clintea niciodată de lîngă el, fiind în stare să-1 însoţească şi la cazarmă. Prietenă bună din şcoală cu Liana, nici în ea n-avea încredere deplină mai ales de cînd Muţu i-a spus odată că fata lui Rosmarin e foarte nostimă. A fost încîntată cînd Dandu a rugat-o să-1 ia la sindrofie. Cel puţin Liana va fi mai ocupată şi nu se va putea uita la Muţu. Totuşi îi plăcea să fie admirată şi curtată de bărbaţi sperînd şi nereuşind să facă gelos pe Muţu.

Maiorul intră gălăgios, jovial, cum îi era felul. Leliţa se agăţă îndată de braţul lui. în urma lor, locotenentul aviator, cu un buchet de liliac alb în mînă, se apropie de Liana şi-i întinse florile puţin stîngaci:

— Domnişoară...

—Eşti drăguţ, îţi mulţumesc—murmură Liana.

Era într-adevăr încîntată. Adora florile, iar liliacul alb era floarea ei favorită. De unde va fi aflat? I-a spus desigur Leliţa... Numai el a avut o atenţie delicată. Se uită în ochii lui. Negri, sprîncenele pronunţate. O lucire moale, umedă, parcă intimidată... Aseară nici nu 1-a văzut bine. Ca să nu o ia drept încurajare. Dealtfel era în civil şi hainele civile îl dezavantajau încît părea mai curînd un funcţionăraş comercial în căutarea unei aventuri galante. Uniforma albastră-cer

îi dădea o înfăţişare bărbătească, oricît nu-i plăceau ei în general uniformele.

— Acum trebuie să te prezint, nu-i aşa? zise Liana îndată simplu înăbuşind în mod natural uşoara emoţie stîrnită de bucuria florilor.

îl duse întîi la maică-sa şi la bunica. Ele îl observaseră de cînd a intrat.

— Vai, ce frumos liliac!... Dumnealui ţi 1-a adus?... Foarte gentil! bîigui Didina cu mare satisfacţie.

Liana găsi complimentul mamei excesiv. Nu voia ca tînărul să-şi închipuiască mai mult decît merita atenţia lui.

— întîi să ne debarasăm de flori—zise ea către Dandu.

Le puse într-un vas. Locotenentul căuta să-i fie de ajutor. Vrînd totuşi să nu-1 ofenseze cumva, Liana rupse un fir şi şi-1 potrivea în corsaj.

Didina îi sorbea pe amîndoi cu priviri lacome:

— Foarte frumuşel băiat!... Şi ce atent! Auzi, liliac alb acuma, în plină toamnă! Trebuie să-1 fi costat o groază de parale... Degeaba, gentili şi bine crescuţi ca ofiţerii nici nu sunt alţii!

Maiorul Antonescu începuse să povestească lui Alistar cum a ajuns să aducă la sindrofie pe Dandu. Mai înalt ca toţi, vorbind cu glas tare parc-ar fi comandat divizionul său, cel dintîi în regiment, la o inspecţie, cu un umor comunicativ, se făcea ascultat de toată lumea. Tineretul se adună în jurul lor spre bucuria Leliţei care era fericită că Muţu al ei are aşa de mari succese mondene încît toţi o invidiază. Remus Oloman zîmbea ironic şi plictisit că el, personagiu cu nume cunoscut de o ţară întreagă, rămînea pe planul al doilea pînă şi faţă de Dandu un ofiţeraş cu care se găsea într-un fel de prietenie de cafenea fără să-1 preţuiască şi care aici devine interesant din pricina unei obrăznicii destul de comune.

— Şi cum zic —reluă maiorul ca să auză începutul şi ceilalţi —ne pomenim după masă, cînd tocmai eram ia cafea, cu Victoraş. „Ce-i cu tine, băiete?'" „Am venit, domnule maior, zice, să vă iau la un film foaite frumos..." Noi fuserăm aseară la cinematograf, totuşi ne-am fi dus că Leliţei îi place grozav şi ar fi în stare să vază si cinci filme pe zi dacă am avea timp şi bani. Dar, zic, nu se poate, că suntem invitaţi la un ceai cu prelungire la o prietenă foarte bună a nevestei mele, d-şoara Rosmarin... „Care stă în Transilvaniei 33?" zice el. „Da, în Transilvaniei... O cunoşti?" „Nu, dar..." „O fată nostimă de tot" zic eu.

Leliţa, parcă muşcată de şarpe, îl strînse de braţ.

— Ce-i dragă? se întrerupse maiorul. De ce mă ciupişi?

— Eu? roşi Leliţa. Ţi s-a părut...

— Ei, şi din una din alta—urmă maiorul—ne spuse băiatul ce-a păţit, cum s-a agăţat aseară pe Calea Victoriei de o domnişoară, cu toate că el nu are asemenea obiceiuri, cum s-a ţinut după ea şi a pisat-o pînă acasă, cum fata nu răspundea nimic şi grăbea pasulj cum i-a închis poarta în nas... în fine !... întîmplare !... A stat în faţa casei, s-a mai învîrtit. „Trebuie să aflu, zice, cine-o fi?" Atunci iacă o servitoare. „Cine sade aici?" „Un boier." „Nu ştii cum îl cheamă?" „Ba ştiu. Rosmarin". „Rosmarin... Dar o domnişoară nu şade aici?" „Cum nu, şade şi e tare frumoasă. E fata dumnealor..." Ce să vă spun? Rîdeam cu Leliţa de ne prăpădeam. Cînd colo, ce se gîndeşte Victoraş? „Domnule maior, trebuie să repar bădărănia asta cu orice preţ. Vă rog să mă luaţi şi pe mine la ceai, să cer scuze d-şoarei Rosmarin." C-o fi, că nu se face, că ce-or zice

oamenii... Pe urmă Lelița zice hai să-l luăm, că Liana e fată inteligentă şi are să facă haz...

Ascultătorii se aşteptau la o poantă sau măcar la o întorsătură de rîs. Se risipiră. Singur locotenentul Tănăsescu se crezu obligat, fiindcă vorbise maiorul, să-şi exprime admirația printr-o exclamație entuziastă.

— Superb!... Aveți un dar de-a povesti, domnule maior, fenomenal!

— Stai, să vezi acuma alta, mai bună! strigă maiorul Antonescu, umflîndu-şi pieptul, ca să atragă iar lumea.

Grupul se refăcea însă acuma în salon în jurul lui Oloman. După decepția cu maiorul, se căuta ceva mai interesant. D-na Buta, vrînd să mai intelectualizeze conversația, atacă din nou pe Remus cu literatura. Tînărul se codea. I-a bătut capul destul lingereasa asta în patru ochi cu părerile ei literare. El avea credințe estetice revoluționare, reclama mereu, chiar în articole de umplutură din *Fulgerul,* revizuirea radicală a valorilor, destituirea atîtor genii false de pe soclurile pe care s-au cocoțat prin indulgența unei critici complice şi a publicului nostru fără educație artistică serioasă. Dintre contimporani nu recunoştea decît vreo trei, patru şi încă cu rezerve. Era campionul tinerei generații care va regenera nu numai literatura ci întreaga înfățişare a României... Cum să vorbească el serios de literatură cînd oamenii nu doresc decît să-şi petreacă vremea mai agreabil pînă se va servi ceaiul şi va începe dansul sau jocul de cărți? Totuşi, fiindcă adunarea lumii în jurul lui îl măgulea, crezu să aibă mai mult răsunet lăudîndu-şi jurnalul *Fulgerul* şi pe directorul său Pantelimon Răcani despre care afirma emfatic că ar fi cel mai bun ziarist, afară de Arghezi.

— Cine? Poetul Arghezi?... O, e aşa de drăguț! întrerupse Agripina siropos. Am citit nişte poezii de Arghezi în *Adevărul literar,* că sunt abonată şi le-am găsit delicioase!

Pe Oloman, arghezian fanatic, astfel de elogiu îl jicnea ca o lovitură de cuțit. Stăpînindu-şi însă furia, spuse mai răspicat:

— Da, doamnă, Arghezi e cel mai mare poet, cel mai mare prozator şi cel mai mare ziarist dintre bătrîni!

Nemulțumit să fie ascultat numai de Tănăsescu, maiorul se apropie întrebînd:

— Cum ai spus? Argezi?

—Arghezi! repetă Oloman țîşnind dureros căci Antonescu pronunțase Arjezi, şi adaogă ironic: L-ați citit cumva?

— Nu, domnule —răspunse maiorul Antonescu sfătos şi aproape mîndrindu-se. N-am timp de versuri. Cît sunt eu de ocupat! Nevastă-mea citeşte romane, că ea e liberă... Eu jurnalul, ca să aflu ce se petrece în lume... Â propos, fiindcă vorbeai de ziarişti, ascultă-mă pe mine: or fi ei buni şi Arghezi al d-tale şi alții, dar pe Răcaru nu-l bate nimeni!

— Mă rog, părerile sunt libere — mormăi tînărul deconcertat şi intimidat. Dealtfel tocmai de la Răcaru am pornit...

— Răcaru, da, ştie să scrie! continuă maiorul fără să se mai uite la Remus, cu o însuflețire strălucitoare. Scrie, domnule, şi înjură de ți-i mai mare dragul. Nu i-e frică nici de rege. Şi pe rege l-a luat de cîteva ori, mai fin, fireşte, dar l-a atins. Şi n-a îndrăznit nimeni să-l tragă la răspundere. Dacă-i tare?... încearcă şi Arghezi al d-tale să-l imite — degeaba, nu poate scrie ca Răcaru, n-are savoarea lui!... Spun unii şi alții că-i necinstit, că-i şantagist, că a făcut avere, moşii şi palate din înju-

râturi. Eu nu cred. Sînt calomnii de-ale celor pe care i-a dat în tărbacă !... Eu, dacă aş avea putere, l-aş face prim-ministru! Pe onoarea mea! Numai unul ca Răcaru ar fi în stare să introducă ordinea şi cinstea în ţara asta !

Cînd sfîrşi maiorul, rămase o lungă tăcere. Oloman rumega în gînd o replică violentă să distrugă definitiv pe cavaleristul idiot care se amestecă şi în gazetărie. Chibzui însă că n-ar fi politicos să provoace vreo altercaţie, în fond el îi admiră pe amîndoi încît e numai chestie de nuanţe. Şi la urma urmelor de ce să se certe el cu oameni străini, simpli burghezi, pentru Arghezi care e mare, negreşit, dar niciodată nu i-a mulţumit pentru atîtea articole arhielogioase, ba se face că nici nu le-a citit; pe cînd de la Răcaru mănîncă o pîine şi, dacă eventual ar afla că l-a criticat, răzbunător cum e, i-ar face cine ştie ce măgărie. Spre norocul lui, d-na Buta interveni dulce:

— N-ar fi mai bine să lăsăm politica şi să ne întoarcem la literatură?

— Eu mi-aş permite să propun un intermezzo de dans! zise Dandu timid, uitindu-se la Liana care încercă să-l potolească:

— Ai răbdare numai cîteva minute! întîi să luăm un ceai şi...

Se născu o controversă. Tinerii, în cap cu d-şoarele Gavriiescu, cereau să se amîne mîncarea şi să înceapă dansul. D-na Gotcu aprobă cu adaosul însă că ar putea să se învîrtească şi un pocher între timp. Didina, desperată, repeta într-una că imediat se va servi gustarea. Doamnele, care ştiau din experienţă ce înseamnă să grăbeşti pe o gospodină, cum i se încurcă toate socotelile, sfătuiau pe toţi să fie liniştiţi şi să aştepte ordinele stăpînei casei.

în acest timp locotenentul Dandu intră în tratative laborioase cu Bebe care era însărcinat cu dirijarea gramofonului şi a aparatului de radio. îneîntat şi emoţionat că poate sta de vorbă cu un aviator, micul sportiv dădu drumul unui disc. Peste grupul în controversă se ridică ispititoare melodia celui mai nou tango. Tineretul izbucni în aplauze, acoperind văicăreala d-nei Rosmarin către bunica:

— Of, Doamne, Doamne, uite-aşa mi se strică toate rosturile !

Aviatorul alergă spre Liana. Pînă să ajungă la ea, directorul Alistar îi înconjurase talia şi pornise în ritmul lent voluptos al dansului.

— Şi cu care numai pentru d-ta am corupt pe Bebe ! zise Dandu urmărindu-i plouat.

— Ţi-am luat-o înainte, căpitane! făcu Alistar triumfător. Norocul meu! Ştii, nu e pentru cine se pregăteşte !

— Du-te acuma şi invită pe Angela, repede, să nu ţi-o ia altcineva! spuse Liana cu o cochetărie consolatoare.

Locotenentul se retrase. Angela îl primi puţin rece, roproşîndu-i:

— Vii la mine cînd nu te vrea Liana?... Adică eu sunt manta de vreme rea?

— Nu mă mai amărî şi d-ta, domnişoară, te implor !

— Ei, fiindcă suferi atît de mult, hai, fie !

In cîteva clipe perechile dansatoare cupriuseră holul şi salonul. Mircea şi Nina, care se ţinuseră unul de altul tot timpul, căutau numai colţurile, pierduţi în vraja muzicii şi a îmbrăţişării. Leliţa se legăna în braţele maiorului după ce refuzase pe Tănăsescu: primul dans

se cuvine soțului iubit. Cu toate că nu era dansator pasionat, Remus Oloman se agățase de Coralia mai mult de frică să nu fie nevoit să devie cavalerul d-nei Buta pe care dealtfel, într-un elan monden, o poftise Iancu Petrescu. Numai Mitrofan Tănăsescu rămăsese stingher şi umbla de colo pînă colo, surîzător, bătînd discret cu degetul parc-ar fi fost un maestru de ceremonii. Un moment se opri lîngă d-na Gotcu şi zise ca să facă un spirit:

— Coană Raluco, nu vă tentează acest tango divin?

— Nu, domnule, pe mine nu mă mai tentează decît pocherul! răspunse înțepat bătrînă.

Constantin Alistar respira parfumul Lianei şi-şi dădea seama cum se ameţeşte din ce în ce mai mult. Spusese cîteva cuvinte convenționale, ea răspunsese la fel, iar acuma întorcea capul să vază dacă toată lumea e mulțumită.

— Sunt aşa de turburat astă-seară — murmură deodată Alistar cu o voce schimbată, puțin sugrumată şi aproape nefirească pentru dînsul. Simt că aş fi capabil să fac orice nebunie de dragul d-tale!

Liana ridică ochii spre el, uimită. Privirea ei era calmă, cu o mîngăiere firească. Pe urmă se învălui într-un surîs uşor care începu să fluture şi pe buzele foarte roşii întredeschise parcă într-un suspin.

— îți pare rău că te-am despărțit de aviatorul d-tale? întrebă directorul după un răstimp, fără să-şi poate smulge privirea din ochii ei.

— Al meu! murmură Liana cu glasul băiețesc disprețuitor. Nici nu-1 cunosc decît de o jumătate de oră... Mai al meu eşti d-ta, dacă ar fi aşa, care mă răsfeți de cînd eram mică!

4

Bebe nu se mai putea mişca de lîngă gramofon. Dansatorii n-aveau răbdare nici cît trebuia să întoarcă sau să schimbe discurile. Bufetul bogat, aranjat cu atîtea emoții de d-na Rosmarin în sufrageria mare unde proiectase să servească pe toată lumea, în reprize, la masă, avea multă căutare, negreşit, dar într-o dezordine care ar fi întristat inima oricărei gospodine ambițioase. Nici măcar bătrînii nu s-au aşezat la masă, să guste din toate şi astfel să procure Didinei bucuria scontată, ci s-au întins la cărți, nemaiscăpînd de stăruințele d-nei Gotcu, si acolo a trebuit să-i servească Tinca, la întîmplare, cum ajungea şi ea, singură la atîția oameni şi fiecare cu gusturi diferite. Cei tineri baremi luau singuri ce pofteau, înghițeau repede, continuau dansul, reveneau la bufet si nu încetau să cornplimenteze pe gazdă ce lucruri delicioase le-a dat >i ce mulțumiți sunt. De Bebe a trebuit să aibă grije bunica, altminteri ar fi rămas nemîncat. I-a dus ce ştia ea că-i place lui mai mult şi copilul s-a regalat perfect, fericit că are un rol atît de important încît toți îi strigau:

— Bebe, mai pune un tango!... Bete, pune foxul de adineaori!... Bebe...

D-na Rosmarin totuşi nu se putea consola că n-au mers lucrurile cum trebuie într-o casă serioasă, oricît bunica îi spunea mereu:

— Lasă că e foarte bine! E belşug şi toți mănîncă şi petrec cum nu se poate mai plăcut!... Nu te mai necăji de pomană!

Invitații noi soseau. Dansatorii sporeau. Se putu alcătui a treia masă de pocher. Constantin Alistar făcu o nouă încercare să-şi cedeze locul. D-na Gotcu protestă energic. îl luase cu forța la cărți şi acuma nu-i mai dădea

drumul fiindcă pierdea şi voia negreşit să se refacă. Directorului nu-i plăcea jocul de cărţi, iar astă-seară în special îl detesta. Se uita mereu la cei care dansau, vedea pe Liana cînd cu unul cînd cu altul, îi întîlnea cîteodată privirea şi ea îi surîdea chemîndu-l parcă.

— Fii atent aici, frate! îl admonesta d-na Gotcu furioasă cum era totdeauna cînd pierdea. Lasă-i în pace pe tineri că d-ta nu mai eşti de seama lor !

Pe Alistar îl supărau asemenea cuvinte tocmai pentru că erau rostite cu ton de glumă şi cei dimprejur tăceau haz.

— Ce-s eu de vină, madam Gotcu, dacă d-ta nu cunoşti jocul şi pierzi? replica el invariabil provocînd rîsete discrete.

D-na Gotcu se enerva mai rău şi că îi zicea „madam", dar mai ales de învinuirea că nu ştie să joace cînd ea avea convingerea că e cea mai straşnică pocheristă.

— Dacă aş avea eu norocul d-tale ştiu că mi-ar merge bine — mormăia dînsa cu dispreţ.

De două ori s-a ridicat de la masă Alistar, să se mai destindă, punînd pe Rosmarin să-i ţină locul. Nici nu apuca să schimbe o vorbă sau să angajeze un dans că d-na Gotcu îl şi striga revoltată pe Rosmarin care juca şi prost şi cărpănos...

Liana îşi dădea toate silinţele ca toţi invitaţii să se simtă cît mai bine. Avea cîte un cuvînt amabil sau un surîs pentru fiecare deşi aviatorul se ţinea după ea ca umbra.

— Mai ocupă-te şi de celelalte, domnule locotenent — zicea Liana cu o imputare drăguţă. Eu am obligaţii faţă de toată lumea şi nu pot sta numai cu d-ta !

— Te iubesc! izbucni Dandu cu privirea arzătoare şi cu glas înăbuşit, aproape mînios.

— Bine, ştiu, dar... — rîse fata evitîndu-i privirea si vrînd să interpreteze ca o glumă declaraţia lui.

— Numai pentru d-ta sunt aici, restul lumii mi-e indiferent! urmă aviatorul greoi parcă şi-ar fi smuls vorbele din străfunduri ferecate.

— Mai bine nu veneai pentru că eu nu pot...

Răspunsul sună aspru ca şi cînd ar fi dorit să extirpeze rădăcinile unei ispite. Dandu nu mai spuse nimic. Fie că n-a auzit replica, fie că nu vrea s-o înţeleagă. Dealtfel nu era vorbăreţ. Dansa bine dar nici nu deschidea gura. Se învîrtea cu privirile în gol sau cu ochii închişi parc-ar fi plutit în altă lume.

— Mă gîndesc ce-am discuta noi doi dacă am fi condamnaţi să stăm o zi întreagă împreună? îl întrebase Liana ironic în cursul unui tango, mai adineaori.

— Nimic. Ne-am iubi! a răspuns tînărul clar, înfigîndu-şi privirile aprinse în cehii ei.

Dansînd încolăcea braţul peste mijlocul ei şi o strîngea atît de tare că Liana îşi simţea sînii striviţi pe pieptul lui. în acelaşi timp pe spatele decoltat palma lui fierbinte uscată se plimba ca o mîngăiere ascunsă care nu-şi găseşte locul. Liana îl tolera la început de jenă, făcîndu-se că nu observă nimic. Se degaja încetişor din strînsoare. El însă nu-i dădea răgaz şi nu se sfia. Avea în figură o încăpăţînare neobişnuită care-i înăsprea trăsăturile altfel delicate. Micşora şi încetinea paşii dansului, pierzînd ritmul. Dansul devenea un pretext de îmbrăţişare prelungită.

— Ai zburat vreodată? o întrebă el brusc, oprindu-se de tot şi ţinînd-o mai strîns îmbrăţişată.

— Nu...

— Vrei să zbori cu mine?

— Bucuros, dar acum a trecut sezonul... La primăvară, poate...

Dandu tăcea. Liana simţea că ar mai fi vrut să zică ceva. Pe urmă, în loc să mai vorbească, îi cuprinse talia cu amîndouă braţele. Liana protestă ofensată:

— Ori dansezi, ori...

Discul însă se termină şi muzica încetă. Se desfăcu din îmbrăţişarea lui. Se simţea mai mult ruşinată decît tulburată. Se duse la mesele de joc. Alistar o privea ca un martir. Se aşeză pe un scaun liber, lîngă el. Se uită în cărţile lui, apropiindu-se de dînsul şi întrebînd:

— Pierzi sau cîştigi ?

— în orice caz te pierd pe d-ta — răspunse Alistar foarte încet.

Liana nu găsi prompt replica pe care ar fi dorit-o. Recurse la trucul instinctiv al femeiei în orice încurcătură faţă de un bărbat; ridică ochii leneş spre el şi surîzînd enigmatic murmură:

— Da?

D-na Gotcu chiar atunci cîştigase un pot important şi era veselă. Aranjîndu-şi banii în grămejoare simetrice, strigă încîntată:

— Rămîi lîngă el, Liana mică, să-1 mai zăpăceşti niţel, că numai aşa am să-mi pot scoate ceva din pagubă... Are un noroc colosal!

— Nu vreau să piardă din pricina mea ! zise Liana sculîndu-se cu acelaşi zîmbet şi adăogînd galeş către Alistar: Am să mai viu să-ţi văd norocul!

Se depărta. O nelinişte vagă, confuză o urmărea. Văzu pe Oloman singur.

— Te-am neglijat, a.şa-i? îi spuse cu o izbucnire caldă parc-ar fi găsit într-însul un refugiu. Ştiu însă că d-ta nu te superi. Nu-i aşa?... D-ta înţelegi cît... Numai d-ta eşti prietenul meu adevărat!

— Am observat că te-a acaparat de tot aviaţia — zise tînărul ziarist fără a-şi ascunde ironia. Simpatic băiat, nu?

— O, e atît de gol, atît de... ! făcu Liana cu un suspin de plictiseală, evitîndu-i însă privirea. Şi, întrerupîndu-se, întrebă cu altă voce: Dar cel puţin te simţi bine la noi? Dansezi?

— E delicios la d-voastră şi am dansat cu toată lumea, deşi nu sunt pasionat, afară de d-ta !

— Iartă-mă, te rog! Nu e vina mea dacă d-ta n-ai insistat... Dansul următor e al d-tale ! Eşti mulţumit?

Iancu Petrescu, urmat la cîteva secunde de locotenentul Tănăsescu, se apropia obsechios:

— Domnişoară, totdeauna sunteţi frumoasă, dar fermecătoare ca astă-seară parcă nu aţi fost niciodată !

Complimentul, sincer părea totuşi bolovănos şi fără noimă, mai ales că Tănăsescu nu voia să se lase mai prejos şi-1 complectă cu cîteva fraze poetice adaptate pentru ocazie din vreo piesă de-a lui.

— Mă faceţi să roşesc! zise Liana şi profită să se reîntoarcă la jucătorii de cărţi.

Atunci reîncepu muzica. în pragul salonului o întîmpină Dandu care, fără nici un cuvînt, o luă de talie şi porni dansul în aceeaşi îmbrăţişare iritantă. Cînd trecură pe lîngă Oloman, Liana îi auzi glasul resemnat:

— Parcă era dansul meu ?

— Următorul, negreşit! spuse Liana roşind. Ce să fac dacă el...

Strînsoarea lui îi înăbuşea respiraţia, dar nu mai protesta şi nici nu încerca să se elibereze. învîrtirile o ameţeau şi o osteneau. închise ochii, lăsîndu-se la

voia întîmplărilor. Deodată îi răsună în ureche vocea lui Dajidu, poruncitoare şi răguşită:

— Ascultă, fetiţo, mult ai să mă chinuieşti?... Eu nu pot suporta astfel de... Spune-mi, vreau să ştiu, cînd vii la mine?

— Ge zici? întrebă Liana uluită crezînd că n-a înţeles bine.

Aviatorul tăcu cîteva clipe, apoi continuă mai înăbuşit:

— Trebuie să vii la mine!... Spune acum cînd să te aştept! Hai, spune, altfel...

— O, ce-ţi închipui d-ta... Se vede că...

Covîrşită de indignare şi de ruşine, Liana se smulse din braţele lui şi-l lăsă în mijlocul holului. Era atît de zăpăcită că nu-şi mai dădea seama ce face. Porni spre salon, se întoarse brusc şi intră în dormitor. Două doamre conversau apatic într-un colţ, iar mai încolo Nina cu Mircea mai mult se priveau decît vorbeau. Văzînd lumea, Liana bîlbăi ca o explicaţie:

— Aşa m-am încălzit de rău...

Se opri în faţa oglinzii înalte de perete. îşi văzu figura convulsivă.

„Nu merită un bădăran să mă enervez atîta!" se gîndi ea dregîndu-şi în neştire faţa cu puful mare de pudră.

Pe urmă, redobîndindu-şi calmul, reveni în hol. Dandu stătea în acelaşi lcc, cu braţele atîrnate, cu capul în pămînt parcă ar fi căzut într-o toropeală. Liana trecu în salon fără a întoarce ochii spre el. Se aşeză la altă masă, întîmplător lîngă maiorul Antonescu care, asistat de Leliţa, pierdea.

— Bine că vii d-ta — mormăi maiorul. Poate să-mi mai alungi ghinionul, că m-am uscat de tot.

— Liana nu răspunse şi nu observă privirile Leliţei precum nu observa nimic deşi părea că urmăreşte jocul cu mare atenţie. Cînd începu iar un tango, îşi domină un fior. Văzu îndată pe Dandu apropiindu-se şi apoi îl auzi, plecat lîngă obrazul ei şi simţindu-i respiraţia:

— Vrei să dansăm, Liana?

— Nu mai dansez, mulţumesc. Mă doare capul! murmură ea fără să-l privească.

Aviatorul se retrase cîţiva paşi şi rămase acolo, perplex. Liana se sculă totuşi parcă n-ar mai fi putut sta în acelaşi loc.

— Mai vino şi pe aci, Liana, dacă nu dansezi! strigă iar d-na Gotcu de-alături. Vino să mai potoleşti pe directorul tău că ne-a curăţat toate fondurile !

Liana trecu zîmbind. Aşezîndu-se, zări uitătura duşmănoasă cu care Dandu examina pe Alistar. Pe urmă, după un răstimp, fără a-l mai privi, simţi că a plecat. Atunci deveni exuberantă. începu să cocheteze mai insistent cu directorul, să-i şoptească o drăgălăşie, să se plece peste braţul lui sub pretext să-i vază cărţile... Mai veniră şi alţii să o invite la dans. Refuză. Nu mai voia să danseze. într-un tîrziu se ridică de la masă. Trebuia să se mişte. Aviatorul îi aţinu calea, umil:

— Iartă-mă ! Am fost nebun...

— Ai fost, bine zici! zise Liana rîzînd exagerat. De aceea n-am nici să te iert, nici să nu te iert. Mi-e indiferent.

— Cel puţin să mai dansăm ! se rugă Dandu.

— A, nu... M-am săturat! declară ea tot rîzînd, dar categoric.

Schimbă cîteva cuvinte cu d-na Buta, care o felicită pentru Remus Oloman, un tînăr de rară inteligenţă

şi distincţie sufletească. Apoi Didina o chemă să-i spuie ceva. O urmărise tot timpul şi se bucurase de cum a petrecut cu ofiţerul de aviaţie. A observat însă că de cîtva timp se poartă foarte urîcios cu dînsul şi ţinea să-i atragă atenţia că nu face bine înstrăinînd un băiat aşa de...

— Nu te mai amesteca, mamă, şi în treburile mele cu băieţii! i-o reteză Liana enervată. Ce Dumnezeu, eşti doar femeie bătrînă!... Ştiu eu ce merită fiecare şi n-am să te consult pe tine!

— Fă cum ştii, dar eu ca mamă...

D-na Rosmarin tăcu speriată de atîta supărare, remarcînd în sine că tare sunt nervoşi tinerii din vremea de azi şi nu primesc nici măcar un sfat bun de la părinţi...

înspre miezul nopţii invitaţii începură să plece. Dansatorii obosiţi făceau pauze din ce în ce mai mari. într-un grup, la pian, Angela cînta, acompaniindu-se singură, o romanţă. Refrenul îl reluau, în cor, toţi tinerii, cu priviri languroase:

Femeia, eterna poveste,
Nu-ntreba cine este,
Iubeşte-o mereu !

Locotenentul Dandu era în acelaşi grup. Avea figura descompusă, dar mormăia şi el cîntecul, uitîndu-se mînios spre tavan.

Liana, pe o canapea, şedea de vorbă cu Oloman de vreo jumătate de oră. Discutau estetică, fireşte. Tînărul poet se silea să o convingă că toate teoriile pe care le propagă profesorii ei la Universitate sunt definitiv perimate şi că generaţia nouă a început şi aici o purificare salutară. Romanţa ce se cînta alături era una din cele dragi Lianei. Auzind-o însă acuma, i se părea de o vulgaritate exasperantă, iar refrenul în special insuportabil, încerca să nu o asculte şi nu putea. Vedea pe Dandu, trîntit într-un fotoliu, şi din toate vocile parcă mai lămurit pe a lui o distingea. Era aspră şi incoloră, îi zgîria nervii.

— Insipide sunt şi romanţele astea ! observă Liana cu un rîs forţat.

— Desigur, fiindcă banalizează poezia iubirii! zise Remus Oloman. Iubirea în sine e totdeauna poezie. Sunt însă atît de puţini cei capabili s-o exprime fără s-o trivializeze !

5

Ecoul sindrofiei se prelungi multe zile în subsolul casei Rosmarin. Toate întîmplările, cu amănuntele cele mai neînsemnate, fură discutate pe larg, disecate, răsucite din toate punctele de vedere. D-na Rosmarin era cea mai agitată. Ea începea şi încheia dezbaterile acestea care o interesau acuma mai mult chiar decît necazurile soţului ei. Bunica îi ţinea isonul, discret ca totdeauna, să nu supere pe nimeni. Tinca însăşi lua o parte foarte activă. Didina o socotea o informatoare deosebit de preţioasă, fiindcă ea a putut observa unele lucruri mai bine ca toţi. Ici-colo punea cîte-o întrebare şi lui Bebe, dar copilul o ţinea lanţ că aviatorul i-a promis „să-1 facă un zbor". Bătrînul Rosmarin, deşi cu amărăciunea în suflet — a doua zi, la minister, Constantin Alistar i-a spus absolut confidenţial să-şi ia măsuri de apărare pentru că se află şi el pe lista celor ce urmează să fie trecuţi în cadrul auxiliar la întîi ianuarie—nu voia să tulbure bucuria Didinei. Asculta, se silea să zîmbească, îşi dădea păreri. El rămînea constant favorabil amicului său Iancu Petrescu. Alţii pot fi mai filfizoni, mai palavragii, să te orbească

cu spoiala, cu Iancu însă va face căsnicie bună cine va avea norocul să-l ia. Căsătoria cere un bărbat întreg, aşezat, grijuliu pentru nevoile vieţii, nu zvăpăiaţi care să se gîndească numai la petreceri şi nebunii. Pe d-na Rosmarin o sîcîia puţin încăpăţînarea lui de-a mai vorbi despre un mic funcţionar. Ea abandonase şi pe Tănăsescu, hotărîtă acuma să se facă luntre şi punte ca Liana să ia pe Dandu.

— Drăguţ ca o cadra şi blînd şi gentil de n-are pereche — repeta mereu către bunica. Unde mai pui că aviatorii ăştia sunt azi fruntea armatei şi cei mai preţuiţi, cum erau odinioară ofiţerii de cavalerie...

O deziluzie avea însă cu aviatorul. Binecrescut şi manierat, cum s-a arătat, de n-a venit cu mîna goală la sindrofie, Didina spera că a doua zi sau a treia să se prezinte la o vizită de etichetă sau măcar să trimită un buchet de flori. Favoritul nici nu s-a arătat. Ca să-l scuze, spunea melancolic şi în general că băieţii de azi nu mai respectă formalităţile cele vechi şi frumoaşe.

În schimb s-au pomenit a treia zi cu un splendid coş de flori de la Alistar, însoţit de o cartă de vizită pe care scria scurt: „Celei mai fermecătoare".

— Se putea Costică să nu fie cel mai nobil? mormăi Rosmarin înduioşat.

Imediat după ce aducătorul a fost gratificat cu un bacşiş gras de către Didina, căci Liana nu era acasă, au început drămăluirile asupra semnificaţiei gestului. Au căzut repede de acord că Alistar s-a amorezat nebun de Liana. D-na Rosmarin sublinia că ea a băgat de seamă toată seara cum i se scurgeau ochii după Liana şi nu s-ar mira dacă în curînd ar veni să o ceară de nevastă. Aşa sunt unii bărbaţi, ezită, cumpănesc, aleg ani de zile de ai crede că burlaci au să moară şi apoi deodată pică pe o femeie şi nu se mai lasă de ea toată viaţa. Se vede că Liana e născută într-un ceas cu noroc mare. Bunica obiecta timid că directorul ar fi cam bătrîn pentru o fetiţă atît de fragedă. Didina se supără:

— Ce bătrîn, mamă? Ce tot vorbeşti şi d-ta fără să gîndeşti?... Mai întîi un bărbat nu e niciodată bătrîn. Mai ales pentru însurătoare. Dacă-i bun şi drăguţ, nu-l întreabă nimeni cîţi ani are... Crezi d-ta că ei se trec ca noi?... Nu l-ai văzut la ceai, parcă era băiatul lui Alexandru, atîta era de sprinten şi de ţanţoş şi de drăgostos... Spun sincer, eu nu l-aş schimba nici cu zece băieţoi care nu-s capabili decît să se fandosească şi să întoarcă ochii pe dos, vorba lui Alexandru... Dealtfel, n-ai văzut, toate fetele îi dădeau tîrcoale... Unde mai pui că şi Liana, ce să ne ascundem, e fată în toată firea, douăzeci şi unu împliniţi, nu mai e o copilită...

Liana, cînd se întîmpla să fie de faţă la astfel de planuri şi calcule fastidioase, păstra o tăcere neobişnuită, în ciuda d-nei Rosmarin de a-i smulge o preferinţă sau baremi o părere, fie şi contradictorie. Altădată cel puţin se interesa, se necăjea sau îşi bătea joc de proiectele lor de vînzare, cum zicea dînsa. Acum părea mai străină ca Mircea care, cel puţin cînd era acasă, vibra cu familia. Liana îşi dădea seama că atitudinea aceasta a ei poate să întristeze pe bieţii părinţi, ori să-i jignească fără nici un motiv. Dar, fără să ştie de ce, i se păreau atît de mărunţi în preocupările lor, iar ei înşişi atît de meschini şi de egoişti încît parcă regreta că face parte dintr-o familie fără nici un avînt sufletesc, pentru care întreaga viaţă se rezumă la cîteva funcţiuni animalice.

într-o după-amiază Didina, care se sfătuise cu bunica, fiind amîndouă îngrijorate de schimbarea fetei, încercă să o descoase cum credea ea mai delicat:

— Draga mamii frumoasă, poate că inimioara ta...

Liana ţîşni nervos:

—Mamă, mamă, tare eşti tu simplă!... îi tragi înainte cu inimioara şi cu ofiţerul şi cu directorul, parcă... Ei, uite, nu-ţi pot face plăcerea să fiu „amorezată", cum doreşti tu mereu, de m-ati făcut să-mi fie silă numai cînd aud de dragoste !

îi păru rău îndată de explozia aceasta care, tocmai prin excesul de violenţă, putea confirma toate presupunerile, încercă să-i atenueze efectul schimbînd tonul şi continuînd convorbirea cu veselie exagerată despre alte nimicuri pînă ce se risipi, ca un fum rău, atmosfera apăsătoare ce o produsese nervozitatea ei nesocotită.

în realitate aceeaşi întrebare şi-a pus-o Liana însăşi chiar în noaptea sindrofiei, după ce au plecat invitaţii şi cînd s-a frămîntat ore întregi în pat fără somn, cu toate că era zdrobită de oboseală. S-a convins atunci singură că insomnia şi tulburarea sufletească nu pot avea nici o legătură cu întrebarea. Pe Alistar l-a eliminat fără ezitare. Un bătrîn, aproape de vîrsta tatălui ei, prin ce s-o cucerească? Prin giumbuşlucurile pseudotinereşti sau prin eleganţa-i îndoielnică cu care epatează pe micile funcţionare în subordine la minister şi pe anume doamne în căutare de subsidii suplimentare? Visa ea uneori să fie iubită de un bărbat în plină maturitate, un om celebru, admirat de toată lumea, un suflet mare, bogat în însuşiri superioare... Dar Alistar n-avea, din toate acestea, decît maturitatea şi dealtfel nici el nu părea să caute decît o distracţie uşoară la care ea putea răspunde la fel, şi chiar exagerînd puţin în bătaie de joc. Remus Oloman era mai inteligent, nici nu i-a

făcut curte şi nici ea nu s-a înfiorat de vreun farmec deosebit al lui. De ceilalţi nu merita să se ocupe. Cunoştinţe vechi, clasate de mult. Rămînea singur Dandu, care a fost insistent pînă la bădărănie. Ca înfăţişare ar fi nesinceră cu sine însăşi dacă n-ar recunoaşte că e bine. Dar încolo cît e de inferior! Cum să iubească ea asemenea animal? Ar însemna să se înjosească. Iubirea nu poate fi o vulgară chemare a cărnii înfierbîntate.

Explicaţia tulburării a descoperit-o totuşi tot în legătură cu aviatorul. Era regretul că s-a indignat serios şi a dat proporţii unei bădărănii de militar închipuit şi fără educaţie. în loc să ia invitaţia lui prostească drept o glumă nesărată, care se descalifică singură, şi să-l umilească prin superioritatea ei, s-a supărat. Asta nu şi-o ierta şi cu atît mai mult că supărarea ei a fost spontană, rezultînd din concepţia ce i-au infiltrat-o în sînge părinţii, de-a amesteca şi în chestiile sentimentale ipocrizia bunei-cuviinţe burgheze. Care fată de azi n-a primit invitaţii similare, mai mult sau mai puţin străveziu făcute, şi cîte n-au acceptat după ce deseori chiar ele le-au provocat?... în adîncul conştiinţei şi-a dat seama atunci îndată cît e de ridicolă supărarea, dar din mîndrie îndărătnică n-a mai putut să revie şi nici cînd aviatorul a plecat n-a fcst în stare să împace lucrurile măcar cu o glumă...

A doua zi l-a întîlnit întîmplător pe stradă. El a salutat cu o privire umilă. Ea a răspuns fără voia ei rece parcă abia şi-ar mai fi adus aminte că l-a cunoscut. Se înţelesese cu Coralia să meargă la un cinematograf. Coralia plecase de la ei împreună cu Dandu şi Oloman. îi spunea acuma că toată vremea au vorbit numai despre ea, că aviatorul o divinizează pur şi simplu; le-a declarat foarte serios că el nu poate trăi fără ea, le-a mărturisit ce măgărie a făcut şi cum a ofensat-o şi că nu ştie

cum să repare încît e cel mai nenorocit om din lume.
Liana rîdea liniştit:

— Atunci n-are decît să-şi vie în fire, fiindcă eu *num* mă supăr pentru glume insipide !

— Dar acuma spune-mi adevărat, poţi fi sigură că eu n-am să te divulg: tu îl iubeşti sau cel puţin ţi-e simpatic ?

— Cum să iubesc pe cineva care e şi prost, şi gol, **şi** obraznic? întrebă Liana puţin de sus. Tu mă crezi capabilă ?

— Cînd iubeşti se schimbă calificativele, draga mea —zise Coralia zîmbind. Defectele dispar toate **şi** devin calităţi...

— N-am impresia că ar fi cazul! replică Liana. Pentru mine dealtfel problema iubirii rămîne inexistentă. Ştii bine că n-am iubit niciodată şi nici măcar n-am fost îndrăgostită ca toate fetele la anume vîrstă...

Liana curmă convorbirea. I se părea că, deşi sincere, cuvintele ei sunau gol şi fals, ca nişte enunţări ipotetice.

Abia peste vreo zece zile întîmplarea îi scoase din nou în cale pe locotenentul Dandu. Răspunse acum la salutul lui cu o cochetărie provocantă, vrînd astfel să-l îndemne să se întoarcă şi să intre în vorbă. Nu s-a întîmplat nimic şi Liana îşi zicea că l-a încurcat, desigur, prin excesul de amabilitate.

După alte două săptămîni Mircea a venit la dejun s-o anunţe că diseară vor merge, o bandă întreagă, la cinema şi pe urmă eventual undeva unde se dansează. Va trece el cu fetele Gavrilescu s-o ia, numai ea să fie gata, să nu trebuiască să o aştepte.

Se întîlniră în holul cinematografului cu ceilalţi, între care se afla Coralia şi Dandu şi Remus Oloman. Iniţiativa pornise de la Coralia după îndemnul lui Dandu. Liana îi dădu mîna drăguţ ca unui vechi prieten. în sală se aşeză lîngă Oloman. Locotenentul ajunse lîngă Angela, trei bănci mai înainte. Fără să vrea Liana vedea că el abia răspundea la încercările Angelei de a lega o convorbire. Prin întunerec a întors capul de cîteva ori ca şi cînd i-ar fi fost frică să nu dispară cumva Liana cu gazetarul.

Restaurant sau bar ? Triumfă barul. Dandu se grăbi acuma să ocupe un loc lîngă Liana, cellalt fiind rezervat iar pentru Remus cu care continua o conversaţie animată şi fără sfîrşit. Vorbind cu Remus, Liana îi aruncă şi lui cîte o privire surîzătoare parcă ar fi vrut să-l atragă în discuţia lor despre valoarea filmului. Locotenentul tăcea. Nu pricepea ce se poate palavragi atîta despre un film. îl înfuria insistenţa gazetarului de-a exemplifica şi a lungi vorba, împiedicîndu-l astfel pe el de-a se lămuri cu Liana, căci pe el numai asta îl interesa. Spre fericirea lui, Coralia opri elanul lui Oloman cerîndu-i să o danseze.

— D-ta te complaci în tăcere —îi zise în sfîrşit Liana. Vorbeşti rar şi cu miez! adaogă după o mică pauză, fără răutate.

— Tot mai eşti supărată? gemu Dandu desperat.

— Nu, nu ! rosti ea blînd.

— Atunci de ce nu dansezi cu mine?

— Ai vrea să te invit eu? surîse Liana. Dar, fireşte, nu ca...

Tot Mircea cu fetele au dus-o acasă, tîrziu după miezul nopţii. Erau foarte veseli. Au petrecut minunat...

Ziua următoare d-na Rosmarin năvăli strălucitoare, cu un buchet de liliac alb la Liana care, deşi trecuse de zece, dormea dusă:

— Uite, Liana, ce splendoare de liliac!...

— Vai, mămico, de ce mă sculaşi? gînguri ea răsfăţîndu-se. Mi-e aşa de somn !...

Dar după ce deschise pleoapele şi dădu cu ochii de flori, i se aprinse pe faţă un surîs de fericire, pe care în zadar încerca să o bagatelizeze zicînd:

— S-ar fi putut să nu mă trezeşti tu, mămicule, cînd e la mijloc un ofiţer?

D-na Rosmarin avea o satisfacţie de parcă ar fi spălat o ruşine personală:

— Un băiat ca ăsta era imposibil să se dezmintă !... Liana dragă, ascultă pe mămica ta !

DECEMBRE

1

Rosmarin se simţea din ce în ce mai oropsit. Treceau zile după zile, intrau în decembre şi nu putea face nici un gest ca să-şi asigure soarta. Sfîrşitul lunii e data fatală pentru dînsul şi nimănui în casă nu-i pasă. Parcă ar fi un străin. Toată vremea se vorbeşte numai despre Liana şi despre aviatorul ei. Ba a mai primit un buchet de liliac, ba s-a întîlnit cu el... Şi Didina nu mai isprăveste cu planurile, iar fata, de unde la început tăcea ori se revolta, acuma o stîrneşte mereu cu întrebări: „Mămicule, ce crezi tu, o fi aşa?... Cum zici tu, mămicule?" Iar cînd încerca el să pomenească de durerile lui, toate săreau într-un glas să-i astupe gura.

în sfîrşit într-o zi bătrînul îşi pierdu răbdarea şi declară ritos că, dacă destinul lui nu interesează pe nimeni şi dacă e vorba ca el să fie socotit ca o cantitate neglijabilă, atunci se mută la hotel. Baremi să afle şi lumea că la bătrîneţe a ajuns străin în casa lui. D-na Rosmarin se cruci:

— Vai de mine, Alexandre, doar n-oi fi gelos pe fata ta?... N-am mai auzit una ca asta de cînd m-a

făcut mama, şi sunt femeie bătrînă... Ce-ţi lipseşte, omule? Nu te îngrijim, nu te respectăm?... Ţi-e necaz că ne ocupăm de norocul fetei? Atîta poţi tu să fii de hain?... Nu e fata ta, Alexandre, pentru numele lui Dumnezeu ?

— Fata mea, fata mea ! mormăi Rosmarin ursuz. Dar eu nu-s om?... La întîi ianuarie se poate întîmpla să rămîn pe drumuri, ştii bine, că ţi-am povestit ce mi-a spus Costică, şi pe voi nici capul nu vă doare parcă aş fi un vagabond!

— Nu, mămicule, are dreptate tata! interveni Liana duios. Exagerezi şi tu cu Dandu şi cu toate lucrurile astea fără importanţă...

în focul momentului Didina continuă să se revolte contra sufletului acru al unui tată denaturat. Mai tîrziu însă îi recunoscu dreptatea şi, sfătuindu-se cu bunica, se hotărî să roage pe coana Raluca să se ducă pentru bietul Alexandru la ministrul care a fost odinioară secretarul răposatului Gotcu şi care nu poate să-i refuze un lucru atît de mic. în aceeaşi seară consultă şi pe Rosmarin care îndată se lumină:

— De, bine-ar fi, cum să nu fie, numai să vrea coana Raluca...

D-na Gotcu primi aproape cu bucurie. Ea de mult ar fi dorit să facă un gest care să dovedească întregii mahalale cîtă trecere are în lumea celor mari, cu toate că e văduvă şi săracă. Mai mult, ceru să meargă cu ea şi Liana, să audă cu urechile ei răspunsul ministrului; în realitate d-na Gotcu se gîndea că o fată frumoasă face totdeauna impresie asupra bărbaţilor şi poate să fie şi ea de vreun folos.

S-au dus cîteva zile de-a rîndul. Ba nu era acolo ministrul, ba era, şi cerberii de la uşi nu le permiteau să pătrundă nici pînă la şeful de cabinet. Atunci Liana şi-a adus aminte de Alistar. L-a căutat.

— Ce plăcere să te mai văd! exclamă directorul aprinzîndu-se şi sărutîndu-i cînd o mînă, cînd pe cealaltă. Credeam că m-ai uitat de tot...

— Dacă d-ta nu mai dai semne de viaţă? ciripi Liana cochet.

— Trebuie să mai viu pe la voi, negreşit! făcu Alistar oftînd. Dar slujba asta ! Ai văzut cîtă lume în anticameră, pe coridor?

Le întovărăşi şi le introduse la şeful de cabinet. D-na Gotcu era cam ofensată că directorul abia a băgat-o în seamă. Camera era plină de solicitatori. Şeful, un tînăr fercheş, remarcă frumuseţea Lianei şi, după ce îşi satisfăcu galanteria prin cîteva complimente, îi spuse misterios:

— Ministrul e în conferinţă cu un director de ziar şi mi-a spus să nu-l deranjez. Totuşi, pentru d-ta, voi încerca să calc consemnul, ca să nu te plictiseşti aşteptînd, deşi mi-ar fi drag să te reţin aici cît mai mult să-mi înfrumuseţezi cabinetul... Un moment.

Zbîrnăise soneria. Se strecură discret înlăuntru. Peste un minut reveni, zicînd triumfător:

— Poftiţi, domnişoară... şi doamnă!

Ministrul, cu mustaţa neagră tunsă, cu ochii mici de viezure, cu figura oblongă, stătea în picioare lîngă biroul masiv, în vreme ce interlocutorul său se tolănea în fotoliul englezesc de piele brună.

— Doamnele? făcu ministrul, privindu-le plictisit.

— Nu mă mai cunoşti, excelenţă? zise d-na Gotcu apropiindu-se. De atîţia ani de cînd...

— Coana Raluca? exclamă ministrul înviorat. Bată-te să te bată, coană Raluco!... Ce mai faci?...

E un veac de cînd nu te-am mai întîlnit... Ce-i drept însă, n-ai întinerit, coană Raluco!

Ministrul rîse cu un rîs acru, apoi urmă tot prietenos:

— Ei, ce te aduce pe aci, coană Raluco?... Ia spune!... Şi să ştii dinainte că vreau să te servesc, afară dacă nu-mi ceri parale sau ceva mai imposibil!

— Apoi să vezi, excelenţă...

D-na Gotcu înflori jalba cu toate amănuntele înduioşătoare ce-i treceau prin minte, pomenind de cîteva ori şi pe răposatul care a lăsat-o în mizerie dar cu cinstea neatinsă. Ministrul se sili să asculte cu compasiune şi cînd înţelese despre ce e vorba, o întrerupse:

— Bine, coană Raluco... Te-am priceput şi îţi promit să fac tot posibilul să fii mulţumită, d-ta şi protejatul d-tale... Cum îl cheamă?

Pe un bloc, cu creion roşu, însemnă numele, întrebînd iar:

— Ce serviciu?

— De, eu nu cunosc serviciile d-voastră — se încurcă d-na Gotcu. Spune tu. Liana, că tu trebuie să ştii!

— Datoria publică — rosti fata care stătuse deoparte, jenată şi inutilă.

— Domnişoara? întrebă atunci ministrul care o examinase între timp cu priviri curioase.

— E chiar fiica lui Rosmarin! făcu d-na Gotcu cu oarecare mîndrie. Frumoasă fetiţă, nu-i aşa, excelenţă? Unde mai pui că e şi foarte studioasă, gata să ia licenţa în litere...

—Toate complimentele, domnişoară! zise ministrul învăluind-o cu o privire lacomă şi întinzîndu-i mîna. După o clipă, continuă: Aşa, coană Raluco şi domnişoară... Să fiţi liniştite!...

Apoi se întoarse brusc către domnul din fotoliu şi arătîndu-le în chip de prezentare:

îmi daţi voie?... Uite, dumnealui e domnul Răcaru, directorul ziarului *Fulgerul*!... Poate ai vreodată nevoie de presă, coană Raluco... să te adresezi dumnealui! Â propos. Pane, tu ai cunoscut pe Gotcu?... Domnule, ce om a fost şi cum s-a prăpădit de repede!

Pantelimon Răcaru se ridică alene din fotoliu şi dădu mîna cu d-na Gotcu, pe urmă cu Liana pe care o disecase tot timpul cu o insistenţă lubrică. Era mijlociu de statură şi vînjos ca un hamal. Braţele lungi cu mîinile mari atîrnau şi se legănau necontenit. Picioarele greoaie se înţepeneau pe pămînt cu un tremur nervos din genunchi. Hainele îi veneau largi pe corp şi erau boţite şi şifonate parcă s-ar fi culcat îmbrăcat. Capul mare, colţuros, şedea solid pe gîtul scurt şi gros. Părul negru, lung, ciufulit şi încurcat ca şi cînd ar fi fost certat cu pieptenele, îi cădea mereu pe fruntea lată, învolburată, subt care luceau ochii cafenii, holbaţi, cu albul aprins de o reţea de vine roşii. Era saşiu şi privirile neastîmpărate parcă urmăreau în acelaşi timp diferite ţinte, încrucişîndu-se însă într-o expresie tăioasă, pătrunzătoare. Mustaţa retezată drept îi descoperea gura vastă, cărnoasă, cu dinţii lungi, galbeni. Bărbia fălcoasă, învineţită de ascuţişul briciului, părea totuşi veşnic nerasă... Porni să vorbească repezit, adresîndu-se ministrului şi uitîndu-se simultan la d-na Gotcu şi la Liana. Avea vocea hîrîită şi în colţurile gurii frămînta buburuze albe de salivă:

•—Cum să nu fi auzit, monşer, despre Gotcu?... Mare talent şi mare precursor!... Ştii ce zice Leon Daudet despre oamenii de felul lui Gotcu? Zice...

D-na Gotcu plecă satisfăcută şi măgulită. Singura nemulţumire, că ministrul nu i-a sărutat mîna, se îneca în noianul bucuriei.

— Ei, domnule, te-am salvat! strigă dînsa triumfătoare către Rosmarin, ajungînd acasă. Să vă povestească fata, eu nu mai spun nimic!

Fu reţinută, fireşte, la masă. Şi fireşte, tot ea povesti din fir în păr desfăşurarea audienţei, fără să lase pe Liana să scoată un cuvînt. Familia Rosmarin strălucea şi mulţumea pe toate tonurile.

— Ba mai făcurăm cunoştinţă şi cu Răcaru, ăl care înjură aşa de bine la *Fulgerul*! zise la urmă d-na Gotcu. Interesant bărbat! Şi cult şi deştept... Nu-i aşa, Liana dragă?

Liana avu un fior de greaţă. Răspunse:

— Da... interesant în felul lui...

Peste cîteva zile locotenentul Dandu se prezentă personal cu liliacul de rigoare. Vizita şi-a anunţat-o prin Liana. îi spusese că vrea să-i vorbească mai mult şi nu poate pe stradă. Nu-1 mulţumeau întîlnirile mai totdeauna întîmplătoare, mai totdeauna de faţă cu străini. Trăia într-o tortură permanentă căreia trebuia să-i puie capăt.

D-na Rosmarin a vrut să se pregătească, să-1 aştepte cum trebuie aşteptată o vizită anunţată. Liana se opuse. Are să-i dea un ceai şi ce se va găsi. Nu doreşte să-şi închipuiască Dandu că vizita lui i-a scos din fire. Didina nu insista ca să nu o supere şi să fie enervată cînd va veni băiatul. Era însă sigură că vizita aceasta nu poate fi decît preludiul cererii în căsătorie.

— în sfîrşit! făcu Dandu, respirînd adînc, cînd se văzu numai cu Liana în salonaşul cald, în lumina cenuşie a începutului de înserare care rotunjea şi înmuia lucrurile.

— De ce zici în sfîrşit? îi reproşa drăgălaş Liana. Nu ţi-a interzis nimeni să vii şi pînă acuma... Cum ai venit atunci, la ceai, nepoftit...

— Atunci a fost o nebunie — zise locotenentul uitîndu-se împrejur parc-ar fi vrut să se încredinţeze că sunt singuri. Nebuniile nu merg în toate zilele.

— Da... poate! murmură fata după o mică pauză. Adaogă apoi mai sigură: Ei, acuma stai colea, în fotoliu, şi spune-mi ce-ai mai făcut, cum te-ai mai distrat...

Dandu se aşeză încurcat, zicînd:

— N-am mai făcut nimic şi nu mă interesează nimic... Mă gîndesc numai la tine. Asta mi-e toată ocupaţia.

— O, o, o! rîse Liana. Crezi că mă flatezi?... Ziceai că vrei să-mi vorbeşti, să...

— Nu ştiu ce să-ţi vorbesc — mormăi aviatorul întunecat. Am minţit. Am vrut să fiu cu tine, să te văd, să...

Liana, în faţa lui, în picioare, rîse iarăşi cu acelaşi gîlgăit băieţesc. Făcu o piruetă şi întrebă glumind:

— Iată-mă ! îţi plac aşa?

— Da! zise Dandu apăsat. Şi aşa şi oricum!

Cuvintele, şi mai mult glasul lui răspîndeau în atmosfera caldă o tulburare ca un parfum greu. Liana se silea să o împrăştie, schimbînd necontenit subiectul şi tonul convorbirei, simţindu-se din ce în ce mai iritată că nu reuşeşte şi că trebuie să respire fără voia ei ameţeala stranie pe care o întreţine el inconştient.

D-na Rosmarin apăru atunci ca o salvare, radioasă şi gălăgioasă:

— Bine-ai venit, domnule locotenent!... Ce bine-mi pare !... Ce mai faci?... Mi-a spus Liana că v-aţi întîlnit ici-colo şi cît eşti totdeauna de gentil... îmi pare foarte bine... Dar de ce nu dăduşi drumul luminii, Liana dragă? Parcă s-a făcut întunerec aici...

în acelaşi glas grăbit bîlbîiră amîndoi:

— Nu...

Iar Liana continuă neglijent, observînd, fără să-l privească direct, cît se bucură Dandu de cuvintele ei:

— E mai agreabil aşa, mămicule... Şi mai intim. Dealtfel abia a început să se însereze şi...

— Bine, faceţi cum vă place vouă! aprobă doamna Rosmarin mereu cu însufleţire. N-ai oferit nimic domnului, Liana?... Se poate?... Vă trimit eu numaidecît un ceai fierbinte şi bun, să vă încălziţi niţel, că s-a lăsat frigul, poate să şi ningă. N-ar fi de mirare, suntem în decembre şi trebuie să vie iarna...

— Mă rog... din partea mea... — bolborosi Dandu încurcat.

— Ce-are a face ! Nu e nici un deranj ! replică bătrînă. Ei, eu vă las, copii, mă duc să vă prepar ceaiul...

Cînd se închise uşa, locotenentul răsuflă uşurat. Liana se simţise jenată de exuberanţa verbală a mamei sale şi regreta că a destrămat atmosfera de adineaori. Murmură parcă i-ar fi cerut indulgenţă:

— Săraca mama ! Aşa e ea, plină de inimă şi de...

Se opri dîndu-şi seama că vorbele sunt fără rost. Dandu, în picioare, o privea. în privirea lui mocnea o decepţie rău disimulată. Liana, ca şi cînd l-ar fi jicnit cu ceva fără ştirea ei, se crezu obligată să-i spulbere nemulţumirea. Se aşeză pe divan, îşi potrivi două perne lîngă perete să-şi razeme spatele, îşi îndoi şi-şi strînse picioarele acoperindu-le cu poala rochiei, pe urmă îi făcu semn cu degetul, drăguţ, chemîndu-l:

— Vino, şezi colea, lîngă mine, frumos, şi să vorbim... Adică să vorbeşti acuma d-ta, fiindcă eu...

— Dacă-mi zici mereu d-ta, cum să... să-ţi vorbesc? zise dînsul apropiindu-se.

— Bine, Danduţ... Cum vrei tu ! surîse Liana.

Dandu îşi sprijini spatele de zid, lîngă ea, cu picioarele de-a curmezişul divanului. Umerii lor se atingeau, iar genunchii ei se propteau uşor în coapsa lui.

— Acuma eşti mulţumit ? întrebă Liana iarăşi, după un răstimp, cu glasul puţin voalat.

El nu răspunse. Se uita drept înainte, parcă ar fi fixat un obiect pe peretele din faţă. Liana, cu faţa întoarsă spre el, îi vedea numai profilul estompat de întunerecul ce invada treptat odaia. îi auzea însă clar respiraţia aprinsă, sufocată. Apoi, în tăcerea care continua, îi simţi braţul care se strecura uşor după spatele ei, cuprinzîndu-i mijlocul.

— Ei, aide, spune ceva ! reluă ea, rupînd liniştea care îi înfăşură ca o pînză moale. Ziceai că...

Dandu întoarse încet faţa spre ea. Ochii lui luceau şi lucirea avea un tremur. Obrajii lor erau alăturaţi. O şuviţă galbenă din părul ei gîdila fruntea îmbrobonată cu picuri foarte fini de sudoare. Braţul lui îi strîngea mai puternic talia pînă ce gura se plecă brusc pe buzele ei uşor întredeschise, strivindu-le şi sorbindu-le respiraţia. în acelaşi timp mîna cealaltă începu să se plimbe pe sînii ei, întîi cu mîngîieri blînde, apoi din ce în ce mai brutale, fărîmîndu-i şi zdrobindu-i cu o patimă sălbatecă.

— Mă doare! suspină Liana fără glas, cu gura înăbuşita de gura lui lacomă apucînd cu amîndouă mîinile degetele care-i torturau sînii.

Izbuti să-şi descleşteze buzele din sărutarea dureroasă, îşi aranja febril coafura şi corsajul, îşi întindea

rochia pe picioare, apărîndu-se de încercarea lui de a reîncepe. Murmură cu o imputare în care totuşi nu punea supărare:

— Asta ai vrut să-mi spui?... O, dacă numai asta... Se auziră paşi în hol.

— Ia vezi, că vine cineva ! şopti Liana cu un avertisment de complice.

Intră Rosmarin. El n-ar fi vrut să apară, dar Didina a stăruit că nu se face să fie nepoliticos cu un tînăr aşa de simpatic şi nici să-i lase singuri atîta vreme. Dandu sărise în mijlocul camerei şi-şi netezea grăbit haina.

— Nu vă deranjaţi, frate ! zise bătrînul cu afabilitatea lui acrişoară. Venii doar să dau bună ziua domnului...

— Nu ne deranjezi, tată, se poate? protestă Liana. Stăteam de vorbă şi... Uite, nici nu observarăm că s-a făcut întunerec... ia să aprindem lumina !

Surîse către Dandu ca şi cînd i-ar fi zis în necaz că s-a isprăvit. Tînărul clipea zăpăcit şi de lumina şi de prezenţa bătrînului, care se lăsase pe un scaun pentru conversaţie.

— Va să zică d-ta eşti de la aviaţie, cu aeroplanele?.. Frumoasă slujbă, dar periculoasă !

— Cînd te obişnuieşti cu pericolul, nici nu mai bagi de seamă —zise locotenentul.

Veni Tinca cu tava încărcată... Şi peste o oră, la plecare, Dandu întrebă pe Liana în marchiză:

— Cînd ne mai vedem?

— Cînd vrei—şopti Liana.

— Mîine?... Mîine! stărui el.

— Bine, mîine—spuse Liana, dar se răzgîndi brusc: Mîine nu!... Săptămîna asta trebuie să-mi văd de Universitate... Duminecă !

Nu voia să pară grăbită a-l revedea...

Didina se sili să o descoase: ce i-a spus, cum s-a arătat?... Liana zîmbea:

— Nimic, mamă dragă... Ce putea să-mi spuie?... Prostii de-ale noastre... Şi dealtfel Dandu e prostuţ rău! Trebuie să-i scoţi vorbele cu cleştele...

în aceeaşi seară Mircea dădea de ştire solemn familiei că s-a hotărît irevocabil să se însoare cu fata cea mare a lui Gavrilescu. Vestea provocă în casă o bucurie imensă. Toţi îl felicitară, îl îmbrăţişară, Didina plîngea, şi rîdea şi exclama:

— Dragul mamii, dragul mamii, să-ţi ajute Dumnezeu!... Ce fată bună, săraca Nina, şi cuminte!... Poate o vrea Dumnezeu ca în curînd şi Liana...

Liana o opri rîzînd:

— încet, mămicule, nu te grăbi!... pe mine lasă-mă deocamdată !... Mircea cît s-a gîndit pînă s-a hotărît?...

S-au culcat foarte tîrziu şi totuşi Liana s-a mai frămîntat cîteva ceasuri pînă să poată adormi. Gîndurile îi fierbeau în minte într-o confuzie obositoare, semne de întrebare fără răspunsuri, şi toate se învîrteau în jurul aceluiaşi Dandu. Aci se felicita că a amînat pînă dumineca viitoare întîlnirea, aci regreta amar şi-şi făcea imputări: de ce amînarea? I-e frică de el sau de ea însăşi? îl iubeşte? Cum să iubească un om pe care abia l-a cunoscut ? De ce nu l-ar iubi dacă e mai bine ca ceilalţi băieţi ? Dar e mai bine sau e ca toţi ofiţerii ? Se simţea cînd ridicolă că vrea să dea proporţii de problemă unui simplu flirt, şi încă cu un locotenent, cînd totuşi o eroină care se chinuieşte crîncen între pornirea inimii şi judecata raţiunii.

A doua zi voia să fie mîndră şi nepăsătoare şi nu reuşi să fie decît nervoasă, morocănoasă. Ieşi prin oraş mai mult ca în alte zile. îşi dădea seama că dorea să-1 întîlnească întîmplător. Se întîlni cu Remus Oloman. Veni vorba despre Dandu. îi făcea plăcere să audă cel puţin vorbindu-se despre el, orice, chiar rău. Tînărul îi spunea, ca şi Coralia deunăzi, că aviatorul o iubeşte cu furie:

— Nici n-am văzut asemenea pasiune decît în romane... Cu cine se întîlneşte numaidecît se spovedeşte, fie prieten, fie o simplă cunoştinţă. înţeleg, îndrăgostiţii simt nevoia să-şi trîmbiţeze puţin dragostea, dar şi dragostea prea trîmbiţată e de calitate inferioară şi nu poate să fie durabilă. în orice caz, şi în chestia asta, Dandu mi se pare că e tot cum îl ştiu eu, un mare fleac !

— Nu crezi că exagerezi? protestă Liana. Adică pentru că mă iubeşte pe mine?...

— Pardon! zîmbi Oloman încurcat, observîndu-şi gafa. Nu trebuie să-1 aperi, fiindcă nu m-am gîndit să-1 ofensez... Că te iubeşte ar fi tocmai o dovadă de bun gust din partea lui. Nu sunt însă tot atît de sigur dacă ar fi şi din partea d-tale.

— Eu însă sunt sigură că la fel aş protesta şi în favoarea d-tale, dacă te-ar maltrata cineva, fără ca asta să însemneze neapărat iubire ! zise repede Liana, căutînd astfel să reducă valoarea protestului involuntar de adineaori.

Un răstimp mai vorbiră tot despre Dandu. Remus insista să-i dovedească cu argumente că ofiţerul n-ar fi un partener la nivelul ei, dar pe un ton uşor, să aibă în orice clipă posibilitatea de-a întoarce argumentele în glumă. Liana rîdea nervos şi aproba din ce în ce mai înfricoşată ca să nu-şi trădeze sufletul. Era convinsă în sine că Remus îl bîrfeşte numai din invidie şi-1 dispreţuia că îndrăzneşte să se compare cu Dandu...

La Universitate văzu pe Coralia Care de cîtva timp œ arăta mai des pe culoare, desigur nu pentru cursuri. Nu se putea să nu discute şi despre Dandu. Coralia bănuia că Liana are puţină slăbiciune pentru locotenentul aviator tocmai pentru că afecta prea multă indiferenţă, începu să-1 laude şi observă o lucire de bucurie în ochii Lianei. Asta o îndemnă să adaoge, ca un avertisment discret şi amical, că totuşi Dandu n-are reputaţia de-a fi statornic în pasiunile lui şi că a auzit vag despre vreo trei fete de condiţie foarte bună, cărora le-a sucit capul, a trăit cu ele şi apoi s-a plictisit.

— Depinde totdeauna de noi cum se poartă bărbaţii —zise Liana vizibil nemulţumită. Cel puţin aşa am impresia, cu toate că eu n-am nici o experienţă în privinţa asta.

— Fireşte, mai încape vorbă? încuviinţă Coralia. îţi spusei numai ca să ştii cu cine ai de-a face. Tu eşti inteligentă şi... Dar nu strică să fii prevenită şi... prudentă.

— îţi mulţumesc, dragă— făcu Liana cu o superioritate ironică. Pot să-ţi mărturisesc însă cu toată sinceritatea, ca unei prietene sincere, că Dandu ăsta mi-e tot atît de indiferent ca şi alţii, mulţi, care m-au urmărit cu aşa-zisa lor iubire... Sunt destul de inteligentă, cum prea bine zici şi tu, ca să nu mă încînt aşa de uşor!

în sine era indignată de răutatea oamenilor. Coraliei i-e necaz că aviatorul n-a remarcat-o pe ea care nu i-ar fi făcut deloc dificultăţi, obişnuită cum este să-şi încerce norocul cu oricine. Totuşi ceea ce i-a spus Coralia o supăra mai mult decît aprecierile lui Oloman. Nu se gîndise încă la trecutul lui Dandu. Avea credinţa

că ea e prima lui iubire adevărată. Descoperirea că Dandu a mai iubit şi pe altele, o întrista. Cine vor fi fost cele trei? Le-o fi iubit el sau l-au ademenit ele cum ar vrea poate şi Coralia?...

Acasă, în lipsa ei, se primise un coş de flori şi într-un plic, pe o cartă de vizită: „E prea mult pînă duminecă", îi pieri îndată amărăciunea şi uită toate răutăţile oamenilor.

— Cînd a venit? Cine **1**-a adus?... Vai ce rău îmi pare că n-am fost aici! Ar fi trebuit să-i scriu două rînduri de mulţumire.

Reciti bileţelul. Avea dreptate Dandu, e prea mult pînă duminecă. Azi e abia miercuri. Ce nesocotită a fost cînd n-a lăsat cum a propus el!

Joi şi vineri urmară alte flori, iar sîmbătă aduse el însuşi un buchet. A venit la întîmplare, dacă o găseşte bine, dacă nu cel puţin va vedea casa şi îşi va potoli dorul.

— Drăguţ chiar de n-ar fi adevărat —zise Liana voioasă, strîngînd florile la piept.

Totuşi n-aveau ce să-şi spuie. Nici Liana nu găsea nici un subiect. Tot ce-i trecea prin minte i se părea fără interes. într-un tîrziu vorbi numai ca să zică ceva:

— De cînd nu ne-am mai văzut a început iarna...

— Da —făcu Dandu la fel —şi s-a deschis patinajul la Cişmigiu.

Şi continuă după o tăcere, ca şi cînd i-ar fi venit o idee: îţi place patinajul?

— Da, dar mi-e frică de cădere... Am încercat de cîteva ori şi...

— Vrei să încerci cu mine?... Eu sunt patinor vechi. Aş putea zice că sunt un as dacă nu mi-ar fi ruşine să mă laud singur.

— în tine cred că aş avea încredere şi nu mi-ar fi frică! zise Liana privindu-1.

Consultară pe d-na Rosmarin care, fireşte, admise cu entuziasm, complectînd că Liana chiar ar avea nevoie de puţin exerciţiu, că prea stă mult în casă gîrbovită cu cărţile, că are tot ce-i trebuie încît chiar şi mîine ar putea să înceapă, că dealtfel ei îi plac mult sporturile... Dandu se oferi s-o ia de-acasă şi s-o aducă înapoi, făgăduind că într-o săptămînă cel mult Liana are să patineze ca un înger...

A doua zi se prezentă, neuitînd nici florile, şi pe urmă zilnic, la orele fixate, ca un cronometru de precizie. Mergeau pe jos şi se întorceau pe jos, fără să vorbească şi fără să se privească, uneori ţinîndu-se de mînă ca doi copii cuminţi. Pe gheaţă Liana, la început, ţipa şi rîdea şi se lipea de el, avînd mereu impresia că pămîntul îi alunecă subt picioare:

—Cad!... Cad!... Ţine-mă mai bine!... Danduţ, ce faci?... Nu mă lăsa!

Căutau locurile cu mai puţină lume. Se opreau din cînd în cînd să se odihnească şi atunci se priveau rîzînd, cu respiraţia grea, rămînînd apropiaţi, ea agăţîndu-se de el care îi cuprindea mijlocul şi o stringea uşor. Liana era îmbujorată de frig, deşi nu-1 simţea deloc, parcă prin atingerea corpului ei de corpul lui s-ar fi creat o lume specială a lor asupra căreia lumea cea mare nu mai avea nici o influenţă. îi venea necontenit să strige ca să-şi uşureze inima de bucuria care o umplea atît de mult încît ajungea pînă unde se mărgineşte cu durerea.

— Acuma destul! şoptea dînsa cînd nu mai putea îndura zbuciumarea. Aidem acasă!... Sunt atît de obosită, atît de...

înainte de Crăciun, într-o zi, plecînd de la Cişmigiu, apucară pe alt drum. Liana, înfierbîntată, n-a observat decît cînd s-a pomenit în Piaţa Teatrului Naţional aşteptînd să treacă în strada Regală.

•—Pe unde m-ai adus? întrebă ea nedumerită.

— Trecem puţin pe la mine, să te încălzeşti că prea eşti înfrigurată —şopti Dandu strîngîndu-i uşor braţul.

Liana îşi retrase braţul şi se dezlipi de el ca şi cînd s-ar fi trezit brusc din somn. îi zise apoi îngrijorată:

— Nu, nu, te rog, du-mă acasă...

— Fiindcă Dandu ezita şi stăruia, Liana urmă puţin iritată:

•—La urma urmelor pot merge şi singură... La revedere !

Se întoarse şi coborî repede pe strada Cîmpineanu. I se părea că aude din urmă chemarea lui, dar asta o îmboldea să-şi iuţească mersul. Se opri numai la staţia de tramvai. Şi nu urcă imediat. Credea că are să vie şi el. Trebui să ia singură vagonul următor... Acasă minţi că o doare capul ca să evite întrebările despre Dandu.

Se simţea zdruncinată în toată fiinţa ei. Adică pentru că a fost drăguţă cu el cum n-a mai fost cu nimeni, vrea s-o ducă acasă parcă ar fi şi ea vreuna din cele trei de care şi-a bătut joc? A avut dreptate şi Oloman, şi mai ales Coralia. Şi ea cum l-a apărat! L-au cunoscut mai bine alţii... Iar cînd a refuzat, cum ar fi făcut orice fată care se respectă, a lăsat-o să plece singură...

— A, nu, e un om rău! îşi zicea cu tristeţe. Cît regret că nu l-am ţinut la distanţă după prima necuviinţă !

Cu toate acestea **l**-a aşteptat zilele următoare să vie. Cumpănind mai bine lucrurile, s-a hotărît să nu facă iar atîta caz, ca rîndul trecut, pentru un incident în definitiv fără importanţă reală. Invitaţia lui poate chiar să fi fost bine intenţionată. Ea nu şi-a dat atunci seama că i-e frig deşi îi era,căci pe urmă a dîrdîit pînă acasă... Mai vinovat, sau mai curînd nedelicat a fost că n-a alergat după ea să încerce s-o împace, cum ar fi trebuit şi ar fi fost dator dacă într-adevăr o iubeşte.

începea să-i pară rău că s-a pripit. îşi pusese atîtea speranţe în sărbătorile Crăciunului. Proiectase să-1 poftească la masă în seara de ajun, să se bucure împreună de pomul pe care voia să-1 împodobească mai frumos ca totdeauna. în cele din urmă se găsea mai vinovată pe ea. Ar fi trebuit să se ducă a doua zi la patinaj, să se întîlnească şi nici să nu mai pomenească de neînţelegerea aceea. Nu s-a dus, crezînd că va veni el. Acuma nu se mai prate duce fără să se umilească.

— Nu mai fac nici un pom de Crăciun, mămicule ! zise ea cînd văzu că **i** s-au fărîmat toate socotelile. Nici nu mă simt aşa de bine... De aceea n-am mai ieşit nici la patinaj... **Va** fi un Crăciun ca oricare...

Didina se spăimîntă: n-o fi oare bolnavă fata şi nu spune? Să nu se mai trudească cu pomul; au făcut în fiecare an pînă acuma, ajunge... O să petreacă foarte bine şi fără pom de Crăciun. în seara de ajun vor avea la masă şi cîţiva mosafiri, fireşte numai intimi: d-na Gotcu, care devenise aproape din familie de cînd a salvat pe Rosmarin, **soţii** Buta, Iancu Pe-

trescu... Doar Constantin Alistar e mai străin, dar el s-a invitat singur, probabil ca să aibă prilej să mai vadă pe Liana.

— Mi se pare mie că domnul director s-a uitat prea adînc în ochii fetiței noastre şi acuma dă din colț în colț de dorul ei! zise d-na Rosmarin răsfățînd-o. Nu se întîlneşte o dată cu Alexandru fără să-1 întrebe de tine şi să-ți trimită complimente şi salutări...

Liana făcu o sforțare ca să se stăpînească şi să-şi păstreze zîmbetul resemnat:

— Aşa eşti tu, mămicule, toate le vezi în roz...

D-na Rosmarin dorea s-o înveselească cu orice preț şi căuta să-i spuie numai lucruri care să-i facă plăcere. Ajunse şi la Dandu:

— A i putea să-1 pofteşti şi pe dînsul, dragă Liana !... Eu cred chiar că s-ar cuveni. Numai cîte flori ți-a trimis băiatul şi cît de gentil s-a purtat cu tine la patinaj... Ar merita atîta atenție şi sunt sigură că s-ar bucura foarte mult!

— Nu, mămicule drag! zise Liana cu o tresărire parcă i-ar fi atins o rană deschisă. Lasă cum ați stabilit voi! E mai bine !... Poate altădată să-1 poftim... Acuma ar fi şi prea tîrziu...

în seara de ajun familia Rosmarin era liniştită şi mulțumită. Lipsea numai Mircea, era invitat la Gavrilescu unde se făcea petrecere mai veselă, cu tineret, încuviințase lipsa aceasta pînă şi Rosmarin care ținea cel mai mult la tradiția de-a avea toată familia adunată de sărbătorile mari. Dealtfel toată lumea ştia că Mircea se află în preajma logodnei oficiale cu Nina. Se aşezară la masă într-o atmosferă plăcută, cum şade bine unor oameni aşezați. în capul mesei trona d-na Gotcu, care se considera şi era considerată protectoarea casei. Fireşte, a povestit cine mai ştie a cîtea oară, să audă şi cei ce încă n-ar fi aflat, cum l-a salvat pe Rosmarin, cum a primit-o ministrul şi cît a fost de drăguț şi de culant, luînd mereu martoră pe Liana.

— Cine are proptele scapă uşor de griji şi de necazuri! observă de cîteva ori Iancu Petrescu uitîndu-se la Rosmarin cu o admirație invidioasă.

Alistar, fără nici o intenție, mai mult ca o explicație, spuse că toate mişcările de personal s-au amînat pînă la întîi aprilie cînd începe noul buget. D-na Gotcu înțelese că directorul încearcă să micşoreze valoarea intervenției ei şi se supără:

— Ce are a face dacă s-au amînat? Crezi d-ta că vorba ministrului nu mai e bună pentru aprilie?... Oi fi d-ta director general, nu zic, dar dă-mi voie mie să-1 cunosc mai bine pe domnul ministru că în casa mea a crescut şi...

Liana şedea între Alistar şi Iancu Petrescu. Deşi inima ei se zvîrcolea şi gîndurile îi rătăceau aiurea, reuşea printr-o încordare de voință să pară fericită, să spuie cîte-o glumă şi să asculte altele, să zîmbească şi să cocheteze. Numai în ochii mari persista o umbră printre sclipirile umede. Alistar o asalta neîncetat cu complimente şi vorbe dulci în toate gamele, subliniate de aceleaşi priviri înflăcărate, în vreme ce celălalt vecin, Iancu Petrescu, îşi dregea numai glasul şi nu ajungea să plaseze nici una din frazele pe care le pregătea ca să se manifeste şi el.

După cină d-na Gotcu reclamă un pocher mic, familiar, doi lei miza, numai aşa, pentru uciderea timpului. Cum Constantin Alistar a avut prudența la masă să declare că nu joacă astă-seară cărți, partida s-a constituit cu soții Buta şi bătrînul Rosmarin, avînd drept chibiț fidel pe Iancu Petrescu. Jucau în sufragerie unde au rămas şi după terminarea mesei. Mai

tîrziu Liana, plictisită, trecu în salon, în colțul ei, pe divan, între pernițele multicolore. Constantin Alistar se duse după ea bucuros ca şi cînd Liana s-ar fi retras numai pentru el. Aici, singuri, vorbiră însă despre lucruri mai indiferente decît dincolo, în fața tuturor. Cuceritorul stătea în picioare lîngă divanul pe care se odihnea Liana, îşi tremura genunchii şi nu îndrăznea să reia cascada complimentelor teatrale.

— De ce nu stai jos? întrebă Liana visătoare. Ți-e frică de mine?

Alistar se aşeză pe marginea divanului, dar convorbirea continuă pe aceeaşi linie. Numai glasul lui devenea mai răguşit şi mai sacadat. într-un moment, pe cînd buzele uscate rosteau cuvinte depărtate, mîna lui Alistar începu singură să alinte brațul Lianei, cu un gest reflex peste putință de a fi stăpînit. Atingerea i se părea Lianei nesuferită. îi amintea că tot aici, pe divan a stat acum cîteva zile ultima oară cu Dandu. îşi retrase brațul cu o mişcare leneşă, să nu se observe că respinge o mîngăiere şi totuşi să se ferească. Peste un răstimp îi luă mîna şi spuse cu o voce nouă, limpezită parcă de o emoție sinceră:

— Liana, de mult mă chinuiesc să-ți pun o întrebare serioasă, pentru mine chiar gravă... Vrei să-mi răspunzi franc, fără înconjur?

Liana presimțea întrebarea. Altădată ar fi măgulit-o. Acuma o înfricoşa. Murmură cu un surîs incolor:

— Sper că nu e ceva...

— E tot, Liana ! reluă Alistar cu o undă de tristețe. E toată viața mea sau ceea ce îmi mai rămîne din viață. De aceea sunt atît de mişcat... Crezi tu, Liana, că ai putea să mă iubeşti pe mine cu adevărat şi numai pe mine?

Liana îi încrucişa privirea. Surîsul îi încremeni pe buzele foarte vopsite care zadarnic se sforțau să bîlbîie cuvinte mincinoase convenționale. în aer se suspendă o pauză numai de cîteva secunde care însă i se părea nesfîrşită. îşi auzi apoi glasul atît de schimbat că abia îl recunoştea:

— Lasă-mâ, să mă mai gîndesc, să-mi cercetez mai bine inima !...

— Desigur ! Prefer şi eu ! spuse Alistar cu o uşurare. Doresc chiar să te gîndeşti bine, să reflectezi, să cumpăneşti... Eu sînt acuma în vîrstă, ca să nu zic bătrîn — adaogă cu o fluturare amară. Nu mai pot fi atît de egoist să mă gîndesc numai la fericirea mea şi nici atît de mărginit să-mi clădesc fericirea pe o simplă iluzie a mea... Să-mi dai răspunsul cînd vei crede că poți. Nu te voi grăbi. La vîrsta mea nici nu mai şade bine graba. Eu, fii sigură, n-am să-mi schimb hotărîrea. Două luni m-am examinat şi m-am frămîntat pînă am ajuns aci. Dacă nu vei fi tu, atunci nu va mai fi nimeni!

Liana îşi recăpătase calmul. Asculta şi se gîndea că vorbele, tocmai cînd sunt mai sincere, par solemne şi artificiale ca într-un film sonor. Poate ia fel are să i se pară lui şi răspunsul ei:

—De aceea nici eu nu vreau să te mint şi dealtfel nici n-aş putea ! Trebuie să fiu sinceră şi față de d-ta, dar mai ales față de mine însămi!... Eu cred că nimeni nu poate iubi adevărat decît o dată în viață. îți închipui prin urmare cît de serios trebuie să-mi cumpănesc inima înainte de a-ți da un răspuns serios?

— Da şi îți mulțumesc, Liana! Voi aştepta! zise Alistar sărutînd grav mîna pe care nu încetase a o mîngăia.

Vorbiră pe urmă iar despre lucruri străine, evitînd sa se mai privească în ochi ca şi cînd s-ar fi silit amîndoi să respecte un consemn. Se cercetau însă pe furiş, el sperînd un gest care să arvunească răspunsul, eâ comparîndu-1 în minte cu alţii...

în prima zi de Crăciun, la masă, Mircea povestea cum a petrecut în ajun la Gavrileştii. A fost lume multa, numai tineri. Nina a dorit petrecerea mai gălăgioasă fiind ultimul ei ajun de Crăciun ca fată. A fost şi Dandu, şi Oloman, şi Tănăsescu, au dansat, în sfîrşit au petrecut straşnic pînă aproape de ziuă... Liana ar fi vrut să puie alte întrebări şi s-a pomenit interesîndu-se numai de Nina şi Angela. Mircea rîdea:

— îndrăcită fată şi Angela ! Avea o dispoziţie extraordinară... Ea a fost sufletul veseliei... Cred că s-a îmbătat!... Dar voi cum aţi petrecut? Bine?

— O, foarte bine! zise Liana cu indiferenţă. Eu am stat de vorbă cu Alistar, ei au jucat cărţi...

îi venea să plîngă şi-şi muşca buzele ca să-şi înşele nervii.

în ziua a doua de dimineaţă, veni un coş de flori pentru Liana. Nu era liliac şi nici n-avea vreun cuvînt. D-na Rosmarin, care l-a primit, n-a întrebat de la cine e, dar era convinsă că e de la Alistar. Liana se enervă: de ce nu întreabă să ştie cel puţin dacă e nevoie de vreun răspuns?... Aducătorul era încă în curte. Didina reveni: nu e de la Alistar, e de la Dandu.

— Va să zică totuşi! se bucură Liana. Atunci trebuie să fiu şi eu drăguţă...

Nu-i trecea prin creieri nici un răspuns care să-i placă. Strică cîteva cărţi de vizită. în cele din urmă scrise „cordiale mulţumiri şi aşteptări", zicîndu-şi:

— E idiot, dar acuma sînt incapabilă să...

în ziua a treia, tot de dimineaţă, a venit Dandu s-o ia la patinaj. Liana n-a crezut că are să vie aşa curînd. A trebuit s-o aştepte să se gătească.

— O fi bună gheaţa? întrebă ea în momentul plecării.

— Nu ştiu, n-am mai fost, dar trebuie să fie! zise Dandu.

Reluară calea Cişmigiului tăcuţi ca şi altădată. Zăpada parcă scrîşnea sub paşii lor mai aspru. Liana îl cerceta cu priviri ascunse. I se părea mai tras la faţă ca după o suferinţă. Inima i se înduioşa. îşi reproşa că l-a făcut să sufere, gîndindu-se că numai sufletele calde sunt în stare să sufere în tăcere...

în aceeaşi zi pofti pe Dandu să facă revelionul la ei. Voia să înceapă anul nou cu adevărată bucurie. Se înţelese cu Nina şi cu Mircea ca petrecerile celor două familii să se complecteze. După miezul nopţii, îndată după masă, tineretul va trece de la Rosmarin la Gavrileştii unde va fi muzică şi dans.

Cele cîteva zile pînă la revelion trecură ca un vis. Liana era agitată, într-o febrilitate şi o emoţie ca în aşteptarea unui eveniment hotărîtor şi inevitabil. îşi simţea inima dornică de porniri generoase, plină de altruism, gata să dăruiască din mulţumirea ei inepuizabilă...

în sfîrşit sosi seara revelionului. Masa era întinsă în sufrageria cea mare de sus. în bucătărie Didina dăscălea pe Tinca să nu facă vreo poznă, să aibă grijă de mîncări, să nu ardă fripturile... Dealtfel ea va veni să controleze tot înainte de-a începe să servească.

Mai fiind cîteva ceasuri pînă să înceapă a veni invitații, familia era strînsă la taifas în subsol. Rosmarin avea un mare regret, că Costică Alistar nu poate face revelionul la ei — apucase să promită în altă parte. Liana îşi aduse aminte de întrebarea lui Alistar, dar o înlătură ca să nu-şi strice buna dispoziție, socotind-o acuma ca o blasfemie față de sentimentele curate care-i stăpîneau inima. Numai din gură spuse şi ea că-i pare rău şi că e un bărbat foarte simpatic. Venind apoi vorba despre Dandu, femeile se întreceau în laude spre bucuria Lianei. Numai Rosmarin bodogăni clătinînd din cap:

— Bine, bine, bun băiat, nu zic, dar aş vrea să ştiu ce intenții are?... Văd că vine mereu pe-aici, din flori nu ne slăbeşte... O fi vrînd ceva omul şi nu îndrăzneşte?... C-apoi nici aşa nu se poate la infinit, că mîine-poimîine o să-nceapă şoaptele şi vorbele şi pentru o fată cumsecade ar fi ruşine, că noi suntem oameni săraci dar cinstea ne-o ținem nepătată...

Liana se roşi şi se tulbură. întrebă totuşi:

— Şi, mă rog, ce-ați vrea voi să facă băiatul ca să vă intre în voie?

— Ce face orice tînăr de omenie — zise bătrînul scrutînd-o. Ai văzut Mircea, cînd a socotit că...

— Asta-i adevărat — observă atunci şi Didina căreia Rosmarin parcă i-ar fi ghicit gîndurile. Dacă te iubeşte, draga mamii, şi dacă tu îl iubeşti...

— Dar nu-l iubesc deloc ! izbucni Liana deodată. Cine v-a spus că-l iubesc?... Şi mai lăsați-mă, vă rog, în pace cu eternele voastre tocmeli matrimoniale ! Nu pot vorbi cu un băiat fără ca voi să mă măritați numaidecît cu el... Eram aşa de bine dispusă şi vreți să-mi stricați toată seara !

Izbucnirea şi minciuna erau o salvare pentru sufletul ei prea încărcat. îi era frică mereu să nu-şi trădeze fără voie, într-un strigăt de descătuşare, sentimentul dulce şi amar care începuse a o tortura cu cît se apropia ceasul sosirii oaspeților. S-a mirat ea însăşi cînd a rostit atît de categoric minciuna şi s-a bucurat în sine parc-ar fi făcut o mărturisire publică de iubire...

De la unsprezece pînă la unsprezece şi jumătate a venit toată lumea. S-au aşezat la masă cu un sfert de oră înainte de miezul nopții, să-i găsească anul nou cu farfuriile şi paharele pline. Liana fixase locurile la masă din vreme. La dreapta ei a pus pe Dandu şi la stînga pe Oloman lîngă care urma Coralia şi apoi locotenetul Tănăsescu. Pe Mircea, care părea absent şi grăbit să plece mai curînd la Gavrileştii, l-a aşezat alături de d-na Agripina Buta împreună cu Iancu Petrescu. Numai pe Lelița, ca să-i facă plăcere, n-a despărțit-o de maiorul ei care era în plină vervă politică.

Ultimul sfert de oră al anului vechi a fost strivit în glume şi gustări. Liana a încercat să schimbe cîteva cuvinte banale cu Dandu. N-a putut continua. în ochii lui mocnea un foc care o spăimînta şi o moleşea. I se părea că azi e atît de frumos, atît de mare şi de puternic încît se temea să nu-i scape vreo vorbă de adorație în auzul tuturor. Se întoarse spre Remus începînd o convorbire în care ea avea mai mult de ascultat, îi auzea glasul încrezut, dar abia înțelegea ici-colo cîte-o vorbă. Scaunele erau atît de apropiate încît şoldul ei atingea şoldul lui Dandu şi atingerea o înspăimînta. Subt masă piciorul lui se strecura mereu subt picioarele ei înfăşurîndu-le într-o strînsoare insistentă, îi trecea prin minte că ar trebui să-şi retragă picioarele şi că nu e cuminte ce face. încercă o mişcare şi simți că picioarele, în loc să se îndepărteze, se lipeau mai

strîns de ale Lui. Atunci întrerupînd disperată pe Olomaiţ! cu nişte întrebări fără sens, întinse braţul spre Dandi să-i facă un semn. Moale şi neputincios, braţul alunecă! de pe masă în poală. Parcă-ar fi atins un duşman degetele se încordară şi se înfipseră furios în carnea| lui. Gestul o îngrozi şi o dezmeteci. îşi desprinse binişor! picioarele din încolăcirea lui, se aşeză mai bine pe' scaun şi, făcîndu-şi vînt cu batista mică, întoarse capul spre Dandu şi murmură cu un surîs întrebător:

— E aşa de cald aici... Nu? Ar trebui poate să...

Aparatul de radio cînta melodii vesele, variate, la întîmplare, umplutură pentru încheierea anului. Bebe îşi luase însărcinarea să manevreze aparatul şi la momentul oportun să stingă lumina. Deodată o voce speriată de femeie răsună în difuzor:

— Atenţiune!... Cînd va bate gongul va fi ora douăsprezece !

Toţi se ridicară în picioare cu zgomote de scaune date la o parte. Cîţiva nerăbdători strigară:

—Lumina!... Lumina!...

— Lăsaţi că ştiu eu ! protestă Bebe alergînd grav] de la un comutator la altul să facă întunerec.

Urmară secunde de încordare. Buta, socotind că a găsit un spirit nou, răcni:

—Doamnelor şi domnilor, sărutările sunt oprite pe întunerec!

— Noi ne sărutăm şi la lumină şi pe întunerec! replică ţanţoş maiorul Antonescu. Dar parcă tot mai plăcut e pe întunerec... Ce zici, Leliţo?

Leliţa gînguri ca o porumbiţă fericită. Cuprinsă de o nouă tulburare şi parc-ar fi vrut să se justifice vorbind, Liana exclamă nervos:

— Bine că s-a isprăvit şi anul ăsta că a fost aşa de...

— Sss!... Ssss! o întrerupse furtunos toată lumea. Gongul!

Prima bătaie porni ca un dangăt de clopot. Bebe număra cu glas de cavalerist:

— Una!

Braţul lui Dandu încolăcise talia Lianei de îndată ce s-a făcut întunerec. Cînd începu să bată gongul, Dandu o strînse la piept şi-i strivi buzele într-o sărutare sălbatecă. în prima clipă Liana se gîndi ce-ar fi dacă acuma Bebe, ca să facă o glumă proastă, ar da drumul luminii? Gîndul o îndîrji. Cuprinse cu braţele fierbinţi gîtul lui Dandu abandonîndu-se în voia plăcerii, parcă ar fi vrut să spuie că nu-i mai pasă de nimeni si de nimic.

Bebe număra solemn:

— Cinci!... Şase !...

IANUARIE

b

1

— Şapte !... Opt! continua Bebe implacabil şi sigur ca o maşină de calculat.

încleştarea îmbrăţişării era dureroasă şi totuşi Liana ar fi vrut să nu se sfîrşească niciodată. O dureau crîmpeiele de gînduri care-i aminteau că bucuria aceasta se va sfîrşi îndată, că nu mai sînt decît cîteva secunde. Clipele numărate de bătaia gongului tainic şi de glasul micului frate i se păreau cele mai fericite din toată viaţa, ei trecută şi viitoare... Cînd răsună a unsprezecea lovitură braţele ei se desprinseră singure de pe gîtul lui Dandu şi buzele se dezlipiră suspinînd imperceptibil :

—Destul...

— Douăsprezece! strigă Bebe deodată mai apăsat şi adăogînd repede: La mulţi ani!

Se făcu iar lumină. Casa se umplu de urări, de ciocniri de pahare, de strigăte glumeţe şi de rîsete. Remus îi ură Lianei s-o vază licenţiată în anul cel nou.

— Nu-ţi doresc să te măriţi încă ! urmă dînsul. Ar fi păcat de o fată aşa de frumoasă să devie proprietatea cine ştie cărui ursuz de bărbat!

Liana mulţumi cu un surîs şi se întoarse la Dandu care stătea cu paharul în mînă.

•— îţi urez mult noroc şi împlinirea tuturor dorinţelor ! îi zise încet, privindu-1 în adîncul ochilor.

•— Eu numai pe tine te doresc ! răspunse înăbuşit aviatorul.

Tinca îşi începu îndată activitatea cu mare - rîvnă. D-na Rosmarin o urmărea din ochi, îi mai făcea cîte-un semn şi în acelaşi timp îndemna pe toată lumea să se servească lăudîndu-şi bucatele cu o modestie care cerea complimente... Numai Mircea era din ce în ce mai nerăbdător, făcînd chiar observaţii Tincăi, spre dezolarea Didinei, că serviciul e prea adormit şi aşa n-are să se sfîrşească masa nici pînă la ziuă.

-— Ai răbdare, Mircea dragă ! zise în cele din urmă d-na Rosmarin amărîtă că-i indispune mosafirii. N-ai frică, ajungeţi la timp la Gavrileştii!... De ce să ne strici nouă petrecerea?

Mircea bombăni ceva în farfurie, tăcu un răstimp, dar după friptură reîncepu:

-— Ei, gata băieţi?... Haidem să mergem că ne-apucă aici dimineaţa !

— Nu se poate pînă nu ne aflăm norocul din biletele de plăcintă ! se împotrivi Liana, spre marea bucurie a d-nei Rosmarin.

Dealtfel Liana se simţea atît de bine că nici n-ar mai fi plecat dacă ar fi rămas şi Dandu. Avea o teamă că acolo nu va mai putea fi aşa de aproape de el sau că se va întîmpla ceva şi are să se destrame farmecul care a urzit o fericire de vis.

Biletele de plăcintă, aduse pe o tavă mică de argint, fură cetite de d-na Buta, sentimental şi poetic, stîrnind rîsete de circumstanţă. Liana ar fi dorit ceva cu multă iubire şi-i ieşeau numai lucruri triste, oricît răscolea biletele. Cînd lui Mircea i se prooroci că are să îmbătrînească burlac. Liana se consolă puţin :

— Teate ies de-a-ndcaselea... Ce păcat!... Nu-i aşa, Danduţule ?

Surprins de întrebare, locotenentul rîse, dar numai din gură, faţa rămînîndu-i serioasă:

— Ce-are a face !... Astea-s lucruri care...

între timp Tinca mai pusese pe masă o maşină de spirt şi bucăţele de plumb. Cînd văzu Mircea şi asta, se sculă de la masă furios:

— E i , nu !... Dacă ne-om lua după mama, ne găseşte aici şi Bobotează!

Totuşi mai trebui să aştepte, căci mai ales fetele ţineau să-şi vază viitorul în plumbul topit. Ca să arate că e hotărît să plece chiar singur la nevoie, Mircea îşi luă paltonul şi privi îmbrăcat figurile ce se cristalizau din plumbul răsturnat în farfuria cu apă.

— Uite ce coroniţă frumoasă i-a dat Lianei! exclamă d-na Rosmarin. Oare ce-o fi însemnînd coroniţa ?

— Ce să însemne coroniţa la o fată? zise d-na Gotcu. Cununie!

— Se duce, se duce fata ! strigă maiorul Antonescu. O să jucăm curînd la nuntă!

Liana ar fi vrut să se uite la Dandu, dar nu îndrăznea de ruşine. Dealtfel Mircea curmă conjecturile mai ample cu declaraţia gravă:

— Dacă nu veniţi, eu plec singur!...

— Lăsaţi-1 frate, că omul aşa-i cînd îl cheamă dragostea ! făcu d-na Gotcu. Hai, duceţi-vă, copii, cu toţii, să scăpăm de voi, să ne încercăm şi noi norocul! Cine-a pomenit revelion fără niţel joc de cărţi?

Tinerii se urniră, zoriţi aprig de Mircea. încărcaţi într-un automobil, claie peste grămadă, toţi cîţi erau, în cîteva minute debarcară în strada Frumoasă unde stătea Gavrilescu. Fură primiţi cu urale zgomotoase. Angela, ameţită de şampanie, într-un elan de voie bună, oferi tuturor cîte-o sărutate. Liana întoarse capul îngrozită cînd văzu că într-adevăr se agaţă şi de gîtul lui Dandu...

Casa era plină numai de tineret. Trei lăutari cîntau neobosiţi pentru dansatori. Gavrilescu îşi plimba jovialitatea dintr-o cameră în alta, fericit de fericirea odraslelor sale. îmbrăţişa pe Mircea cu efuziune, iar pe Liana o sărută pe frunte, urîndu-i părinteşte toate bucuriile. în vreme ce Liana mulţumea şi-i transmitea salutările bătrînilor, Angela sosi iar val-vîrtej şi se aruncă în braţele lui Dandu strigînd:

— Hai să dansăm, Victoraş!... Grozav îmi place să dansez cu tine!... Tu eşti cel mai bun dansator şi te potriveşti cu mine ca o mănuşă...

Dandu avu o ezitare. Aruncă o privire Lianei ca o scuză. Angela îl ducea. Dispărură în ritmul dansului.

— Zburdalnică şi nebunatecă e fata asta ! zise Gavrilescu îneîntat. Ce să-i faci? Aşa e tinereţea!... Să petreceţi cît sunteţi tinere, că pe urmă Dumnezeu ştie ce-o să fie!

Cîţiva băieţi dădeau tîrcoale Lianei. Ea alese pe Remus. O revoltă înăbuşită îi clocotea în suflet. Purtarea Angelei i se părea o sfidare. Regreta amar că a plecat de-acasă unde a fost atît de fericită. Dacă i-ar fi spus lui Dandu, poate că şi el ar fi preferat să rămînă acolo. Se gîndea ce să facă? în orice caz i-ar fi insuportabil să petreacă în casa asta unde, de cum

a trecut pragul, i s-a risipit toată mulțumirea. Dacă nu i-ar fi fost rușine de invitații pe cari abia i-a părăsit, s-ar fi întors acasă.

— Ai vreo neplăcere? întrebă Oloman observîndu-i schimbarea și mai ales tăcerea.

•—Nu — zîmbi Liana. Dar sînt puțin ostenită... Am alergat atîta azi...

Pentru dansul următor veni Dandu, scăpat cu multă dificultate din brațele Angelei. Liana îl scruta ca și cînd ar fi vrut să-i citească în inimă dacă a dansat cu plăcere cu cealaltă. Dandu era încălzit și avea respirația aprinsă. Liana, lipindu-se de el ca de un scut protector, murmură cu buzele aproape de urechea lui:

— Dansează bine Angela?

Nu-i vedea figura, numai glasul i se auzi:

—-Aș, nu mă interesează pe mine acuma Angela...

Lianei glasul i se păru dulce și viril și-i oferea o satisfacție. După ce-și gustă satisfacția, îi spuse iar, cu altă voce, de răsfăț:

— Nu-mi place deloc aici, Dandutule... Nu mi-e simpatică nici casa, nici...

— Atunci să mergem în altă parte... Vrei? zise Dandu întorcînd ochii în ochii ei cu o tandrețe care ungea sufletul Lianei.

— Da! tresări ea bucuroasă ca și cînd ar fi primit o mare dovadă de dragoste. Dar să nu observe Gavri-leștii, să nu se ofenseze...

Fiind multă lume și gălăgie, reușiră să se strecoare în vestibul, să se îmbrace și să iasă afară, nevăzuți decît de femeia care făcea serviciul de garderobieră. Dandu o ținea de braț. Ajunseră în Calea Victoriei și porniră spre centru. Treceau cu băgare de seamă pe lunecușurile ce întrerupeau zăpada de pe trotoar. Nu vorbeau nimic. Liana își auzea bătăile inimii, și se simțea liniștită și fericită parc-ar fi mers la patinaj. Un vînt aspru șuiera cu variații ca un plîns prelung, învolbura praf de zăpadă înghețată, îi împingea din spate grăbindu-i parcă spre ținta necunoscută. Automobile goneau cu mușterii gălăgioși. La Calea Griviții șoferii zgribuliți pe mașinile în stație îi salutară cu întrebări de claxon. Din restaurante răbufneau glasuri încîlcite cu melodii de beție. Rarii pietoni umblau gesticulînd larg și vorbind tare parcă s-ar fi certat. Un bătrîn cu chef, duhnind a băutură, pe trotoarul din fața Ateneului, îi examina curios oprindu-se pe loc, clătinînd din cap și bombănind apoi:

— Poftă bună la dragoste!

Liana vedea și auzea toate și totuși avea impresia că plutește într-o lume străină, straniu de ademenitoare. Cunoștea strada, casele, magazinele și totuși toate i se păreau necunoscute, ca niște lucruri ireale între care ea singură trăiește real împreună cu omul a cărui atingere îi comunica o senzație de supremă vrajă.

Trecînd pe lîngă Cafeneaua Corso se uitară amîndoi la geamurile luminoase, întrezărind înăuntru decolteuri de femei, figuri lucitoare de veselie. Liana nu se întreba unde merge, nici nu-i trecea prin minte asemenea întrebare, parc-ar fi avut certitudinea că vor ajunge unde trebuie și cînd trebuie. Observa că în Piața Palatului traversează spre strada Academiei, dar numai ca în vis, uitînd imediat și fără să recunoască aievea locurile. Pe urmă cotiră pe strada Regală și pe urmă deodată își dădu seama că s-au oprit. Era o casă mare, cu multe etaje, cu poarta grea de fier forjat ca intrarea unui templu. Auzi glasul lui Dandu, foarte moale și duios:

— Aici stau eu... La etajul al doilea... Ne urcăm?

Liana nu avu nici o ezitare. Obrazii îi erau umezi de firicele de zăpadă topite parcă ar fi plîns fără să bage de seamă. Murmură ca o respirație:

— Da...

Intră pe poartă, în gangul întunecos. Nu-şi simțea paşii. Era uşoară ca un fulg în vînt.

Din greşeală şi de somn Rosmarin încuiase uşa holului spre subsol şi Tinca nu mai putea veni să deschidă Lianei care suna lung la marchiză. Trebui să se scoale din pat el care abia ațipise.

— Ei vezi, astea nu-mi plac mie, modernismele astea —bombăni bătrînul dîndu-i drumul prin întunerec. Fata să fie fată, nu să umble nopțile cine ştie unde şi să-mi vie acasă la ziuă...

— Aşa e noaptea revelionului, tată drag, nu te supăra... N-am venit singură...

Vorbea atît de blînd şi de cald că Rosmarin se înmuie şi răspunse îngăduitor:

— Apoi şi noi numai adineaori ne-am culcat, pe la patru, că coana Raluca greu se ridică de la cărți cînd pierde... Acuma nu ştiu cît o fi ceasul...

în aceeaşi clipă pendula din sufragerie începu să bată: şase.

— Ai, du-te şi te odihneşte că trebuie să fii frîntă şi tu ! urmă bătrînul cuprins deodată iar de somn şi trecînd in dormitor.

— Noapte bună, tată drag.' mai zise Liana amintindu-şi ca prin vis un cadran cu minutarele indicînd trei fără zece.

în salon era călduț cum îi plăcea ei. întoarse comutatorul. în momentul cînd se aprinse lumina, afară se auzi o chemare întreită de claxon şi apoi demarajul unui automobil. Liana rămase pironită locului ascultînd semnalul convenit cu Dandu care a aşteptat în maşină. îi trimise o sărutare apăsîndu-şi degetele pe buze, sigură că în aceeaşi secundă face şi el acelaşi gest.

Se simțea atît de fericită încît voia să adoarmă cît mai curînd, să prelungească cît mai mult moleşeala vrajei ce o stăpînea. în cîteva minute se găsea în aşternutul alb şi apoi, înainte ca gîndurile ce se vîltorau în adîncimile tulburi să aibă răgaz a se limpezi, pleoapele se închiseră singure...

Se deşteptă pe la amiazi. Cea dintîi privire îi alunecă pe un mănunchi de trandafiri rcşii, aşezat frumos de maică-sa, ca să nu-i tulbure somnul, pe un taburet lîngă divan. Liana întinse brațul spre flori, le strînse la piept şi le sărută cu drag fără să simtă înțepăturile ghimpilor.

— De la el!... De la el!... Dragul meu! murmură năpădită deodată de toate amintirile nopții.

Nu i se desluşeau totuşi amănunte înşirate şi depănate care să se închege şi să alcătuiască un eveniment. Era un cristal cu fețe infinite care toate împreună răspîndeau o scînteiere fermecătoare. Poate mai tîrziu, cînd timpul va şterge luciul, se va despica în fragmente ceea ce azi e o năvală unică, impetuoasă. îşi amintea numai ochii lui care implorau şi porunceau atît de stăruitor că inima ei se topea de o înduioşare fără margini. Şi pe urmă transformarea subită a înduioşării într-un extaz de zbuciumare dureros de dulce ca o prăbuşire în neființă. Parcă aluneca vertiginos, fără posibilitate de oprire, printr-un vid nesfîrşit, spre o

lume nebănuită unde nu se poate ajunge decît purificată de toate aderențele trupești.

Luă oglinjoara ovală de pe mescioară. Avea eredința că nici n-are să se mai recunoască, atît de mult se simțea schimbată în întreaga ființă. Văzu însă aceeași figură drăgălașă parcă nimic nu s-ar fi întîmplat. Numai roșul de pe buze era șters, buzele însăși mai subțiate și privirea ochilor mai fierbinte și mai mîngăioasă.

— Cum înșeală și oglinda! se gîndi Liana. Dacă nici bucuria cea mai mare nu lasă urme...

Descoperi pe sînul din partea inimii o pată vînătă.

— Asta e gura lui Dănduț! își zise cu o înfiorare. Și dinții lui, și... Asta a fost înainte de... Sau nu, nu, după... nu mai știu... E al meu! Numai al meu! Pentru totdeauna !

Siguranța aceasta o socotea ca o biruință uriașă care ar merita să fie trîmbițată lumii întregi, ca să fie invidiată și să-și sporească îneîntarea.

începu să se îmbrace. Petrecea obișnuit ceasuri în fața oglinzii. Acuma ar fi vrut să stea și mai mult. Trebuia să se facă mai frumoasă, mai nouă și mai ademenitoare, să aibă o surpriză Danduțu cînd va veni s-o ia.

De mîncare n-avea poftă, dar la masă nu tăcu nici un minut. Fericirea ei cerea să se manifeste măcar în cuvinte în care să fie amestecat și el cît mai des. Trecu pe urmă la bunica, să-i povestească amănunte mineinoase despre cum a petrecut azi-noapte, cu o siguranță care o uimea și pe ea. în mai multe rînduri însă se întrerupse, exclamînd cu sinceritate descătușată:

— A, matîna scumpă, de-ai ști cît sunt de fericită ! Dacă ți-aș putea spune !... A început și anul norocului meu, dragă matîna, așa-i ?

Dandu veni pe la patru s-o ia la patinaj. Liana aștepta gata. Plecară imediat, ocolind Cișmigiul, să ajungă mai repede în strada Regală. Din cînd în cînd Liana șoptea ca un copil:

—Vrei?... Vrei, Danduțule?

Aviatorul rîdea mulțumit.

3

Fericirea Lianei cu cît se intensifica cu atît devenea mai egoistă și mai ascunsă. I se părea că adevărat și deplin fericită ar fi numai dacă ar sta permanent lîngă el, undeva departe de lume, să nu vadă pe nimeni afară de Danduț și nici pe el să nu-l vadă nimeni afară de ea. înțelegea acuma pe Lelița care căuta să ferească pe maiorul ei de orice atingere străină. Și doar maiorul Antonescu n-avea nici înfățișarea și nici vîrsta unui cuceritor. Dandu e altă socoteală. El e bărbatul cel mai frumos, cel mai bun, cel mai dulce din lume. încît ea poate să fie geloasă și de aerul pe care-l respiră el.

își amintea cît s-a zbucimat înainte de revelion să nu-și mărturisească sie însăși că ceea ce simțea ar putea fi un început de gelozie. Atunci credea că gelozia e sentimentul care te face ridicol și te înjosește. Azi își zicea, parc-ar fi descoperit o noutate, că gelozia e umbra iubirii. I-a fost rușine de ea pînă în clipa cînd a venit iubirea mare care i-a pus stăpînire pe trup și suflet deopotrivă. Acuma de-abia își dădea seama cît de sinceră era cînd spunea că n-a iubit niciodată. Bucuria cea mare a iubirii nu-ți umple inima decît după experiența proprie. închipuirea după experiențele altora o falsifică. Pînă ce nu te dăruiești n-ai dreptul să-ți spui că ai cunoscut iubirea.

Totdeauna i-a plăcut să-şi examineze faptele: azi însă o făcea cu un fel de frenezie parcă ar fi refuzat să bîjbîie în întunerec tocmai în momentele cele mai fericite. Romantismul l-a considerat o excrescenţă a inconştientului. Recunoştea totuşi că de un răstimp trăieşte şi ea în plin romantism. îl motiva cu argumentul că însăşi esenţa iubirii e romantică. Pretenţia generaţiei ei de a practica amorul rece, lucid, ca o simplă distracţie uşoară, o privea ca justificarea unei prostituţii camuflate. Actul sexual fără substratul pasiunii copieşitoare i se părea o terfelire şi trupească şi sufletească de care trebuie să te ruşinezi în faţa oamenilor şi mai ales a conştiinţii tale. Dragostea ei, dincolo de convenienţele lumeşti, era curată şi senină, şi avea atîta gravitate în rostul vieţii ei încît toate celelalte preocupări dispăreau complect sau se puneau în slujba pasiunii. Ambiţia ei de a lua licenţa în acest an şi de a deveni independentă nu mai avea nici un sens. Viaţa ei nu mai recunoştea decît singura ţintă de a iubi pe Dandu. Ajunse curînd să nici nu se mai gîndească dacă şi el o iubeşte la fel. I se părea ceva atît de natural să fie iubită că nici nu mai înţelegea cum a putut trăi înainte de noaptea aceea. Iubirea nu e un tîrg: te iubesc pentru că mă iubeşti. Iubirea e o certitudine: te iubesc pentru că te iubesc. în momentul cînd i-ar fi apărut o îndoială s-ar fi simţit înjosită. Dealtfel două luni cît s-a chinuit şi a rezistat, a simţit iubirea lui ca un torent care sfărîmă toate zăgazurile...

Numai uneori îi fulgera prin creieri întrebarea: unde are s-o ducă dragostea aceasta? O alunga însă ca pe o tentaţie de a-i murdări comoara cea mai scumpă. Iubirea adevărată nu poate avea nici un scop; scopul în sine presupune ceva utilitar. Nici scop, nici sfîrşit — iubirea e dincolo de timp şi spaţiu. Maică-sa nu mai îndrăznea să-i spuie direct, dar făcea veşnic aluzii la căsătoria ei cu Dandu. Era şi ea sigură că s-ar putea mărita oricînd cu el şi se aştepta ca într-o bună zi Dandu, cu felul lui ciudat de a fi, să-i propuie legalizarea iubirii lor. Era hotărîtă să refuze, cel puţin deocamdată. Mai tîrziu, cînd poate pasiunea va deveni o obişnuinţă, atunci vor avea răgaz să se gîndească şi la lucrurile lăturalnice.

Pentru Liana mare parte din farmecul iubirii era tocmai secretul. Avea convingerea, de cînd iubirea nu mai constituia un cuvînt cu rezonanţe goale, ci o practică atotcuprinzătoare, că taina ţine de esenţa dragostei mari. îmbrăţişarea e un preludiu care trezeşte simţurile, în public îmbrăţişarea îşi pierde vraja şi devine un act convenţional ca şi strîngerea mîinii. Dacă lumea ar cunoaşte legăturile lor, privirile curioase le-ar spiona fiece mişcare. Mult înainte de a fi întîlnit pe Dandu, gîndindu-se la căsătorie, îşi închipuia cu silă ochii curioşi care a doua zi îi vor pipăi corpul cu întrebări mute, îi vor scormoni inima şi-i vor pîngări ofranda. Călătoriile de nuntă se fac, desigur, mai cu seamă ca să ferească iubirea tinerilor căsătoriţi de publicitatea indiscretă.

De aceea îşi ascundea iubirea cu o meticulozitate de care numai femeile sunt capabile, întocmai ca un avar care vrea să se bucure singur de comoara lui. Nici o precauţie nu i se părea de prisos. Cînd plecau de-acasă, mergeau împreună numai pînă la Teatrul Naţional, iar acolo se despărţeau. Dandu trebuia să rătăcească pe undeva cel puţin o jumătate de oră şi pe urmă să vie. Ea de asemenea făcea cîte-un ocol, examina cu atenţie strada, să n-o vadă vreo cunoştinţă, şi urca prudent, parcă ar căuta o adresă. Avea o cheie de la apartament şi se strecura înlăuntru ca o umbră. Pînă sosea

el, se îmbrăca într-o pijama de-a lui în care se simțea complect fericită ca şi cînd împreună cu haina ar fi îmbrăcat şi sufletul lui, unindu-se astfel pînă la identificare.

în lume se arăta mai rece cu dînsul decît înainte, interzicîndu-i chiar atingerile ascunse care odinioară îi dădeau fiori. Voia să-şi păstreze bucuria întreagă pentru ceasurile cînd sunt singuri. Dandu obişnuia să vie zilnic s-o ia de acasă, sub acelaşi pretext că merg la Cişmigiu, la patinaj. După Bobotează i-a cerut să-şi rărească vizitele. Era mai bine să-şi fixeze la fiece întîlnire pe cea viitoare. în oraş trebuiau să se găsească totdeauna ca din întîmplare. Ea însăşi intercala pauze ca întîlnirile să fie mai dorite. El nu obiecta nimic. Devenise aproape pasiv, atît era de întreprinzătoare iubirea ei.

Cînd nu se aflau împreună, era bucuroasă să poată cel puțin vorbi despre el. Cînd era singură îl simțea mereu alături, imaginea lui îi juca necontenit în ochi atît de vie încît uneori îi venea să întindă mîinile şi să-l îmbrățişeze. Totdeauna căuta să provoace discuții asupra lui, indiferent dacă avea să fie lăudat sau criticat. îi făceau bine chiar vorbele care-l ocărau. Nu-i lua niciodată apărarea, ba cîteodată adăoga şi ea vreun cuvînt de hulă, mai ales cînd astfel putea să prelungească convorbirea. Acasă, afară de tatăl ei, care se ținea mai în rezervă în chestiile acestea, toți vorbeau toată ziua despre frumosul aviator fiindcă toți aşteptau din zi în zi o vizită cu cererea în căsătorie. Pe Liana o încîntau mult laudele Tincăi, totdeauna aceleaşi şi totdeauna altfel subliniate.

întîmplările din afară n-o mai interesau. Pentru ea toată lumea era Dandu. Nu participa nici la consfătuirile familiei decît aparent, printr-o prezență trupească; cu toate că aveau la ordinea zilei evenimentul important al logodnei lui Mirceea fixată pentru mijlocul lunii, cununia urmînd să se facă în februarie.

Fiindcă Gavrilescu voia să aranjeze o nuntă mare, logodna s-a serbat, fără preot, la o masă la care au luat parte numai cele două familii. Tinerii au schimbat verighetele la şampanie şi s-au sărutat, în vreme ce Didina şi Gavrilescu strigau lăcrimînd:

— într-un ceas bun şi cu noroc!

S-au îmbrățişat pe urmă cu toții şi au stat la masă foarte tîrziu. Gavrilescu declara la fiecare cinci minute că vrea să se îmbete şi că e singura lui zi deplin fericită de la moartea soției lui iubite. Liana făcea toate sforțările să fie veselă cum se cuvine în asemenea ocazie. Dacă ar fi fost de față şi Dandu era sigură că nimeni n-ar fi întrecut-o în voie bună. Aici însă nici măcar nu avea cum să aducă vorba despre el. D-na Rosmarin a aruncat cîte-o aluzie, dar s-a oprit înainte de a fi înțeleasă de ceilalți socotind că n-ar fi cuviincios să bată toba despre lucruri care încă nu-s sigure. într-un tîrziu însă, cînd nici nu se aştepta, Angela a întrebat-o:

— Dar aviatorul tău ce mai face? îl mai vezi?

— Da, cum nu ! zise Liana. Ne întîlnim des la patinaj. M-a învățat să patinez.

•— Foarte simpatic băiat — observă cu un oftat Angela. Mi se pare că e ceva între voi, hm? Vă iubiți puțin?

— Poate chiar mult! rîse Liana, legănîndu-şi cu plăcere capul.

— Spun drept — continuă Angela — dacă nu s-ar ține după tine, grozav mi-ar fi plăcut să-i sucesc capul! Are o mutră aşa de nostimă...

•— Din partea mea ai toată libertatea, dragă ! spuse Liana cu o superioritate disprețuitoare.

îşi aduse aminte cum s-a supărat la revelion din pricina Angelei. îi era ruşine de supărarea de atunci. Se uita la ea surîzînd aproape protector şi zicînd în gînd:

„Sărăcuţa !"

Dintr-un început i-a încolţit în suflet dorinţa de a petrece măcar o singură noapte cu Dandu, să doarmă în braţele lui, să se trezească a doua zi lîngă el, să-1 vadă întîi pe el cînd va deschide ochii, să respire acelaşi aer şi să-i asculte bătăile inimii o noapte întreagă... Şi-a ascuns dorinţa ca un vis irealizabil. Cum să lipsească o noapte întreagă de acasă ? Totuşi dorinţa se înrădăcina şi creştea, devenea o obsesie în jurul căreia i se polarizau toate gîndurile. Ajunse să considere neîmplinirea ei ca o picătură de otravă care-i amărăşte fericirea şi-i sărbezeşte farmecul. Nu era pofta de a spori şi prelungi în timp voluptatea iubirii. Pentru ea actul sexual nu constituia o ţintă. Aceeaşi senzaţie de plăcere şi tulburare o simţea cînd şedea lîngă el sau cînd îl vedea sau chiar numai cînd se gîndea la el...

Pe la Universitate trecea rar şi mai cu seamă ca să-şi omoare timpul înainte de vreo întîlnire. Universitatea şi studiul au preocupat-o pînă deunăzi, nu ca o pasiune pentru cartea în sine cît ca o mîndrie de a se prezenta bine la examene şi de a dobîndi o diplomă frumoasă. I-a plăcut mai mult să citească literatură. Jocurile fanteziei o amuzau şi o transportau în alte lumi. Azi nici nu mai poate citi. Pe fiecare pagină, între toate rîndurile îi răsărea Dandu.

Apropiindu-se sesiunea de examene, îşi aduse aminte de ele, dar tot pentru el. Sub pretext că trebuie să citească mai intens şi că acasă nu are suficientă linişte, ar putea spune părinţilor că vrea să se pregătească împreună cu Coralia, la ea, şi că deci să nu se mire dacă se va întîmpla uneori, cînd vor sta prea tîrziu, să rămîie să doarmă la Coralia ca să nu mai umble noaptea singură prin oraş. Didina era mai uşor de convins şi fu convinsă repede. Rosmarin însă se întunecă auzindu-i planurile şi tăcu. El nu se împăca deloc cu libertăţile pe care şi le iau fetele de azi. Nu îndrăznea să se împotrivească direct, pe de o parte ca să nu fie retrograd (aşa cum se purta şi totuşi copiii îl ironizau deseori că a rămas cu mentalitatea antedeluviană), pe de altă parte ca să nu mai provoace tărăboi în casă. Cu Didina discutau ei mereu despre Liana, erau de acord în unele privinţi şi mai cu seamă a căsătoriei, dar în altele multe se deosebeau profund. Didina credea că azi, cu moravurile ce le-a adoptat tineretul şi chiar lumea întreagă, şi Liana trebuie să fie mai slobodă, mai cochetă, căci numai aşa poate să ispitească pe băieţii obişnuiţi cu toate libertăţile. „Cum s-ar zice, dragoste pe încercate" —bombănea Rosmarin enervîndu-şi soţia care adăoga că fetele cuminţi şi pudice şi rezervate sunt sortite să rămîie fecioare eterne. Dealtfel Liana, slavă Domnului, e ca o icoană. Poate chiar că e prea mîndră şi rece. Cîţi tineri n-au încercat să se apropie şi ea, delicat, drăguţ, i-a respins? Liana e unică de înţeleaptă şi de aşezată. Bătrînii mai bine să nu se amestece în chestiile de inimă ale copiilor. A trecut timpul cînd părinţii hotărau despre viitorul lor. Acuma n-au alt rost decît să-şi dea consimţămîntul, dacă li se cere. Iacă, ofiţerul aviator, pilda cea mai bună. Ce bucuroasă ar fi fost ea să vadă pe Liana nevasta unui băiat asa de simnatic. Şi Liana totuşi

l-a îndepărtat. De ce, de ne ce, s-a răcit de dînsul şi băiatul a trebuit să-şi tempereze asiduităţile. Rosmarin ar fi putut să-i răspundă că tocmai asta i se pare lui suspect, că nu mai dă pe aici, dar de întîlnit Liana se întîlneşte cu el mereu, precum recunoaşte şi ea. Se abţinea însă fiindcă aici era punctul nevralgic: Didina ştia că Dandu n-a fost îndepărtat, era îngrijorată că nu mai vine şi totuşi spera în taină că lucrurile vor sfîrşi bine, adică prin căsătoria pe care o dorea cu patimă. Interzicea lui Rosmarin să cicălească pe Liana cu obişnuitele-i răutăţi şi dojeni. Fata devenise de un răstimp extrem de iritabilă. Ea care se stăpînea perfect şi nu plîngea niciodată, acum nu putea suporta cea mai uşoară contrazicere fără să-şi piardă cumpătul şi să lăcrimeze. Sufletul unei fecioare e plăpînd şi capricios, trebuie înţeles şi menajat. Dacă-i face ei plăcere să citească împreună cu Coralia, de ce să nu se ducă ? Altele îşi permit toate fanteziile, de ce să fie ea mai oropsită şi cînd vrea să muncească pentru viitorul ei?

Liana plănuise întîi să nu spuie nimic Coraliei. S-a gîndit apoi că ar risca să fie repede dată de gol şi de ruşine. Coralia venea pe la ei din cînd în cînd şi ar fi fost suficientă o întrebare nevinovată a părinţilor ca să se încurce de tot lucrurile. Totuşi nu voia să-şi divulge secretul nici faţă de prietena ei. Recurse la o stratagemă, începu să bată capul Coraliei să-şi continue studiile şi mai ales să se prezinte le examen în sesiunea de februarie. Coralia nici nu mai voia să ştie de şcoală. Se simţea minunat fără universitate, doar cu titlul de studentă care îi sporea şansele şi era un paravan. Pînă la urmă şi mai mult ca să fie drăguţă cu Liana, se lăsă convinsă, iar cînd Liana îi propuse să citească împreună, se însufleţi de tot, spunînd că o să se distreze foarte bine.

Liana stătea şi acasă mereu cu nasul în cărţi, numai ca să pară că lucrează. Se duse de două ori seara la Coralia şi rămase pînă pe la miezul nopţii, vorbind despre toate şi despre Dandu, abia aducîndu-şi aminte de cărţi. A treia seară, se prefăcu că citeşte. După ora două întrerupse, să plece acasă, zicînd plictisită:

— Şi ce urît mi-e să hoinăresc aşa tîrziu pe străzi...

— De ce nu rămîi să dormi la mine ? stărui Coralia. îmi faci plăcere că doar sunt singură şi ai tăi o să-şi închipuie că ai rămas aici...

Rămase. Iar peste alte două zile îşi împlini dorinţa cea mare. Dandu nu ştia nimic. Liana a ţinut să-i facă şi lui o surpriză. Pe la şapte, ora cînd obişnuit se despărţeau, îl întrebă enigmatic:

— Ce-ar fi, Danduţule, să nu mai plec deloc de lîngă tine?

Ofiţerul o privi nedumerit. Răspunse şovăind.

— Bine ar fi pentru mine, dar nu ştiu dacă tu...

— Atunci rămîn cu tine toată noaptea ! strigă Liana cuprinzîndu-i gîtul cu braţele. Prima noastră noapte, Danduţule! Numai a noastră, întreagă !

— Bravo, făcu tînărul. Telefonez la Gambrinus să ne trimită o masă regească, cu şampanie !

O clipă Liana a avut impresia că surp iza ei n-a făcut asupra lui Dandu decît un efect mediocru. Dandu probabil nici nu-şi dă seama cîtă şiretenie şi cît sacrificiu o costă pe ea rămînerea la dînsul o noapte întreagă. Povestindu-i de cînd şi cum a pregătit noaptea aceasta, îşi uită părerea bănuitoare şi se simţi mîndră de fapta ei ca o eroină de cinematograf. După cîteva clipe dealtfel şi Dandu a devenit mai exuberant.

A doua zi, acasă, cernîndu-şi amintirile nopţii, Liana constată că a fost mai frumoasă dorinţa decît împlinirea ei. I se părea că a dorit mai mult, altceva, chiar

ceva ce nu se poate realiza niciodată. S-a deşteptat prin întunerec, în patul lui Dandu, cu un sentiment de groază deşi nu visase nimic. în primul moment nu şi-a dat seama unde se afla. Simţea alături de ea un corp înăduşit puţin şi auzea un horcăit rar, obosit. Spaima i-a dispărut cînd s-a dumerit si inima i s-a umplut iarăşi de senzaţia bucuriei mari care o stăpînea de cînd iubea, într-un elan de tandreţe subită şi de recunoştinţă, l-a sărutat atunci pe umăr. în secunda următoare, sforăitul s-a transformat într-un bolborosit, apoi trupul lui s-a răsucit pînă ce a rămas cu spatele la ea... Peste beatitudinea ei sentimentală parc-ar fi căzut un duş de proză. I se părea că a bombănit: „Mai lasă-mă în pace, frate". Respinse imediat închipuirea că Dandu ar fi putut rosti asemenea cuvinte, chiar prin somn, dar rămînea faptul că s-a întors cu spatele... în întunerecul camerei străine Liana simţea o tristeţe mai chinuitoare ca durerea fizică... Cînd s-a trezit a doua oară era ziuă. Cum a deschis ochii a întîlnit faţa lui Danduţu, surîzătoare şi fericită, aplecată peste ea ca un soare de primăvară care şterge repede urmele ploii...

Escapadele nocturne ale Lianei avură însă curînd un sfîrşit bruscat, cel puţin pentru un răstimp. Bătrînul Rosmarin şi-a morfolit nemulţumirea în mormăieli şi clătinări din cap, de două ori, de trei ori. După a patra lipsă a Lianei de-acasă noaptea, a izbucnit vehement. Nu putea tolera ca fata lui, a unui om cinstit şi cu o situaţie în societate, să umble nopţile haimana. Admitea că lucrează pentru examene cu Coralia, că-i e mai uşor să vegheze citind împreună cu o prietenă decît singură, dar toate acestea le putea face prea bine şi acasă. Are la dispoziţie salonul cu lumină şi căldură unde n-o deranjează nimeni. De ce nu vine Coralia la ea şi chiar să doarmă aici, într-o casă onorabilă? De ce să se ducă Liana, o fată cinstită, cu familia şi casa ei, la Coralia care nu e tocmai uşă de biserică? Lumea încă n-a prins de veste, dar ce va zice cînd va afla că fata unică a lui Rosmarin petrece nopţile pe la prietene deocheate?

întîia ieşire a bătrînului s-a întîmplat într-o amiazi, la masă, pe la sfîrşitul lunii. Liana s-a făcut palidă fără să poată protesta, mai ales că Didina şi bunica tăceau, cu nasul în farfurii, ca şi cînd ar fi fost şi ele de acord cu imprecaţiile bătrînului. într-un tîrziu, parcă de-abia atunci şi-ar fi dat seama despre ce e vorba, i s-au umplut ochii de lacrimi. Se aşezase la masă cu voioşie. Stabilise cu Danduţ că diseară va dormi iar la el, a treia noapte. Şi acuma se prăbuşeau deodată toate bucuriile pe care le aştepta cu atîta nerăbdare... Peste cîteva clipe plîngea cu sughiţuri. Didina făcea semne desperate bătrînului să isprăvească şi să lase fata în pace. Rosmarin însă, în loc să se potolească, se întărită din ce în ce mai rău din pricina semnelor Didinei. în sfîrşit Liana, cu glas înecat de plîns dar ferm, zise:

— Dacă crezi că prin bănuielile murdare ai să mă terorizezi şi să mă opreşti de-a munci pentru viitorul meu, te înşeli amar, tată! Sunt stăpînă pe mine şi pe voinţa mea şi te anunţ că chiar diseară voi merge iar la Coralia să...

Furios, Rosmarin răcni:

— Poţi să pleci, dar ia bine seama, aici nu te mai întorci!... Dacă pleci, plecată să fii!

Liana se sculă de la masă, îşi aruncă şervetul pe scaun şi declară dîrz:

— Foarte bine ! N-am să mă mai întorc ! M-am săturat de casa asta de tortură !

Ieşi din sufragerie plîngînd cu hohote şi se duse sus, în camera ei, zdrobită de durere. Didina cu bunica tăbărîră îndată cu gura pe Rosmarin care însă rămase inflexibil, răcnind necontenit că preferă să n-aibă fată decît să fie de ruşinea oamenilor...

Liana era hotărîtă să plece definitiv de acasă şi să rămîie la Dandu. Pînă la ora fixată pentru întîlnirea cu el, cumpănind şi chibzuind, i s-a mai potolit revolta. Maică-sa a venit între timp s-o consoleze şi s-o povăţuiască să fie cuminte şi să aibă răbdare, să nu facă vreo prostie ireparabilă. La ora hotărîtă a ieşit, dar zicînau-şi că are să se sfătuiască cu Dandu şi să facă aşa cum va spune el, singura fiinţă în lume care o iubeşte. Dandu făcu ochii mari şi deveni locvace. îi dădea dreptate să fie indignată de tirania bătrînului şi adaogă că el ar fi cel mai fericit muritor dacă ar putea-o avea lîngă el permanent ca un bibelou fermecător, dar, în interesul ei şi al iubirii lor, e mai bine să fie rezonabilă. Plecarea ei de la părinţi ar provoca un scandal care ar putea avea consecinţe dezagrabile tocmai pentru ea. Să fie deci răbdătoare şi...

Seara la masă. Liana a căutat să facă uitată discuţia de la amiazi. Rosmarin tăcea mohorît. Bebe aduse vorba despre Dandu că de-abia aşteaptă să vie primăvara să vadă dacă are să-şi ţie promisiunea. Liana, ca totdeauna, era încîntată cînd se vorba despre iubitul ei. Tocmai răspundea lui Bebe că Dandu e om de cuvînt şi, dacă i-a promis, să fie sigur că n-a uitat, cînd bătrînul îi tăie vorba:

— Nu ştiu ce crezi tu despre dumnealui, dar mie nu mi se pare om de treabă!

— De ce, tată drag? întrebă Liana candid şi totuşi cu o strîngere de inimă parcă ar fi ofensat-o direct pe ea. Eu văd că toată lumea care-l cunoaşte...

•— Mă mir că mai poţi întreba — continuă Rosmarin privind-o scrutător. Adică tu n-ai observat că de un timp iar nu mai dă pe aici ? Aşa se poartă un tînăr corect ? Pînă deunăzi nu trecea o zi de la Dumnezeu fără să se prezinte ba cu flori, ba cu o vorbă dulce, de parc-aţi fi fost logodiţi. Sau unde tu te întîlneşti mereu cu dînsul cine ştie cum, ţi se pare că toate merg strună?

— Cînd venea, făceaţi mutre că de ce vine, acuma e rău că nu mai vine — zise Liana mereu împăciuitor. Dumnezeu mai ştie cum să facă şi el ca să vă intre în voie.

Didina interveni şi ea, dar cu bunătate:

— Aici are dreptate Alexandru, draga mamii... Băieţii nu umblă să ademenească fetele cinstite cînd au gînduri cinstite...

— Cum mamă — se înfurie brusc Liana, adică şi tu crezi că... ? Adică nici eu nu sunt cinstită, eu care sunt cea mai rezervată dintre toate fetele, eu care n-am avut un flirt, care n-am cunoscut decît şcoala şi cartea în vreme ce altele petreceau şi se distrau cu băieţii şi în toate felurile !... Bine, dar sunteţi revoltători ! Părinţi ca voi nu merită să aibă o fată cuminte ca mine care sunt dată ca exemplu de seriozitate pretutindeni!... Dar parcă nu ştiu eu ce urmăriţi voi cu toate aluziile şi bănuielile astea? Ehe, proastă mă credeţi...

— Dar ce, n-ar fi corect să te ceară în căsătorie dacă te iubeşte? strigă Rosmarin. Ce, adică tu nu eşti bună să fii nevasta domnişorului, dar eşti bună pentru distracţia dumnealui?...

— Ce nevastă? Ce distracţii? protestă Liana. Ei bine, nu, n-are să mă ceară, nu vreau eu să mă ceară,

şi punct! Aşa-mi place mie, să mă distrez şi nimic mai mult!... Acuma sper că ne-am lămurit.

Discuţia nu se isprăvi în seara aceea şi nici în cele următoare. Liana trepida, se mînia, se indigna, suferea şi totuşi nu ocolea certurile acestea, ba chiar le provoca parcă i-ar fi făcut plăcere să sufere astfel pentru Dandu. Aproape în fiecare seară se culca plînsă, amărîtă şi fericită, simjindu-se o martiră a iubirii.

FEBRUARIE

Nunta lui Mircea cu Nina era fixată pentru a treia duminecă din februarie. Mai fericit chiar ca fericiţii logodnici, Gavrilescu umbla prin nori şi nu se mai gîndea decît cum să facă cununia mai frumoasă, să o ţie minte tinerii cît vor trăi şi să-şi amintească de el, cînd nu va mai fi, că s-a străduit să aştearnă numai fieri pe cărarea vieţii lor comune, cum spunea dînsul cu o expresie păstrată, în colţişorul cu rămăşiţe romantice al sufletului său, din cine ştie ce lectură străveche. Cu cine se întîlnea numai despre căsătoria Ninei vorbea parc-ar fi fost evenimentul cel mai important din univers. Cu cît se apropia ziua nunţii, cu atît mai des trecea pe la familia Rosmarin să se sfătuiască, să stabilească sau să limpezească cutare amănunte. Erau doar atîtea lucruri pe care un singur om, şi încă un bărbat, nu ie putea prididi, încă dinainte de logodnă 1-a preocupat mult chestia naşilor. Dorea nişte naşi cari să fie un sprijin şi o protecţie pentru tinerii căsătoriţi şi acuma, dar mai ales în viitor. S-a gîndit întîi să roage pe ministrul lui să-i cunune fata. Deşi ministrul îi arăta multă simpatie,

i-a fost frică să nu-l refuze. Lui Rosmarin i-a spus însă că miniştrii prea se schimbă des şi de aceea nu-l vrea pe actualul. Atunci Rosmarin a propus pe Costică Alistar, prieten cu amîndoi şi om cu mare trecere. O săptămînă s-au frămîntat apoi să-i găsească o parteneră. Au adoptat pe d-na Gotcu, boieroaică adevărată şi totuşi populară, în stare să sară în foc cînd trebuie să servească pe cineva... Dar rămînea alegerea bisericii, lista invitaţilor, trusoul miresei, bufetul, voiajul de nuntă, atîtea probleme delicate şi încurcate, plus chestia apartamentului tinerilor pe care trebuie să-l găsească gata mobilat şi aranjat cînd se vor întoarce din luna de miere...

— Dacă aţi şti ce e la noi, v-aţi cruci! exclama Gavrilescu asudat de entuziasm. Atelier de croitorie, de rufărie, de toate!... Adică ce vă mai spun că doar cuscra Didina a fost şi a văzut încît n-am cuvinte să-i mulţumesc că se osteneşte şi mai dă cîte-o mînă de ajutor bietelor fete fără mamă ! Degeaba, casa fără femeie e ca o corabie fără căpitan. Om fi şi noi bărbaţii buni, dar gospodăria numai femeia ştie s-o conducă cum trebuie !

D-na Rosmarin se ducea într-adevăr din cînd în cînd cu Liana să se intereseze de pregătirile miresei, zicîndu-şi că numai în asemenea ocazie simte o fată lipsa mamei care s-o îndrumeze şi s-o mîngîie. într-una din aceste vizite familiale avură să hotărască şi asupra domnişoarelor şi cavalerilor de onoare. Gavrilescu susţinea că trebuie să fie douăsprezece perechi, adică cît se poate de multe, ca să dea mai mare strălucire cununiei. Fetele obiectau că n-ar fi elegant fiindcă azi numai mitocanii mai umblă cu domnişoare de onoare. Ele voiau să renunţe de tot, cocardele şi florile urmînd să fie distribuite în biserică invitaţilor de Liana şi Angela, adică numai rude. D-na Rosmarin propuse un compromis care satisfăcea pe toată lumea: Angela şi Liana să-şi ia cîte un cavaler, ca să nu rătăcească singure, mai ales în biserică, printre oamenii străini. Nina se bucura că Liana va aduce pe Dandu, socotind că un ofiţer de aviaţie în mare ţinută e foarte decorativ la o nuntă. Pentru Angela se gîndeau să invite pe Remus Oloman, băiat subţire, intelectual distins şi cunoscut.

Şi în casa Rosmarin se vorbea, fireşte, din ce în ce mai mult despre nunta lui Mircea, deşi pentru ei nu prezenta greutăţi şi dandanale ca pentru Gavrilescu. Bătrînul Rosmarin zicea deseori:

— Biae-i să ai băieţi, din toate punctele de vedere! N-ai bătaie de cap nici să-l păzeşti, nici să-l însori, nici să-l înzestrezi... Te duci la nuntă ca un mosafir !

Pe cît de nemulţumiţi erau odinioară de purtările lui Mircea, pe atît îl lăudau acuma toţi şi-i atribuiau toate calităţile. Bătrînul Rosmarin cel puţin nu mai înceta: că a fost totdeauna băiat serios şi harnic, că e funcţionar plin de merite şi pus pe tabloul de avansări, că are să ajungă departe!...

Pentru Liana toate convorbirile acestea erau ace în inimă. în toate simţea apropouri şi aluzii la ea şi la Dandu, chiar cînd nu erau. Dealtfel pregătirile de nuntă nu împiedecau continuarea aproape cotidiană a certurilor dintre ea şi părinţi. Fiindcă încetase de-a mai lipsi noaptea de-acasă, controversele culminau într-o întrebare a bătrînului, repetată de zeci de ori încît, auzind-o, Lianei îi venea să înnebunească:

— Dacă relaţiile voastre sunt corecte, de ce nu mai îndrăzneşte domnul să dea pe-aici?

I-ar fi fost uşor să scape de întrebarea această urîtă. N-avea decît să spuie lui Dandu să vie şi el ar fi venit. Dar se încăpăţîna în suferinţă ca şi cînd ar fi fost elementul fără de care iubirea şi-ar fi pierdut din vraja ei

misterioasă. Niciodată nu i-a pomenit lui despre ce pătimeşte acasă. Era sigură că el ar suferi mai mult şi asta ar fi întunecat bucuria întîlnirilor. îi părea rău şi de destăinuirea după prima ceartă cînd el a fost atît de înţelept şi n-a lăsat-o să facă un gest ireparabil. Atunci însă a trebuit să-i motiveze de ce nu mai poate petrece noaptea cu el cum proiectaseră.

După ce se hotărî că Dandu va fi cavalerul ei, Liana îi ceru să vie la vizită, mai mult de frică să nu-i facă bătrînul vreo mojicie dacă-1 va intimi numai la nuntă. Cînd îi anunţă Tinca sosirea, se produse o mică rumoare în subsol unde se găsea toată familia.

— Ai, du-te de ţi-1 primeşte ! zise Rosmarin batjocoritor, fiindcă tocmai despre el discutaseră iarăşi, dar totuşi cu o nuanţă de satisfacţie.

Liana se prefăcea că nu ştie nimic. Alergă sus şi-1 introduse în salon unde sosi în curînd si Didina, cam înţepată şi mirată:

— Vai, domnule locotenent, de mult n-ai mai fost pe la noi...

— Bine c-ai venit, dragă Dandule — întrerupse Liana repede — că părinţii mei şi mai ales tata îşi închipuiau că cine ştie ce orori s-au petrecut între noi şi de aceea ne ocoleşti casa !

îşi dădea seama că întreruperea şi în special sensul ei e o necuviinţă gratuită faţă de părinţii ei. A făcut-o însă înadins ca să se răcorească pentru toate suferinţele îndurate ca un elev care pîrăşte profesorului pe un coleg care 1-a sîcîit prea mult şi pe care altfel nu se poate răzbuna.

Dandu avu o clipă impresia că a căzut într-o curgă. Surîsul Lianei îl linişti cel puţin cît să poată bîlbăi:

— Vai, doamnă, se poate?... îmi pare rău că... Eu aş fi venit mai des dacă nu mi-ar fi fost frică să vă deranjez...

— Cu Liana ştim nci că vă vedeţi, dar oricum... — reluă d-na Rosmarin, fără să termine, supărată puţin de întreruperea Lianei, dar mai astîmpărată.

— Tocmai! zise şi Dandu mai sigur. Cînd e gheaţa bună ne întîlnim, natural, la patinaj. Dealtfel Liana e eleva mea şi am dreptul să fiu rnîndru că a învăţat admirabil, aproape să mă întreacă şi pe mine...

Mai tîrziu se urcă şi Rosmarin, cu figura înăcrită strîmbată de zîmbetul lui ciudat care voia să fie politicos. Şi vorbiră cu toţii mai mult despre nunta lui Mircea, bătrînii făcînd ici-colo aluzii vagi la datoriile băieţilor faţă de fetele pe care le iubesc, în speranţa că ofiţerul se va simţi şi spre disperarea Lianei care le tăia mereu vorba ca nu cumva să observe Dandu şi să crează că 1-a pofitit anume ca să fie maltratat de părinţii ei. Dandu însă nu lua în seamă sau nu înţelegea aluziile parcă ar fi intrat întîia oară în casa Rosmarin şi chiar aproba sentinţele înţelepte ca un om imparţial şi cu judecată solidă.

După vizita aceasta, urmată din cînd în cînd de altele, certurile cu Liana s-au mai potolit. Nelinişte a ei însă creştea zi cu zi. Se simţea necontenit suspectată, înconjurată de primejdii. I se părea că s-a urzit un complot împotriva iubirii ei tăinuite. Bănuiala densă, compactă ca o pînză, o învăluia şi o însoţea pretutindeni, dîndu-i impresia că de-ar întinde mîna ar putea-o pipăi. Secretul o fermeca şi o înăbuşea.

Trebuia să rărească întîlnirile la Dandu. Era o suferinţă nouă de care avea nevoie ca să-şi întreţie martirajul, îşi zicea acuma, din experienţă, că iubirea fără piedeci nu poate avea farmec. Dacă nu intervine la fiece

pas, în fiecare zi, o primejdie nouă sau măcar o mică amenințare, pasiunea riscă să devină o obişnuință banală ca masa la oră fixă care te plictiseşte.

Spre a abate bănuielile şi pentru trecut Liana chemă într-o seară pe Coralia, citiră împreună pînă după miezul nopții, oprind-o să se culce la ea. Părinții s-au putut convinge astfel că lipsurile ei de-acasă au fost într-adevăr întrebuințate pentru studii, nu cum îşi vor fi închipuit ei. Peste cîteva zile însă le spuse aproape cu trufie, ca şi cînd ar fi crezut că-i pedepseşte, că renunță să se mai prezinte în sesiunea asta la examen fiindcă nu s-a putut prepara suficient. Bătrînii au primit declarația fără nici o emoție şi fără să-i răspundă cu imputări cum s-a aşteptat ea. Pentru ei învățătura fetei era un lux în aşteptarea măritişului. Mai mult i-a supărat insistența ei de a rîvni diplome şi slujbe în loc de o partidă bună. D-na Rosmarin era convinsă că Liana ar fi de mult măritată şi la casa ei dacă n-ar fi lăsat-o să-şi umple mintea cu atîția gărgăuni de carte. Bunica exprimă gîndurile tuturor cînd îi răspunse blînd:

— Bine faci că nu te mai trudeşti atîta, Liana, că Dumnezeu poate să-ți ajute şi să-ți trimită mîine-poimîine un noroc mai bun.

Liana ar fi avut poftă de ceartă. Cind zicea că a renunțat la examene, se gîndea în sine că a renunțat la nopțile cu Dandu. Era deci sacrificiul cel mai dureros. Vorba bunicii despre norocul care poate să-i vie îi risipi răutatea şi-i îmblînzi inima, aducîndu-i aminte pe Dandu. Zise sentimental:

—Matîna dragă, ce bună eşti tu!

Pe Liana o adora toată familia. Micuță, blondă, fragilă ca o jucărie, cu ochii ei mirați şi plini de taine era răsfățata tuturor. Şi totuşi acuma ea umbla prin viață solitară, într-un fel de vid particular în care nu putea pătrunde nimeni afară de el. Se complăcea atît de mult în situația aceasta încît ar fi dorit să continue pînă la sfîrşitul sfîrşitului.

Precum învățase să-şi tăinuiască iubirea, tot astfel îşi ascundea toate zbuciumările sub o mască de surîs exuberant pe care o purta ostentativ acasă ca şi în lume. Totdeauna, din discreție mai mult decît din calcul, s-a ferit să-şi spovedească cuiva intimitățile. Nici mamei sale nu şi-a deschis sufletul complect niciodată. Lucrurile cele mai dragi şi pe cele mai chinuitoare le păstra numai pentru ea într-o tainiță fără cheie. De aceea nimeni nu bănuia tumultul ce clocotea în inima păpuşii veşnic zîmbitoare care parcă răspîndea în jurul ei numai bucurie şi plăcere de viață...

Familia Rosmarin s-ar fi considerat coborîtă dacă, cu ocazia căsătoriei fiului lor, n-ar fi făcut nimic şi s-ar fi prezentat doar la ceremonii şi la ospăț ca nişte mosafiri indiferenți. După copioase consfătuiri hotărîră ca, în ajunul cununiei, să dea o masă bună şi intimă, numai pentru cele două familii cu naşii şi cavalerii de onoare. Gavrilescu protestă puțin din gură, dar se vedea că-i place atenția aceasta.

Ca totdeauna Didina era agitată şi îngrijorată. Inutil însă, căci s-a petrecut foarte bine, într-o atmosferă de intimitate cum rar s-a văzut. Liana, care a distribuit locurile, dintr-un exces de prudență şi ca să evite orice suspiciune, n-a aşezat pe Dandu lîngă ea, ci tocmai în celalalt capăt al mesei, în fața ei. A şi explicat, în timpul mesei, că a făcut schimb de cavaleri pentru azi ca să nu se plictisească două zile la rînd aceleaşi perechi. La dreapta ei şedea Alistar, naşul, alături de Nina, apoi Mircea şi d-na Gotcu, iar în partea cealaltă la mijloc bunica, avînd în dreapta pe Gavrilescu şi pe Didina, în stînga pe Rosmarin şi pe Bebe. Cel

puţin dacă nu-l poate avea pe Dandu lîngă ea, se va sătura privindu-l necontenit şi schimbînd cu dînsul cîte un gest de încredere discretă.

Ca şi la logodnă, sufletul petrecerii a fost Gavrilescu. El spunea glumele şi el rîdea mai tare ca toţi. A închinat primul pahar în cinstea naşilor, urînd comesenilor să danseze în curînd şi la nunta lor, fiindcă naşul era burlac şi naşa văduvă. Vorbindu-se mai mult despre naşi şi fini, d-na Rosmarin a pomenit cu duioşie de naşa Lianei, nevasta unui fost coleg al lui Alexandru, oameni foarte cumsecade şi săritori ca fraţii la orice nevoie. S-au prăpădit amîndoi, săracii, în timpul războiului, în catastrofa de la Ciurea. Ea era străină, poate chiar germană. Ea a ţinut mult la numele Liana, căci Didina ar fi vrut s-o boteze Frusina, ca pe bunica. Dacă ar fi trăit, Liana ar fi avut într-însa o bună prietenă şi o protectoare pentru toată viaţa.

— Naşii trebuie să fie ca părinţii! zise d-na Gotcu ca şi cînd ar fi dorit să arate că-şi cunoaşte datoria. Eu aşa ştiu şi aşa vreau să fiu ! Ce-o face dumnealui — adaogă cu o înţepătură pentru Alistar — îl priveşte, dar finii mei pot să mă considere de azi încolo ca pe mama lor!

Gavrilescu, de emoţie şi bucurie, era gata să se repeadă s-o sărute. Tocmai atunci însă Angela a observat cu groază că sunt treisprezece persoane la masă. D-na Rosmarin era nenorocită. Cum de n-au băgat de seamă? Dădu să scoale pe Bebe de la masă. D-na Gotcu se împotrivi:

— Ia lasă copilul în pace!... Auzi! Cine mai crede azi în bazaconii d-astea?

— Exact, naşă dragă! strigă Gavrilescu. Ba dimpotrivă, eu ştiu că atunci cînd sunt treisprezece la masă înseamnă că sunt mulţi îndrăgostiţi!

Liana, parcă s-ar fi făcut aluzie la ea, aruncă o privire spre Dandu. Văzu că în aceeaşi clipă se uita la el şi Angela cu nişte ochi întrebători. Dandu, fiind aplecat puţin spre d-na Gotcu, cu care vorbea ceva, nici n-a observat privirile fetelor. Dealtminteri Gavrilescu continua rîzînd gălăgios:

— Ce folos de dragoste pentru alde mine şi Rosmarin ! Bodaproste că ne-a iertat Dumnezeu, că dragostea e pacoste mare pe capul omului... Pot să recomand însă îndrăgostiţilor fără speranţă un leac foarte sigur contra boalei de amor. Ia seama, Rosmarine, că poate să-ţi facă trebuinţă vreodată! Alifia de fată sfîntă, de muscă văduvă şi de ţînţar trăznit te vindecă în douăzeci şi patru de ore de cea mai rebelă pasiune!

Liana zîmbea deşi glumele lui Gavrilescu i se păreau nesărate. în hohotele ce urmară ochii ei întîlniră ochii lui Dandu care aveau nişte luciri zvăpăiate. El răspunse cu o ridicare din sprîncene, liniştitoare. Liana înţelegea că vrea s-o liniştească în privinţa Angelei care se vîra mereu într-însul, îi şoptea mereu cîte ceva la ureche şi îl provoca în toate chipurile cu o dezinvoltură pe care Liana n-ar fi cutezat s-o întrebuinţeze niciodată nici faţă de Dandu, nici faţă de nimeni. Grija aceasta a lui pentru susceptibilitatea ei, o măgulea deşi nu dădea nici o importanţă schimonoselilor Angelei. Liana era atît de sigură de iubirea lui încît în sufletul ei numai încăpea loc pentru rădăcinile geloziei. S-ar fi socotit vinovată faţă de el dacă n-ar fi avut încredere dcsăvîrşită în lealitatea iubirii lui ca şi în a ei însăşi. Apoi cum ar putea fi geloasă, dacă ar fi să fie, pe una ca Angela, o maimuţă cu nasul ca un dop, cu dinţii mici într-o gură care rîde mereu, cu părul blond păios? Nici n-ar admite să fie măcar comparată cu ea.

Totuşi Liana simţea că, în clipa aceasta îl iubeşte mai mult pe Dandu ca oricînd. îl vedea mai frumos şi ar fi vrut să strălucească mai mîndru peste toţi ca un luceafăr. Dealtfel, el era foarte vesel astă-seară şi mai vorbăreţ ca de obicei. Arunca din cînd în cînd în discuţie cîte un crîmpei de frază care Lianei i se părea atît de spirituală încît se mira că lumea nu face haz suficient. într-un avînt de bună dispoziţie Dandu începu chiar să povestească o anecdotă obscenă, dar nu îndrăzni să o sfîrşească, deşi Liana şi Angela, în acelaşi timp, îi cereau să continue...

Altminteri Liana n-a prea participat la conversaţie. N-o amuzau glumele cu orice preţ ale lui Gavrilescu şi nici ieşirile spirituale ale d-nei Gotcu, care au dat tonul general. A ascultat mai bucuroasă bîrfeala Hterară a lui Remus şi a schimbat cîteva cuvinte cu Alistar, ale cărui priviri o mîngîiau necontenit. De atunci, de la Crăciun, cînd i-a pus întrebarea, nu s-a mai întîlnit, fie că întîmplarea a vrut aşa, fie că el a evitat înadins. Liana, de teamă să nu-i reclame răspunsul, se ferea să se întreţină cu dînsul mai îndelung. Dar spre sfîrşit Alistar i-a amintit, mai în glumă:

•—Ştii că-mi eşti datoare un răspuns. Liana?... Sper că n-ai uitat!

— Dacă d-ta n-ai mai venit să-1 iei? zîmbi Liana. Cum era să ţi-1 dau?... Mi se pare că întrebarea n-a fost prea serioasă.

— Te înşeli! făcu Alistar repede şi cu alt glas. A fost şi este foarte serioasă. Ai să te convingi. Eu nu renunţ aşa de uşor, cel puţin la un răspuns !

Spre norocul Lianei, Gavrilescu interveni cu o nouă glumă, adresată tocmai naşului, încît aparteul lor se rupse. De fapt Liana nu s-ar mai fi codit azi de o explicaţie cu Alistar. Se simţea capabilă să-i servească un răspuns care nici să n-o oblige neapărat, nici să nu rupă toate punţile, ceea ce odinioară n-ar fi făcut. I-ar fi convenit azi să aibă un pretendent serios ca directorul, fiindcă astfel ar fi putut înlătura mai uşor orice bănuieli în privinţa lui Dandu. Pentru iubirea aceasta se credea îndreptăţită să ia asupră-şi orice jertfă. Dar asemenea explicaţie nu se putea dezbate la o masă gălăgioasă, cu martori. Se va ivi un prilej mai bun altădată, dacă Alistar ţine într-adevăr la ea...

Pentru nuntă Liana şi-a făcut o rochie nouă. Cînd a îmbrăcat-o şi s-a văzut în oglindă a recunoscut că are dreptate maică-sa că va fi mai frumoasă decît mireasa. Se bucura pentru Dandu. Numai pentru el ţinea să fie cea mai frumoasă, să se mîndrească el în sine că e iubit de o fată ca ea. într-adevăr şi Dandu, venind s-o ia la biserică, a exclamat admirativ:

— Superbă eşti azi, Liana dragă! O zînă din poveşti !... Totdeauna eşti frumoasă, dar azi te-ai întrecut pe tine !

— îţi plac, Danduţ ? murmură ea fericită. Dacă-ţi plac ţie, mi-e suficient. Pentru mine tu eşti mai mult decît toată lumea!

Biserica Amzei era înţesată de invitaţi şi mai ales de curioşii ceremoniilor nupţiale. Dominau, fireşte, femeile care doreau să vadă cum se înfăţişează mireasa. Şi, fireşte, mireasa se făcea aşteptată. Mircea, cu un buchet de crini, pîndea agitat în uşa bisericii. La braţul lui Dandu, Liana distribuia, împreună cu cocardele, surîsul ei fermecător cunoscuţilor şi necunoscuţilor. într-un moment auzi lîngă ea un glas de femeie:

— Uite, ce pereche frumoasă! Ca mîine o să venim şi la cununia lor !

Liana întoarse capul, curioasă. Era o necunoscută, îi răspunse cu un zîmbet de recunoştinţă. Necunoscuta, încîntată că a fost auzită, stărui:

— Nu-i aşa, domnişoară frumoasă?

Liana se îndepărtă. Dandu n-a auzit nimic şi o ducea în altă parte.

în sfîrşit, cu întîrzierea reglementară, sosi şi mireasa, însoţită de Gavrilescu, asudat cumplit de fericire. Corul mixt cînta un marş nupţial original. D-na Rosmarin conduse pe Nina, care tremura de emoţie, s-o închine la icoane. Şi apoi începu slujba, celebrată de patru preoţi în frunte cu un arhiereu, cum orînduise Gavrilescu pentru a înălţa prestigiul şi fastul ceremoniei. Liana, agăţîndu-se de braţul lui Dandu, stătea în rîndul întîi, puţin într-o parte, aşa încît vedea perfect şi pe arhiereu, şi pe mirii încadraţi de naşi. La început asista indiferentă ca toată lumea, schimbînd salutări şi surîsuri cu cunoştinţi pe care încă nu le observase, auzind împrejur şoaptele şi chicotelile privitorilor. Pe urmă ceremonia îi cuprinse atenţia din ce în ce mai mult. Glasul grav trăgănat al preoţilor, răspunsurile corului nevăzut, fumul de tămîie, flăcările luminărilor, zumzetul înăbuşit al mulţimii, apropierea caldă a lui Dandu, toate se topeau într-o senzaţie stranie de înălţare şi coborîre. îşi simţea sufletul rătăcind însetat, sorbind cuvinte sfinte şi miresme. I se părea că şi ea e mireasă, că slujba a început şi mirele lipseşte. în inimă i se prelingeau picuri mari de ruşine şi de spaimă, parcă secretul ei ar fi ameninţat din clipă în clipă să se reverse şi să o trădeze în faţa tuturor oamenilor. Pe buzele ei vopsite dăinuia un surîs, o simplă manifestare inconştientă ca şi căscatul într-o încordare de atenţie sau ca rîsul în momentul unui pericol iminent. Ochii ei însă erau plini de deznădejde şi scăldaţi în lacrimi încît nici nu mai cuteza să mişte ploapele de frică să n-o năpădească plînsul. Apoi ca şi cînd s-ar fi prăvălit în vis într-o prăpastie fără fund, începu să tremure şi se agăţă mai tare de braţul lui Dandu, simţind deodată ca altfel şi-ar pierde cunoştinţa.

— Ce ai, Liana?... Ia seama!

Glasul lui îi părea străin şi totuşi mîngăietor. Cu batista micuţă ca o aripă albă îşi înăbuşi întîi lacrimile, apoi şopti, căutînd zadarnic o intonaţie cochetă:

—Nimic... Sunt puţin emoţionată... Ceremoniile astea...

Aştepta de la el un răspuns sau măcar un gest discret, nu-şi dădea bine seama ce anume. Ochii lui însă alergau de ici-colo, grăbiţi, fără vreo ţintă anume, ca şi ochii celorlalţi, ai străinilor. Liana recunoscu îndată că exagerează cînd vrea ca sufletul lui să palpite în ritmul sufletului ei, să ghicească în fiece moment dorinţele ei.

îi rămase totuşi, ca o nelinişte vagă, aşteptarea răspunsului şi neliniştea aceasta nu o spulbera nici o încercare a ei de a justifica atitudinea lui Dandu. A urmărit-o toată seara, şi în timpul dansului, şi la masă, şi la gară petrecînd cu familiile pe tinerii căsătoriţi care plecau cu ultimul tren de noapte spre Veneţia unde hotărîse Gavrilescu. De cîte ori spunea ceva Dandu, ea căuta în vorbele lui subînţelesuri pe care să le poată tălmăci drept răspunsul aşteptat. îl privea mereu atît de ciudat că în cele din urmă el a trebuit să observe şi i-a zis cu un fel de imputare:

— Eşti aşa de curioasă astă-seară că nici nu te mai înţeleg... Ai ceva. Liana?

— Nu. Ce să am?... La o nuntă... —răspunse ea crezînd că în sfîrşit i se va împlini aşteptarea.

— Nu cumva eşti geloasă, Liana? adaogă deodată Dandu, cu alt glas, ironic şi rîzînd.

— Ooo! exclamă Liana cu o indignare greu stăpînită. Atîta înțelegi tu din...

îi părea rău de indignare și izbuti să sfîrșească cu tonul lui de ironie:

— Eu să fiu geloasă?... Nu cumva e la mijloc o confuzie de roluri?

Umilit fără să-și dea seama, Dandu își pierdu siguranța și bîlbăi încurcat:

— Fiindcă nu mai știu ce să cred cînd te văd așa de...

Liana nu mai stărui. Umilința lui o durea. I-a spus de atîtea ori că se consideră inferior, încît ar fi o nedelicatețe să-l înjosească cu ironii cînd el nici măcar nu e vinovat de nimic. Vinovată este ea care îi pretinde lui sâ-i aline o surescitare sufletească neclară chiar pentru ea însăși.

Peste cîtva timp Alistar, după un dans împreună, duse pe Liana în colțul unui salonaș rămas gol momentan. Acolo îi spuse îndată că dorește să-i dea o explicație înainte de a-i reclama răspunsul cel vechi. Ca să netezească puțin calea, Liana i-o luă înainte cu imputări că, după ce atunci a fost atît de grăbit încît aproape să o oblige să răspundă fără a-i da răgaz să-și scruteze inima, a putut totuși sta deoparte săptămîni multe, nepăsător și necurios măcar să o vadă.

— Am avut dreptate să nu iau în serios expansivitatea d-tale de atunci? urmă ea. Nu e mai bine că am fost prudentă și nu m-am încrezut că mă iubești cu adevărat?

Directorul își recapătă puțin din aplombul de cuceritor, încît replică zîmbind:

— Apoi aici e toată drama mea, ca să zic așa!... Tu ești sigură și poți fi sigură că vei fi iubită cu adevărat, nu doar de unul ca mine, ci de oricine. Ai și

tinerețea, și frumusețea și inteligența care, toate împreună, îți garantează certitudinea. Pe cînd eu trebuie să am îndoieli întîi dacă pot îndrăzni să iubesc o păpușă delicioasă ca tine, fără a apărea ridicol în fața ta și a lumii, iar pe urmă de-abia să îndrăznesc a merge mai departe și să întreb dacă ar fi posibil să fiu iubit!

Liana răspunse fără înconjur:

— Nu voi fi ipocrită să-ți spun că situația nu este cum ai arătat, deși ai exagerat-o mult. Dar cu aceeași franchețâ am dreptul să-ți reproșez că m-ai întrebat pe mine dacă te iubesc înainte de-a fi sigur d-ta însuți dacă mă iubești suficient. Nu-i așa?

Alistar deveni mai elocvent și explică pe larg că, poate din nenorocire pentru el, dragostea lui nu poate fi pusă la îndoială. Recunoștea că poate s-a pripit puțin înainte și că ar fi fost mai cuminte dacă ar fi căutat să-i cîștige simpatia, ca să nu zică numaidecît iubirea, încetul cu încetul, și numai cînd ar fi fost sigur că ea s-a obișnuit cel puțin cu ideea, numai atunci să-i puie întrebarea cea mare. A regretat ulterior gestul. Era prea tîrziu. Poate de aceea nici n-a stăruit să afle răspunsul pe care dealtfel îl cam bănuia. în toate acestea însă a avut o scuză hotărîtoare: că și asiduitățile lui s-ar putea preta la ridicol dacă în prealabil n-ar avea perspectiva succesului. El nu-și poate permite să se ție după ea prin oraș, la spectacole,-acasă, ca un tînăr care face curte azi Lianei, mîine alteia, fără a risca să fie arătat cu degetul în derîdere...

Pe cînd Alistar își depăna lămuririle, dădu buzna în salonaș Dandu. Văzînd-o în patru ochi cu directorul, avu o mică ezitare înainte de-a zice:

— Pardon... Te caut pretutindeni. Liana... Era vorba ca primul tango să...

— Dansăm mai pe urmă, dragă Danduț—surise ea drăgălaş. Nu te superi?

După ce se retrase ofițerul, Alistar continuă parcă întristat:

— Vezi?... Cum să lupt eu cu dînsul, de pildă!... Aş putea avea eu îndrăzneala lui, încrederea lui? El nu poate fi ridicol pe oricine ar iubi! Dacă aş fi năvălit eu în casa voastră ca dînsul atunci, ce ar fi zis toată lumea ?... Şi el de-atunci continuă, stăruie... V-am văzut de atîtea ori împreună la patinaj, alteori la cinematografe...

— A, va să zică nici n-am apucat să-ți răspund şi ai început să mă urmăreşti? rîse Liana.

— Da, atîta mi-a fost permis, în taină, fireşte, fără a mă expune la rîsul nimănui!

în sfîrşit Liana îi ceru să vie totuşi pe la ei, să se cunoască mai bine, să-şi verifice amîndoi inimile. Alistar promise cu adaosul că totuşi nu va abuza de invitație, oricît l-ar îndemna inima, fiindcă nici măcar în fața părinților ei nu vrea să apară ridicol.

— Vrei cu orice preț să-mi smulgi anticipat o declarație de iubire ! exclamă Liana zîmbind. Ei bine, nu ! Şi dealtfel eu cînd iubesc nu fac declarații — ca să ştii pentru viitor!

Explicația cu Alistar a înviorat pe Liana şi i-a alungat din suflet deocamdată neliniştea rămasă de la biserică. Era mulțumită şi de întorsătura ce a intervenit astfel între ea şi Alistar, dar mai ales de ezitarea lui Dandu cînd i-a găsit împreună. Niciodată nu i-a trecut prin gînd să-i stîrnească gelozia pentru a-i ațîța iubirea. Surise cînd Dandu o întrebă mai tîrziu, prefăcîndu-se nepăsător:

— Ce-ți spunea naşicul acolo în tete-â-tete? Nu cumva îți face curte... Caraghios!

MARTIE

1

— Remus, te rog... Vreau să-ți vorbesc... Nu, nu aici, pe stradă... Sunt lucruri serioase... Vino pe la noi într-o zi, cînd îți face plăcere...

— Spune cînd vrei să mă primeşti, Liana, şi viu cu drag!... Eu nu mă îmbulzesc, nu vreau să am aerul că-ți fac curte. M-ai oprit, ții minte?

Cînd l-a oprit pe stradă pe Remus Oloman, întîlnindu-l din întîmplare, Liana era hotărîtă să-i spuie tot ca unui duhovnic. De la nunta lui Mircea secretul iubirii o chinuia ca o povară din ce în ce mai insuportabilă. Acuma toate părerile de odinioară despre necesitatea tainei în dragoste i se păreau naivități puerile. Dimpotrivă, îşi zicea, numai iubirea vinovată se ascunde. Iubirea adevărată înfruntă lumea, e generoasă şi mîndră. Nici o plăcere în iubire nu se poate compara cu afişarea ei în fața oamenilor. Aşa îşi explica de ce îi venea cîteodată, cînd se afla cu Dandu în lume, să strige în gura mare: „îl iubesc!... Ne iubim!" — şi de ce era atît de fericită cînd se găsea alături de el pe stradă sau în societate. Rîvnea ca iubirea lor să fie invidiată şi astfel

să devie mai strînsă. Fără să-şi dea seama, a aşteptat chiar din prima noapte un cuvînt de la Dandu. Dorinţa, care în biserică i-a copleşit sufletul, a existat permanent într-o formă mai vagă şi mai nelămurită. Poate dacă ar fi lăsat-o în voie să se dezvolte, s-ar fi concretizat singură. Liana însă a înăbuşit-o necontenit de frică să nu-şi întineze sentimentul prin aspiraţii care i se păreau prozaice şi vulgare. „Iubesc ca să mă mărit" era o formulă odioasă care ar fi distrus toată poezia pasiunii. Convinsă că dragostea ei era mai mare şi mai frumoasă decît toate ce-au existat vreodată între doi oameni care s-au iubit, a vrut să o păstreze învesmîntată într-un romantism dispreţuitor al convenţiilor sociale aplicabile altora, nu însă lor. S-a crezut o eroină fără pereche în istoria iubirilor. Se credea şi azi, negreşit, şi tocmai de aceea se simţea copleşită. Iubirea îi ridica probleme cu atît mai insolubile cu cît trebuia să le cumpănească singură, mereu singură. Dorul de spovedanie îi clocotea în suflet şi totuşi îl comprima cu exasperare. Avea acuma credinţa că dacă s-ar destăinui cuiva, i s-ar risipi chinurile. Nu găsea însă nici în sine puterea de a-şi deschide sufletul şi-i lipsea încrederea că alţii ar putea s-o înţeleagă. Zile întregi s-a pregătit să se mărturisească bunicii, care chiar dacă n-ar înţelege nimic, ar fi cel puţin o tovarăşă îngăduitoare. Hazardul i-a scos în cale pe Oloman. Atunci i s-a desluşit brusc tot ce era nebulos în subconştientul ei. în secunda aceea, dacă ar fi vorbit, i-ar fi explicat precis, fără reticenţe, ce o tortura. Atunci nu s-ar fi sfiit să mărturisească sincer că îl iubeşte atît de mult încît vrea să-1 păstreze pentru totdeauna, să nu-şi mai ascundă hoţeşte dragostea... Pînă a doua zi oglinda sufletului i s-a aburit din nou. Au năvălit temerile şi neîncrederea. Nu mai era sigură de nimic în afară de chinul dragostei.

Cînd s-a găsit faţă în faţă cu Remus, în salonaşul unde trăiau toate visurile, unde inima ei îşi tremura singură speranţele şi dorinţele, s-a simţit abătută şi oropsită parcă ar fi fost în preajma unui sacrilegiu. Privirile tînărului gazetar, sub ochelarii mari, i se păreau indiscrete şi pornite să violeze o taină ca pentru un reportaj destinat publicului avid de senzaţii. Siguranţa lui, că va asculta o confesiune, o enerva. Regreta că l-a chemat şi căuta o minciună plauzibilă pe care să i-o servească drept răsplată că i-a deranjat. Vorbeau lucruri indiferente între timp. Aceeaşi masturbaţie spirituală de care Oloman îşi bătea joc practieînd-o totuşi cu o patimă de torţionar oricînd se ivea prilejul. Pe Liana discuţia aceasta o întărită acuma fiindcă în ochii lui vedea clar curiozitatea cealaltă. Izbucni tocmai cînd se aştepta ea însăşi mai puţin, rîzînd cu un rîs prefăcut care n-avea nici un rost:

— Ştii că iubesc pe Dandu?

— Ştiu! răspunse calm Oloman, fără să se mire că l-a întrerupt cînd vorbea cu totul despre altceva.

Liana se zăpăci. Crezuse că declaraţia ei bruscă are să-1 uluiască. Urmă ezitînd:

— A, ştiai?... Cine ţi-a spus?... El?

— Era nevoie să-mi spuie cineva? zîmbi tînărul cu superioritate. Credeam că-mi apreciezi darul de observaţie, deşi aici nici măcar atîta nu se cerea. Toată lumea ştie că vă iubiţi...

Liana era îngrozită. Va să zică toate sforţările ei de a-şi ascunde dragostea au fost zadarnice ? Dragostea nu se poate ascunde. Bolborosi cu o sforţare de a surîde:

— Credeam că-ţi fac o surpriză. îmi pare rău că n-am reuşit...

— Mărturisirea e totuşi o surpriză — zise Remus filozofic. Chiar dacă m-ai fi chemat numai pentru asta

şi aş fi mulţumit. E o dovadă de prietenie care mă măguleşte.

Acum Liana îşi redobîndi prezenţa de spirit. Glasul lui i se părea mai sincer decît cuvintele. Părăsi încercările de artificii şi zise plină de şovăieli:

— Desigur aş fi vrut să-ţi vorbesc despre multe... Dar nu mai ştiu... Sunt atît de confuză... Mă gîndeam să-ţi cer părerea sau poate un sfat sau poate să te rog

Cuvintele rămaseră suspendate în aer cîteva clipe ca nişte nouraşi de fum. Remus, cu ochii spre tavan, le privea parcă rumegînd un răspuns care trebuia să întîrzie puţin.

— în amor sfîrşitul justifică începutul — murmură dînsul mulţumit de sine că a găsit o sentinţă. Dealtfel ca în toate cele pămînteşti — adaogă repede părîndu-i-se îndată banală. Vrei părerea mea? Ar fi inutilă dacă ar fi cea pe care o doreşti şi nedelicată dacă ar fi altfel. Aşa, prefer să-ţi comunic proorocirea mea că veţi fi o pereche fericită.

Liana se bucură si zîmbi:

— Proorocirile nu-s mai riscate ca sfaturile?

— Depinde ! în dragoste şi în anume cazuri, mai puţin. Dragostea care nu sfîrşeşte la ofiţerul stării civile are vicii de formă. A voastră nu poate avea astfel de vicii.

Auzind formulele categorice, Liana iar se zăpăci. Nu se dumirea dacă Remus crede sincer ce spune sau caută să-i stîrnească mărturisirile. Adineaori sufletul ei a fost gata să se deschidă ca un potir de floare sărutată de adierea soarelui. Acuma se închidea mai ermetic, Era sigură că nu trebuie să vorbească mai mult şi că de-ar vorbi tot n-ar găsi astîmpărul dorit de inima ei.

Spovedania îţi uşurează conştiinţa numai cînd duhovnicul ţi-a cucerit încrederea.

Remus Oloman îşi continua sforţările. Bănuia tot, dar aştepta confirmări. Situaţia îi încînta vanitatea de scriitor. Era întîia oară că o fată frumoasă îi povestea o frămîntare de viaţă. Asta îl înălţa în propria-i stimă. A plecat satisfăcut deşi n-a reuşit să afle mai mult. Liana l-a rugat să mai vie, cricînd are timp, să stea cel puţin de vorbă. Ceea ce înseamnă, îşi zicea Remus, că confesiunea de-abia a început.

Liana însă era dezamăgită ca şi cînd ar fi pierdut o iluzie mîntuitoare. Recunoscu pe urmă că nici nu s-ar fi putut să fie altfel. Mîntuirea de care e însetată ea nu-i poate veni decît de la Dandu. Ce să caute străinii în iubirea lor?

2

Totuşi Remus Oloman deveni oaspe frecvent în casa Rosmarin. Pentru el Liana era un „caz" asupra căruia voia să-şi exercite observaţiile psihologice. Viitor romancier, avea nevoie de material luat direct din viitoarea vieţii. Creaţia literară veridică trebuie să se inspire din trăirea directă, să se altoiască pe viaţa vie. O fecioară care iubeşte întîia oară merită totdeauna o atenţie specială. Asemenea iubire poate cuprinde în ea virtual o capodoperă precum într-un bloc de marmoră se poate ascunde un monument de artă. Cînd apare ochiul talentului care să vadă o faţetă a eternului omenesc în iubirea fecioarei sau dalta artistului care să desprindă statua din marmora informă, opera de artă e gata să se realizeze.

Liana i-a fost dragă de la început, fără interes, ca o păpuşă din vitrină. Nu s-a gîndit nici un moment să-i facă curte. Nici nu era genul lui (îi plăceau femeile mai planturoase, probabil prin contrast cu sine) şi nici nu îl tentau aventurile amoroase platonice. I s-a părut o fată inteligentă cu care se poate sta de vorbă. Mai ales că ştia să asculte simpatic chiar cînd nu pricepea nimic. Prin experienţa de dragoste pe care o trăia actualmente, Liana dobîndea în ochii lui o nouă valoare, tocmai fiindcă ea o lua în serios spre deosebire de alte fete care practicau amorul multiplu şi numai ca o excitaţie epidermică în care sufletul n-avea nici o participare. Nu mai aştepta de la ea revelaţii, deşi Liana s-a oprit la mijlocul confesiunii. A înţeles, după ce s-a depărtat atunci de ea, că pudoarea firească o împiedecă să-şi dezvăluie complect inima. Poate îi lipseşte încrederea în el, poate el n-a ştiut cum să-i vorbească. Dar nici nu era nevoie de confesiuni integrale. în realitate Liana vorbea prin ochii ei, prin toată înfăţişarea ei. Cîte un cuvînt întîmplător exprima cît un fulger în beznă.

Venea la cîte două-trei zile. Pomeneau rar pe Dandu. Discutau mai mult literatură, subiectul preferat al lui Remus. Fiindcă nu se putea realiza în scris, era bucuros să-şi expună necontenit planurile operelor viitoare şi să distrugă realizările celor care scriau.

Cînd nu găsea acasă pe Liana, se mulţumea să stea la taifas cu Rosmarin. Bătrînul îi făcea impresia unui om cinstit şi mărginit pe care l-a trădat viaţa. îl interesa ca un specimen de funcţionar român cu sufletul fără orizont şi înfricoşat de labirintul biurocratic. Printr-o amabilitate care se oprea cu compasiune asupra preocupărilor lui mărunte, Remus i-a cîştigat repede simpatia şi încrederea. Rosmarin s-a apucat să-i dezvăluiască toate necazurile familiei şi pe ale lui în special. De la bătrînul a aflat Remus că părinţii ar fi cei mai fericiţi dacă Liana s-ar mărita, ca să scape de o grijă mare, că au pus multe speranţe în aviatorul Dandu, dar că acela nu le mai inspiră încredere, deşi se ţine mereu de capul fetei, că Liana are o perspectivă strălucită în Constantin Alistar, director general şi bărbat solid din toate punctele de vedere, care e îndrăgostit nebun de Liana, a început să-şi sporească vizitele, să-i trimită flori şi mici cadouri, şi că Alistar ar cere-o oficial cu siguranţă dacă ea ar fi mai drăguţă cu dînsul. Din nenorocire Liana, pe cît e de deşteaptă şi de frumoasă, pe atît e de capricioasă şi încăpăţînată.

— Pentru căsătorie desigur că domnul Alistar prezintă o seriozitate importantă ! observă tînărul cu gravitatea necesară.

— Nu-i aşa, domnule? exclamă bătrînul transportat, parcă aprobarea l-ar fi ridicat în ochii săi proprii. Ei, poftim de-i spune ei, să vezi cum se irită şi cum protestează că ea nu e marfă de vînzare, că afacerile de inimă o privesc pe ea şi nu pe noi cari suntem anchilozaţi şi cîte altele... Cu fetele de azi nu e chip să te înţelegi, parcă ar fi străine de părinţii lor... Şi unde mai pui că ar trebui să se mai gîndească şi la greutăţile vieţii. Că eu am ajuns, după treizeci de ani de serviciu, de sunt ca frunza pe apă...

Era eterna lui groază cu scoaterea la pensie sau poate şi mai rău. Intervenţia doamnei Gotcu la ministru l-a liniştit, dar nu deplin, deşi n-a mai spus nimănui nimica, afară de Didina, ca să nu ajungă la urechile coanei Raluca şi să creadă ea că e nerecunoscător. El a tot aşteptat atunci să-1 cheme ministrul sau secretarul general şi să-i dea un cuvînt de încurajare, ori măcar în alt chip să se afle în minister că de el nu se va atinge nimeni. Sunt şi alţii în situaţia lui, cu proptele, despre

care ştie toată lumea că rămîn pe loc orice s-ar întîmpla. Pe Constantinescu, de la mişcarea fondurilor, care era subşef de birou, cum l-au făcut acum un an dintr-o dată şef de secţie, fiindcă e omul regelui, adică cumnat cu un subcomisar de la poliţia Palatului? A venit bileţelul de ia cine trebuie şi n-a mai întrebat nimeni nici de statut, nici de vechime, nici de merite, ci s-a făcut... Adevărat că la 1 ianuarie nu i s-a întîmplat nici lui nimic, dar se ştie că au fost amînate toate schimbările pînă la aprilie şi deci nu s-a făcut o favoare specială pentru el. Acuma se apropie 1 aprilie şi la minister a început iar fierberea. De cînd vine pe aici mai des, pentru Liana, a stat de vorbă cu Costică Alistar şi a aflat că într-adevăr se pregăteşte o mişcare vastă de tot. El i-a promis că se va face luntre şi punte să-1 ajute, dar a adăogat că ultimul cuvînt numai ministrul îl are. Gavrilescu i-a spus la fel. Odinioară l-a crezut şiret cînd i-a spus că nu poate face nimic. Alistar i-a confirmat că într-adevăr Gavrilescu însuşi e ameninţat poate mai mult ca Rosmarin. Neavînd altceva, s-a agăţat cu desperare de intervenţia d-nei Gotcu, căutînd să rămîie convins că ministrul, dacă a promis atunci, îşi va respecta şi acuma cuvîntul. în adîncul său însă îşi dă seama cît de şubred e sprijinul acesta. Ministrul trebuie să facă cel puţin o sută de promisiuni pe zi. îşi mai poate el aduce aminte după trei luni de un Rosmarin oarecare?

A treia oară cînd i-a ascultat plîngerea, fiindcă bătrînul nu se sătura jeluindu-se şi relua povestea de fiece dată cu noi amănunte, Remus, cuprins şi de milă, dar şi ca să-şi arate greutatea, i-a propus să se adreseze directorului său, Pantelimon Răcaru care, dacă îl va nemeri în toane bune, îl va ajuta cu siguranţă. E şi prieten cu ministrul şi-1 ştie toată lumea de frică, încît o vorbă a lui atîrnă mai greu decît a oricui. Rosmarin s-a îmbujorat de nădejde şi a mulţumit tînărului ca unui mare binefăcător. S-a sfătuit şi cu familia care l-a încurajat. S-a hotărît să se ducă chiar a doua zi la Răcaru, însoţit însă de Liana care l-a cunoscut în cabinetul ministrului aşa că ea poate prea bine să-1 introducă. Liana a refuzat cu îndîrjire. îi era silă de Răcaru şi nu vedea ce rost ar avea ea acolo, afară de o umilinţă inutilă. Toate insistenţele au rămas zadarnice.

•—De ce nu te introduce mai bine şi mai cu folos chiar Remus? zise Liana în cele din urmă. Ar fi şi mai natural din moment ce el a venit cu ideea.

Rosmarin i-a dat aici dreptate, dar a şi adăogat că el nu cutează să-i ceară băiatului şi asta. Atunci Liana, ca să-şi arate bunăvoinţa, s-a însărcinat să-i vorbească ea. Oloman s-a cam buimăcit. Răcaru îşi tiraniza redactorii şi-i suspecta că fac învîrteli personale în loc să le aducă ziarului. Cu toată admiraţia sinceră ce o purta şefului său, Remus avea oroare să vorbească cu el, fiindcă veşnic îl bruftuluia, chiar cînd îl lăuda. îşi blestema clipa în care a pomenit de Răcaru bătrînului. Neavînd însă încotro, peste vreo două zile, văzînd pe Răcaru binedispus, i-a povestit durerea lui Rosmarin. Răcaru deodată s-a făcut borş:

— Bine, pîrţule, şi tu ai început să-mi umbli cu gheşefturi? Parcă ziceai că eşti literat, mă, năblegule *1* Halal literatură!... Oi fi luat şi vreun şperţ de la bietul om în numele meu? Să ştii că dacă te prind, te dău afară î Ai auzit! Dar mai înainte te cotonogesc în bătaie ca să mă ţii minte!... Ce, mă, eu sunt biurcu de intervenţii pentru toţi incapabilii?... Ce, eu am timp pentru d-astea cînd trebuie să hrănesc o şleahtă de puşlamale ca tine care vă credeţi gazetari?... Cuce ţin eu gazeta asta, idiotule? Vouă ce vă pasă, că prostul de Răcaru aleargă

pînă îi iese limba de-un cot, ca voi să veniţi de-a gata la chenzină! Asta-i, băiete! Vi s-a urît cu binele! Aţi început să vă faceţi clientelă pe spinarea mea !... Să vii cu ăla, auzi, dar altădată să-ţi bagi minţile în cap că pe urmă o păţeşti!... Ei, hai, acu ieşi afară că am de lucru !

Ziua următoare Remus a venit cu Rosmarin înverzit de emoţie.

—-Spune, şefule, ce-i cu d-ta, să văd dacă pot face ceva ! zise Răcaru după ce Oloman se retrase discret.

în vreme ce bătrînul îşi depăna povestea cu multe bîlbîieli, Răcaru se plimba gînditor prin biuroul simplu, între masa încărcată de ziare şi o bibliotecă răvăşită, bocănind atît de tare încît aproape acoperea glasul plîngător şi răguşit care îl urmărea timid de colo pînă colo. Umblînd îşi examina ghetele botocănoase şi numai din cînd în cînd zvîrlea cîte-o privire furişe spre Rosmarin. De cum l-a văzut, slab şi amărît, Răcaru şi-a adus aminte de tatăl său, mort acum cîţiva ani. Mic funcţionar la căile ferate, împovărat cu o casă de copii, tot aşa tremura şi el de groaza zilei de mîine şi se căciulea, umil, pe la mărimile care-l ameninţau mereu cu suprimarea pentru economii bugetare, Pînă ce, într-o zi, a venit acasă de la biurou cu o hîrţulie mototolită în mînă şi cu ochii înroşiţi de lacrimi: lăsat în disponibilitate fiindcă locul lui trebuia dat unui protejat oarecare. întoarcerea aceea de la biurou a tatălui său i-a rămas lui Răcaru un izvor de revoltă pentru toată viaţa.

— Destul! strigă deodată răguşit parcă ar fi simţit o mînă în beregată. Am priceput.

Se repezi la masă, îi notă numele şi funcţia pe un petec de hîrtie şi apucă receptorul telefonului:

— Ascultă, fetiţo, cere-mi pe secretarul general de la finanţe!... Repede, repede!... Stau cu receptorul la ureche!

îşi morfolea mustăţile cu dinţii, uitîndu-se spre Rosmarin dar fără să-l vadă ca şi cînd l-ar fi uitat cu desăvîrşire, urmărit de altă vedenie. Aşteptarea îl înfuria. Mormăi o înjurătură în telefon, apoi peste cîteva secunde:

— Alo!... Da, eu, Răcaru!... Tu eşti, Nicule?... Uite ce e! Aveţi voi acolo un funcţionar, Rosmarin Alexandru, subdirector la datoria publică... Aşa, Rosmarin !... Ai însemnat?... Ei, să ştii, băiete, că acest Rosmarin e omul meu şi prin urmare să-l lăsaţi în pace!... Nu, nu! Vreau să rămîie la locul lui şi să fie ocrotit de tine în toate privinţele!... Ce ministru? I-ascultă, Nicule, pe mine să nu mă iei cu ministrul că pe urmă mă superi! Te rog să-i spui şi ministrului că Rosmarin nu se mişcă orice s-ar întîmpla!... Sper că atîta lucru puteţi să-mi faceţi şi voi mie cînd eu vă fac vouă atîtea servicii!... Cred, cred că recunoaşteţi, dar vrei să mă sperii cu ministrul... Aşa, da... Stai! Să nu crezi că eu mă mulţumesc cu simple promisiuni care se uită a doua zi! Eu vreau lucruri clare. Prin urmare să faci bine să dai dispoziţiile ce trebuiesc ca să nu se uite promisiunea, ai înţeles?... Şi să chemi pe Rosmarin la tine, să îi spui tu, cu gura ta, ce trebuie să-i spui!... Ei da, aşa-mi placi, Nicule!... Mersi! Noroc ! Trînti telefonul şi adaogă către bătrînul împietrit de uimire:

— Dacă nu te cheamă mîine, să vii să-mi spui, ai înţeles?... Să poftească să se atingă cineva de d-ta!... Mama lor de hoţi şi de neisprăviţi!

Rosmarin încercă să bîlbăie o mulţumire. Răcaru nu-i dădu răgaz. îi scutură mîna, bombănind:

— Umblă sănătos!... Şi să n-ai nici o grijă!... Nu las eu să-şi bată joc nimeni de d-ta...

Pe stradă Rosmarin se simţea întinerit cu 20 de ani.

Pentru că Alistar a venit de cîteva ori, soţii Rosmarin socoteau că se cuvine să răspundă şi ei cu o atenţie specială şi l-au poftit într-o seară la masă, să poată sta mai lung de vorbă şi cu Liana. în urma întîmplării cu Răcaru s-au simţit obligaţi să invite şi pe Remus asupra căruia se revărsa mai plin recunoştinţa bătrînului Rosmarin. La masă i-a povestit şi lui Costică cum a repezit Răcaru la telefon pe secretarul general şi cum a doua zi secretarul general l-a şi chemat şi i-a spus că nu era nevoie de intervenţii fiindcă îl ştie funcţionar model şi asemenea funcţionari sunt indispensabili în minister şi în sfîrşit cîte alte complimente. Alistar rîdea şi confirma că într-adevăr aşa se răsteşte Răcaru la toţi miniştrii, că numai de Brătianu şi de Maniu se sfieste...

După masă, bătrînii au căutat să lase pe Alistar cu Liana. Ei însă, fiind numai în familie se jenau să stea singuri deoparte şi reveneau mereu la grupul care vorbea fireşte despre Răcaru, secretarul general, oamenii regelui, reducerea lefurilor şi alte asemenea lucruri de actualitate... Remus poza puţin simţindu-se înconjurat de recunoştinţa întregii familii. Totuşi, în răstimpul de cîteva minute cît a putut şi el să vorbească în patru ochi cu Liana, făcu vreo două aluzii la Alistar ca si cînd ar fi vrut să întrebe cum se împacă aceasta cu iubirea cea mare.

— Degeaba eşti maliţios — zise Liana cam vexată. Cînd iubeşti nu eşti obligat să fii şi sălbatec. Aşa ar putea şi Alistar să facă aluzii răutăcioase la adresa ta !

— Dar eu nu-ţi fac curte! replică tînărul. Dealtfel notez, n-am fost maliţios. într-o privinţă Alistar mi se pare preferabil celuilalt. Am exprimat o simplă nedumerire psihologică.

— E un bărbat foarte simpatic cu care-mi face plăcere să mă întreţin — adaogă Liana simplu.

într-adevăr Alistar îi era mai simpatic acuma. Cînd îşi lepădase masca de cuceritor ieften pe care o afişa în lume, rămînea un suflet sfios şi delicat care putea inspira o duioşie. Reţinerea permanentă ce o avea faţă de Liana, mai ales cînd se aflau singuri, o impresiona plăcut. Parcă i-ar fi fost mereu teamă să nu-i bruscheze sentimentele, Alistar se silea să nu-i ceară nimic, ca să vie tot în mod firesc, din inimă adevărată.

Liana nici nu admitea în sinea ei vreo apropiere între el şi celălalt. Pentru Alistar n-ar putea simţi niciodată ce simte pentru Dandu. Sunt două lumi deosebite şi cu desăvîrşire străine, despărţite una de alta printr-un zid impenetrabil. Cu Alistar, şi cu oricine, era deplin lucidă, putea discuta şi mai cu seamă a-şi formula gîndurile, pe cînd faţă de Dandu parcă nici n-avea gînduri, ci doar fragmente nebuloase care nu reuşeau să se închege în contururi precise. De aceea iubirea rămînea fără alt scop decît un dor etern neastîmpărat. Era ca o somnambulă care trebuie să meargă pe marginea prăpastiei inconştientă de primejdie.

Cu altă ocazie a încercat să lămurească lui Remus starea de tulburare stranie ce-i încătuşa fiinţa întreagă. Tînărul o complectă cu gravitatea unui medic savant care se află în faţa unei boli rebele:

— Diagnosticul iubirii adevărate, a iubirii ca element primordial în viață!

Liana ar mai fi vrut să adaoge că dragostea ei e excepțională, dar s-a stăpînit ca să nu pară ridicolă cu închipuirea că dragoste ca a ei n-a mai existat, dîndu-şi seama că toți îndrăgostiții au aceeaşi convingere despre dragostea lor.

De cînd a început Alistar vizitele, părinții ei nu se mai interesau de Dandu, nici chiar d-na Rosmarin, atit de rîvnitoare la un ginere ofițer. Dimpotrivă, ar fi fost bucuroşi să-l înlăture de tot ca să nu se întîmple să-l întîlnească aici Alistar şi să se supere. Cum şi Liana se ferea să mai vorbească de el acasă, toată lumea era mulțumită.

Avînd impresia că a mai scăpat de suspiciuni. Liana se simțea mai liniştită şi întîlnirile cu Dandu continuau mai nestingherite, deşi la intervale mai rare, dealtfel fixate totdeauna de ea. în viața ce-şi urma mersul grăbit şi nepăsător, singură iubirea lor părea Lianei un punct de sprijin şi un refugiu care compensa toate vicisitudinile cotidiene.

S-a mirat ce repede a trecut luna cînd într-o zi a trebuit să iasă la gară cu familia şi cu Gavrileştii să întîmpine pe tinerii căsătoriți cari se întorceau din călătoria de nuntă. în gară, Angela i-a spus că duminecă aranjează o mică petrecere pentru sărbătorirea întoarcerii. I-a înşirat şi o listă de nume de invitați între care Liana n-a auzit pe al lui Dandu. S-a întristat puțin zicîndu-şi că fără el petrecerea va fi săracă. I-a trecut prin creieri să găsească un pretext şi să refuze a merge, dar asta ar fi însemnat o ofensă. Acuma erau şi rude, cum să lipsească ? Dealtminteri au să meargă şi bătrînii, afară de bunica însă care de cîtva timp era cam şubredă... Pentru aceeaşi după-amiază avea hotărîtă

mai dinainte o întîlnire la Dandu. I-a povestit cum a sosit Mircea cu Nina, dar n-a pomenit nimic despre ceaiul Angelei socotind că Dandu s-ar putea simți jicnit că n-a fost invitat după ce de atîtea ori a luat parte la alte petreceri ale Gavrileştilor şi a fost cavaler de onoare la nunta Ninei. în schimb, ca să-l despăgubească pentru că nu vor fi împreună duminecă, i-a făgăduit că va veni negreşit luni să stea cu dînsul pînă seara...

Parc-ar fi fost o pedeapsă cerească pentru case ducea la petrecere fără Dandu, Liana a avut o zi proastă duminecă. Toată vremea a încercat-o durerea de cap, o durere vagă, dar cu atît mai plictisitoare. Apoi bunica, simțindu-se mai rău, nu s-a sculat din pat, spunînd că n-a prea putut dormi şi vrea să se mai odihnească puțin. Familia s-a alarmat, a vrut să cheme un doctor. Bătrînă i-a liniştit că n-are nimic, doar o slăbiciune, să nu-şi facă inimă rea din pricina ei. Liana s-a oferit să nu mai plece la petrecere:

—Mi-e mai drag să stau cu tine, matîna mică... Te-am şi neglijat în ultimul timp. Sunt o nerecunoscătoare.

— Ba eşti bună, măicuță scumpă! zise bunica mîngîind-o. Ştiu eu bine cît iubeşti tu pe matîna ta, n-ai grijă. Şi dacă vrei să-mi faci o bucurie, să te duci la Gavrileşti şi să petreci bine, că eu tot nu vreau să mor pînă nu te-oi vedea mireasă...

Au plecat mai tîrzior ca să nu sosească cei dintîi. I-a primit, cu mare bucurie, Gavrilescu singur, fiindcă tinerii, cum s-au adunat, au şi început să danseze după gramofon. Aruncînd o privire de curiozitate spre salon. Liana a zărit numaidecît printre dansatori şi pe Dandu cu Angela. A băgat chiar de seamă că şi el a văzut-o, dar a întors capul şi a continuat să danseze. Durerea de

cap o răzbi acum deodată, ca un trăznet. Simțea cum i se răcesc mîinile şi cum genunchii încep să-i amorțească. Prin minte îi fulgera în zigzaguri acelaşi junghi:

— Cum a venit el aici şi de ce nu mi-a spus că vine?

își dădea seama că întrebarea e stupidă şi totuşi nu putea scăpa de ea ca de o muscă supărătoare. Ca să justifice anticipat orice s-ar întîmpla, a şoptit d-nei Rosmarin, înainte de-a trece în salon:

— Dac-ai şti, mamă, cum a început să mă doară!

— O, sărăcuța de tine, te cred! zise Didina compătimitor. O fi din pricina căldurii din casă...

în ciuda durerii, a intrat surîzînd la dansatori. în clipa aceea discul se termina. Angela s-a repezit la ea s-o îmbrățişeze, urmată de Dandu, surîzător şi înăduşit. După ce Angela a trecut să îmbrățişeze pe bătrîni, Dandu a început să-i explice:

— M-am întîlnit ieri cu Angela şi m-a rugat să viu neapărat că eşti şi tu...

— De ce te dezvinovățeşti? zise Liana. Foarte bine ai făcut c-ai venit dacă te-a poftit...

îl părăsi. Dandu făcu doi paşi după ea, dar se opri văzînd că se duce spre Nina. Cînd a început însă alt dans, s-a apropiat din nou s-o invite. Liana refuză, fără să-i spuie vreun motiv.

— Nu mai vrei să dansezi cu mine? întrebă ofensat Dandu.

— Nu pot! murmură ea.

— Eşti supărată?

— Nu.

— Eşti bolnavă?

— Da. Capul.

O oră a suportat chinurile. Pe urmă i-a spus d-nei Rosmarin că nu mai poate şi că se duce acasă. Agela era de față. Nu voia s-o lase; îi oferi medicamente. Nereuşind nicicum s-o mai reție, s-a oferit să cheme pe Dandu s-o întovărăşească pînă acasă.

— Nu, nu, te rog, dragă Angeluş — făcu Liana aproape speriată. Iau o maşină şi în cinci minute sunt acasă. Nu vreau să-ți stric petrecerea. Nu-ți închipui cît de râu îmi pare că... Dealtfel toată ziua m-a plictisit, dar acum a devenit îngrozitoare... Nici nu vreau să observe nimeni că plec, te rog foarte mult!

Bunica se spăimîntă văzînd-o sosind singură. Liana se aşeză într-un fotoliu, lîngă patul ei, în toaleta de ceai, cum era. Glasul blînd al matînei îi alină curînd migrena ca un leac miraculos. Numai în suflet îi stăruia durerea cealaltă, răscolită necontenit de întrebări ce-i apăreau ca nişte pumnale. Pe aceasta însă izbutea s-o ascundă ca să nu întristeze pe matîna bolnavă care o dorea veselă şi fericită. I-a povestit pe cine a văzut la Gavrileşti şi ce bună dispoziție era, adăogînd cît regretă că n-a mai putut sta din pricina chinurilor. Apoi bunica, din vorbă în vorbă, ajunse iar la măritişul ei pe care-l spera pe curînd, pe curînd, zugrăvind în toate amănuntele cum va fi micuța Liana în rochia de mireasă, cu beteala şi coronița de lămîiță pe buclele ei de aur curat, parcă ar fi spus o poveste cu zîne şi cu feți-frumoşi ca odinioară, cînd studenta de azi era o fetiță cuminte şi ascultătoare... Liana asculta cu un surîs în care pîlpîia şi bucurie şi amărăciune. închise pleoapele, ca şi odinioară, legănată de cuvintele dulci ale matînei, uitînd parcă încetul cu încetul realitatea de azi şi întorcîndu-se înapoi în lumea trandafirie unde nu exista dorință neîmplinită...

Soții Rosmarin, sosind cu Bebe, le-au găsit pe amîndouă adormite, cu toate că de-abia era ceasul unsprezece.

A doua zi Liana a căutat să judece cu sînge rece întîmplarea şi a găsit-o mai urîtă. Dandu s-a purtat odios şi a fost mai ales de o nelealitate intolerabilă. Că la mijloc nu poate fi lucru curat reiese clar din faptul că nici el nu i-a spus că merge, nici Angela că l-a invitat. De Angela nu-i pasă, poate minţi cît pofteşte şi să umble cu orice tertipuri. Dar el! Nu e vorba nici de iubire şi mai puţin încă de gelozie, ci pur şi simplu de...

Mai mult decît considerentele reci, se simţea ofensată şi înjosită şi trădată. Peste vorbele în care îşi circumscria indignarea exterioară, era durerea continuă pe care o aţîţau îndoielile pornite din toate colţurile inimii. în timp ce se revolta, scîrba îi cuprindea sufletul ca o caracatiţă nemiloasă.

După-amiazi, cînd se apropia ora întîlnirii, a ezitat totuşi: să se ducă ? A stat acasă, dar tot timpul cu inima a fost în strada Regală unde el o aştepta, desigur, să-i ceară iertare şi să-i explice, să-i dea motivele plauzibile ale neînţelegerii pe care ea dorea să le creadă...

Ziua următoare a venit Dandu. înfăţişarea iui, glasul lui, în loc să o încălzească, o spăimîntau. Observa cum se sileşte să fie mieros şi drăguţ, să o mintă şi să o înşele. Nu ştia ce ar fi trebuit să facă, dar ceea ce făcea îi deschidea o prăpastie. îl auzea:

—Te-am aşteptat pînă la nouă ieri... De ce n-ai venit, Liana?... Nu mă mai iubeşti, Liana?... Te-am supărat cu ceva?

Şi apoi, fără să aştepte vreun îndemn, a repetat justificarea cu amplificări: de-ar avea ceva de ascuns, tocmai că n-ar fi mers, ştiind prea bine că Liana trebuie să fie acolo. Atîta de prost îl crede? Dealtfel fata lui Gavrilescu mai curînd ar putea zice că i-e antipatică, fiindcă... El, care de obicei nu era în stare să vorbească trei minute, acuma sporovăi un sfert de ceas pînă să ajungă să întrebe:

— Mă crezi. Liana dragă?

— Nu! răspunse ea cu glas parcă mai gros ca totdeauna, rămînînd apoi cu ochii miraţi aţintiţi pe buzele lui.

Pe Dandu privirea cu imputarea mută îl ardea. Ca să se smulgă din puterea ei, încruntă sprîncenele şi, cu o voce brusc tăioasă:

—Atunci... mă goneşti?

— Nu! repetă Liana cu acelaşi glas.

— Bine, dar... — mormăi confuz Dandu, nemaiştiind ce să facă. în orice caz eu nu mai am ce să-ţi spun... Dacă nu vrei să mă crezi...

Schiţă involuntar un gest de plecare.

— Fă cum crezi tu, Danduţ! murmură atunci Liana înflorindu-şi faţa cu un surîs în care, fără voia ei, se îmbina o slabă provocare cu mai mult dezgust.

Tînărul se zăpăci de tot. Bîlbăi ceva neînţeles nici de dînsul şi apoi, nemaiputînd suporta privirea ei, plecă fruntea în pămînt, cuprins parcă de o remuşcare. Tăcerea se îngroşa în jurul lor, greoaie, irespirabilă. Liana îşi dădea vag seama că acuma ar fi momentul să uite tot şi să dărîme cu un singur cuvînt chinul care se încheagă despărţitor între dînşii. Emoţia o sugruma însă. Aştepta să rostească el cuvintul salvator.

Statură aşa un răstimp lung neîndrăznind nici unul să reia cel puţin convorbirea, dacă nu explicaţia, sperînd amîndoi într-o minune care să topească scoarţa de gheaţă ce li s-a prins pe inimă.

în sfîrşit Dandu făcu un gest cu mîna care distruse toată emoţia. Se sculă în picioare, se duse pînă la fereastra dinspre stradă şi se întoarse la Liana zicînd natural ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat niciodată nimic:

— E tîrziu şi trebuie să... Atunci cînd vii, Liana?

întrebarea era ca o împunsătură într-o rană caldă. Liana tresări. îi venea să-i arunce o privire dispreţuitoare, dar se răzgîndi socotind şi asta de prisos. Răspunse evaziv:

•—Nu ştiu...

Dandu o măsură o clipă, ridică din umeri şi zise mohorît:

— Bine, dacă...

îi luă mîna, i-o sărută uşor şi şopti parcă înfricoşat:

•—Atunci... la revedere, Liana!

Mai stărui o secundă, ca şi cînd ar fi aşteptat să-i ofere gura ca altădată. Desprinsă dintre mîinele lui, mîna Lianei căzu grea ca de plumb.

Liana îi auzi paşii în hol, grăbiţi, apoi în vestiar poposind pînă să-şi ia mantaua, apoi auzi uşa marchizei deschizîndu-se şi închizîndu-se, de asemenea şi poarta de la stradă. Mai rămăsese cîteva clipe în acelaşi lcc, parcă în sufletul ei ar mai fi dăinuit un firicel de nădejde.

Coborî pe urmă în subsol unde părinţii făceau pla nu-ri, ca totdeauna.

— A plecat ? întrebă Didina.

— A plecat — zise Liana.

APRILIE

1

— Degeaba, fată cuminte şi deşteaptă ca Liana nu se pomeneşte! zicea acuma d-na Rosmarin şi cînd nu era Liana de faţă, dar mai ales cînd era.

Făcea aluzie la Dandu, fireşte. A băgat de seamă încă de-atunci, seara, la Gavrilescu, cît a fost Liana de rece cu aviatorul şi cum l-a refuzat cînd Angela i l-a propus s-o însoţească pînă acasă. I-a atras atenţia chiar atunci şi lui Rosmarin care, la rîndul său, avea impresia că Dandu cam dădea tîrcoale fetei celei mici a lui Gavrilescu.

— Fireşte —zicea bătrînul. Dacă la Liana nu i-a mers să-şi bată joc de ea cum ar fi dorit poate dumnealui, îşi încearcă norocul unde crede că are mai multe şanse...

— Ai crede că ofiţerii să fie oameni de treabă — răspundea Didina scîrbită. Eu aşa am apucat. Dar se vede că şi militarii s-au stricat cum s-a stricat toată lumea după război.

Liana auzea şi tăcea. Fiece cuvînt rău despre el o durea acuma că erau certaţi. Umbla ca o halucinată

şi nu-şi găsea nicăiri liniştea. A trecut o săptămînă de cînd a plecat. De ce l-a lăsat? De ce a tăcut? De ce nu l-a oprit? Nu-şi mai aducea aminte deloc cum s-a petrecut scena, parcă un burete i-ar fi şters-o din memorie. Presimțirea îi spunea însă că n-are să se mai întoarcă. Ieşea prin oraş şi înainte şi după-amiezile cu speranța că-1 va întîlni undeva şi revenea mai amărîtă. îşi dădea seama că fiece zi de întîrziere adînceşte despărțirea şi asta o îngrozea. Se pregătea mereu să se ducă în strada Regală, să intre în apartamentul unde a cunoscut fericirea şi să zică simplu: „Am venit, Danduțule!" îşi zicea că între două ființe care se iubesc nu se poate nărui tot din pricina unor lucruri de nimic, că e o nebunie să-şi distrugă iubirea pentru un scrupul de demnitate... Totuşi nu putea trece pe strada Regală.

între timp s-a văzut de două ori cu Remus Oloman, dar nu i-a spus nimic, evitînd chiar să rostească numele lui Dandu. A treia oară Remus a văzut-o tulburată şi a întrebat-o, iar Liana a răspuns, bucuroasă că poate spune cuiva, cu surîsul trist care-i devenea din ce în ce mai trebuincios:

— Ne-am certat şi nu mai ştiu de el de zece zile!

Cînd a aflat toată povestea, Remus Oloman a exclamat cu o indignare de protector:

— Bine, dar sunteți nişte copii idioți!... E admişibil?... Şi tu eşti vinovată, dar el e un măgar fără scuză !... Pentru o copilărie prostească să vă...

Şi a început el să explice Lianei cum trebuie să se fi întîmplat lucrurile şi cum nu este la mijloc decît o simplă şi absolut inofensivă neînțelegere. Liana asculta lămuririle cu o bucurie nestăpînită. Era atît de fericită că se convinge, încît întrerupea mereu cu aprobări din cap şi din gură:

— Adevărat, Remus!... Nu-i aşa, Remus?

în sfîrşit tînărul, plecînd, făgădui solemn:

— Ei bine, am să-i trag o săpuneală domnişorului să mă ție minte!... Şi am să-1 aduc de urechi la picioarele tale să-ți ceară iertare, măgarul!

Liana exulta, dar îi păru rău că, chiar şi în glumă, Remus îl făcea măgar pe bietul Danduț.

Era în miercurea din Săptămînă patimilor. Vineri după-amiazi Remus a revenit cu Dandu. Liana i-a primit cu o voioşie pe care de mult nu o mai avusese. Dacă n-ar fi fost de față Oloman, i s-ar fi aruncat în brațe şi l-ar fi sărutat pînă să-i soarbă sufletul. Aşa însă a trebuit să se mulțumească a-i întinde amîndouă mîinile şi să-1 întrebe drăgălaş, împlîntîndu-şi ochii în ochii lui:

— Pe unde ai umblat, Danduțule, şi ce-ai făcut de nu ne-am mai întîlnit de atîta timp?

Ofițerul făcea sforțări vizibile să-şi ascundă un simțămînt care-1 jena. Răspunse sărutîndu-i degetele nervoase :

— Am fost trimis la centrul din Chişinău să... Am lipsit din Bucureşti fiindcă serviciul a început să fie... Abia ieri m-am întors şi... Era să viu ieri, dar Remus n-a putut şi de aceea...

Mințea atît de prosteşte că lui Oloman îi era ruşine. Vedea şi Liana că minte şi totuşi îi plăcea, socotind minciuna o formă de scuză şi singura posibilă în clipa aceasta.

Mai bine de o oră au vorbit lucruri care nu interesau pe nimeni, nici măcar pe Remus. Liana zîmbea într-una şi se uita la Dandu ca într-o oglindă în care îşi vedea mai clar sufletul. Oloman se simțea de prisos. S-a gîndit la început să caute pe Rosmarin ca să-i poată lăsa pe ei singuri cîteva minute. Bătrînul însă era în oraş cu Didina după cumpărături pentru sărbători...

în cele din urmă au hotărît să meargă mîine seară împreună la înviere.

— Venim să te luăm mai devreme, pe la zece jumătate să zicem! spuse Remus. Asta, ştii, numai ca să nu se formalizeze bătrînii că eşti singură cu Dandu. Eu însă declar anticipat că am să mă pierd de voi prin mulţime...

— De ce vorbeşti aşa, Remus? zise Liana cu o mică mutră de supărare dar cu ochii sclipind de recunoştinţă. Crezi că ne j enezi ?... Eşti un intrigant, Remus ! Noi n-avem ce să ne ferim de nimeni, cu atît mai puţin de tine.

— Tocmai pentru că nu vreţi să vă feriţi! încuviinţă ironic tînărul gazetar.

Bătrînii n-au fost deloc încîntaţi cînd le-a spus că iar iese cu aviatorul. Ei au avut grijă să invite pe Costică Alistar la masă a doua zi de Paşti. Dacă Liana ar fi fost înţeleaptă, ar fi aranjat lucrurile aşa încît să se ducă cu Alistar la înviere. Cel puţin bine că e şi Remus cu dînşii, un băiat cu scaun la cap şi serios...

între cei doi tineri Liana zburda ciripind şi rîzînd în seara călduţă de aprilie. Pe străzi lumea forfotea iar în aer stăruia miros de cozonaci. Ici-colo mai întîlneau oameni încărcaţi cu pachete, în vreme ce magazinele îşi trăgeau obloanele de fier rînd pe rînd. în vitrinele luminate ale băcăniilor şi cofetăriilor, ouăle roşii răspîndite printre mărfuri aminteau sfintele sărbători.

Cei trei rătăceau în neştire pe străzi, să treacă timpul pînă la începerea slujbei bisericeşti. După ce se învîrtiră prin cartierul Berzei, coborîră în Schitu Măgureanu şi intrară în Cişmigiul unde primăvara îşi despletea tinereţea în parfumuri de pămînt reavăn, muguri proaspeţi şi flori timpurii. Pe marginea lacului cu apele argintate de lună. Liana strigă cu însufleţire:

— Uite, Danduţ, parcă şi acuma e gheaţa bună de patinaj !

Ieşiră la bisericuţa din dosul Palatului. Remus, ca să fie mai original, propuse să se oprească aici:

—E lume mai puţină şi e mai intim şi mai mistic !

Nu era credincios şi considera serviciul divin numai ca un spectacol. Liana refuză, fără măcar să se uite spre bisericuţa dosnică:

— Nu ! N u ! Vă rog !... Asta e biserica celor ce s-au înşelat în dragoste şi sunt nefericiţi...

Trecură înainte, să meargă la Domniţa Bălaşa. în Piaţa Teatrului Naţional se răzgîndiră că e prea departe şi se întoarseră pe Calea Victoriei spre Biserica Creţulescu.

— Sigur ! zise Dandu strîngînd braţul Lianei. Aici suntem mult mai aproape...

îşi croiră cu greutate drum prin mulţimea grămădită, dar totuşi răzbiră pînă aproape de intrare. Remus s-a rătăcit, precum făgăduise, încît Liana cu Dandu s-au pomenit singuri în mijlocul unei lumi necunoscute care se îmbulzea şi se strivea în căutarea unui loc mai bun. Vălmăşeala oamenilor îi strîngea şi pe ei într-o îmbrăţişare fără voie. Dandu o ţinea de mijloc, să o apere, să n-o smulgă mulţimea de lîngă el. Din cînd în cînd se priveau şi zîmbeau.

Apoi cînd răsună „Hristos a înviat", Liana se închină cu emoţie. în vreme ce cîntecul corului se amesteca cu dangătul clopotelor într-o armonie dominantă de înălţare, în sufletul ei tresaltă o nouă speranţă. Iubirea reînviată în noaptea sfîntă ardea ca o făclie de viaţă nouă a cărei flacără purifica inimile...

Pe urmă, cînd au început să se împrăştie oamenii cu luminările aprinse, îşi ziseră, amîndoi în acelaşi glas şi cu acelaşi gînd:

— Hai să mergem...

Pe strada Regală, apropiindu-se, Liana întrebă drăgăstos:

— Mă iubeşti, Dandu̦ule?

— Mult!... Mult! mormăi dînsul frîngîndu-i mijlocul.

Urcînd scările Liana se simţea albă şi curată ca şi atunci cînd le-a urcat prima oară...

Tîrziu, după orele două, apropiindu-se de casă, Liana îşi aduse aminte că a promis părinţilor să nu întîrzie mult, ca să fie şi ea la gustarea tradiţională după înviere, cu ouă roşii şi cozonac cald. A uitat, dar nu-i părea rău. Avînd o cheie de la intrarea marchizei pentru orice eventualitate, s-a furişat în casă în vîrful picioarelor, să nu trezească pe bătrîni şi să poată minţi mîine că s-a întors mai devreme. Rosmarin totuşi a simţit-o, dar n-a mai vrut să-şi strice somnul şi doar în gînd şi-a zis:

„Cum a ieşit cu derbedeul, cum vine iar spre ziuă acasă ca la hotel!"

în dumineca Pastelor Liana s-a grăbit să dea de ştire părinţilor că a doua zi se duce la aerodrom să primească botezul aerului. Bătrînii erau consternaţi: cum să plece cînd se află la masă Alistar? Liana nu se tulbură deloc: are să se aranjeze ea cu Alistar; la urma urmelor îl va lua şi pe el. Dealtfel Dandu a rugat-o să aducă şi pe Bebe „să-l facă o tură", precum i-a promis astă-iarnă. D-na Rosmarin a sărit ca o leoaică.

— Tu du-te, fă ce vrei, că ai ajuns de nu mai primeşti nici o vorbă de la părinţii tăi, parcă ţi-ar fi duşmani şi ţi-ar vrea răul... Dar copilul să nu mi-l amăgeşti, să mi-l omoare ori să-l schilodească bezmeticii ăia pe-acolo, c-apoi trai cu mine nu mai duci, aşa să ştii!... încalţe de-ar fi unul mai cuminte, mai grijuliu, dar să las eu viaţa copilaşului pe seama unuia ca Dandu, Doamne fereşte!

Ieşirea ei, sprijinită şi de bunica, deopotrivă de îngrozită de primejduirea vieţii copiilor, a rămas fără rezultat fiindcă Bebe protesta atît de vehement (ameninţa că, dacă nu-i dă voie, are să se sinucidă aruncîndu-se înaintea tramvaiului), încît a trebuit să cedeze cu durerea în suflet şi blestemînd:

— Cine dracu (Doamne iartă-mă, că-i sfînta zi de Paşti!), cine ne-o mai fi trimis în casă pe haimanaua asta !... Doamne, Doamne ! Să ştiţi că de la ăsta numai nenorociri poate să ni se tragă ! Uite aşa-mi spune mie inima !

Alistar era bucuros să iasă cu Liana care, înainte de a trece la masă, cît a avut răgaz să stea puţin de vorbă, i-a făcut imputări că n-a venit s-o ia la înviere, unde i-ar fi fost aşa de plăcut să fie împreună... D-na Rosmarin l-a rugat să aibă şi el mare grijă de Bebe, că ea nici nu mai trăieşte pînă nu şi-o vedea copilaşul întors acasă, cu toate că Alistar îi explica şi o asigura că Dandu e unul din cei mai buni piloţi români.

La aerodrom Dandu îi aştepta. Prezenţa lui Alistar îl surprinse numai o clipă. Cîţiva ofiţeri tineri înconjurară pe Liana cu o ploaie de complimente, oferindu-se care de care să-i fie călăuza primului zbor. Liana împărţea surîsuri din belşugul bucuriei care-i stăpînea sufletul. A trebuit să cedeze întîietatea lui Bebe care nu admitea să i-o ia înainte o fată.

în timp ce avionul decola cu Dandu şi Bebe într-un răscolitor uruit de motor, şi apoi se înălţa. Liana, urmărindu-i cu priviri duioase, vorbea şi glumea în-

tr-una ca să nu-şi trădeze emoţia. în sfertul de oră cît a ţinut tura cu Bebe, a înduplecat şi pe Alistar să facă un zbor de plăcere, aşa că în clipa cînd ateriza avionul lui Dandu, altul decola cu directorul care, dealtminteri, mai zburase, făcuse şi un drum pînă la Paris pe calea aerului şi a primit invitaţia numai pentru a fi pe placul Lianei şi a celorlalţi.

— Ei, cum ţi-a plăcut, Bebe? întrebă Liana mîngîindu-1.

—Superb! strigă copilul cu entuziasm. Dar a fost prea puţin !... Trebuie să mai facem o tură ! Nu-i aşa, nene Dandule?

Liana se urcă în carlingă fără frică. Avea atîta încredere în Dandu ţ ! Totuşi cînd aparatul s-a urnit din loc, a închis ochii parcă ar fi vrut să uite tot, să se detaşeze de toţi şi de toate, să se deştepte în înălţimile văzduhului, ca într-altă lume, singură cu el. N-a simţit despărţirea de pămînt. Cînd a deschis pleoapele peste un răstimp, buimăcită puţin de vîjăitul asurzitor al motorului, n-a văzut întîi de jur împrejur decît imensul linţoliu de cer albastru în care plutea ca într-o mare de seninătate. Abia pe urmă a descoperit jos harta uriaşă a Bucureştilor pe care se zugrăveau ca nişte jucării de copii casele, străzile, pieţele, grădinile... I se păreau însă atît de străine şi de mărunte ca şi cînd toate ar fi fost fără importanţă. în văzduhul pur inima îi palpita mai fierbinte, purificată de slăbiciuni, devotată desăvîrşit sentimentului atotcuprinzător pentru care viaţa merită să fie trăită. în fată vedea umerii şi capul lui Dandu. Cu atenţia încordată, cu gîtul întins, mînuind sigur şi energic aparatul, ca un călăreţ strunind un animal de rasă, îi apărea ca un erou din basm. Parcă niciodată nu i-a arătat mai limpede în străfundul firii ei cît de mult îl iubeşte, ca acuma în înălţimile cereşti unde se afla departe de oameni şi mai aproape de Dumnezeu. îl simţea întreg şi definitiv în inimă, izvorul de viaţă şi destinul ei... Nu se mai uita la priveliştea de jos, nu mai voia să vadă nimic afară de dîtisul care reprezintă mai mult decît toată lumea...

Deodată Dandu întoarse capul. Gura lui rîdea şi spunea ceva în timp ce cu mîna arăta în jos. Fără să se uite. Liana înţelegea că i-a arătat casa din strada Regală, cuibul iubirii lor. Mişcată de gîndul lui, răspunse întîi numai cu un rîs nehotărît. Cînd apoi iar nu-i mai văzu decît ceafa şi spatele i se păru că s-a întunecat cerul. Şi atunci, copleşită de iubire şi de regrete, a început să strige din răsputeri şi să-şi uşureze inima prea plină:

— Te iubesc, Danduţ!... Te iubesc!... Tu eşti viaţa mea, Danduţ!

Dandu şedea la volan, cu ochii înainte. Strigătele de dragoste ale Lianei mureau în huruitul motorului fără a mai ajunge la urechile lui...

Liana coborî sprinten pe pămînt cu impresia că zborul a fost un vis de o clipă, deşi stătuse în aer o jumătate de oră. Cît mai zăboviră pe aerodrom, Liana găsi prilejul să-i şoptească lui Dandu:

— Mulţumesc!... Sunt fericită!... Mîine vin!... Mîine!

întorcîndu-se, au luat şi pe Dandu să-1 scoată în oraş. Liana şi Bebe au rămas în strada Transilvaniei. Maşina cu cei doi bărbaţi şi-a continuat calea. Liana a aşteptat pe trotoar pînă a văzut-o cotind în altă stradă. Buzele ei murmurau pierdut:

— Mîine!... Mîine!...

MAI

Abia acuma se credea Liana capabilă să prețuiască într-adevăr iubirea, ca un convalescent care, după o boală grea, se bucură mai mult de frumusețile vieții. Oricît a făcut-o să sufere neînțelegerea trecătoare cu Dandu, o binecuvînta fiindcă numai grație ei și-a putut da seama ce-ar însemna pierderea lui pentru dînsa.

înainte de criza binefăcătoare s-a gîndit veşnic numai la ea şi mai deloc la el. A fost în realitate egoistă şi meschină, preocupată numai de durerile şi plăcerile ei ca şi cînd Dandu ar fi fost doar un accesoriu. I-a fost frică de lume ca să nu-şi compromită reputația de fată, să n-o suspecteze părinții şi cunoscuții... în subconştientul ei a aşteptat mereu tămîie. Scrupuluri numeroase au chinuit-o să nu mintă şi să nu înşele... Azi nu-i mai era frică de nimeni şi de nimic. în orice moment ar fi fost gata acuma să părăsească şi casa părintească, să rupă legăturile cu toată lumea şi să trăiască cu dînsul, în micul apartament din strada Regală, fără nici o blagoslovenie bisericească, fireşte dacă i-ar fi cerut el şi nu l-ar fi împovărat.

— Iubirea fără criză e moarte prin inaniție! spuse într-o zi lui Oloman.

— A, evident! ripostă tînărul. Cu condiția să nu se repete prea des!

Mințea acuma cu o uşurință şi o siguranță de se minuna şi ea. Ipocrizia o practica cu sistem ca armă defensivă deosebit de eficace. Se lepăda de Danduț fără să i se mai pară că săvîrşeşte o crimă față de iubirea lor, dimpotrivă convinsă că astfel o apără şi o ocroteste. Nu mai era dragostea oarbă şi pasivă care o spăimînta la fiece pas cu primejdii închipuite şi efemere. Luciditatea singură împodobeşte pasiunea cu fiorul marei bucurii şi o fereşte de a deveni silnică prin obişnuință.

Zborul cu Dandu a rămas o culme şi un fel de revelație, îşi amintea necontenit clipa nesfîrşită de beatitudine de la care datează adevărata înțelegere. Numai de atunci întîlnirile s-au transformat în prilejuri de abandonare desăvîrşită în voia voluptății.

Altfel însă participa la viața de toate zilele cu interesul obişnuit, nu în starea de permanent somnambulism ca înainte. Se vedea mereu, aproape mai des cu Alistar decît cu Dandu. în familie directorul era considerat ca un ginere. Nu căutau să bruscheze lucrurile, în urma sugestiilor lui Alistar care dorea o evoluție firească. Liana bănuia aceasta şi-i convenea situația. Se simțea chiar recunoscătoare şi-l recompensa prin cochetării uneori exagerate care voiau să-i arate lui Alistar o afecțiune din ce în ce mai adîncă. El era fericit şi cu atîta, dar din cînd în cînd îi repeta întrebarea l

— Liana, cînd?

Iar ea răspundea invariabil, cu o emoție prefăcută:

— De ce nu ai răbdare? Nu vezi că...

Lăsa să se înțeleagă că e aproape să fie biruită şi să capituleze. Odată, fiindcă în ziua aceea fusese la Danduț şi era prea ostenită de mîngîieri, spuse lui Alistar duios parcă s-ar fi complăcut grozav în labirintul minciunii:

— La toamnă ne logodim, facem nunta numaidecît şi plecăm în Grecia ! Totdeauna am visat să-mi petrec în Grecia luna cea mai frumoasă de iubire... Dar, te rog, rămîne deocamdată secretul nostru. Să nu spui bătrînilor şi nimănui, că mă supăr!... Promis?

Alistar era atît de fericit că şovăia să răspundă. Liana avu impresia că i-a pătruns ipocrizia, şi, ca să-l convingă de sinceritatea cuvintelor, îi înlănțui umerii cu brațele, țuguindu-şi buzele într-o şoaptă voluptoasă:

•—Da?... Promis?

Atunci Alistar luă căpşorul buclat în mîini şi-i sărută gura. Liana închisese ochii. Sărutarea totuşi o îngrețoşă parcă ar fi atins nişte buze de cauciuc. Se cutremură uşor şi se despărți de el, murmurînd cu o emoție falsă:

— De ce-ai făcut... asta...

Familia Rosmarin era din ce în ce mai îngrijorată din pricină bunicii care se topea văzînd cu ochii şi mai mult stătea în pat decît în picioare. Bătrînica protesta mereu că n-o doare nimic şi era amărîtă că-i aduceau doctori şi medicamente, cheltuind degeaba banii în vremurile acestea de criză şi nevoi... Liana şedea lîngă patul ei ceasuri întregi, căutînd s-o distreze şi mai ales stîrnind-o să-i povestească din tinerețea ei, fiindcă pe bunică aducerile-aminte o înviorau şi parcă o întinereau redeşteptîndu-le din depărtările trecutului. Totuşi bătrînica spunea, din ce în ce mai des, fără patetism, ca de ceva în firea lucrurilor, că i-a" venit vremea să se ducă şi că boala ei nu e de leacuri doftoriceşti, ci o trage a pămînt.

•— Matîna mică — zicea Liana încercînd să-i întoarcă în glumă vorbele — nu vreau să mori pînă nu mă vezi mireasă, ai auzit? Ştii că aşa mi-ai făgăduit mereu -şi deci trebuie să trăieşti, nu să tot ispiteşti moartea !

—-Nu mor, n-ai grijă, măicuță frumoasă! zîmbea bunica duios. Dar şi tu trebuie să te grăbeşti nițel că moartea-i mai rea ca pețitorii şi vine cînd nici cu gîndul nu gîndeşti!

Rosmarin era cel mai afectat de sărmana soacră-sa şi avea presimțirea că se prăpădeşte. Nu îndrăznea să o mai amărască şi pe Didina cu presimțirile rele, şi, trebuind astfel să păstreze taina pentru sine, mai rău se perpelea. Neavînd încredere în medici, consulta pe cunoscuții de la minister în speranța că va afla vreun remediu bătrînesc mai eficace decît combinațiile cîntărite în bani grei ale farmaciilor. A şi venit de cîteva ori cu diferite sfaturi pe care însă Didina le respingea fără să le încerce, socotind că nu face pentru nişte oameni culți ca ei, în epoca aeroplanului şi a radiofoniei, să umble cu prostii băbeşti. Ea, dimpotrivă, era convinsă că bunica are să se facă bine în curînd, fireşte, dacă va urma fidel prescripțiile medicilor.

— Bine, femeie, bine, eu nu mai zic nimic ! E mama ta şi trebuie să-ți fie mai aproape! zicea Rosmarin ofensat. Eu îmi fac datoria cum cred că-i mai bine, tu n-ai decît să procedezi cum te taie capul, dacă eşti mai deşteaptă!

într-o zi, însă, în loc de rețetele bătrîneşti, a venit cu vestea că a căzut guvernul. îşi freca mîinile şi se bucura:

— S-au dus ! Ducă-se !... Au fost haini cu funcționarii şi au furat de au sărăcit țara! Să mai vie şi alții, că mai rău decît cu ăştia nu poate să fie!

Spera că noul guvern va spori în primul rînd lefurile funcţionarilor, renunţînd negreşit la suprimări şi pensionări forţate. Cît a ţinut criza a făcut cheltuieli suplimentare pentru ediţiile speciale. îl pasionau ştirile care se contraziceau din oră în oră, ca pe toată lumea, parc-ar fi fost vorba de nişte curse de obstacole. Admira pe rege şi, parcurgînd veştile, murmura satisfăcut:

— Aşa, domnule !... Las să-i frece că şi ei ne freacă pe noi!... Numai regele poate să scape ţara de tîlhari !

în sfîrşit citind lista guvernului nou, s-a declarat mulţumit fiindeă era o surpriză. Peste cîteva zile apoi au reintrat toate în făgaşul obişnuit. Se interesa iar de bunica şi de leacuri miraculoase. Numai la sfîrşitul lunii a început să fie puţin alarmat. Circulau zvonuri la biurou că noul ministru vrea să reducă la jumătate numărul funcţionarilor şi să scadă din nou lefurile. Rosmarin parcă regreta pe cei plecaţi. Seara, la masă, ofta greu:

— Cu schimbările astea de guverne nici nu mai poţi şti ce aduce ziua de mîine... Barem la ceilalţi eram asigurat cu Răcaru. Acu ăştia noi cine ştie ce mai ticluiesc pe spinarea noastră, dar bine nu...

Şi-a exprimat temerile şi faţă de Remus Oloman într-o zi, cînd nu era acasă Liana şi au putut sta de vorbă pe îndelete. Tînărul l-a liniştit imediat:

— Dacă te-a luat sub protecţie Răcaru, vezi-ţi de treabă, domnule Rosmarin ! Directorul meu a fost prieten cu ceilalţi, cu ăştia însă e stăpîn şi le dă ordin, scurt! Parcă ăsta-i guvern?... Niţel să se încrunte la ei Răcaru şi intră toţi în pămînt!

Liana, care nu se prea sinchisea de crizele politice, de astă dată a profitat de nervozitatea generală ca să se vază mai des cu Dandu. Cunoştea atît de bine cuibul

din strada Regală şi totuşi de-abia acum se simţea acolo stăpînă şi stăpînită. împărăţia celor două camere cu baia şi un mic vestibul era pentru ea cea mai fermecătoare din lume. înainte se sfia de ordonanţa lui Danduţ, un ţăran pişicher şi bine dresat. Azi îi dădea ordine şi-1 strunea ca la ea acasă. Observa toate detaliile şi-1 punea să frece mai bine parchetul, să şteargă mai bine praful, să facă să lucească baia, să cureţe mai conştiincios lucrurile stăpînului. Micile griji casnice o încîntau şi-i întreţineau iluzia intimităţii complecte cu Danduţ. Şi pe el îl amuzau preocupările ei menajere încît uneori, amîndoi în pijamale, se apucau să imite pe tinerii căsătoriţi care-şi încropesc o gospodărie nouă.

în acelaşi timp în sufletul Lianei încolţea şi creştea dorinţa de posesiune exclusivă. Precum în inima ei nu exista decît el, tot astfel în inima lui să nu existe decît ea. O dureau toţi anii pe care i-a trăit fără dînsul şi mai ales timpul ce-l petrecea el fără ea. Era geloasă pe toţi oamenii cu care avea el contact şi chiar pe trecătorii de pe străzi cărora le arunca vreo privire oricît de indiferentă. Prietenii, camarazii, cunoscuţii, toţi i se părea că-i răpesc cîte ceva din Dandu. Făcea sforţări să se stăpînească şi să nu-şi demaşte ura faţă de toată lumea, numai de frică să nu devie plicticoasă şi sîcîitoare şi astfel să scadă în inima lui. Dar îl pîndea şi-l încerca. Deseori, vorbind despre vreo femeie, începea să-i laude frumuseţea sau alte calităţi numai ca să-i scormonească gîndurile ascunse. Şi dacă observa vreo lucire în ochii lui, se posomora şi, într-un tîrziu, cînd el habar nu mai avea despre ce a fost vorba, murmura cu glas lăcrimat:

— Nu mă mai iubeşti, Danduţ...

O înnebunea mai cu seamă gîndul că, în lipsa ei, s-ar putea să intre şi altă femeie în sanctuarul dragostei

lor. Aici, unde ea nu poate veni decît la trei-patru zile, unde nu poate trăi mai mult de cîteva ore pe săptămînă, era întreaga ei viață. Frămînta planuri cum să afle ea adevărul, să-şi astîmpere tortura. Proiecta mereu să stea la pîndă pe stradă şi renunța ca să nu fie surprinsă. Intr-o zi, sosind mai devreme şi Dandu nefiind acasă, îi veni ideea să descoase pe soldat:

— Ascultă, Tănase, ai un pol dacă-mi spui adevărul !... Ce cucoană mai vine pe-aici cînd nu sunt eu? Hai, repede !

— Vai de mine, duduită, se poate să vie aci alte cucoane? făcu ordonanța prompt, ca din carte. Doar d-voastră sunteți icoana domnului locotenent!...

Liana era măgulită pentru moment. Un om simplu nu poate minți fără să clipească din ochi. Avu chiar remuşcări că a suspectat pe Dandutul ei drag. îi şi spuse ca şi cînd astfel ar fi vrut să-şi ispăşească vina de-a nu avea încredere deplină într-însul. Dandu bombăni cam absent:

—Copilării, Liana...

Părea puțin abătut. Liana se îngrijoră şi-l asalta cu întrebări speriate. Voia să împartă cu el orice nemulțumire, să-i uşureze sufletul. Dandu se eschiva taciturn ca de obicei: fleacuri care n-o interesează pe ea.

— Nu, Danduțule scump! îl mîngăia ea. Mă ofensezi. Pe mine mă interesează tot ce te priveşte pe tine mai mult decît orice în lume !

Dandu o privi lung, întrebător, parcă n-ar fi înțeles sau ar fi înțeles prea mult. Făcu gestul lui obişnuit prin care îşi spulbera gîndurile, mormăind:

•—Ia să lăsăm astea, turturico !... Tu eşti dragostea, turturico ! Ce să pierdem vremea cu...

Tîrziu, întinşi în pat, storşi de voluptate, după o tăcere lungă, Dandu zise moale, parcă ar fi fost un gînd care-l urmărea de mult:

— Să nu mă înşeli, turturico !... Că dacă mă înşeli...

Liana tresări ca înțepată şi întrebă privindu-l nedumerită :

— Cum să te înşel?... Ce vorbă e asta?

—Aşa... Să te măriți... sau... —urmă dînsul leneş, cu ochii mereu în tavan şi cu o fluturare ciudată pe buze.

— Cu altul? făcu Liana uluită.

— Ştiu eu?... Poate cu Alistar, că tot aud că te pisează, ori poate...

Indignarea Lianei se transformă subit în duioşie, înțelegea că Danduț e gelos şi asta o măgulea şi o mişca. Se aplecă peste dînsul, înfiorată de tandrețe, şi-i sărută ochii, gîngurind:

— Eşi gelos, prostule mic şi drăguț!... Nu ți-e ruşine?... Nu simți tu că în inima mea tu eşti singurul stăpîn şi pentru totdeauna?

După cîteva momente Dandu se ridică de asemenea, mereu îngîndurat, se dădu jos şi începu să măsoare camera cu paşi nesiguri, căutînd parcă o frază sau un gest de eliberare. Se opri lîngă mescioara rotundă pe care, într-un talmeş-balmeş de perii, cărți, creioane, nasturi, cartuşe şi alte mărunțişuri, zăcea un revolver cu mîner de os, încărcat şi împiedecat. îl luă în palmă, îl jucă o clipă, cîntărîndu-l, şi apoi rosti cu glasul moale de adineaori, parcă ar fi continuat de unde s-a întrerupt:

— Aşa, turturico... Altfel mă ai pe conştiință, fiindcă, uite-l, odată îl lipesc ici şi apăs pe trăgaci şi...

Duse țeava revolverului la tîmplă cu o mişcare lentă, calculată, uitîndu-se la Liana ca şi cînd ar fi vrut să citească efectul. îngrozită, Liana se aruncă la el:

— Dandutule, eşti nebun?... Ce-s glumele astea stupide?...

Dandu aşeză revolverul înapoi, pe mescioară, domol, tacticos. Şi iar zise, cu acelaşi glas:

— Toate glumele au un sens, turturico !... D-aia te previn să...

Liana era şi fericită de o dovadă de iubire care merge pînă la desperare, dar mai mult era spăimîntată de perspectiva de a-l pierde. Avea credinţa că, într-o clipă de tulburare geloasă, Dandu îşi va trage într-adevăr un glonte în cap. Cine ştie ce îndoieli îl zbuciumă pe dînsul de a ajuns să o creadă capabilă să-l înşele?... Revolverul îi apărea ca ameninţarea cea mai gravă a iubirii lor.

Cîteva zile fu obsedată de o spaimă surdă, continuă. Ori de cîte ori se gîndea la Dandu, îl vedea în aceeaşi atitudine, cu revolverul la tîmplă. Nu mai putea suporta vedenia aceasta. Data viitoare, ducîndu-se la el, profită de un moment şi strecoră revolverul în poşetă. Acasă apoi îl ascunse într-un sertar unde păstra numai obiectele scumpe inimii ei şi a cărui cheie o ţinea ea, ascunsă, ca nu cumva să-i cotrobăiască cineva... Cînd a observat lipsa revolverului, Dandu a bănuit îndată că numai ea i l-a putut lua şi l-a cerut foarte insistent. Cu aceeaşi insistenţă Liana a refuzat:

— Nu!... Nu vreau să mori, Dandutule!... Viaţa ta mi-e mai scumpă decît a mea!

Dandu rîse:

— De unde ţi s-a mai năzărit şi năzdrăvănia asta?... Eşti adorabilă!

— în orice caz sunt mai liniştită! rîse şi Liana.

IUNIE

1

Liana tot se mai ducea pe la Universitate din cînd în cînd, dar, fireşte, nu de dragul examenelor. O apuca uneori nostalgia cărţii, îi reveneau ambiţiile de-a lua o diplomă şi de-a fi independentă, dar numai pentru Dandu. îşi zicea cîteodată că, dacă ar avea şi ea o leafă, s-ar putea uni mai sigur cu Dandu. Probabil că el se sfieşte să-i propuie căsătoria fiindcă nu se simte în stare să facă faţă cheltuielilor mai mari ale unei gospodării. Fără să-l fi întrebat vreodată, Liana ştia că e băiat cu avere şi că trăieşte pe un picior mult superior unei solde de locotenent... Totuşi nu găsea în sine energia de-a reîncepe studiile în mod serios. Amîna pentru mai tîrziu cînd îşi va redobîndi echilibrul sufletesc care să-i permită şi alte preocupări. întrebuinţa însă şi Universitatea ca un paravan pentru justificarea timpului petrecut în strada Regală...

Fiindcă ea fixa totdeauna ziua şi ora întîlnirilor, pe care dînsul le accepta invariabil, odată, la începutul lui iunie, a rămas puţin deconcertată cînd a auzit că nu poate s-o aştepte duminecă. Dandu a trebuit să-i

explice că are un miting important care durează pînă seara, iar pe urmă o masă cu concurenții. Liana înțelegea, recunoştea şi totuşi se întrista parcă ar fi primit o mare lovitură. Zise resemnată:

— Atunci... cînd vrei tu!

— Luni, turturico! se grăbi Dandu, împăciuitor. Dealtfel trebuie să ții seama, turturică amărîtă, că noi vara avem serviciul cel mai greu, cînd toată ziua suntem hărțuiți şi mereu trimişi ba încoace, ba încolo... Aşa că să nu te alarmezi dacă uneori...

— Bine, Danduțule — bîlbăi Liana căutînd să şi zîmbească — înțeleg. De-aci încolo să hotărăşti tu cînd să ne vedem. Da?

— Aşa te vreau, Liana mică, cuminte şi rezonabilă ! zise el îmbrățişînd-o languros.

Liana îşi alungă sentimentul de umilire ce o neliniştea. Egoismul ei ar fi fost în stare să pretindă lui Danduț să o puie pe ea mai presus şi de serviciu, şi de camarazi, şi de orice în viață. Ea a renunțat la toate pentru el. Dar bărbații nu pot să trăiască numai pentru iubire.

întîlnirile deveneau mai rare chiar decît atunci cînd le distanța ea de frica suspiciunilor. Dandu îi dădea însă totdeauna motive atît de puternice încît nu putea să nu le accepte. Venea cu aceeaşi bucurie, numai inima îi tremura mereu ca şi cînd i-ar fi fost teamă de un necunoscut care o pîndea undeva. Pe urmă lîngă el îşi recăpăta chiar şi exuberanța dintr-un instinct speriat de a nu părea tristă şi mai ales de a nu-l întrista pe Danduț.

într-o zi sosi mai veselă şi alergă mai repede pe scara spre etajul lui. Nu-l mai văzuse de o săptămînă şi dorul o mistuia. Fredona liniştită apăsînd pe butonul soneriei. Soldatul apăru cu oarecare întîrziere şi, zărind-o, făcu o mişcare parc-ar fi vrut s-o oprească să intre. Liana nu băgă de seamă şi năvăli în vestibul. Numai înainte de-a trece în camera de dormit auzi glasul ordonanței:

— Duduită, don' locotenent nu-i acasă...

întoarse capul necrezătoare, dar, peste o frîntură de secundă, zise cu încredere:

— Nu-i nimic! Are să vie îndată!...

— Duduită, don' locotenent a ieşit acuşica, nu-i nici o jumătate de ceas, în civil, şi încă mi-a spus să nu-l aştept că vine tîrziu !

— Nu se poate, Tănase ! se încăpățîna totuşi Liana deşi acuma cu o strîngere de inimă.

— De, duduită — murmură soldatul dînd din umeri.

Lianei îi venea să-l mai întrebe, să-l zgîlție, să-l roage. îi fulgerau prin creieri mii de cuvinte de revoltă şi de ruşine. Apoi deodată îşi auzi vocea, albă şi zgribulită şi afectînd o nepăsare fără ruşine:

— Atunci să ştii, Tănase, c-a uitat... Are şi el multe pe cap, săracul... Am să-i las un bilețel...

Intră în dormitor parcă tot ar mai fi păstrat o rămăşiță de speranță într-o surpriză sau o farsă neroadă. Patul era răvăşit întocmai ca după îmbrățişările lor. Rufe, haine de-ale lui, împrăştiate, îi arătau că soldatul n-a mințit şi că într-adevăr Dandu a plecat, poate înadins ca să nu fie aici cînd va sosi ea. Trecu în cealaltă cameră. Căzu zdrobită pe scaunul de lîngă măsuța de scris. Se reculese, hotărîtă să-i scrie o insultă grea care să curme definitiv orice legătură între dînşii. Stiloul îi palpita între degete. Scrise cu litere zîmbitoare: „Eu am venit, Danduțule drag. De ce nu m-ai aşteptat ?.. De ce eşti rău cu..." Stiloul se opri. Gîndise să termine cu „turturica ta", dar mîna nu avea putere să execute...

A coborît scările ca să nu le mai urce niciodată. A doua zi a revenit. Nu voia decît o explicație. Douăzeci şi patru de ore s-a luptat cu toate stafiile. S-a gîndit

că el o considera ca un simplu obiect de distracție. Ea sau o midinetă, pentru el e același lucru. S-a gîndit că s-a înșelat și nu-i rămîne decît să-l disprețuiască. Dar... Pe urmă și-a zis că nu trebuie să judece fără chibzuială ca atunci. Danduț nu poate fi ticălos. Desigur a avut un motiv grav de n-a putut-o aștepta. Pentru o întîlnire ratată nu se distruge o iubire adevărată. Rîndul trecut, dacă nu intervenea Remus, s-ar fi consumat o crimă contra dragostei, din vina ei. Acum se cuvine să fie „cuminte și rezonabilă", cum îi place lui. Nu mai vrea intermediari. Și de ce să aștepte să vie el care are toate motivele să se simtă vinovat și deci să nu îndrăznească? Ea trebuie să-l caute, fiindcă e fără pată și n-are pentru ce să roșească...

Explicația s-a terminat în pat, după lacrimele ei și consolările lui. Liana a auzit „ministerul de război", „comandantul grupului", „avionul tri-motor", „recepția" și s-a potolit, iar cînd Dandu a mai adăogat emfatic că n-a găsit corect să-i lase vorbă ori bilet prin ordonanță ca să n-o ofenseze, s-a convins deplin și a surîs cu ochii ei mirați înecați de plîns:

— Dar altă dată să nu mai faci, Danduț, auzi?... Să nu mai superi pe turturica ta, căci ea numai pe tine te are sub soare!

Altădată Liana nu s-a mai supărat deloc. S-a obișnuit să nu fie sigură dacă-l găsește cînd venea la întîlnirile hotărîte de el. Din strada Regală trecea atunci la Universitate unde veșnic găsea colegi care să-i ție de urît și s-o distreze pînă își uita amărăciunea. Spre seară lua tramvaiul și ajungea acasă tocmai la vremea mesei, să participe la conversațiile despre Alistar, care venea mai rar fiindcă noul ministru îl ținea pînă noaptea la biurou, sau despre boala bunicii care, în afară de durerea ce o pricinuia tuturor, încurca și proiectele de vacanță ale familiei. Rosmarin se înscrisese pentru concediu în iulie și ar fi vrut să meargă cu toții undeva la mare, dar cîtă vreme bunica era bolnavă nu se putea decide nici într-un fel...

Aproape de sfîrșitul lunii, într-o zi cînd iar n-a găsit pe Dandu la întîlnirea fixată și după ce s-a consolat iar la Universitate cu colegii binevoitori. Liana s-a suit în tramvai și a pornit spre casă. Se uita distrată, din fereastra vagonului, la forfoteala lumii pe Calea Victoriei și pe bulevard. Deodată, în furnicarul de oameni de pe trotoarul cinematografelor, i se păru că zărește pe Dandu cu o femeie... întoarse capul să se uite mai bine, dar tramvaiul gonea clopoțind furios și coroanele castanilor acoperiră grupul în care a zărit pălăria cafenie trasă pe ochi și în dreapta, cum o purta el. Vru să se dea jos la stația din Brezoianu, să alerge, să se convingă. Vagonul era arhiplin și ar fi trebuit să dea o luptă prea desperată ca să ajungă pînă la platforma de coborîre.

„O, dacă asta e la mijloc!" își zicea mereu Liana nemaivăzînd nimic pînă acasă deși privea fix pe trecătorii de pe trotoare parc-ar fi așteptat să mai apară pălăria cafenie....

Dandu s-a jurat a doua zi că nici n-a trecut pe bulevard fiindcă...

2

Totuși Liana, deși a crezut jurămintele, a rămas cu pumnalul bănuielii în inimă. Gelozia ei a fost pînă acuma impersonală, o temere vagă amestecată cu ură împotriva tuturor. Incidentele cu explicații le socotea o luptă contra tendinței inevitabile de-a intra în făgașul standardizării, de a reglementa o pasiune la ore fixe, ca

într-o căsnicie hodorogită. Discuţiile şi lacrimile aţîţă iubirea şi o împrospătează cu farmecul surprizei. Dar dacă a intervenit între ei o femeie, atunci... Liana nu izbutea sau nu cuteza să se gîndească ce-ar fi atunci. îşi frîngea doar mîinile şi simţea o dorinţă irezistibilă s-o cunoască. Trebuie să o descopere cu orice preţ; Cînd nu-ţi cunoşti adversarul, bătălia e inegală.

Două zile consecutive, de la trei pînă la opt, Liana a stat pitită într-un gang în strada Regală, peste drum de locuinţa lui Dandu, de unde putea observa tot ce se petrece, pe toţi care intră şi ies. L-a văzut pe Dandu, în prima zi, ieşind în civil, cu pălăria cafenie, exact cum l-a zărit din fuga tramvaiului. A oprit o maşină şi a plecat spre teatru şi nu s-a mai întors. A doua zi a ieşit ordonanţa şi a revenit curînd cu un mănunchi de trandafiri roşii. Inima Lianei bătea să plesnească în ascunzătoarea din gang. Dar soldatul a ieşit din nou cu florile şi apoi s-a înapoiat fără ele, ceea ce însemna că le-a dat unui comisionar să le ducă mai departe. Spre seară Dandu a plecat tot în civil, fluierînd şi învîrtind un bastonaş.

Pe urmă Liana şi-a schimbat postul de observaţie, trecînd pe trotoarul cinematografelor. în ceea dintîi după-amiază s-a întîlnit cu Angela. A încercat să o ocolească, dar Angela a apucat-o de braţ, veselă, guralivă:

— Liana!... Ce bine-mi pare că te văd!... Hai să vedem împreună filmul! Am auzit că Joan Crawford e fenomenală şi arborează cincizeci de toalete !... Tot sunt singură, Liana...

— Chiar acuma l-am văzut, Angeluţo dragă! făcu Liana cu o mască de încîntare. într-adevăr e delicioasă, merită s-o vezi!... Du-te şi scuză-mă pe mine... Ce face Nina? N-am mai văzut-o de două săptămîni...

Acum era sigură că atunci a fost Dandu cu Angela. Lîngă pălăria cafenie a fost toca albă de pai pe care o purta şi azi Angela.

A treia zi l-a văzut şi pe Dandu în holul de la Capitoi, aşteptînd cu ochii ţintă la poartă, cu mutra de plictiseală tăcută ce o afecta cînd vroia să-şi disimuleze nerăbdarea. Liana a trebuit să se amestece într-un grup de trecători ca să nu fie văzută... Peste vreo zece minute apoi abia a izbutit să se ascundă de Angela care venea grăbită dinspre Calea Victoriei. Liana s-a întors şi a ajuns-o din urmă tocmai cînd intra la cinematograful unde aştepta Dandu. De-afară, de pe trotoar. Liana s-a uitat bine cum a întîmpinat-o Dandu, cum au pornit împreună spre casa de bilete, cum el i-a arătat că le-a şi cumpărat, apoi cum au dispărut de braţ după perdeaua controlorilor...

Liniştită, parc-ar aştepta un tovarăş iubit. Liana s-a aşezat apoi pe bancă, în hol, cu privirea la perdeaua care a înghiţit pe cei doi. Aproape trei ore a şezut în acelaşi loc, tresărind de cîte ori ieşea cineva din sală. în sfîrşit a apărut pălăria Angelei. Liana a încercat să se scoale, să le iasă în cale, dar picioarele au refuzat ca şi cînd ar fi fost paralizate. A rămas pe bancă. Pe buzele vopsite tare îi juca un surîs neputincios, iar în ochii violeţi, peste mirarea naturală, tremura deznădejdea... Cu ei mai era acuma şi un ofiţer necunoscut. Cîteva momente s-au. sfătuit în mijlocul holului, printre străinii care ieşeau sau intrau. Dandu stătea cu faţa spre Liana, într-un moment privirea lui s-a încrucişat cu a ei. O străfulgerare de spaimă, o ezitare şi pe urmă ochii lui s-au întors nepăsători în altă parte. Liana a observat pe urmă cum îi grăbea pe ceilalţi să iasă. îndată ce grupul a dispărut, s-a ridicat şi ea. I-a mai văzut pe trotoar, prin mulţime, mergînd agale spre Calea Victoriei. Dandu s-a

uitat înapoi de două ori. îi era frică, desigur, că-i urmărește...

Liana nu-şi dădea seama cum s-a tîrît pînă acasă. Maică-sa a crezut-o bolnavă şi s-a speriat. Toată noaptea s-a răsucit în pătuceanul ei alb parc-ar fi fost pe jar. Prin creieri îi zburau necontenit aceleaşi cuvinte neputincioase:

— Ce să fac?... Ce să fac?... Ce să fac?

Ziua următoare era zi de întîlnire aleasă de el. S-ar fi dus, dar avea presimțirea că, mai ales acuma, n-o va aştepta. îi părea rău că a pîndit şi a aflat adevărul şi mai mult că a văzut-o şi dînsul. Ce-i trebuia adevărul? Cît nu-l cunoştea, cel puțin avea speranțele.

A încercat totuşi. Dandu o aştepta. Liana s-a prăbuşit la picioarele patului într-un hohot de plîns.

—-Liana... turturica mea frumoasă... Ce-i cu tine? bolborosi Dandu ridicînd-o pe brațe ca pe un copil. Se poate?... Iar nu-i cuminte turturica?

îi sărută gura şi buzele plînse, o aşeză pe pat, îi şterse lacrimile care curgeau şiroaie şi între timp îi spunea că nu-i vinovat, că el aştepta pe un camarad şi s-a pomenit din senin cu Angela care s-a agățat de el să-i ție companie, că el cumpărase bilet pentru celalalt ofițer şi a fost nevoit să i-l ofere Angelei, că aşa s-a mai întîmplat şi altădată cu ea, că Angela e un scai de care nu te poți cotorosi şi pe care dealtfel în casa lor a cunoscut-o, că el n-o sufere şi i-e chiar antipatică cu nasul ei ca un cartof nou şi cu gura ceea mare care rîde mereu prosteşte, că el a văzut-o pe bancă şi a vrut să meargă la ea, dar i-a fost frică să nu-i facă vreun scandal ştiind cît e de geloasă fără nici un motiv...

Printre lacrimi Liana asculta şi vorbele lui îi descrețeau inima. Toate erau atît de plauzibile încît nu se poate să nu fie sincere. A recunoscut şi întîlnirea cealaltă, despre care nici nu-şi închipuieşte că ea ştie. Asta dovedeşte fără replică sinceritatea desăvîrşită. Şi zugrăvirea Angelei. Dacă i-ar fi dragă cum ar vorbi despre ea cu atîta silă?

Liana ştia că el pleacă în concediu acasă, la Focşani, la 1 iulie. îi spusese de cîteva zile că părinții vor să-l aibă între ei, mai ales că bătrînul e şubred şi într-o bună zi se poate prăpădi. îl cam plictisea perspectiva vilegiaturii la Focşani, dar îi era imposibil să refuze dorința bătrînilor... Liana, voind acum o dovadă hotărîtoare de sinceritate din partea lui, îi puse condiția să se vadă în fiecare zi pînă la plecare. Mai erau cinci zile.

— Bine, turturico, în fiecare zi! zise Dandu cu tandrețe. Numai să fii împăcată şi să nu mai plîngi că pe mine mă doboară lacrimile !

— Iacă, nu mai plîng, dacă eşti bun! zîmbi Liana cu obrajii sărați de lacrimi.

în casa Rosmarin bătrînii se tot perpeleau cum să facă să trimită măcar pe Liana la băi, să se mai distreze şi să se întremeze, că prea li se părea slăbită şi plăpîndă în ultimul timp. Liana refuza. Nu vrea să plece de lîngă bunica tocmai cînd e bolnavă. Dacă Dandu nu s-ar fi dus la părinți, s-ar fi înțeles poate cu el şi ar fi mers în aceeaşi localitate. Aşa însă vilegiatura nu-i mai oferea nici o atracție.

Stăruințele bătrînilor fură reluate cînd Mircea le propuse să ia pe Liana cu ei, la Mangalia, unde vor fi împreună şi cu Gavrilescu şi cu Angela. Liana nici nu mai voia să audă de plecare. Asta i-ar mai lipsi, se gîndea, să fie toată vara tocmai cu Angela! Cel mult la gară făgădui să-i conducă, dar numai pentru că, la un ceas după trenul lor, pleca şi Danduț şi astfel va putea fi lîngă el pînă în ultimul moment.

— Ce rău ne pare că nu vii şi tu, Liana ! îi spuse în gară Angela. Aveam să petrecem aşa de bine împreună !...

Liana rămase pe peron după plecare trenului de Constanța. Dandu apăru întovărăşit de soldatul încărcat de geamantane. O jumătate de oră s-au plimbat pe lîngă garnitura de vagoane care se umplea încet cu oameni şi bagaje. Dandu mai mult tăcea, ca de obicei, în vreme ce Liana îi repeta de zeci de ori să-i scrie des şi să se gîndească numai la ea. •

— Da, da, negreşit! mormăia dînsul din cînd hi cînd. Se îmbrățişară lung. Liana avea ochii umezi, dar gura îi surîdea şi şoptea cald, implorator:

— Nu mă uita, Danduțule!... Să nu mă uiți!...

Din fereastră Dandu o privea cu un zîmbet vag. Trenul se depărta greoi. Liana agita tot mai speriată batista mică de mătase, murmurînd duios:

— Danduț !... Danduț !

Cu aceeaşi batistă încercă să-şi oprească lacrimile care îi sărau sufletul.

IULIE

1

Cît va lipsi Danduț, pentru că a fost aşa de bun în ultimele zile şi pentru că în general, cu toate mizeriile inerente oricărui om, are un suflet atît de simțitor şi o iubeşte în fond atît de mult, Liana se hotărî să-şi asume rolul de veritabilă soră de caritate pe lîngă bunica bolnavă şi să nu iasă deloc nicăiri, să trăiască numai cu amintirea şi cu scrisorile lui.

Factorii poştali nu băteau prea des la poarta casei Rosmarin. Ici-colo cîte-o scrisoare întîmplătoare, cîte-o cartă poştală, cîte-un prospect de reclamă. De aceea Liana era cam îngrijorată să nu-i rătăcească vreo scrisoare de la Dandu. Cum sunt neglijenți poştaşii şi leneşi, te pomeneşti că o să facă vreo încurcătură tocmai acuma... Se învoi cu maică-sa să atragă atenția factorilor că trebuie să primească mai multă corespondență importantă şi să fie mai atenți. Fireşte, spunea că se gîndeşte la ştiri de la Mircea şi de la cunoştințele plecate la băi. Apoi, ştiind foarte curioasă pe mamă-sa, o dăscăli foarte serios să nu facă cumva să4 deschidă şi să-i citească eventuale scrisori personale.

Primele zile trecură repede. Acuma Dănduţ e acasă şi şade cu părinţii, îşi zicea Liana, la fel cum şade ea pe lîngă matîna, şi se gîndeşte la ea şi se pregăteşte să-i scrie. E cam leneş la scris, ştie ea bine, are un fel de greaţă fizică de hîrtie şi cerneala. Dar pentru turturica lui...

Veni Remus Oloman într-o zi, în alta Alistar pe care însă nu l-a mai primit aşa de bucuroasă, ca şi cînd primindu-l în lipsa lui Danduţ, ar săvîrşi o trădare. Alistar a şi observat răceala şi a vrut să afle pricina. Liana s-a scuzat uşor că nu poate să fie veselă cînd sărmana bunica...

A şasea zi, înainte de a sosi Rosmarin de la biurou, Didina a coborît triumfătoare în subsol cu o cartă poştală. Liana s-a repezit, înflăcărată de emoţie, să i-o smulgă din mînă. Cînd şi-a aruncat însă ochii pe adresă şi a recunoscut scrisul lui Mircea, i s-a tăiat entuziasmul.

— E de la Mircea, matîna! zise ea decepţionată. Ia să vedem ce spune... „Salutări şi sărutări din Mangalia. Am sosit bine şi petrecem straşnic."

Erau vreo zece iscălituri. Liana se sforţa să le descifreze, în afară de Mircea şi Gavrileştii, remarcă numai pe Coralia. Două nume de necunoscuţi şi alte trei pe care nu reuşi să le dezlege.

— Vezi, mamă, e şi Coralia acolo, probabil cu tipi de-ai ei! adaogă Liana melancolic.

îşi zicea în sine că, precum a sosit asta de la Mangalia, putea să vie şi un cuvînt de la Focşani care e mult mai aproape, încît dacă ar pune scrisoarea la cutie dimineaţa, seara ar primi-o negreşit la Bucureşti. Dar repede s-a gîndit să nu fie nerăbdătoare şi nici să-l condamne, că băieţii sunt mai uituci şi mai cu seamă Danduţ e atît de neglijent că ar avea nevoie de o dădacă să-i amintească obligaţiile cele mai fireşti. Totuşi zilele următoare a aşteptat pe factorii poştali şi i-a întrebat dacă n-au nimic pentru d-şoara Liana Rosmarin, rugîndu-i să fie cu mare grijă dacă-i soseşte ceva...

Peste cîteva zile, într-o marţi după-amiazi, pe cînd Rosmarin se afla la minister, chemat special pentru nişte lucrări urgente, iar Didina tocmai era gata să plece în oraş, sosi o scrisoare de la Mircea.

— Hai, citeşte-o repede, fetiţa mamii, că sunt şi eu curioasă ce scrie băiatul! strigă d-na Rosmarin grăbită şi în acelaşi timp îngrijorată să nu se încălzească zăbovind prea mult, aşa, împopoţonată, şi să i se şteargă pudra pe faţă.

Scrisoarea se întindea pe patru pagini mari. Liana începu citirea fără entuziasm, cu gîndul mereu la scrisorile ei care nu sosesc şi cu o vagă nelinişte că poate i s-o fi întîmplat ceva lui Danduţ de nu dă nici un semn de viaţă. Mircea povestea cum au călătorit, cum s-au instalat la Mangalia, cum mănîncă de bine şi de ieften, apoi despre frumuseţea orăşelului şi a plajei, despre vilegiaturiştii între care sunt foarte mulţi bucureşteni, numai lume bună şi distinsă.

„Dintre cunoscuţi care ştiu că o să vă intereseze — continuă Liana — şi din care unii au semnat carta ilustrată pe care sper că aţi primit-o, să vă înşir în primul rînd pe Coralia, prietena Lianei. A venit cu o bandă întreagă de băieţi veseli cu care ne-am împrietenit şi noi, ca să avem un grup mai mare. De asemenea a sosit îndată după noi şi locotenentul Dandu din aviaţie, îl ştiţi, care a încercat să facă curte Lianei şi pe care ea l-a îndepărtat. (Numai hîrtia tremura puţin în mîna Lianei; glasul îi rămase calm.) Se pare că acum e amorezat turtă de Angela şi se ţine după ea ca umbra. Nina zice că n-ar fi exclus să ne întoarcem de la băi cu ei

logodiţi. Despre asta însă nu trebuie să suflaţi nici o vorbă deocamdată. încă nu e nimic sigur şi ar fi rău pentru Angela să se răspîndească zvonuri înainte de-a fi toate aranjate definitiv."

<— Şi-a găsit sacul petecul — întrerupse d-na Rosmarin cu scîrbă. Vă spuneam eu că ăsta nu e om serios... Bine c-ai scăpat tu de el, draga mamii!

— Da, măicuţă — încuviinţă Liana fără să ridice ochii din scrisoare. Bine că s-a terminat!

Apoi urmă lectura cu acelaşi glas:

,.Noi toţi regretăm că Liana n-a vrut să vie cu noi. Sunt atîţia băieţi simpatici aici şi ar fi petrecut şi s-ar fi distrat admirabil. Dacă venea ea poate că se îndupleca şi Costică Alistar şi am fi fost o familie cu toţii. Eu cred că tot ar mai putea să se hotărască şi să vie măcar pentru zece-cincisprezece zile..." ,

— O, mai ales acuma! se întrerupse Liana. Nici nu mă gîndesc !

După ce se isprăvi scrisoarea, Didina mai ocărî pe Dandu şi o şterse împreună cu Bebe, ca să nu hoinărească singură prin magazine.

Liana rămase cu scrisoarea în mînă, cu privirile în gol, pe fotoliul de la capul patului bunicii. Odaia se clătina din ce în ce mai tare. Avea senzaţia că totul se năruie în jurul ei şi că dărîmăturile o acoperă şi o înăbuşesc. Ochii ei nu mai vedeau nimic. Pleoapele grele tremurau parcă ar fi făcut sforţări să stăvilească lacrimile. Inima îi sfîrăia şi se răsucea ca o bucată de carne arsă. Respiraţia sacadată îi strivea pieptul. în sfîrşit ca şi cînd s-ar fi rupt un zăgaz ce-o sugruma, izbucni în hohote scurte, sfîrticate de gemete.

— Aoleu, măicuţă, ce s-a întîmplat ? se sperie bunica.

Cîteva secunde Liana continuă plînsul, zdrobit şi torturat parcă tot ar mai fi încercat să şi-l stăpînească. Pe urmă îşi prăvăli corpul pe marginea patului, urlînd şi rostogolindu-şi capul pe pieptul bunicii:

— Matîna dragă, matîna dragă, sunt atît de nenorocită !

— Taci, Liana mică! Taci, frumoasa măicuţii! Taci! o ostoia bătrînă mîngăindu-i părul şi totuşi lăsînd-o să-şi verse lacrimile, ca să-şi uşureze inima.

Pe Liana chinul o apăsa atît de cumplit că nu-l mai putea tăinui. Şase luni s-a zbuciumat singură şi s-a înşelat mereu. Acuma trebuie să scape de el, să-l arunce, altfel are s-o omoare... îndemnată de glasul blînd al bunicii, printre lacrimile care curgeau fără sfîrşit, îşi deşertă inima pînă în fund, să nu rămîie nici un colţişor pătat, să limpezească toate fibrele de rugina îngrămădită.

— Nu-i nimic, frumoasa mamii mică şi amărîtă! îi zise bătrînă înduioşată cu un glas care ungea rănile ca un balsam miraculos. Aşa se întîmplă în viaţă. Bine că n-a fost mai rău şi n-ai rămas cu altă ruşine... Cîte fete nu greşesc, o Doamne ! Că inimioara fetelor e slabă şi nevinovată şi crede în cuvintele dulci şi-şi fac idol din primul bărbat, iar bărbatul se joacă şi nu pricepe inima cea iubitoare. Să nu crezi tu că fetele stricate greşesc. Nu, măicuţă, că acele stricate sunt ca şi bărbaţii şi nu-şi dau inima nimănui întreagă. Mai mult pătimeşte tocmai fata cea mai cinstită că ea nu ştie să înşele şi nici să se prefacă... Dar tu să nu-ţi faci inimă rea deloc, micuţa matînii! Că tu nu pierzi nimic. Cel mult o iluzie. Pe cînd el, prostul şi răul, pierde un sufleţel ca o floare cum n-are să mai găsească niciodată în lumea asta. Tu, măicuţă, ai toată viaţa înaintea ta, şi ce frumoasă e viaţa cînd eşti tînără ! Bărbaţi —geme pămîntul de ei. Lasă, are să vie el şi cel adevărat, măicuţă, cel care ţi-e scris ţie. Nu fi tu întristată, că Dumnezeu

dă fiecăruia ce i se cuvine. Şi poate că al tău e chiar pe drum pe-aproape...

Liana se simţea mai uşurată. Cuvintele bunicii îi cîntau în urechi. Şi totuşi inima plîngea mereu şi glasul înăbuşit repeta necontenit:

— Norocul meu!... Norocul meu!...

2

Bunica se stinse pe neaşteptate, tocmai cînd părea că s-a mai înzdrăvenit, într-o dimineaţă dinspre sfîrşitul lui iulie. Didina striga şi se cătrănea cu Tinca la bucătărie, fiindcă toanta nu se sculase la timp, nu dereticase şi nici nu pregătise ceaiul lui Rosmarin încît bietul creştin trebuia să plece la minister cu inima goală parcă n-ar avea familie şi casă. Fierbînd de mînie trecu la bunica să se plîngă de ce pătimeşte cu servitoarea.

— Mamă! Ce ai?-Aoleu, pentru Dumnezeu, ţi-o fi rău ! strigă deodată văzînd pe bunica cu gura deschisă şi făcînd sforţări să respire.

— Didino, aprinde luminarea că mor! blodogări bătrînă închizînd şi deschizînd mereu ochii speriaţi parcă de o vedenie.

— Aoleu!... Mamă!... Mamă! răcni d-na Rosmarin repezindu-se la luminarea pe care bunica şi-o avea pregătită pe mescioara de noapte de cînd a început să bolească, tocmai ca să fie la îndemînă şi să nu se prăpădească fără lumina creştinească.

Pînă să nemerească Didina cutia de chibrituri, pînă să aprindă întîi chibritul şi apoi luminarea, fiindcă tremura toată de spaimă, bunica nu mai mişca...

I-au făcut înmormîntare frumoasă cum merita coana Frusina. A venit şi Mircea pentru o zi, întrerupîndu-şi vilegiatura, singur însă deoarece Nina n-avea rochie de doliu şi nici timp să-şi facă. Au jelit-o cu toţii, dar mai neconsolată era Liana care pierdea într-însa mai mult decît ceilalţi.

— Iată-mă iar singură ! îşi zicea mereu amintindu-şi cum vorbea cu dînsa, după ce i s-a destăinuit, despre Dandu şi despre toate şi cum plănuiau împreună ce trebuie să facă şi cum să se poarte cînd se vor revedea.

Luase hotărîrea şi chiar jurase bunicii că nu mai vrea să ştie de Dandu. îl va considera inexistent. Un vis nrît cu coşmar a fost toată iubirea aceasta. S-a trezit. Visul s-a împrăştiat. Repeta zilnic aceeaşi hotărîre către bunica spre a se întări în ea şi a înăbuşi ezitările care o ispiteau. Numai cu o zi înainte de moarte discutaseră de n-ar fi poate mai bine să-1 primească, dacă va veni, să se explice liniştit, frumos, şi să se despartă ca doi oameni civilizaţi. Decît să apară în lume certaţi, mai ales că el poate să-i devie cumnat, dacă într-adevăr se va însura cu Angela, nu e mai corect să păstreze relaţii de politeţe, să nu bănuiască lumea ce-a fost între dînşii ? Şi bunica spusese că da, aşa ar fi mai bine, numai să ia seama şi să nu-şi piardă cumpătul niciodată. Cît a fost bunica lîngă ea, Liana avea încredere în sine, deşi inima îi zvîcnea dureros de cîte ori se gîndea să se întîlnească cu Dandu şi să fie cu el ca o străină.

Ca să poată fi mai liniştită, mai ales seara cînd o năpădeau mai insistent gîndurile şi amintirile, Liana s-a mutat jos, în subsol, în odaia bunicii. De ce să fie salonul totdeauna încurcat, să nu poată primi în orice moment pe oricine, şi camera de jos să stea goală? Ei îi convine foarte mult şi pentru învăţătură, dacă va fi să reînceapă studiile, şi ca să poată fi la largul ei fără

să audă în fiece dimineață că trebuie să se scoale pentru că altfel rămîne toată casa încurcată din pricina ei.

Se simțea într-adevăr mai bine în camera unde amintirea glasului alinător al bunicii îi mîngîia mereu urechea.

Purta doliu mare. Culoarea neagră se armoniza cu părul blond, cu tenul alb, cu toată făptura ei. Cînd se privea în oglindă şi se vedea cernită îşi zicea că poartă un doliu dublu. Şi-a înmormîntat bunica şi iubirea. Zîmbea trist. în minte îi apărea Dandu ca şi cînd pe el l-ar fi jelit. îşi scutura buclele ca să-1 izgonească. El însă persista ca o ispită veşnică şi Liana îşi dădea seama că nu-1 poate alunga. în fiecare seară adormea pe perne ude de lacrimi şi bîiguind aceleaşi cuvinte chinuitoare.

— Cum m-a mințit!... De ce m-a mințit?...

AUGUST

1

în prima zi de august, Oloman s-a întîlnit în casa Rosmarin cu Constantin Alistar. Veneau amîndoi să-şi ia rămas bun de la Liana pentru o lună. Gazetarul a picat mai devreme. Mai ales de la moartea bunicii. Liana s-a legat de dînsul ca de un suflet adevărat prietenesc. Remus a luat parte afectuoasă la durerea ei. A fost la înmormîntare, dealtfel ca şi Alistar, şi pe urmă aproape zilnic cu cîte un cuvînt de consolare şi de înțelegere. Lipsa lui din Bucureşti, tocmai cînd se reîntoarce Dandu şi cînd va trebui să aibă cu el ultima explicație, de despărțire, era pentru Liana ca, într-o luptă pe viață şi pe moarte, pierderea tovarăşului care, fără să-ți poată da vreun ajutor, prin simpla-i prezență, îți oferă totuşi încredere mai mare în propriile-ți puteri. Era singurul om, în afară de bunica în puținele zile dinainte de-a dispare, care ştia din gura ei despre iubirea lor şi cu care putea vorbi despre Dandu şi altfel ca despre un străin.

Alistar a mai rămas puțin şi după ce Remus s-a retras. Spera să dobîndească un cuvînt de dragoste,

merinde pe răstimpul cît va fi departe de ea. Liana însă era mai abătută. Clipa revederii cu Dandu o înfricoşa şi-i încleşta inima într-un zbucium cu atît mai aprig cu cît clipa se apropia. Alistar îi spunea că vrea să-i scrie mereu şi o implora să-i trimită şi ea, din cînd în cînd, cîte-un rînd măcar, să vadă că nu l-a uitat şi să-i astîmpere dorul.

— Da, da, negreşit! murmura Liana cu gîndurile aiurea.

A doua zi Rosmarin a adus vestea de la birou că Gavrileştii s-au întors aseară de la Mangalia, iar ziua următoare a venit în vizită Mircea cu Nina. Cîteva minute au vorbit despre biata matîna, cum s-a prăpădit aşa repede, apoi Mircea a început să povestească cum au plecat de Ia Mangalia, toată banda, cum au ajuns la Constanţa, cum au ocupat aproape un vagon întreg numai ni cu de-ai lor, începînd cu Dandu care era tăcut ci amorezaţii încît a fost ţinta tuturor înţepăturilor glumeţe pînă la Bucureşti, urmînd cu Coralia care...

Liana n-a mai auzit restul. Emoţia îi paraliza toate simţurile. „A sosit! A sosit \" îi zbura neîncetat prin minte cu spaimă şi cu bucurie în acelaşi timp. Va să zică totuşi se vor revedea, evident ultima oară şi pentru a-şi explica despărţirea, dar se vor întîlni! Avea certitudinea că va veni el. Nu-şi dădea seama şi nici măcar nu se întreba de unde a luat certitudinea sau dacă e întemeiată. A crescut în sufletul ei singură şi a pus stăpînire atît de mult că l-a şi visat cum vine, umilit şi ruşinat şi bîlbîind vorbe care nu se putea înţelege, îşi pregătea răspunsuri cînd demne şi mîndre, cînd indiferente sau drăgălaşe. Nu-i plăceau. Toate i se păreau false ca într-o dramă franceză de salon unde personagiile n-au altă preocupare decît să-şi rotunjească frumos frazele. Şi sfîrşea totdeauna zicîndu-şi că trebuie să se bizuie pe inspiraţia momentului.

îl aştepta în fiecare zi precum i-a aşteptat scrisorile, în locul lui soseau scrisori de la Alistar, lungi şi sentimentale încît o enervau.

După vreo zece zile certitudinea începea să se zdruncine, făcînd loc îndoielii. Dacă s-ar întîmpla să nu mai vie? Dacă el consideră despărţirea lichidată? Dacă şi lui i-e frică, de o nouă întrevedere care ar putea să redeştepte sentimentele numai amorţite?... Cîteva zile se mai măguli cu închipuirea că, într-adevăr, lui Dandu i-e frică.

Pe urmă a început s-o chinuiască tot mai mult gîndul că pentru Dandu iubirea lor e moartă definitiv. Atunci orice aşteptare este zadarnică. El a părăsit-o, după ce s-a săturat de ea, ca pe orice fetişcană ieftină care trebuie să se socotească mîndră că un locotenent fercheş i-a făcut onoarea să se amuze cu ea. El se consideră, desigur, dezlegat şi scutit de orice fel de obligaţii, chiar a bunei-cuviinţi.

Liana se revoltă. I-a dăruit fericirea, inima, viaţa ei toată. Nimic nu şi-a păstrat, nici măcar demnitatea. El i-a aţinut calea, i-a sfărîmat trupul şi sufletul, iar acuma vrea să treacă înainte peste ruinele fiinţei ei, fără a se mai uita puţin înapoi...

Nu mai voia explicaţie, ci răfuială. El a isprăvit cu ea, dar ea n-a isprăvit cu el. îi clocotea inima de ură:

— în sfîrşit am deschis cehii!... Nu mai sunt o proastă să-1 aştept şi să am emoţii! Nu merită el atîta zbucium! Dacă n-a fost capabil să înţeleagă delicateţa mea, va fi silit să înţeleagă altfel!

Trei zile şi-a călit mînia recapitulîndu-şi toate suferinţele şi umilinţele. Pe urmă, a patra zi, în acelaşi

gang, unde odinioară a stat la pîndă agitată de gelozie, s-a ascuns să-l aştepte iarăşi, liniştită ca şi cînd ar fi fost vorba de o întîlnire de afaceri. Ştia că de la masă Dandu de obicei se duce acasă, fie să se schimbe şi să plece iar, fie să se culce. Singura ei grijă era să nu se întîmple ca tocmai azi să aibă vreo încurcătură şi să nu treacă deloc pe-acasă. La urma urmelor va veni şi mîine, şi poimîine, pînă-l va găsi, fiindcă trebuie să-l găsească şi să se răfuiască.

Dandu apăru. Părea obosit în uniforma de serviciu. Liana îl văzu intrînd. Mai rămase locului cîteva minute, apoi trecu strada şi urcă scările, fără grabă, parcă n-ar fi vrut să sosească prea devreme. Se opri puțin la uşă, să-şi potolească respirația, să-şi calmeze inima care începuse să se tulbure. Sună. Auzi paşii soldatului venind din camera de dormit. Nerecunoscînd-o îndată în doliu, ordonanța avu o ezitare; dar pe urmă, cu o timidă încercare de-a reînchide uşa, bîlbăi speriat şi ruşinat:

—Duduită, sărut mîna, să ne iertați că don'locotenent nu-i acuma...

Liana îl măsură cu dispreț şi intră în vestibul. în aceeaşi clipă glasul lui Dandu întreba dinlăuntru:

•—Cine-i, Tănase?

—Eu sînt... Liana !

După o mică pauză glasul ofițerului răspunse şovăitor:

—Numai un moment că tocmai mă dezbră...

Nu sfîrşi parcă s-ar fi sfiit să rostească cuvîntul. Liana trecu în odaia cealaltă, strîngînd poşeta în mîini ca o pavăză. Aşteptînd, în picioare, ochii ei rătăceau prin încăpere pipăind obiectele atît de cunoscute care toate îi deşteptau amintiri, evocau momentele de fericire sau speranțele de altădată. Totuşi reuşea să nu se înduioşeze, ca şi cînd inima, prea plină de răni, ar fi devenit refractară bucuriei... Se pomeni deodată cu Dandu în față, ca ieşit din pămînt, aproape s-o sperie. Avu şi el o tresărire văzînd-o în doliu, deşi ştia despre moartea bunicii. El însă îşi redobîndi imediat stăpînirea şi zise cu o politeță exagerată, fără a o privi în ochi:

— Iartă-mă, Liana, că te-am făcut să aştepți... Dar de ce nu stai jos?

între dînşii era mescioara de scris. Dandu trecuse de partea cealaltă, poate înadins ca să nu se apropie prea mult şi să nu fie obligați să-şi dea mîna.

Liana, parc-ar fi vrut să-şi încerce inima, îl examina o secundă gîndindu-se: „Cum am putut să-l iubesc atîta?" începu apoi clar, fără ezitare:

—Te aştept de aproape trei săptămîni, Dandule, să vii şi să...

Suspendă fraza. Voia să-l lase pe el să complecteze: să explici sau să aranjezi.

Plimbîndu-şi privirile pe masă, ca şi cînd ar fi căutat ceva, ofițerul răspunse cu aceeaşi politeţe care pe Liana o enerva:

— Am crezut că în sfîrşit şi tu ai înțeles că...

Se întrerupse şi el, imitînd-o pe ea, ca să nu rostească un cuvînt aspru. Liana însă îl complectă grabnic, mulțumită că i-a dat prilejul:

•—Că m-ai mințit şi că ți-ai bătut joc de mine?... Da, bine, în sfîrşit a trebuit să înțeleg, fireşte, prea tîrziu! După ce m-ai necinstit, după ce...

— Nu poate fi vorba de necinste între noi, Liana! reluă Dandu, oprind-o. A fost iubire.

— Eu am crezut în iubire — zise Liana cu o nuanță de amărăciune. Cît de mult am crezut! I-am jertfit tot fără ezitare. Şi iată rezultatul!

— Toate în lumea asta trebuie să aibă un sfîrşit, Liana ! făcu dînsul, după o tăcere, grav.

Liana rîse batjocoritor:

— O, filozofule!... Vrei să-ţi acoperi purtarea cavalerească cu sentinţe înţelepte !...

— Ce să fac? zise Dandu mai rece. încerc şi eu să spun mai delicat ceea ce mă sileşti tu să spun.

Schimbarea tonului spulberă brusc ultimii aburi de speranţă care totuşi mai dăinuiau în sufletul Lianei. Cu vocea nesigură, aproape înecată, înfricoşată parcă de răspunsul ce avea să-l audă, întrebă:

— Adică nu mă mai iubeşti deloc, Dandule?

— De ce să mă sileşti să...

— Sau poate nu m-ai iubit niciodată ? continuă ea cu ochii disperaţi.

— Cred că da — zise ofiţerul calm.

— Numai crezi, nu eşti sigur? insistă Liana, parcă de cuvîntul lui ar atîrna lumea.

— în orice caz te-am dorit mult — murmură el gînditor. Cred că m-aş fi împuşcat atunci dacă...

— Doamne, Doamne, Doamne! bolborosi Liana abia perceptibil, numai pentru sine.

Stăteau faţă-n faţă şi se priveau şi Liana avea impresia că Dandu se depărtează, micşorîndu-se şi schimbîndu-şi mereu formele ca o fantomă nereală care totuşi îţi sporeşte în inimă panica. Dispăruse din sufletul ei şi ura, şi iubirea. îi rămînea numai o spaimă greoaie, obositoare prin persistenţă. Apoi deodată îi răsări, ca o minune mîntuitoare, o întrebare nouă:

— Da... pe ea o iubeşti?

Dandu păru surprins. Răspunse, însoţindu-şi vorbele cu un gest nehotărît:

— Nu ştiu... Eu nu-mi pun întrebări d-astea... Cred că da.

— Nu eşti sigur? continuă Liana cu mirare şi o licărire de bucurie.

— Siguranţa e relativă, mai ales în iubire. Numai experienţa te lămureşte.

— Şi totuşi vrei să te însori cu ea?

— Căsătoria n-are a face cu iubirea ! zise Dandu convins.

— Bine dar?...

întrebarea frîntă cuprindea nedumerire şi reproşuri, Ofiţerul înţelese gîndul ei şi nu ezită deloc, ca şi cînd lucrul ar fi fost de mult clar într-însul:

•—Desigur că m-aş fi însurat cu tine atunci şi aş fi fost nespus de fericit dacă m-ai fi primit de bărbat.

— Şi acuma nu? făcu Liana îngrozită.

Dandu ridică întîi numai din umeri, evaziv. Fiindcă ochii Lianei stăruiau, după cîteva momente adaogă cu un glas mai cald, în care vibrau regrete şi amintiri:

— Uite, Liana dragă... De ce să ne înşelăm şi să ne ascundem? Oricît ar fi de penibilă o clarificare, tot e mai bună decît... Mie mi-e greu să-ţi explic motivele şi celelalte. în mintea mea şi în sufletul meu toate sunt limpezi şi totuşi nu găsesc cuvintele cele adevărate care să-ti lămurească si tie ceea ce în mine e asa de perfect lămurit... Nu ne potrivim, Liana, pentru o viaţă întreagă! Tu eşti bună şi frumoasă şi plină de toate calităţile. Eşti prea bună pentru mine — iată, cred că asta are să te convingă. Eu m-am simţit lîngă tine veşnic inferior, şi mic, şi umil, şi deseori ticălos. Nu ştiu de ce. Din prima zi şi pînă în clipa asta cînd trebuie să ţi-o spun... Ce vrei, Liana? E înjositor pentru un bărbat să se simtă atît de inferior faţă de femeia lui, şi intolerabil. Mi-ar fi imposibil să trăiesc mereu aşa... Aş vrea să înţelegi şi tu...

— înţeleg că nu m-ai iubit niciodată, Dandule! zise Liana fără să-şi mai ascundă durerea.

Explicaţia i se părea stranie, o înmărmurea, dar în acelaşi timp vedea şi simţea că el o crede şi că e sincer cum nu a fost poate niciodată în trecut. Durerea ameninţa s-o covîrşească, s-o facă să se piardă şi să nu mai ştie nici ce vrea, nici pentru ce a venit. Continuă, repede, înăbuşindu-şi duioşia care ameninţa s-o năpădească :

—N-am venit la tine acum de plăcere, îţi închipui... Aveam iluzia că m-ai iubit cum te-am iubit şi eu. Am crezut că ceea ce se petrece azi e un capriciu trecător şi voiam să-ţi propun să ne căsătorim ca să nu mai fim despărţiţi, să scapi şi tu de tentaţii şi să continuăm viaţa împreună mai fericiţi... Acuma văd bine că asta nu se mai poate... Totuşi o reparaţie îmi datorezi, Dandule! în legătura aceasta nenorocită tu nu pierzi nimic, pe cînd eu am pierdut tot. Aşa că... Nu mă iubeşti—nu face nimic. Nu-ţi reproşez nimic. îţi cer numai un gest care să-mi dovedească şi mie şi altora că n-ai vrut doar să-ţi baţi joc de mine. Nu vreau să trebuiască să roşesc şi să mint cînd va veni poate timpul şi pentru mine... Şi gestul e foarte simplu, foarte expeditiv. Ne căsătorim numai de formă, ca să-mi redai ce mi-ai luat, şi a doua zi divorţăm. Din parte-mi ai consimţămîntul în scris anticipat... Aşa-i că nu-ţi cer mult ? Ţie gestul nu-ţi pricinuieşte nici o dificultate, iar mie îmi dăruieşte dreptul de a umbla cu fruntea sus. Nu-i aşa, Dandule?

El asculta întunecîndu-se din ce în ce, fără să o privească. îşi examina unghiile, lăsînd-o să sfîrşească în linişte. Apoi îşi descreţi fruntea şi îi zise aproape surîzînd, parc-ar fi răspuns la o glumă:

—Nu, Liana, nu se poate... De ce să terminăm cu o farsă o legătură de iubire? N-ar fi demn nici pentru tine, nici pentru mine.

— Atunci... atunci cum vrei tu s-o terminăm? murmură Liana iarăşi îngrozită, mai ales de înfăţişarea lui nepăsătoare.

Dandu strînse din umeri, ca şi adineaori, încruntînd puţin şi sprîncenele, ca şi cînd ar fi vrut să-i dea mai elocvent a înţelege că întrebarea ei e de prisos. Liana însă dorea un răspuns şi-l aşteptă un răstimp cu frică, apoi consternată. Urmărea fiece mişcare a lui Dandu şi în fiecare descoperea aceeaşi impasibilitate. în tăcerea prelungită Liana îşi auzi deodată suspinele pornite, necontrolate, de dincolo de conştiinţa ei. Slăbiciunea i se furişa în suflet, gata să o biruiască. Dacă nu va reacţiona imediat, peste cîteva momente va plînge şi atunci va fi venit în zadar. Se cutremură. Urmă şovăind încă:

— Va să zică tu crezi că n-ai nici un fel de obligaţie faţă de mine?

El tăcea.

— Nimic, Dandule? reluă Liana cu vocea stinsă. Absolut nimic ?

Mai aşteptă o clipă. Tăcerea lui începea să o revolte.

—Crezi că superiorii tăi ar fi şi ei de aceeaşi părere dacă ar afla cum te-ai purtat?

— Ce vrei tu, în fond, Liana? zise Dandu deodată întorcînd spre ea nişte ochi în care lucea o sclipire de ironie.

Liana căuta necontenit să se stăpînească. îi era frică să nu fie vulgară, să nu izbucnească în invective, deşi indiferenţa aceasta faţă de toată durerea ei o

simţea ca o insultă care ar merita orice ieşire, cît de violentă.

— Nu vreau să rămîn batjocorită de tine !... Trebuie să mă iei de nevastă!... Iar dacă nu vrei de bunăvoie, vei fi obligat!... Da, să ştii! Tocmai de aceea am venit... Nu-ţi voi permite ţie să mă consideri o simplă jucărie ori un obiect de distracţie! Voi merge unde va fi nevoie şi voi reclama şi vei fi silit să te execuţi! Am fost fecioară cînd m-ai ademenit. Un om de onoare nu poate abuza de o fecioară şi apoi să întoarcă spatele* Numai brutele...

Imperturbabil, Dandu replică:

— Exagerezi, Liana! Nu te-am ademenit şi nici n-am abuzat de tine... Am eu mutră de satir?... Nu, să nu exagerăm! Dacă pornim aşa, ne rătăcim în vorbe... Atunci aş putea să te întreb şi eu: eşti sigură că ai fost fecioară?

— Cum? îngăimă Liana uluită parcă n-ar fi înţeles.

— Ai să poţi dovedi superiorilor mei, cum zici, c-ai fost fecioară? repetă dînsul cu acelaşi ton liniştit şi puţin ironic.

Liana nu se dezmeteci complect. Pe figura lui vedea o satisfacţie ciudată. Atunci îşi aminti subit un moment pe care niciodată n-a cutezat să şi-1 evoce dintr-un scrupul de ruşine pentru mîndria ei. în camera de-alături, în prima noapte, cînd ea, în patul răscolit, zăcea goală, cu ochii închişi, cu inima grea de emoţia plăcerii dureroase, l-a auzit deodată pe el, care se sculase şi stătea în picioare lîngă mescioara de-alături, rostind cu un glas ciudat, de satisfacţie lucidă: „Sîc [" Cuvîntul i s-a părut atît de vulgar că a tresărit şi a deschis ochii. Era întunerec şi nu i-a putut vedea faţa... îri secunda aceasta Insă era sigură că atunci a avut aceeaşi înfăţişare ca şi acuma... Se clătina pe picioare.

Mînia i se îngrămădea în piept şi o sufoca. Izbucni într-un ţipăt prelung, ca un urlet de deznădejde:

— Laşule!... Laşule!... Laşule!...

2

Nu-şi mai aducea aminte cum a plecat din locuinţa lui Dandu, cum a ajuns în stradă, pe unde a rătăcit pînă s-a pomenit acasă. Zile întregi a umblat ca o zănatecă, urmărită de aceeaşi mînie neputincioasă, strivind în minte şi în dinţi cuvîntul rămas ca un stilet în rană:

— Laşul!... Laşul!...

în acelaşi timp îi roiau în creieri zeci de planuri, toate haotice, de a-i întoarce insulta cu vîrf şi îndesat. Cum veneau, aşa se împrăştiau. Nici unul nu i se părea destul de drastic. Se gîndea mereu să-1 reclame şi nu ştia unde să se adreseze. Ar fi vrut să găsească pe vreun comandant de-al lui, care să-1 oblige să se însoare cu ea. Asta o socotea pedeapsa cea mai aspră pentru el şi satisfacţia cea mai plăcută pentru ea. Din nenorocire habar n-avea măcar unde face serviciu Dandu. S-a hotărît pe urmă să se ducă direct la ministrul de război. A plecat de cîteva ori spre minister şi s-a întors din drum. O apuca frica şi mai ales ruşinea. Cum să-şi dezvăluiască nenorocirea unui străin cînd s-a ferit pînă acum şi de părinţii ei? Dar dacă generalul o fi avut şi el în tinereţe vreo aventură similară, şi în loc să-1 pedepsească pe el, va face glume uşoare pe socoteala ei? Sau dacă, în cazul cel mai bun, îi va spune o vorbă de consolare protocolară şi se va scuza că în afacerile intime ale ofiţerilor nu se poate amesteca?... O singură dată a ajuns pînă la poarta ministerului şi S-a plimbat

de ici-colo pe trotoar vreun ceas. Atunci însă a nădăjduit că poate să întîlnească pe acolo pe Dandu şi el, văzînd-o şi bănuind ce vrea să facă, va veni la ea, îi va cere iertare şi se vor împăca.

Dealtfel sfărîmîndu-şi capul mereu cu proiecte de răzbunare, mînia i se astîmpăra. începea să judece mai rece lucrurile şi nu i se mai păreau atît de ireparabile. El era vinovat, fireşte, dar nici ea nu era fără greşeală. Trebuie să admită că el a fost destul de corect şi chiar delicat, deşi ea a dat buzna cu intenţii necunoscute. în afară de vorbele acelea despre virginitate, n-a pronunţat nimic nepoliticos. Mai curînd ea a fost aspră şi a căutat necontenit să-l provoace. Chiar vorbele acelea au fost de fapt o replică la ameninţările ei şi deci n-are dreptul să le ia atît de grav. O ceartă între îndrăgostiţi poate suporta şi lucruri mai grave. Iubire fără ceartă nici nu s-a văzut. Spune şi proverbul aşa ceva. Şi toate disputele de dragoste sfîrşesc prin împăcare. Ea, în loc să fie împăciuitoare, a încercat să-l cîştige prin şantaj, ca o leliţă de suburbie. Degeaba s-a ferit de vulgaritate. A fost vulgară.

Nu regreta că s-a dus la el, dar regreta că n-a avut tact. Cînd judeci o situaţie numai din punctul tău de vedere, o judeci fatal strîmb. Şi ea, căreia îi plăcea să pozeze în intelectuală încît a ajuns să spăimînte pe bietul Dandu, n-a fost totuşi capabilă să priceapă că omul trece poate printr-o criză sufletească. Angela poate că întrebuinţează nişte mijloace de atracţie împotriva cărora Dandu, suflet simplu, nici nu e în stare să reacţioneze? Sau poate că el tocmai se luptă să se elibereze, dar neprimind concurs de nicăiri, nu mai are puteri destule să reziste? Nu e nevoie să crezi în farmece blestemate, dar nici să le tăgăduieşti existenţa. S-au văzut atîtea cazuri inexplicabile prin mijloace naturale.

Altfel cum ar fi reuşit Angela să înduplece pe Dandu, un băiat fin, să o prefere pe ea.

Şi tocmai în timpul cînd el se lupta cu ispitele, ea a făcut tot posibilul să-l îndepărteze. L-a sîcîit cu gelozia, l-a urmărit, l-a terorizat cu lacrimile şi a încercat să-l încătuşeze complect, ca pe un rob, nu ca pe un amant. Iubirea ei a devenit pentru dînsul, din pricina aceasta, o povară insuportabilă.

„Bietul Danduţu! se gîndea Liana. Suntem doi nenorociţi!... Poate că dragostea aşa e menită să fie, mai multă amărăciune decît plăcere..."

îşi aduse aminte cum a refuzat la înviere să intre în biserica îndrăgostiţilor fără noroc din dosul Palatului. Dacă ar fi intrat, poate că Dumnezeu le-ar fi binecuvîntat iubirea şi ar fi ferit-o de multe dureri...

Şi într-o dimineaţă plecă pe jos spre bisericuţa veche, ascunsă între coroane de copaci bătrîni şi case mari, noi, ca un refugiu tainic pentru sufletele întristate. Liana spera să fie singură, să slujească preotul o liturghie numai pentru ea şi Danduţu, să se roage fierbinte, cum nu s-a mai rugat de ani de zile. Pe omul modern, ameţit de civilizaţie, numai nenorocirile îl întorc la Dumnezeu...

în biserică mai aşteptau cîteva femei, şi tinere şi bătrîne. Preotul luă bileţelul Lianei şi nu izbuti să-i descifreze îndată scrisul mărunt.

— Cum zice, fetiţo? întrebă duhovnicul.

— Liana şi Victor...

Liana apoi se retrase într-un colţ întunecos, căzu în genunchi şi rămase un ceas faţă în faţă cu Dumnezeu...

Cînd a ieşit pe urmă din biserică se simţea curată şi plină de încredere parcă s-ar fi scăldat în lumină...

— Nu se poate, duduită, zău, credeți-mă ! se împotrivea soldatul. Don' locotenent nu-i acasă şi mi-a spus că vine tîrziu, poate după miezul nopţii.

— Am să-1 aştept, Tănase! zicea Liana stăruind. Acum cît e ceasul!... Nouă trecute.

— Duduită, vreți să mă bată don' locotenent?

— Nu te bate, Tănase... Am să-i spun că tu nu m-ai lăsat să intru şi că eu...

— Ba eu v-aş lăsa, duduită, păcatele mele, dar dacă don' locotenent mi-a ordonat să nu vă mai dau drumul înlăuntru, ce-s eu de vină? C-aşa mi-a spus, duduită, uite, asta mi-e crucea !

Lianei nu-i mai era ruşine să se umilească în fața ordonanței. Voia să vadă pe Dandu numai ca să-i ceară iertare şi altceva nimic. Dacă o va opri el, fireşte, va rămîne. Dacă nu, va pleca. Dar Danduțu trebuie să ştie că ea regretă şi să-i păstreze o amintire frumoasă, fără nici o urîciune.

Stătu de vorbă cu Tănase numai despre stăpînul său. îl lăudau împreună. Liana vedea cum îi aşterne patul, cum îi pregăteşte toate. Dădu şi ea o mînă de ajutor ici-colo. Pe urmă se aşeză în camera cealaltă, unde data trecută a fost atît de nesocotită. Soldatul îi ținu de urît cîtva timp, apoi o lăsă singură. Nu se plictisea deloc. Amintirile cele bune fluturau în jurul ei şi-i aprindeau speranțe. Numai ceasornicul de masă îi arăta din cînd în cînd cum trece vremea: unsprezece, douăsprezece, unu fără un sfert...

Se ridică deodată bucuroasă. I-a auzit paşii la uşa antreului. Tănase îi spunea ceva, desigur că „duduita" e înlăuntru. Glasul lui Dandu izbucni furios.

— Bine, tîmpitule, ce ți-am spus eu?... Ai?... Pentru ce nu execuți ordinul, crucea şi...

Liana năvăli în antreu:

— Nu-1 bate, Dandule !... Te rog !... Pe mine să mă bați că numai eu sunt de vină !

— Ieşi! se încruntă ofițerul.

Iar după ce soldatul dispăru, aproape cu aceeaşi încruntare se întoarse la Liana:

— Ei, nu! Asta nu!... Ajunge, te rog!... Fii rezonabilă.!

Trecu pe lîngă ea în odaie parcă ar fi vrut astfel să termine discuția înainte de-a începe. Liana îl urmă:

— Nu fi supărat, Danduțule... Nu vreau să te... Nu vreau nimic...

— Atunci pentru ce mai...

îşi trînti şapca pe masă, mănuşile peste ea, bufnind mînios, fără să-şi ascundă nemulțumirea şi fără să se uite la ea, nu de sfială însă, ci ca să-i arate cît îl supără prezența ei nedorită.

— Sunt rezonabilă, Danduțule! zise Liana, întrebuințînd cuvîntul lui favorit spre a-i face plăcere şi apropiindu-se puțin cîte puțin. Am venit numai ca să vezi cît sunt de rezonabilă. Pe urmă n-am să mai viu pînă nu mă vei chema tu... E bine aşa, Danduțule?

— Trebuie să înțelegi că s-a sfîrşit şi că trebuie să mă laşi în pace ! făcu Dandu mohorît şi în glas cu o răceală respingătoare. Ce Dumnezeu, eşti fată subțire şi nu o...

— Da, Danduțule! continuă Liana mişcată ca şi cînd n-ar fi auzit decît dorința inimii ei. Da!... îmi dau seama că s-a sfîrşit şi ştiu că te-am supărat mult, Danduțule! De aceea am şi venit, să te rog drăguț să mă ierți, Danduțule drag !... Tu ai să fii fericit, dar poate ai să-ti mai aduci aminte cîteodată de turturica ta şi

nu vreau să rămîi supărat pe ea fiindcă asta m-ar face şi mai nenorocită... Vreau să-ţi aminteşti numai că te-am iubit mult, Danduţule, mai mult decît poţi tu să-ţi închipui şi că toate supărările numai din prea mare iubire ţi le-am făcut... Mă ierţi, Dandule?

Dandu mormăi puţin jenat:

— Ce să te iert?... Noi n-avem ce să ne iertăm...

— Acuma sunt mulţumită, Danduţule! zise Liana lipindu-se de el cu recunoştinţă. Acuma pot să plec... Să plec, Danduţule ? adaogă punîndu-i mîna pe umăr şi căutînd să-i întîlnească privirea.

— Da, Liana ! rosti Dandu, grav, scuturîndu-i mîna de pe umăr şi depărtîndu-se de ea. Pleacă !

Liana, chiar în vorbele care o alungau, simţea un farmec şi o încurajare. încercă să se apropie din nou, continuînd ca o rugăciune:

— De ce nu mă tolerezi aici măcar noaptea asta, Danduţule?... Ultima noapte!... Am să fiu cuminte, îţi jur!... Doar să fiu lîngă tine, să te văd şi să-mi mulcomesc sufletul... Nu vreau să-ţi fiu o piedecă întru nimic... Poţi să iubeşti pe cine vrei, să te însori cu cine vrei, Danduţule ! Numai mei pe mine să nu mă înlături de tot, de tot!... Cîteodată, oricît de rar, să-mi dăruieşti si mie măcar o rămăşiţă din dragostea ta, Danduţule !

— De ce mă sileşti să fiu brutal, Liana ? făcu Dandu, inflexibil. Vrei să pui soldatul să te izgonească?...

Parcă i-ar fi apărut brusc soluţia, întoarse spatele, trecu grăbit în dormitor, închise uşa în urma sa şi învîrti de două ori cheia în broască. Liana rămase o clipă înmărmurită de groază că l-a pierdut. Se repezi la uşă, zgîlţăi clanţa, bătu cu pumnii, urlînd jalnic:

—-Nu mă lăsa, Danduţule !... Te implor !... Danduţule, te implor!... Nu pot trăi fără tine! Mi-ai otrăvit sîngele şi nu mai pot fără otrava ta...

Fără puteri, căzu grămadă lîngă uşa încuiată, gemînd mereu:

— Nu mă părăsi, Danduţule!... Danduţule!

Lacrimile o înecau şi totuşi nu se sătura implorînd şi sperînd...

într-un tîrziu se mai dezmeteci. în jurul ei era linişte mare. Numai suspinele ei o crestau din cînd în cînd cu cîte o dîră dureroasă. îşi lipi urechea de uşa care o despărţea de el. Dandu respira calm, nepăsător. Poate că şi dormea... Liana se ridică cu greu de jos... Toată fiinţa ei parcă era zdrenţuită. Pe uşa deschisă a vestibului văzu pe Tănase, şezînd pe un scaun şi privind-o cu milă. îi miji în minte că bietul soldat stă de veghe numai din pricina ei.

îşi luă poşeta de pe masă. Se privi în oglinjoara rotundă, îşi şterse ochii şi obrajii, mîngîindu-i cu puful de pudră ca să acopere urmele lacrimilor.

Soldatul îi deschise uşa, zicînd blînd:

— Sărut mîna, duduită, şi nu fiţi mîhnită că viaţa...

— Noapte bună, Tănase !

SEPTEMBRIE

— Adevărat, Liana? întrebă Remus Oloman alarmat îndată ce se întoarse la Bucureşti. Se logodeşte Dandu?... Cu fata lui Gavrilescu !

— Nu ştiu... Şi nici nu mă interesează — zise Liana apatic.

— Dar... v-aţi iubit?... Mi-ai spus chiar tu?

— O, iubit!... Ce vorbă mare!... A fost poate un capriciu sau poate altceva...

Liana era liniştită şi purta un surîs aproape ostentativ, ca şi cînd ar fi vrut să-şi dovedească şi sieşi că începe o viaţă nouă sau cel puţin şi-o reface pe cea veche. După lungile zile şi săptămîni de încet dare nervoasă, se simţea în sfîrşit capabilă să uite ori cel puţin să încerce să uite. îi era ruşine de ea însăşi penti u toate gîndurile şi faptele din ultimul timp. îşi amintea cu groază umilinţele îndurate şi mai ales cum, după fiecare, se găsea tot pe ea vinovată ca să poată roînc. pe şi să ajungă a cerşi în genunchi, în loc de iubire, măcar toleranţa de a culege rămăşiţele altora.

Pentru a-şi smulge din suflet iubirea aceasta care a transformat-o într-o biată zdreanţă umană, voia să facă pasul hotărîtor şi să se mărite. Numai aşa îşi va putea birui slăbiciunea pe urma căreia şi-a pierdut chiar dragostea de viaţă. Constantin Alistar i-a scris mereu, cu toate că ea nu i-a răspuns niciodată. Scrisorile au venit însă în vremea cînd nu mai era stăpînă pe viaţa şi sentimentele ei. Pentru Alistar avea pretextul tristeţei cu moartea bunicii. Are să-i mărturisească mai tîrziu, înaintea nunţii, greşeala şi iubirea cu Dandu. Nu vrea să mintă pe cel care-i va fi tovarăş de viaţă şi nici să aibă taine faţă de dînsul. Dacă el o iubeşte cu adevărat, va înţelege şi va ierta şi vor fi fericiţi...

Alistar se prezintă în primele zile din septembre. Era îndoit şi îngrijorat. Bănuia că Liana, nerăspunzîndu-i nimic timp de o lună, a vrut să-i dea a înţelege că îşi retrage promisiunea.

— Sunt de patru zile în Bucureşti — zise el — dar n-am cutezat să viu. Nici pe tatăl tău n-am încercat să-l văd, de frică să nu aflu prea curînd ceea ce n-aş fi dorit... Tăcerea ta. Liana dragă, m-a pus pe gînduri, ca să nu zic mai rău, oricît te ştiam de afectată de pierderea bunicii tale...

Fiindcă o iubea, s-a împăcat repede. Liana era atît de drăguţă cu dînsul că se simţea răsplătit pentru toate nerăspunsurile. Iar cînd a venit a doua oară, peste cîteva zile. Liana i-a spus că s-a hotărît definitiv să facă logodna îndată ce va ieşi din doliu şi se vor fi împlinit trei luni de la moartea bătrînei, iar căsătoria cît mai curînd, poate chiar la o săptămînă. în privinţa aceasta, fireşte, mai trebuie să se consulte şi cu părinţii cărora încă nu le-a spus nimic, fiindcă a ţinut să-l anunţe mai întîi pe el. Data cununiei poate că vor lăsa să o fixeze bătrînii ca să aibă răgaz să se pregătească cu trusoul şi toate

cele trebuincioase... Alistar îi săruta mereu mîinile ascultînd-o şi aprobînd tot cu entuziasm. Fericirea îl intimida. Abia într-un tîrziu întrebă:

— Acum pot să te îmbrăţişez, Liana?

— Acuma da! făcu ea surîzînd. Acuma tu eşti stăpînul tuturor sărutărilor mele! Numai tu!

Se lăsă în braţele lui, murmurînd cuvinte de dragoste, cu ochii închişi, cu gîndurile tulburi şi se surprinse că încearcă să-şi închipuie că se află în braţele lui Dandu.

— Sărută-mă ! suspină Liana parc-ar fi vrut să se pedepsească.

Cînd aflară bătrînii, în aceeaşi seară, casa se umplu de bucurie. Felicitări, îmbrăţişări, lacrimi.

— Săraca matîna, cum n-a apucat şi ea ziua asta! exclama Didina înduioşată.

Statură pînă tîrziu să discute şi să stabilească amănuntele, deşi acestea nu se puteau epuiza într-o singură seară. Rosmarin ar fi dorit o logodnă mare, cu lume multă şi cununia mai simplă. Didina se supăra: cum să n-aibă Liana nuntă mare şi mai frumoasă ca toate fetele, cînd face o partidă aşa de strălucită? Se mărită cu un director general, nu cu un ofiţeraş oarecare... Hotărîră deocamdată ca sindrofia obişnuită a Lianei să fie un fel de anunţare generală a logodnei care va urma la cîteva zile, numai în familie. Nunta s-ar putea face chiar a doua sau a treia zi după logodnă. De ce să mai tărăgăneze ? Hîrtiile în orice caz vor trebui să fie gata, ca să nu aibă să aştepte din pricina lor. Data nunţii totuşi mai depinde şi de cum vor putea grăbi confecţionarea trusoului, fiindcă d-na Rosmarin ţinea neapărat să facă Lianei un trusou cum n-a mai avut altă mireasă...

Cînd Liana se retrase să se culce şi veni Tinca să-i aducă ceva, o întrebă curioasă:

— Ştii, Tincuţo, că mă mărit?

— Mi-a spus adineaori, coniţa... şi tare m-am bucurat!

— Ei, spune drept, Tincuţo, care-ţi place ţie mai mult, ăsta pe care-l iau ori...?

— Apoi de, domnişoară dragă...

Servitoarea avu o mică ezitare înainte de a spune că preferă pe Alistar. Liana se vîrî în pat, să adoarmă mai repede. Voia să se gîndească numai la Alistar şi se gîndea mereu la Dandu...

Spunea tuturor că se mărită şi-şi afişa fericirea. îşi dădea seama că o face în speranţa că vestea, ajungînd la urechile lui Dandu, are să-i stîrnească gelozia ori să-i redeştepte dragostea. Fiindcă nu auzea nimic, i se părea că nimeni nu i-a spus şi se enerva. întîlnind într-o zi pe Remus Oloman, în loc de bună ziua, îl întîmpină cu:

—Mă mărit cu Alistar, Remus dragă... Ai auzit? Ce zici?

— Foarte bine, foarte cuminte — spuse Oloman fără mirare. E chiar mai cuminte.

— Nu-i aşa, Remus? Nu-i aşa? zburda Liana, sigură că în sfîrşit Oloman are să-i comunice.

Ziua Liana era veselă ca şi odinioară, înainte de a fi întîlnit pe Dandu. Nu mai purta doliu mare, dar mai păstra culoarea cernită în îmbrăcăminte.

„M-am învăţat cu doliul ca şi cu durerea", se gîndea în sine, deşi altfel spunea că a îndrăgit culoarea neagră pentru că îi şade bine.

Serile se întrista. Atunci rămînea singură cu gîndurile pe care nu le mai putea înşela. Voia să judece rece şi obiectiv. Nu-şi mai găsea vini imaginare şi nici nu se condamna că n-a făcut tot ce trebuia şi nu trebuia ca să-şi apere iubirea. Se mîngîia de multe ori, după ce examina în gînd atîtea momente în care Dandu s-a purtat odios, că a fost năpasta ei să dea peste un om nedemn de o dragoste mare şi curată. îşi amintea de atîția băieți cari au oftat după ea şi ar fi fost fericiți dacă i-ar fi ascultat. Nici unul n-ar fi fost atît de rău ca Dandu... Se întreba de ce l-a ales tocmai pe el? Şi nu găsea nici o explicație sau motivare logică. în realitate Dandu e exact antipodul celui visat de ea înainte de a-l fi cunoscut. Ce antipatie a avut ea față de ofițeri totdeauna ! Poate a fost presimțirea suferințelor ce va avea să îndure din pricina unui mic locotenent.

într-o seară, tîrziu, neputînd adormi, hărțuită mereu de aceleaşi gînduri, a aprins becul, a coborît din pat şi a tras sertarul scrinului cu amintiri, să le trieze, să le aranjeze din nou —poate de un an nici n-a mai cotrobăit prin ele — şi astfel să-şi alunge ispitele. Erau mai cu seamă scrisori de la tineri cari jurau că o adoră, bilețele, mici trofee de la baluri sau petreceri, lucruri neînsemnate de care totuşi se lega cîte-o sclipire a trecutului, şi care păstrau vii pentru ea momente plăcute care s-au stins de mult ca băşicile de săpun... Citea cîte-o frază înflăcărată şi se înduioşa. Pe atunci bombasticismul romantic în amor i se părea atît de caraghios !... Răscolind mereu în sertar, dădu deodată peste revolverul lui Dandu. Se sperie o clipă. Apoi îşi aduse aminte cum i l-a şterpelit, cu cîtă groază şi grabă, ca nu cumva să se omoare bietul Dandu pentru ea.

— Cît am fost de proastă ! se gîndea cu părere de rău. El făcea teatru şi eu, neroada, credeam că e iubire. Am trăit numai cu iluzii!

Luă revolverul fără frică şi-l examina parc-ar fi vrut să ghicească cum funcționează. Dandu spunea că apasă pe trăgaci şi... Privind revolverul se gîndea că numai de la Dandu n-are nici o amintire, nimic decît durerea şi ruşinea. El nu i-a scris nici un rînd, nu i-a făcut nici un cadou, cît de neînsemnat. I-a trimis flori cîtva timp, pînă ce i-a infectat inima. Pe urmă nici măcar flori... Florile veştede s-au aruncat la gunoi, cum a aruncat-o şi el pe ea cînd s-a veştejit: între semnele de la alții, străini cărora ea nu le-a oferit decît cel mult vreun surîs înşelător, a rămas şi revolverul lui ca o amintire sinistră. Dacă nu i l-ar fi luat ea, ar fi putut crede că i l-a ascuns Dandu înadins ca un îndemn.

Şi totuşi, cînd se hotărî să nu mai păstreze revolverul printre lucrurile scumpe, primul gînd care i-a răsărit în creieri a fost să meargă să i-l dea înapoi. E datoare să i-l ducă. Nu poate să reție nimic de la dînsul. Dealtfel Dandu i l-a şi cerut mereu... Şi cu acest prilej îi va putea anunța şi căsătoria pe curînd cu Alistar.

„Nu, nu !". îşi zise îndată cu dezgust de ea însăşi că mai poate să se gîndească să-i treacă pragul.

Chiar răzgîndirea o simți nesinceră şi provocată numai de temerea că soldatul nu i-ar mai permite să intre, ba ar putea s-o şi bruscheze dacă ar insista, fireşte din ordinul lui Dandu care şi atunci era cît pe-aci să-l bată...

Orişicum revolverul nu mai poate să-l păstreze. Ar deveni o altă ispită. Trebuie să-l înlăture. Deocamdată nu ştia ce să facă cu el. îl ascunse în poşeta ce-i era la

îndemînă, pe mescioara de noapte. Apoi aranjînd din nou sertarul şi chibzuind mereu cum să-l zvîrle undeva, îi răsări în minte spontan, ca o idee care fermentează mult pînă să-şi găsească forma de circulaţie:

— Am să-l împuşc cu revolverul lui!

Zadarnic mai încerca să izgonească din creieri gîndul. Recunoştea că face o nebunie, că îşi distruge viaţa, că îşi dă în vileag ruşinea... Fără ură, cu sînge rece şi cu linişte sufletească îşi zicea că numai omorîndu-l pe el se salvează pe ea. Cît timp va trăi Dandu, viaţa ei va fi o veşnică temniţă. Cînd va fi dispărut el, ea va putea trăi şi în temniţă mai bine decît azi în libertate.

Adormi făurindu-şi planul. Şi se trezi a doua zi mai hotărîtă.

Fireşte, cel mai nimerit ar fi fost să-l ucidă chiar acasă, acolo, în strada Regală, unde i-a terfelit iubirea. Dar a renunţat, nu pentru că nu ar putea pătrunde, ci de frică să n-o înduioşeze amintirile sau să nu-şi închipuiască Dandu că dragostea a mînat-o iar la dînsul. îi rămînea să-l aştepte pe stradă, oriunde în afară de strada lui.

Nu se grăbea. Avea răbdare. Ieşea în fiecare zi pe Calea Victoriei, pe unde obişnuia el să treacă. Se întorcea acasă fără părere de rău că nu l-a întîlnit. Revolverul îl purta în poşetă, mereu, să-l aibă în orice clipă la îndemînă.

De cîteva ori i s-a părut că-l zăreşte. îşi iuţea paşii, fără emoţie. Cînd vedea că l-a confundat, că era un străin, trecea liniştită înainte ori se întorcea înapoi.

în sfîrşit, într-o după-amiazi, în colţul străzii Sărindar, oprindu-se puţin să se ferească de o maşină ce cotea claxonînd furios, s-a pomenit deodată faţă-n faţă, la trei paşi, cu Dandu care venea dinspre Cercul Militar. Se văzură în acelaşi moment si avură amîndoi aceeaşi uşoară tresărire. Liana rămase pironită pe loc în timp ce el continua să se apropie. Era civil, cu pălăria cafenie trasă puţin pe ochi şi la dreapta. Cînd ajunse în dreptul ei, Dandu, ridică pălăria cu un surîs natural, zicînd simplu ca un prieten bun:

— Sărut mîna. Liana !

— Bună ziua, Danduţule! răspunse glasul Lianei, la fel de simplu şi de prietenos.

Dandu trecu pe lîngă ea, depărtîndu-se. Liana în acelaşi loc, întoarse capul după el, urmărindu-l cu ochii mari albaştri şi bîiguind în neştire:

— Danduţule...

Spera că va întoarce şi el capul, dar Dandu se depărta mereu şi curînd dispăru în mulţimea pestriţă care umplea strada. Abia cînd îl pierdu din ochi, simţindu-şi degetele amorţite de cum se încleştaseră în poşetă, îşi aduse aminte de revolver şi de planul ei ucigaş. Parcă ar fi mustrat-o conştiinţa, repetă stins:

— Danduţule...

OCTOMBRE

1

Ca o suverană autocrată, d-na Rosmarin decidea singură toate detaliile în legătură cu căsătoria Lianei. Se consulta mereu cu Rosmarin şi cu Liana, cerea sfaturi sau lămuriri şi d-nei Gotcu şi altora, chiar Ninei, dar la urmă făcea tot cum credea dînsa. Fata n-are experienţă, Rosmarin e nepriceput, ca toţi bărbaţii — dacă n-ar fi ea, praf s-ar alege de nunta asta.

Trusoul era de mult în lucru, rochia de mireasă comandată. Mobila urma s-o aleagă Liana şi Alistar, după gustul lor, sau s-o comande. Alistar se codea, spunînd că el are casă mare instalată şi de ce să mai arunce banii în vînt. D-na Rosmarin nici nu voia să audă ca fata ei, o floare între flori, să-şi pîngărească trupşorul imaculat printre nişte mobile care cine ştie cîte au văzut, că doar Alistar e bărbat în toată firea şi n-a trăit ca un călugăr, ba chiar dimpotrivă... Numai în alegerea naşilor a lăsat ginerelui deplină libertate. Fiind om cu vază mare, trebuie să-şi ia naşi de talia lui.

Fiindcă întîi novembre cădea într-o marţi şi marţea nu e bună decît pentru odihnă, sindrofia Lianei de începutul sezonului se hotărî, fireşte de d-na Rosmarin, pentru 30 octombre, duminecă, să poată veni toată lumea şi să petreacă mai bine, ca într-o sărbătoare. Luni va merge Liana cu Alistar să comande verighetele, vineri vor serba logodna oficială în sînul familiei, sîmbătă va fi cununia civilă, iar duminecă cea religioasă, nunta adevărată...

Pînă atunci însă Didina se agita şi se supăra şi ţinea toată casa într-o permanentă enervare. Serile însă rămîneau consacrate consfătuirilor şi proiectelor intime şi mai calme. în sufrageria de toate zilele din subsol, în jurul bătrînei mese rotunde, sub abajurul roz, unde îşi depanau speranţele şi năzuinţele de atîţia ani, urzeau şi acuma zi de zi pînza viitorului. Bătrînul Rosmarin nu se mai sinchisea de zvonurile rele ce umblau prin minister că va fi redus numărul funcţionarilor la jumătate. Sub aripa ocrotitoare a lui Răcaru se simţea tot atît de sigur ca şi omul regelui. Didina era radioasă. A dorit să-şi vadă copiii aşezaţi la casele lor. După Mircea, iată şi pe Liana mireasă. Ce să se mai gîndească la ofiţer cu ordonanţă, cînd i-a trimis Dumnezeu o partidă ca unei fete de milionari. Şi Bebe a scăpat numai cu două corijente şi a trecut în clasa a doua. Dacă n-ar fi avut jalea cu bunica, ar putea spune că mai norocoasă ca familia Rosmarin nici nu există...

Alistar, fireşte, mînca deseori în familie la dejun, dar mai bucuros seara cînd putea rămîne mai tîrziu şi în patru ochi cu Liana. Refuza să vorbească despre chestiile materiale şi nici nu voia să audă de zestre. Nu e bogat, dar are cît le trebuie lor doi. Soţii Rosmarin protestau că Liana are mica ei zestre şi că nu se poate să-i dea drumul în lume ca unui copil de pripas...

Dar cu consfătuiri, cu pregătiri, cu agitaţiile fireşti cînd se mărită o fată răsfăţată, se apropia ziua sindrofiei.

Lista invitaților le-a prilejuit mai puține discuții ca anul trecut. Liana, pretextînd că de data aceasta sindrofia e prefața nunții, n-a mai vrut să se amestece, Să poftească bătrînii pe cine doresc şi cred ei, numai să întrebe şi pe Alistar dacă ține să aducă prieteni de-ai lui, avînd în vedere că invitații la sindrofie, cu mici modificări neînsemnate, vor fi invitați şi acasă după cununia religioasă, la masă. Alistar **adaogă** într-adevăr vreo zece persoane mai simandicoase. încolo Didina se mărgini cam la prietenii obişnuiți ai casei. Numai în privința lui Dandu a avut ezitări, fiindcă a făcut curte Lianei şi să nu se supere Alistar. Liana, consultată, spuse că i-e indiferent, oricît în sufletul ei ardea dorința de a-l invita, şi ca să o vadă el alături de viitorul ei bărbat, dar mai mult ca să-1 observe ea pe el cu Angela. într-o tainiță subconştientă se mai zbătea un firicel de speranță că Dandu va veni, poate pentru Angela, şi, în ultimul moment, se va petrece un reviriment într-însul, îi va cădea vălul de pe ochi, se va sfărîma vraja care i-a întunecat inima, şi atunci... Bătrînul Rosmarin interveni energic şi obținu să fie invitat negreşit aviatorul.

— Ce vreți ? zise dînsul. Să ofensați pe Gavrilescu?... Locotenentul e în vorbă cu fata lui, poate să fie şi logodiți oficial pînă la sindrofie... S-ar putea să nu-i poftiți?... Ce are a face că a făcut puțină curte Lianei? Aşa fac tinerii. Nu e o crimă, vai de mine !

Liana îşi întrebuința toată arta ca să apară la sindrofie cît mai frumoasă. Trei ceasuri a stat în fața oglinzii şi totuşi, cînd au sosit cei dintîi oaspeți, soții Buta, ea era încă în cămaşă. Noroc că Alistar, care a luat masa în familie, a făcut el onorurile împreună cu Rosmarin, pînă şi-a terminat Liana găteala. Dar şi cînd a apărut în hol, în mijlocul celor vreo zece persoane adunate, a stîrnit un cor de admirație. D-na Agripina Buta, care excepțional pusese două eleve de-ale ei, cele mai bune, să-i lucreze rufăria de mireasă, o îmbrățişa cu un suspin liric:

— Iubita mea Liana, eşti mai superbă ca o regină l

— Ferice de domnul Alistar —observă Buta, taciturnul soț al Agripinei, cu o lucire pofticioasă în ochii adormiți. A aşteptat şi a ales mult, dar a şi găsit o floare de parcă...

întîlni privirea de reprimandă a soției sale şi îşi curmă brusc complimentul. Dealtfel Liana trecuse la locotenentul Tănăsescu, apostrofîndu-1 drăgălaş:

— Tocmai anul de cînd nu mi-ai mai citit în palmă ! Acuma însă trebuie să-mi spui negreşit viitorul! Să nu te codeşti că tot nu scapi de mine !

•— Domnişoară, am renunțat la arta chiromantică ! declară ofițerul poet cu o înclinare nobilă. Ți-am făcut atunci o proorocire şi uite cum s-a împlinit, că eşti mireasă!

— Nu prezentul, care se vede, e interesant, domnule Tănăsescu—zise Liana. Viitorul, viitorul!... Măcar o săptămînă !

— Pentru o săptămînă, fireşte ! făcu locotenentul glumeț. îmi dai voie?... Palma stîngă... Da... Linia inimii e clară şi calmă... A vieții... fericită!... Vineri vei avea logodna, sîmbătă cununia civilă, duminecă cununia religioasă, luni...

— Eşti un farsor! rîse Liana. Astea le ştie toată lumea...

Se retrase puțin cu Coralia pe care n-o mai văzuse de mult. Vorbiră numai despre Alistar. Coralia îl lăuda în superlative entuziaste, o felicita pentru partida extraordinară ce o făcea şi că s-a hotărît să ia un bărbat matur, care se ține foarte bine şi o va face fericită.

Adaogă apoi că băieții tineri de azi nu merită să fie iubiți, ilustrîndu-și afirmația cu pățania ei de astă-vară, la Mangalia, unde unul s-a ținut atîta de capul ei, promițîndu-i că are să o ia de nevastă și cîte de toate, pînă ce ea, ca o proastă, i-a cedat. După două luni, cînd a băgat de seamă că tipul și-a uitat promisiunea și vrea doar să profite de ea, firește, l-a dat afară.

— M-am convins nu mai știu a cîta oară că băiețoii ăștia nu-s buni decît pentru distracții! urmă Coralia cu volubilitatea-i obișnuită. Ăștia cred că toate li se cuvin pe gratis și sunt capabili să-ți mai ceară și cîte ceva de buzunar... Pentru căsătorie trebuie un om întreg pe care să poți conta, nu un fleac !

Liana nu știa dacă face aluzie la Dandu, dar convorbirea, cu întorsătura ce o lua, o indispunea... Profită că se anunța sosirea unor invitați și alergă spre marchiză unde tocmai intra Lelița cu maiorul Antonescu. Îmbrățișîndu-se cu tînăra maioreasă care o hiritisea de zor, Liana își aduse aminte că anul trecut cu ei a venit Dandu. Involuntar aruncă o privire ca și cînd s-ar fi așteptat să apară iarăși necunoscutul de atunci.

Maiorul Antonescu aduse un ritm mai vioi între invitații care păreau a nu-și fi găsit încă locurile. Se apucă să povestească în gura mare o anecdotă pipărată, proaspătă, auzită chiar azi de la un căpitan de artilerie, și stîrni o veselie generală. D-na Raluca Gotcu, care ședea în fotoliul ocupat altădată de bunica, abia după ce se sătură de rîs îl dojeni că asemenea povești nu sunt pentru urechile domnișoarelor.

—Ce domnișoare! strigă maiorul triumfător. Liana e ca și cînd n-ar fi! O săptămînă și s-a dus domnișoara!... Nu-i așa, Liana !... Nu răspunzi, ai, dar nu-ți displace?

— Cosma ! îl certă Lelița, trăgîndu-l de braț. Nu ți-e rușine?

— Ce rușine? se îndîrjea Antonescu. Ăsta-i rostul domnișoarelor, să devie doamne!

Numai Iancu Petrescu, lîngă bătrînul Rosmarin, rîdea în silă parcă l-ar fi durut dinții. Pînă acuma vorbise cu Rosmarin, mai la o parte, numai despre de-ale ministerului, plîngîndu-se de guvernul actual care umblă foarte serios să facă niște reduceri de funcționari îngrozitoare, încît i-e frică și lui să nu fie sacrificat, cu toate că e licențiat și are vechimea și toate drepturile. De cînd se simțea ocrotit și la adăpost de orice primejdie, Rosmarin își modificase considerabil părerile în privința aparatului funcționăresc. Acuma susținea, fără ostentație însă, ca să nu-și jicnească colegii amenințați, că statul n-are nevoie de funcționari mulți și în mizerie, ci puțini și bine plătiți. Asta și din pricină că guvernul pregătea o nouă curbă de scădere a salariilor, după ce de vreo două luni nu mai achita pe cele vechi decît la întîmplare. Pe Petrescu însă îl consola și-l încuraja. Era doar simpatia lui.

Pe Remus Oloman Liana îl primi mai călduros ca pe alții. Spera să audă măcar de la el ceva despre Dandu, dacă vine sau nu, dacă i-a vorbit de ea cumva... Remus însă, ca toată lumea, îi prezintă felicitări ceremonioase, îi zugrăvea calitățile lui Alistar...

De cîte ori sosea un nou invitat, Liana tresărea. Presimțirea îi spunea că n-are să vie și totuși spera mereu. Și din ce în ce i se părea mai mult că de venirea lui atîrnă soarta ei.

În sfîrșit apăru și Mircea cu nevastă-sa, întovărășiți de Gavrilescu cu Angela. Liana se bucură că Dandu n-a venit cu ei. Se gîndise că a dovedit o delicatețe sufletească prin acest gest și-i mulțumea în gînd cu recunoștință.

Gavrilescu era jovial şi expansiv ca totdeauna. Fericirea îi flutura în ochi ca o luminiţă de candelă. Se îmbrăţişa cu Rosmarin şi cu Didina, sărută pe Liana şi pe Bebe care-şi pregătise discurile pentru dans şi nu aştepta decît semnalul de începere.

Angela, vioaie, sprintenă, părea totuşi puţin schimbată, mai serioasă şi mai sentimentală. Cuprinse de mijloc pe Liana ca pe o soră scumpă, spunîndu-i îndată:

— E aşa de mult de cînd nu ne-am văzut, dragă Liana!... Dar e explicabil, nu-i aşa? Cu preocupările noastre de-acuma... Eu cel puţin aproape nici nu ies... Ce bine-mi pare însă că ne măritām în acelaşi timp. Liana ! Nici nu-ţi închipui!

Liana se străduia din răsputeri să răspundă la fel:

— O, şi mie, dragă Angeluţo!... Ţii minte, noi din şcoală plănuiam să facem nunta în aceeaşi zi şi să...

— Da, m-am gîndit şi eu la planurile noastre de-atunci chiar zilele astea... Fireşte, tu ai mai mult noroc. îl şi meriţi, dragă Liana, zău, eu recunosc. Tu ai muncit, ai studiat, te-ai trudit, ţi se cuvine o recompensă, nu-i aşa? Şi, ce-i drept, faci o partidă mare, Liana, zău. Să nu mă audă cumva Alistar, să-şi ia nasul la purtare. Devii dintr-o dată mare cucoană, cogemite directoreasă generală... Ai să mă intimidezi. Liana!... Pe cînd eu cu Dandu, de, un pîrlit de locotenent, ştii, săbiuţa şi lădiţa...

Angela rîdea sincer parcă se vedea lîngă Dandu, cu lădiţa în mînă, gata să pornească spre cine ştie ce garnizoană prăpădită. Liana zîmbi o clipă, dar îşi înăbuşi zîmbetul ca şi cînd ar fi fost o ofensă faţă de cel ce lipsea. Zise apoi natural:

— De ce dragă? Dandu e...

— Ştiu că el te-a iubit mult, Liana — o întrerupse brusc Angela cu o undă de imputare în glas — şi că te-ar fi luat mai bucuros poate pe tine! Dacă tu ai fi vrut...

— Dac-aş fi vrut eu? se miră Liana. Ţi-a spus el?

— Nu ! Vai! protestă cealaltă. Dandu e prea delicat şi discret să-mi vorbească despre amorurile lui, cel puţin acuma, la început. Poate mai tîrziu... Bănuiesc însă eu, fiindcă ştiu cît a alergat după tine, cît a oftat, cît...

Rîse iar, puţin ironic. Ironia enerva dureros pe Liana.

— Â propos, să nu uit, dragă Liana ! reluă Angela. Dandu vă roagă mult să-1 iertaţi că n-a putut veni, dar a trebuit să plece aseară la Cernăuţi cu comandantul lui într-o misiune. Abia ieri a primit ordinul şi era aşa de trist. Mi-a şi spus, ieri după-amiazi, cînd a venit pe la noi... M-a rugat apoi să-ţi transmit felicitările lui cele mai călduroase... îmi închipui cu cîtă plăcere ar fi venit săracul băiat, fiindcă, nu ştiu de ce, poate mă înşel, dar îmi face impresia că el şi acuma te iubeşte, zău, Liana dragă !

— Fii liniştită, Angeluţo! zise Liana cu un surîs nehotărît. Nu m-a iubit niciodată. Cel mult şi-a închipuit, dar nu m-a iubit! Dacă mă iubea...

Sfîrşi cu un gest de asemenea nehotărît. I se acumulase în inimă atîta emoţie, în cursul celor cîteva minute, că abia îi mai simţea bătaia. Despărţindu-se de Angela fu mulţumită cînd maică-sa o duse în sufragerie, unde, bufetul era complect aranjat, să-i arate ceva. Astfel avea răgaz să se reculeagă puţin.

„A vorbit şi cu ea despre mine !" se gîndea într-una şi de acest gînd i se agăţau speranţe noi.

D-na Rosmarin avu satisfacţia de-a servi bufetul în cea mai exemplară ordine, nu ca altădată cînd unii

dansau, alţii jucau cărţi, alţii flirtau şi nimeni nu se ocupa serios de masă.

Totuşi, îndată ce invitaţii îşi făcură datoria faţă de stăpîna casei, Bebe intră în funcţiune cu gramofonul chiar din însărcinarea lui Alistar care dorea mai multă animaţie. Dansul cuceri nu numai pe tineri, ci şi pe bătrîni, încît d-na Gotcu zadarnic îşi striga partenerii angajaţi din vreme pentru pocher. De cum răsună primul tango şi Alistar deschise jocul cu Liana, cum se cerea, Gavrilescu s-a repezit cu o temenea adîncă la d-na Agripina Buta, invitînd-o la dans şi a pornit îndată tinereşte în aplauzele tuturor. Pînă la urmă a trebuit să danseze şi Didina, chiar şi Rosmarin, singură d-na Gotcu izbutind să reziste asalturilor vajnicului Gavrilescu care voia să dovedească tineretului că tot garda veche e mai vîrtoasă.

Liana dansa mai mult, fireşte cu Alistar, trebuind să-i asculte tot timpul şoaptele drăgăstoase şi să răspundă cu surîsuri dulci sau cu priviri languroase, ca să nu fie silită să rostească cuvinte care i-ar fi fost mai grele. Dansînd cu el îşi aducea necontenit aminte de dansul cu Dandu, atunci, întîia oară, cînd s-a supărat fiindcă a simţit primii fiori adevăraţi ai iubirii.

Tinerii căutau să o mai smulgă din braţele lui Alistar cu glume de ocazie, şi reuşeau. Atunci Liana trebuia să asculte felicitări şi complimente care îi sunau în ureche ca nişte ironii usturătoare. Remus Oloman, dansînd cu ea, o întrebă direct:

— îl iubeşti ?

Liana, surprinsă, răspunse tot cu întrebare:

— Pe cine ?

Numai după ce o rosti îşi dădu seama că n-ar fi trebuit. Remus continuă:

— Să fiu atunci mai precis: îl mai iubeşti ?

Liana, obosită, găsi totuşi un surîs care să-i sublinieze replica:

— Nu l-am iubit niciodată...

Şi iarăşi, după ce o spuse, îşi zise că n-ar fi trebuit...

Animaţia creştea. Muzica exotică întreţinea o atmosferă încărcată de un senzualism ciudat care zgîria nervii Lianei cu evocări dureroase. însoţită mereu şi pretutindeni de fericitul Alistar, ca de o umbră vorbitoare şi inevitabilă. Liana umbla surîzătoare, ascunzînd osteneala care i se infiltra în toate fibrele trupului ca plumbul topit, trecea dintr-o cameră în alta, schimba cuvinte drăgălaşe cu toată lumea, părînd însăşi întruparea fericirii. Pretutindeni, oriunde se întorcea, o întîmpinau aceleaşi felicitări şi în timpane îi răsunau aceleaşi complimente fade şi searbăde ca o ploaie plictisitoare de toamnă tristă. Toate îi sporeau necontenit oboseala, toate îi apăreau false, batjocoritoare şi înşelătoare, şi mai cu seamă ea însăşi. Pînzişul de minciuni ce o înfăşură ca o blană somptuoasă îi ardea sufletul, iar gîndul că toată viaţa va trebui să poarte aceeaşi mască ipocrită, îi răsări ca o întrebare şi îi rămase ca un coşmar.

Apoi în mijlocul zgomotului de veselie, al muzicii mecanice, al linguşirilor şi zîmbetelor, în mijlocul atîtor rude şi invitaţi care o înconjurau cu toate atenţiile. Liana se pomeni deodată covîrşită de sentimentul unei singurătăţi sfîşietoare. Se simţea despărţită de oameni şi de lume, izolată într-o carapace unde sufletul ei se zvîrcolea inutil. Constata pentru întîia oară că, în realitate, omul, ca şi toate vietăţile pămîntului, a fost condamnat să trăiască singur, fiindcă existenţa nu e posibilă decît în singurătatea individuală. Omul e un univers închis cu legile-i proprii care-i comandă viaţa efemeră, tot atît de departe de ceilalţi oameni ca şi

un astru de ceilalți aștri, fără nici un mijloc de comunicare reală cu nimeni. Iluzia comunității cu alți semeni te înșeală numai pînă în momentul unei mari zdruncinări sufletești, cînd deodată îți dai seama că nici părinții, nici frații, nici prietenii, nimeni nu te poate nici ajuta, nici măcar înțelege ...

Pe la unsprezece invitații începură să se rărească. Jucătorii de cărți, sub presiunea d-nei Gotcu, care pierdea și tot nădăjduia că se va schimba cartea și-și va întoarce gologanii, rămaseră pînă după miezul nopții. Liana reținuse și pe Remus ca să nu fie obligată să stea numai cu Alistar, să-i mai ție de urît. Totuși Alistar a mai rămas cîteva minute în urma tuturor ca să stabilească cu Liana programul pentru mîine cînd aveau să meargă împreună să comande verighetele. Liana, ca totdeauna, fu lăsată singură să-l conducă, în marchiză, după ce își îmbrăcă pardesiul, Alistar o mai îmbrățișa o dată, zicîndu-i drăgostos:

— Atunci pe mîine. Liana dragă, mireasa mea!... La patru fix, nu-i așa?

Pe Liana o enerva acest „patru" repetat de atîtea ori în interval de cinci minute. Răspunse cu un glas dulceag:

— Da... patru!

Din ușa deschisă a marchizei îl urmări pînă ieși pe poartă. Afară ploua mărunt, rece, enervant. Aerul umed, cu degete reci de reptilă, îi mîngîia umerii și brațele goale, înfiorînd-o. închise repede ușa și reveni în casă, oftînd cu greață:

— Uf!...

D-na Rosmarin era încîntată cum s-a desfășurat petrecerea și mai ales cum s-a servit bufetul. Declară convinsă:

— Asta a fost sindrofia noastră cea mai reușită!... Așa e, Liana?

— Cea mai reușită, măicuță! răspunse Liana. Dar sunt ostenită moartă...

Liana coborî în subsol, în camera ei. Trecînd prin gangul de jos, văzu pe Tinca, în bucătăria cu ușa dată la perete, totalizîndu-și bacșișurile cu o gravitate de mare financiar.

— Ești mulțumită, Tincuțo? strigă Liana cu bunătate.

— Am făcut destul de bine, domnișoară, slavă Domnului! zise servitoarea puțin speriată.

în odaie era călduț. Lumina becului de pe mescioara de noapte cădea întreagă pe patul alb ca o chemare plăcută. Liana își roti privirea goală parcă n-ar fi observat nimic. Numai căldura îi dădea o senzație de moliciune încît șopti:

— Ce bine e aici!

Nu-și auzea însă șoapta. în clipa aceea se gîndea la Tincuța care-și numără banii și face socoteli de viitor. Apoi imediat își aduse aminte că e obosită și trebuie să se culce. Se așeză mașinal pe pat cu același gînd, deși oboseala n-o simțea deloc cum dealtfel nu simțea nimic, ca și cînd ar fi purtat un trup străin, fără legătură cu sufletul ei. Stătea cu gîtul întins, cu bărbia scoasă înainte, cu ochii ațintiți asupra unei figuri zugrăvite pe peretele din față, sprijinindu-se cu amîndouă mîinile pe dunga patului, legănîndu-și ușor picioarele ce atîrnau fără a atinge pardoseala. îi alergau

prin creieri gînduri atît de multe că nici unul nu izbutea să-i fixeze atenția.

într-un tîrziu simți o furnicare în picioare. Se dezmeteci, se ridică. Genunchii îi amorțiseră şi o dureau. Bolborosi cu o imputare:

— O, Doamne... ce-i cu mine?... De ce nu mă culc?... Şi sunt aşa de...

Istovirea fizică o apăsa ca o povară. începu să se dezbrace. Se trudi mult pînă să-şi descheie rochia şi totuşi nu se enerva deloc, ca alteori. O scoase cu băgare de seamă, să nu agate vreo copcă, şi o aşeză binişor pe speteaza unui scaun, să nu se şifoneze. Rămasă numai într-un combinezon de mătase, o cuprinse frigul, îşi strînse o clipă brațele peste sînii goi, zgribulită, ca şi cînd ar fi uitat ce făcea. Numai cînd privirea, rătăcind fără țintă, zări pe pat cămaşa de noapte albă, se dumiri, aruncă în grabă combinezonul pe alt scaun şi se înfăşură în cămaşa lungă şi largă. în vreme ce se descălța şi-şi vîra piciorul gol în papucii moi cu pampoane, îi trecu prin minte cît a dorit ea s-o vadă şi Dandu în cămaşa asta care i se părea că-i dă o înfăţişare de copil mofturos şi că-i şade foarte bine. Se duse repede la oglinda înaltă din colț să controleze dacă într-adevăr îi şade tot atît de bine, gîndindu-se că mai nostimă era în pijamaua lui Dandu din care abia se putea descurca. Fiindcă toată lumina era întoarsă spre pat, oglinda îi arăta în semi-obscuritate numai o stafie albă cu capul ciufulit. Reveni înfiorată lîngă lumină, zicîndu-şi:

— Ce importanță mai are acuma...

în aceeaşi clipă gîndul făcu o cotitură şi se pierdu în altul care năzuia mereu să iasă la suprafață:

— Acuma trebuie să mă culc fiindcă mîine la patru vine Alistar să mergem pentru verighetele de logodnă...

împreună cu gîndul nou îi apăru şi simțimîntul de osteneală amestecat însă cu atîta dezgust încît se cutremură şi-şi spuse înfricoşată:

— Trebuie să adorm numaidecît ca să nu înceapă...

Se întinse pe pat, peste plapomă şi rămase nemişcată. Dorea să ridice mîna, să stingă lumina şi nu reuşea să ajungă cu gîndul pînă la voință. în schimb îşi amintea că şi-a propus ca mîine, după ce se vor înapoia de la inele, să-i mărturisească tot lui Alistar, fără a-i ascunde nimic, cum era de mult hotărîtă. Dealtfel uneori a avut impresia că Alistar bănuieşte ceva. Odată i-a spus că nu-l interesează trecutul, oricum ar fi, că nu admite geloziile retrospective... Liana atunci s-a simțit puțin ofensată. îi repugna mărinimia care o punea în inferioritate. Printr-o spovedanie sinceră voia să ispăşească şi să se purifice. Acuma însă gîndul spovedaniei o scîrbea. De ce să-şi pîngărească dragostea dezvăluindu-i tainele unui străin? Să roşească în fața lui pentru ceea ce a avut ea mai bun în viață ! Iubirea e prețioasă şi prin suferințele care ți le impune...

— Şi totuşi mîine la patru va trebui să...

Sări din pat ca şi cînd astfel ar fi vrut să alunge gîndul care se îmbulzea insistent în mintea ei. Merse de ici-colo, îngrijorată că gîndurile n-au s-o lase să se odihnească. Trecea pe lîngă oglinda înaltă, dar se ferea a întoarce ochii într-acolo pentru că nu e bine să te uiți în oglindă noaptea. îşi zicea că i-ar trebui acuma ceva să-i distreze simțurile, să-i concentreze atenția, să-i risipească gîndurile negre. Porni să scoale pe Tinca, să stea de vorbă cu ea pînă se va linişti. Cu mîna pe clanța uşii se răzgîndi, se întoarse şi se duse la scrinul cu amintiri.

— Dacă-mi aduceam aminte mai repede n-aş mai fi... — murmură bucuroasă descuind sertarul şi aducîndu-1 să-1 aşeze pe pat.

Deasupra, pe teancurile de scrisori şi panglicuţe, văzu imediat revolverul lui Dandu, cu minerul de os, mic ca un bibelou. îl ridică şi-1 puse cu atenţiile pe mescioara de noapte. Apoi, ca şi cînd iar s-ar fi răzgîndit, duse înapoi sertarul şi-1 închise. Cîteva clipe stătu în picioare lîngă scrin, sprijinindu-se coapsa de dunga teşită, parcă ar fi ostenit umblînd cu sertarul, îşi reluă plimbarea prin cameră, uitîndu-se din cînd în cînd la arma ca o jucărie şi părîndu-i-se că ţintele de pe minerul de os sunt nişte ochi care îi urmăresc toate mişcările. Se apropie de mescioara de noapte, se opri şi îşi roti privirea pe pereţi căutînd ceva. Mîna atinse întîmplător ţeava revolverului. O retrase parc-ar fi atins o şopîrlă.

— Nu, nu ! şopti Liana atît de răguşit că tresări de propriu-i glas ca şi de atingerea revolverului.

Se aşeză încet pe marginea patului. Privirea şi gîndurile se învîrteau mereu în jurul jucăriei de pe mescioara. întinse mîna deodată, nemaiputîndu-şi stăpîni curiozitatea, şi apucă minerul. îşi aminti cum şi-a lipit atunci Dandu gura ţevii pe tîmplă şi cît i-a fost ei de groază să nu se împuşte. Examina revolverul cu senzaţia de greaţă de adineaori. îl ridică totuşi şi lipi gura ţevii de tîmpla dreaptă cum a făcut atunci Dandu.

— Nu, nu ! îşi zise iarăşi, fără glas însă, parcă i-ar fi amorţit complect fibrele vocale.

îi erau buzele arse şi cerul gurii uscat. Ar fi vrut ceva şi nu ştia ce. Se întinse în pat. Gîndurile se linişteau, gata să adoarmă. Ici-colo cîte o întrebare mijea. Ce va fi mîine cu Alistar şi...? Nu mai există mîine. nimic nu mai există. Se simţea inutilă şi anacronică, o zdreanţă veche care încurcă locul.

îşi descheie cămaşa la piept. Sînii mici tremurau înfricoşaţi cu sfîrcurile trandafirii. Mîna înfrigurată se plimbă nehotărîtă o clipă pe rotunjimile cărnii, apoi pipăi binişor linia moale şi caldă sub sînul stîng pînă ce simţi bătaia inimii, grăbită şi speriată, ca o pasăre surprinsă noaptea în cuib.

— Nu te speria, proastă mică...

Pe buzele vopsite se desena un surîs de încurajare în timp ce gura rotundă de oţel se lipea de culcuşul inimii ca altă dată gura lui Danduţ. îi fulgeră prin creieri că detunătura va scula din somn toată casa şi va...

3

— Tulai, coniţă !... Tulai!... Tuuulai!...

Tinca urla şi bătea cu pumnii în uşa dormitorului soţilor Rosmarin. Didina, buimăcită încă de somn, sări din pat şi alergă să deschidă. Rosmarin, enervat, mormăi:

— Vezi că s-o fi aprins coşul şi toanta aia...

— Tulai, coniţă, a murit domnişoara !... Tulai, tulai! gîfîia Tinca cu ochii roşii de plîns şi frîngîndu-şi mîinile.

— Aoleu!... Alexandre! răcni Didina repezindu-se jos aşa cum era, în cămaşa de noapte.

Rosmarin nu-şi mai dădu seama cum şi-a luat halatul şi cum a ajuns în subsol. Didina plîngea cu hohote şi-şi zmulgea părul şi gemea:

— Aoleu, fetiţa mamii cea scumpă şi bună! Aoleu şi aoleu!

Abia peste cîteva ore reuşi Rosmarin să se reculeagă într-atîta ca să se gîndească să anunţe poliţia,

rudele, prietenii... Tinca povestea tuturor cum a intrat de dimineață, ca de obicei, să ațîțe focul în odaia domnişoarei, cum a avut grijă să nu facă zgomot s-o trezească. Tare s-a minunat însă cînd a văzut lumina aprinsă pe mescioara de noapte şi pe domnişoara cu ochii deschişi, cu gurița zîmbind, de i-a şi zis: „Sărut mîna, domnişoară! V-ați sculat?" Apoi a văzut revolverul pe pieptul domnişoarei şi îndată i-a trăznit prin minte că nu e lucru curat...

La patru după-amiazi, cînd era să meargă la inele, Alistar a venit cu un braț de flori albe să le aşeze la catafalcul Lianei. A aflat de dimineață, la minister, de la funcționari, căci Rosmarin în zăpăceala momentului a uitat să-l vestească şi pe el, şi a alergat. A plîns ca un copil de i s-a făcut milă şi Didinei, cît era ea de amărîtă, mai ales că mereu-mereu o întreba:

— Cum a putut face Liana un gest atît de îngrozitor ?... Pentru ce motiv ?.. N-o fi oare din cauza mea ?... Poate că nu m-a iubit suficient şi a preferat să...

Didina, după ce şi-a mai revenit puțin, şi-a explicat gestul nenorocit al Lianei prin surmenajul cu învățătura. Dacă ar fi avut vreun motiv, vreo supărare sau nemulțumire, Liana s-ar fi plîns ori ar fi lăsat o scrisoare, măcar în ceasul morții, să fie o mîngîiere pentru bieții părinți. Dar poate fi vorba în cazul ei de necazuri cînd toată viața a fost răsfățata tuturor şi chiar acum era mireasă şi în ajun avusese o sindrofie cu veselie şi bucurie şi a petrecut şi a fost fericită, pe bună dreptate, ca nici o altă fată? Cărțile şi şcoala însă i-au zdrobit nervii, încît se plîngea mereu de oboseală, chiar şi aseară. Şi într-un moment desperat, fără să-şi dea seama...

Explicația Didinei a fost adoptată de toată lumea, chiar de oficialitate. Doar d-na Gotcu exprima o îndoială ici-colo:

— O fi şi învățătura, dar poate să fie şi vreo dragoste nenorocită şi ascunsă...

D-na Agripina Buta însă observă cu superioritate:

— Liana nu şi-ar fi ascuns dragostea, coană Raluca! Era atît de sinceră şi de comunicativă, draga de ea !... Ş-apoi ce bărbat n-ar fi fost fericit să fie iubit de o ființă dulce ca Liana?

— Cu fetele de azi nu poți şti niciodată nimic...

împodobită cu rochia de mireasă, şi cu coroana de lămîiță. Liana surîdea şi în coşciug. Dricul alb era încărcat de flori...

Remus Oloman apăru numai miercuri, în ziua înmormîntării. îi era penibil să vadă moartă pe Liana. Bolborosi cîteva fraza de condoleanțe lui Rosmarin care îl privea năuc, parcă n-ar fi înțeles nimic. Apoi urmă şi el carul mortuar amestecîndu-se în grupul rudelor şi prietenilor apropiați. Schimbă cîte o vorbă cu cei cunoscuți şi rămase în sfîrşit lîngă Dandu care avea ochii roşii şi speriați.

— De ce s-o fi omorît biata fată, măi Dandule, ce crezi? întrebă încet Remus într-un rînd. Tu ai cunoscut-o mai de-aproape şi trebuie să...

Dandu se uită uluit şi bîigui:

— Am iubit-o mult şi pe urmă...

— A, să nu-ți închipui că te bănuiesc pe tine! zise Remus batjocoritor. Liana a fost prea inteligentă ca să... Nu! Eu mă gîndesc la motivarea psihologică a unui gest aşa de definitiv... Şi am impresia acuma că Liana n-a avut rădăcini destul de adînci în viață. A fost prea fragilă pentru lupta brutală care e viața

noastră mecanizată. I-au clacat nervii, la un moment dat, ca unui cal de rasă după o cursă de încercare...

Dandu păşea cu ochii în pămînt. Remus îşi continua explicațiile psihologice mai mult pentru sine. în romanul pe care-1 purta în cap avea o eroină enigmatică. Acuma i se părea că Liana îi justifică, prin moartea ei, anume motivări îndoielnice din punctul de vedere strict logic.

— Nimic nu e mai puțin logic ca viața! îşi zise dînsul, privind nedumerit florile albe ce împodobeau sicriul Lianei.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando ?

QUINTILIANUS

Capitolul I
CIUFU

— Oare ce-o fi pățit procopsitul de frate-meu? zise Spiru Dăniloiu, uitîndu-se la nevastă-sa numai cu ochii, fără a întoarce capul. Că m-a întrebat popa Ilie de la biserica *Si.* Nicolae... Zice că a trimis de trei ori la dînsul şi casa parcă ar fi pustie...?

Era luni seara, pe la mijlocul lui decembre. Stăteau la masă, singuri, soții Dăniloiu, în sufrageria vastă, plină de mobile felurite, bufete şi servante încărcate de văsării, tacîmuri, bibelouri... Policandrul de cristal cu zeci de lumini ardea, ca totdeauna, cu un singur bec, pentru economie. Printre ceşti şi pahare, pe bufet, trona statueta de bronz a lui Napoleon, cumpărată de ocazie la Bucureşti. Deşi Dăniloiu era numai negustor şi nici nu făcuse armata, avea profundă venerație pentru marele împărat, ca dealtfel mai toți negustorii şi alți burghezi înstăriți din Piteşti.

Cu coatele pe masă, ținînd în mîini un zdravăn picior de gîscă, bărbatul se oprise din molfăit, aşteptînd parcă o explicație. Chipeş, înalt, avea fața bloncoasă, aspră şi mustăți stufoase bulgăreşti mînjite de

grăsime. Soţia lui, Vasilica, numai cu vreo opt ani mai mică, părea mai bătrînă ca dînsul, cu părul ei împuţinat şi cărunt, cu obrajii plini de zbîrcituri, mai ales în colţurile buzelor, încît gura semăna cu o pungă lipită subt nasul îngust şi ascuţit. Ea isprăvise de mîncat şi, pe gînduri, cu un gest mecanic, strîngea fărîmăturile de pîine dimprejurul tacîmului.

— Aoleu! făcu drept răspuns, tresărind. Tocmai adineaori vorbirăm şi noi, cu Solomia, despre dînşii, că n-au mai dat nici un semn de viaţă !

— Da, adevărat — dădu din cap Spiru. Sîmbătă dimineaţa m-am întîlnit cu Ilarie la prăvălie şi de-atunci... Iar azi e luni!

Intră servitoarea cu un sifon pe care îl aşeză pe masă, la îndemîna stăpînului, alături de o sticlă de vin pe jumătate goală.

— Ce vorbeam noi, Solomie, despre ţaţa Miţa? întrebă doamna cu o mică satisfacţie. Vezi, si dumnealui zice că nu-i lucru curat!

Servitoarea tresări ca şi d-na Dăniloiu adineaori şi se uită îngrozită la Spiru care o măsura cu o privire nehotărîtă. Ochii ei mari, albaştri, cu luciri aproape violete, păstrau o expresie blîndă, catifelată, învăluitoare. Dealtminteri întreaga-i făptură era plăpîndă şi fină, încît nimeni n-ar fi spus că e ţărancă. Potrivit de înaltă, mlădioasă şi cu mers de porumbiţă, braţele şi mîinile delicate, obrajii puţin palizi, buzele pline mereu umede, avea totuşi o înfăţişare melancolică, parcă în suflet ar fi purtat numai tristeţe. Cînd zîmbea se lumina ca o madonă, dar în vremea din urmă zîmbea tot mai rar.

— De cîte ori nu mă cruceam şi eu cu Solomia: cum, Doamne, pot sta atît de singuri şi de părăsiţi?

reluă Vasilica pe gînduri. La bătrîneţe omul are mai multe nevoi. Şi dumnealor sînt destul de bătrîni...

— Apoi dacă eu am şaizeci şi cinci, Ilarie trebuie să se apropie de şaptezeci şi patru-cinci — mormăi bărbatul cu gura plină. Iar Miţa cred că a bătut şi ea şaptezeci...

Se întrerupse, îşi pregăti tacticos un şpriţ, îl dădu de duşcă, îşi şterse gura şi mustăţile, apoi îşi drese glasul să continue....

Atunci însă se auzi zbîrnîitul soneriei în coridor, atît de strident că toţi trei se cutremurară.

— Cine-o fi? şopti d-na Dăniloiu după o tăcere. Ia vezi, Solomie !

Peste cîteva clipe servitoarea anunţă pe un om din partea părintelui Ilie, care vrea negreşit să vorbească cu domnul.

— Ce-i, Mihai? întrebă Dăniloiu lăţindu-se pe scaun, ca să-şi dea mai multă greutate. Ce s-a întîmplat?... Te-a trimis părintele?

— M-a trimis, domnule Spirică—răspunse omul rămas lîngă uşă. M-a trimis să vă spun că iar am fost la domnul Ilarie, a treia oară, şi tot degeaba. Poate nici n-or fi acasă.

— Ei, Doamne, n-or fi — interveni Vasilica supărată. Cum să nu fie acasă? Unde să fie?

— De, cucoană, ştiu eu? făcu omul dînd din umeri.

Se numea Mihai Ciufu şi era servitorul bisericii de mai mulţi ani. Ţăran îmbrăcat orăşeneşte, îndesat, cu capul colţuros şi mic, cu ochii căprui vicleni în fundul capului, gura mare cu dinţi puternici tătăreşti, falca de jos ieşită înainte, parcă mereu ar fi întins gîtul — făcea o impresie neplăcută, mai ales că avea şi un glas mieros, nepotrivit cu înfăţişarea

lui. Preotul Tănăsescu îl lăuda însă că e harnic şi credincios.

— La urma urmelor s-ar putea să fi plecat la Bucureşti după vreo afacere — observă Dăniloiu. Au mai plecat ei şi altădată aşa, fără să sufle nimănui o vorbă.

Ciufu reluă cu glas blajin şi cu o uşoară nemulţumire pe faţă:

—• De sîmbătă pînă acum eu am fost de trei ori, cum zic, dar n-aş putea jura nici într-un fel, nici într-altul...

— Nici sîmbătă n-ai găsit pe nimeni? se miră Dăniloiu. Pe la ce oră zici că ai fost sîmbătă? Că sîmbătă dimineaţa m-am întîlnit cu Ilarie şi am vorbit împreună cum vorbesc cu tine...

Servitorul aruncă o privire circulară oprindu-se pe rînd la toţi trei cu o compătimire obosită, continuînd apoi totuşi dulceag:

— Văd că d-voastră nu vreţi să mă credeţi parcă v-aş spune minciuni ori basme...

Lui Dăniloiu purtarea şi vorba servitorului i se păreau necuviincioase, iar plecăciunea prefăcută îl scoase din ţîţîni. Izbucni:

— Prost eşti, măi omule, ori eşti al dracului? Ce umbli să mă îmbeţi pe mine cu apă rece?... Eu te întreb: cînd ai fost sîmbătă la frate-meu, la ce oră, ziua ori seara? Asta te întreb, idiotule, şi la asta să răspunzi!

Se sculase de pe scaun şi se îndrepta spre Ciufu, roşindu-se şi umflîndu-se, parcă ar fi pornit să-l pleznească. Ştiindu-l iute la lovit şi cu mîna grea, d-na Dăniloiu sări să-l potolească:

— Astîmpără-te, Spirică, şi nu te necăji că-ţi face rău !... Lasă-l să povestească pe îndelete !...

Dăniloiu se linişti ca prin farmec. Se aşeză pe alt scaun, mai bufnind puţin şi măsurînd cu ură pe servitorul care plecase ochii în pămînt ca un călugăr şiret. Medicii l-au sfătuit de mult să nu se enerveze, pentru că, gras şi sîngeros, e ameninţat să-l lovească odată damblaua.

— Eu aş vrea să spun, cucoană, că d-aia m-a trimis sfinţitul pe vremea asta de nici cîinele să nu-l laşi pe-afară ! zise Ciufu supus către Vasilica, trăgînd cu coada ochiului spre Dăniloiu. Că a început un viscol şi un ger cum nici la Bobotează nu se pomeneşte...

— Bine, bine, cred, întrerupse doamna — dar nu mai lungi vorba prea mult, că ştii ce ne doare pe noi!

— Cum să nu ştiu, cucoană, păcatele mele [făcu servitorul cu importanţă. Că, Doamne fereşte, de s-ar fi întîmplat ceva, apoi d-voastră trebuie să aflaţi mai întîi şi să... Dumnezeu însă e bun şi mare şi poate să aibă milă de noi toţi...

Oftă adînc, parcă să sublinieze o durere tainică ori numai să stîrnească mai multă curiozitate. Gazdele nici nu luară seama, doar Solomia, mereu la spatele stăpînei, murmură cu glas pierdut...

— Doamne iartă-ne şi ne apără de toate păcatele !

D-na Dăniloiu cunoştea jalea şi durerea Solomiei. O dojeni ocrotitor:

— Ia taci, fată, nu mai supăra pe Dumnezeu cu tînguiri fără rost!

— Să vedeţi cum s-a întîmplat — porni Ciufu repede ca şi cînd i-ar fi fost frică să nu piardă şirul. Alaltăieri, sîmbătă, poate să fi fost pe la nouă dimineaţa, cum ieşeam cu sfinţitul să mergem în oraş, nici n-apucăm să facem cinci paşi, chiar în faţa bisericii, ne întîlnim nas în nas cu domnul Ilarie Dăniloiu, fratele d-voastră, coane Spirică... Dumnealor s-au oprit, iar eu, după

obraz, m-am dat nițel la o parte, dar auzeam ce vorbeau cum mă auziți d-voastră... Domnul Ilarie e efor la biserica noastră, că doar știți prea bine, şi fără iscălitura dumnealui nu-s bune socotelile sfințitului. Acu nu ştiu despre ce fel de socoteli o fi vorba, destul că părintele Ilie de vreo săptămînă se tot roagă de domnul Ilarie să poftească la iscălit şi dumnealui tot făgăduieşte că are să vie negreşit, dar de venit nu vine. Dintr-una dintr-alta, sfințitul aduse iar vorba de socoteli şi domnul Ilarie îşi dă cuvîntul că după prînz nici n-are să se mai odihnească, după cum îi e obiceiul de cincizeci de ani, ci va veni la datorie... Parcă-l aud şi acuma: „Să încheiem, părinte, să nu dea moartea peste mine şi să rămîi d-ta încurcat din pricina mea !"

Sfințitul a rîs: „Ehe, cucoane, de bătrîni ca d-ta moartea fuge mîncînd pămîntul!" Aşa ne-am despărțit rîzînd. Dumnealui a trecut devale, spre casă, că sîntem aproape vecini, iar noi am luat-o înainte, spre piață. Domnul Ilarie aducea un peşte subsuoară, ca în toate sîmbetele, că e mai ieftin sîmbăta decît vinerea... Sfințitul l-a aşteptat toată după-amiaza în zadar. Domnul Ilarie iar n-a venit. După ce am tras clopotele, părintele Ilie, cam supărat, m-a mînat să-i aduc aminte că e aşteptat... Pe la amiazi, poate țineți minte, a început dintr-o dată o lapoviță cu vînt aspru de-ți îngheța sufletul. Greu îmi venea să ies pe o vreme ca aceea, dar porunca-i poruncă, m-am dus... Tocmai se îngîna ziua cu noaptea, că acuma se întunecă tare de timpuriu. Ajunsei la dumnealor, deschisei binişor portița şi o luai spre fundul curții. Nici o pîlpîire de lumină în casă, ori de zgomot şi nici un semn de viață... Mă cuprinse un urît de moarte, poate şi unde plecasem numai în haină de m-a pătruns pînă la os frigul şi umezeala, începui să strig: „Domnule Ilarie!... Coană Mito!"... Nimic. Mă oprisem tocmai în dreptul marchizei pe unde umblă boierii, dar nu cu gîndul să intru pe-acolo, că-mi cunosc lungul nasului, fără numai să văd dacă e cineva în casă. Strigînd aşa în neştire băgai de seamă că uşa marchizei e doar trasă şi se mişcă uşor în bătaia vîntului. Atunci ce-mi dete prin gînd: ia să bat eu la uşă! Intrai în marchiză şi bătui întîi mai uşurel, pe urmă mai cu putere, şi iar strigai: „Coane Ilarie!... Domnule Dăniloiu!" Am stat aşa acolo, bătînd şi strigînd, poate cîteva minute... Apoi dacă am văzut că nu răspunde nimeni, am gîndit că n-or fi acasă şi-mi pierd timpul degeaba. Am închis frumos uşa marchizei, să n-o trîntească vîntul şi să spargă geamurile, şi am ieşit din curte... Părintele Ilie nu s-a mai necăjit sau n-a vrut să se arate față de mine. „Ei, zice, cine ştie ce-o fi avut şi dumnealor de nu-s acasă... Nu face nimica. Mîine să te duci, Mihai, îndată după sfînta slujbă, şi nici să nu te întorci fără dumnealui !" „Bine, zic, să mă duc, de ce să nu mă duc dacă trebuie?"... Sîmbătă noaptea a nins întîia oară ăst-an. După zloata şi vifornița de peste zi chiar trebuia să ningă. Cînd m-am sculat zăpada era de jumătate de metru. Am muncit toată dimineața să fac pîrtie în curte şi să curăț în fața bisericii...

Povestirea servitorului, prolixă şi sfătoasă, mulțumi şi pe Spiru Dăniloiu, care la fel istorisea cînd avea ceva mai de seamă. Baremi d-na Dăniloiu sorbea vorbele şi schimba, în răstimpuri, priviri de uimire sau de aprobare cu Solomia, adevărata ei confidentă, deşi Solomia acum participa mai puțin ca alteori la evenimentele familiare.

— De-abia pe la amiazi m-am putut repezi iar pînă la domnul Ilarie — continuă Ciufu cu aceeaşi sfătoşie. Intrai în curte, strigai, bătui la uşă, mă dusei

şi prin dos să bat — degeaba, Linişte şi tăcere, ca şi ieri. Ce-o mai fi şi asta, Maică Precistă? Ia, zic, să mă uit niţel pe geam dacă nu sînt înăuntru ? C-or fi oamenii bolnavi ori... Dar ţi-ai găsit! Geamurile îngheţate tun şi cu nişte flori groase şi frumoase parcă ar fi fost zugrăvite pe sticlă. Asta înseamnă ori că nici n-au dormit acasă, ori că au plecat dis-de-dimineaţă cine ştie unde... Ce să mai stau şi ce să mai încerc ? Cînd a aflat sfinţitul că iar n-am dat de dumnealui, s-a făcut borş şi m-a ocărit în toate felurile, parcă ar fi vina mea dacă domnul Ilarie nu-i acasă. „Nu, striga sfinţitul, că nici n-ai fost, ticălosule, unde te-am trimis, că nu se poate să nu-1 găseşti în Piteşti pe Ilarie Dăniloiu!"... Azi-dimineaţă, după ce s-a potolit, o fi chibzuit ca şi d-voastră că poate să fie la mijloc vreo boală ori altceva şi, după prînz, m-a trimis iar, a treia oară, să mai văd ce mai e pe acolo... Ce să fie? Ca şi ieri şi ca alaltăieri. Pustiu şi tăcere. Degeaba strigi şi degeaba baţi... Şi aşa mi-a poruncit pe urmă să vin să vă povestesc şi d-voastră ce şi cum s-au întîmplat lucrurile, că d-voastră ca rude de-aproape...

Tăcu brusc, încurcat, cu un surîns prostesc, ca şi cînd n-ar mai fi avut ce spune şi s-ar strădui zadarnic să mai găsească alte cuvinte.

După un răstimp, parcă s-ar fi trezit din piroteală, Dăniloiu îngăimă ostenit:

— Spune părintelui Ilie că-i mulţumim de interes şi să fie liniştit că Ilarie îşi cunoaşte obligaţiile şi n-are să-1 lase încurcat...

— Poate s-o îndura Dumnezeu şi n-o fi nimic rău — adaogă Vasilica puţin plîngător, deşi voia să pară calmă. Aşa băiete ? Acuma du-te acasă, nu cumva să te aştepte părintele şi să se supere !

Femeia ar fi dorit să dezbată pe îndelete întîmplarea aceasta ciudată despre Ilarie şi Miţa, dar Spini părea buimăcit de tot. într-adevăr bărbatul nu ascultase în realitate pe Ciufu cu interesul ce l-ar fi arătat altfel. După izbucnirea nervoasă, în vreme ce servitorul vorbea, s-a gîndit mereu că a mîncat iar prea mult şi se simţea balonat, cu o somnolenţă bolnavă în tot corpul, părîndu-i-se că şi respiraţia s-a îngreuiat. Pe urmă îl prinse teama că are să i se facă rău, îi fu ruşine să se plîngă şi mai ales să cheme un medic ca să-i dea ceva să previe ce ar putea să i se întîmple. Nici nu-i mai păsa de frate-său. Cînd e în joc sănătatea lui, ce să-1 doară necazurile altuia, fie chiar ale fratelui.

D-na Dăniloiu încercă să înfiripeze o convorbire, tocmai crezîndu-1 abătut din pricina îngrijorării pentru Ilarie. Ba îi şi zise, ca să-1 liniştească.

— Lasă-1 încolo pe frate-tău, nu-ţi mai face inimă rea, că n-o fi nimic... N-ai văzut ce mutră de bandit avea servitorul popii?... Mîine pînă-n ziuă mergem cu Solomia să vedem ce e... Dar mi se pare că nu ţi-e prea bine, Spirică? urmă deodată speriată. Aoleu, iar ai mîncat prea mult şi... Of, Doamne, că şi tu... Aide, stai cuminte unde eşti, să te trag niţel cu oţet aromatic, să te mai răcoreşti şi să te sprinteneşti...

Dăniloiu începu să geamă. întrebarea soţiei i se părea o confirmare a boalei. Se jură în gînd că nu va mai mînca seara nimic. Cel mult un iaurt gol. (Jurămîntul se repeta de cîte ori se simţea rău.) Răspunse blînd, supus:

— Da, da... Fă cum crezi... Numai să nu mă doară...

— De ce să ne închipuim îndată crime şi răutăţi ? zise Vasilica, obsedată de vorbele servitorului. Poate să nu fie nimic, poate să fie numai...

Capitolul II
STĂPÎNA CU SERVITOAREA

Pînă s-a întors Solomia de la piață, pînă au așezat mîncările la foc, s-a făcut aproape nouă. D-na Dăniloiu stătea pe spini. A dormit mai prost ca de obicei și s-a perpelit în așternut cu gîndurile din ce în ce mai negre despre Ilarie și Mița. Presimțirile ei n-o înșelau niciodată. S-a sculat cu noaptea-n cap și a cicălit mai vîrtos pe Solomia, care însă nu lua în seamă parcă ar fi trăit pe altă lume. La plecare i-a găsit o nouă pricină să-i ajungă toată calea:

— Aoleu, Solomie, fată ori femeie ori ce ești, ai început să porți salba de aur și-n zilele de lucru? Te-am văzut și ieri, și nu te-am dojenit, credeam că o se te simți... Ai ajuns ca Păcală: un an de zile n-o pui deloc, pe urmă deodată nici n-o mai scoți de la gît... Erai fată cuminte și potolită și harnică de-ți era mai mare dragul. De cînd însă ți-a scos soarta pe Lixandru de ți-a sucit capul, nu mai e chip de înțeles cu tine. Te-a nenorocit Lixandru, fetițo, tu nu vezi și nu simți? Poate că d-aia l-a și bătut Dumnezeu de s-a îmbolnăvit și zace de atîta vreme și se topește...

— Lasă-1, cucoană, pe bietul Lixandru că n-are nici o vină! răspunse Solomia cu glasul înăbușit și fără să se uite la d-na Dăniloiu.

Zăpada de sîmbătă îmbrăcase tot orașul într-o blană albă, rămasă încă aproape intactă și curată. Doar pe străzile principale și pe trotoare o mai murdăriseră săniile și pietonii... D-na Dăniloiu mergea greu și aluneca, încît Solomia trebuia s-o sprijine. Noroc că nu era departe pînă la Ilarie, de la ei, din strada Rosetti. Cotiră în strada Luceafărul, scurtă și cu o pantă severă și, pe lîngă fîntîna din fața casei primarului, traversară Piața Izvor drept spre strada Speranței. N-au întîlnit țipenie de om, ca și cînd gerul ar fi zăvorit în casele lor pe toți oamenii.

Casele lui Ilarie Dăniloiu se cunoșteau de departe din pricina gardului înalt de scînduri, vopsit negru cu păcura cea mai ieftină. De pe trotoar se vedeau numai coroanele arborilor din curte puși parcă înadins să împiedece orice privire indiscretă a pătrunde înlăuntru. Devale, înspre casa familiei Secuianu, se ridica un zid de cărămidă, făcut odinioară de răposatul avocat care fusese bun prieten cu Ilarie. în partea cealaltă calcanul din spatele caselor măcelarului Mitică Ionescu alcătuia o adevărată pavăză și se întindea de la stradă pînă în fundul curții.

în fața portiței, cele două femei se opriră să răsufle.

— M-am obosit și m-am încălzit de toată-s o apă — zise d-na Dăniloiu îngrijorată. Numai de n-aș răci, să mă mai aleg și cu vreo boală după toate celelalte...

Solomia nu spuse nimic. După cîteva clipe cucoana puse mîna pe clanța portiței. Clanța cedă, dar portița nu se deschise parcă ar fi fost priponită pe dinlăuntru. înainte de a se mira, își dădu seama și împinse mai cu putere.

— De cînd a nins n-a mai intrat nimeni în curte — observă d-na Dăniloiu, adăogînd mustrător: Aide, fată, pune umărul niţel că eşti tînără, nu mă lăsa pe mine să mă chinuiesc singură! Trebuie să fi îngheţat şi zăpada şi....

Portiţa se răsuci în balamale cu un scrijălit peste zăpada geruită. în curte, pe subt pomii cu crengile înălbite şi pînă în fund printre cele două corpuri de case, se întindea sclipitor şi neprihănit covorul alb în care piciorul se scufunda pînă la genunchi.

— Cum poate minţi un om cu atîta neruşinare? vorbi d-na Dăniloiu indignată şi lunecîndu-şi privirea peste albeaţa dureroasă. închide portiţa, Solomie, şi haidem să vedem noi cu adevărat ce s-a întîmplat, că minciunile lui Ciufu vezi şi tu cît preţuiesc !

D-na Dăniloiu mergea înainte. Scoarţa îngheţată a zăpezii troznea sub paşii care o sfărîmau. Solomia se silea să calce în urmele stăpînei sale ca să nu-i mai intre şi fărîmăturile de zăpadă peste ghete, fiindu-i şi altfel picioarele aproape îngheţate. Amîndouă casele păreau într-adevăr pustii şi nelocuite. Vasilica se uita în toate părţile cu multă atenţie, păşind din ce în ce mai rar, parcă s-ar fi pregătit pentru orice surpriză. Lîngă uşa marchizei se întoarse spre servitoare şi-i zise cu glas şoptit:

— Ia apropie-te, Solomie, şi intră şi tu în casă că eşti tînără şi...

Solomia rămăsese cîţiva paşi în urmă. De acolo răspunse, dar atît de nătîng, că glasul ei împrăştie brusc liniştea ce stăruia ca o apăsare înăbuşitoare:

— Eu nu intru în casa asta, cucoană!... Poţi să mă omori, dar nu intru!... Că mi-e frică şi mi-e urît şi nu pot intra, cucoană!...

— Taci, fată, taci, nu mai striga să ne audă vecinii! zise tot şoptit şi blînd stăpîna, înfricoşată de izbucnirea ei. Te lăudai că eşti curajoasă, dar dacă nu eşti, lasă că mie nu mi-e frică!

Servitoarea, rămasă pe loc, continua din ce în ce mai moale, cu o încăpăţînare speriată ce se stingea:

— Nu pot, cucoană, nu pot... nu pot...

D-na Dăniloiu, încurajată parcă de spaima servitoarei, deschise îndată uşa marchizei şi apoi începu să bată în uşa antreului. Din acelaşi loc, încremenită, Solomia o văzu intrînd înlăuntru. Ar fi vrut să se apropie şi ea, dar picioarele îi erau înţepenite. îşi urmări însă stăpîna cu gîndul şi cu urechea. îi auzi paşii în antreu, apoi mai slabi în dormitor. Peste cîteva momente zgomotul pieri complect, semn că d-na Dăniloiu s-a oprit în faţa unui spectacol care a îngrozit-o. în clipa următoare auzul încordat la paroxism al Solomiei prinse foarte desluşit un murmur: „Aoleu, nene Ilarie!... Acolo eşti?... D-ta eşti...?" Pe urmă paşii, mai şovăitori, trecură mâi departe, îh sufragerie, în bucătărie, şi iar se poticniră. După cîteva secunde vocea d-nei Dăniloiu se auzi mai clar, deşi sugrumată de spaimă. „Vai de mine şi de mine!... Amîndoi !...*'

Groaza din casă parcă ar fi năvălit afară pe uşile rămase deschise, cuprinse pe Solomia şi-i zgîlţîi sufletul. Cu ochii mari ţintă asupra marchizei, i se părea că a trecut un veac de cînd a intrat stăpînă-sa şi nu mai iese. Voia s-o cheme şi nu mai avea glas, ca şi cînd frica i s-ar fi încleştat, ca un căluş, în beregată. Dar lacrimile începură a-i curge deodată atît de multe, că-i inundară obrajii. Aşa se pomeni apoi cu doamna iarăşi în uşa marchizei, pe faţa ca varul cu groaza încrustată ca o mască. Vru să alerge spre dînsa, fericită

că nu i s-a întîmplat nimic. Instinctiv îşi curmă avîntul. Dealtfel d-na Dăniloiu închise uşor uşa antreului, apoi marchiza şi veni, clătinîndu-se puţin, la Solomia.

— Aici s-a întîmplat o tîlhărie nemaipomenită... I-au omorît şi i-au jefuit... Trebuie să dăm de veste, Solomie!

Respiră de cîteva ori din străfund parcă ar fi vrut să alunge din nări şi din plămîni aerul coclit. Pe urmă continuă mai ferm, cu o energie pe care o cîştiga totdeauna în clipele hotărîtoare:

— Tu să mergi la prăvălie să chemi degrabă pe domnul! Auzi, Solomie? Pînă atunci eu am să mă duc la poliţie şi la tribunal, să dau de veste ce s-a întîmplat...

îi văzu faţa spălată de lacrimi şi întrebă nedumerită:

— Tu de ce plîngi?... Ce te-a găsit?...

— Nu ştiu, cucoană — mormăi servitoarea. Mi-a fost tare frică din pricina d-tale cît ai fost înlăuntru, să nu păţeşti ceva şi d-ta...

— Proastă eşti, fată — răspunse Vasilica înduioşată de îngrijorarea ei naivă. Ce, tu crezi că tîlharii au făcut culcuş în casă, împreună cu victimele?... Au dat lovitura şi s-au dus pe-aci încolo... Numai poliţia mai poate să-i dibuiască şi să-i dea pe mîna justiţiei...

Cînd ajunseră la portiţă, d-na Dăniloiu se răzgîndi: nu se poate să plece amîndouă şi să lase iar pustie curtea şi casa cu morţii... Totuşi ieşiră din curte, afară. Ea însă rămase pe trotoar şi pe Solomia o trimise că cheme pe sergentul care făcea de serviciu cîteva case mai departe, la încrucişarea cu strada Kogălniceanu.

— Să nu te mişti de-aici, băiete! îl dăscăli d-na Dăniloiu. Nici să nu laşi pe nimeni în curte şi cu atît mai puţin în casă pînă ce nu vine poliţia şi procurorul, cum ştii şi tu că e legea... Ia seama că în casă sînt doi oameni omorîţi...

— Aoleu, cucoană! se îngrozi sergentul. Amîndoi?

— Amîndoi! repetă Vasilica, dînd din cap. Să fii cu ochii în patru!

Cele două femei se depărtară împreună, apoi după cîţiva paşi d-na Dăniloiu traversă iar piaţa, pe unde a venit, în vreme ce Solomia urca grăbită pe strada Griviţei, pe lîngă biserica Sf. Nicolae, spre strada mare care ducea la piaţă. Sergentul se uită după ele o clipă. Cunoştea pe Vasilica, precum cunoştea pe Ilarie Dăniloiu şi pe Miţa. Curiozitatea îi dădea ghes să intre în curte, să vadă. Crăpă uşor portiţa, dar o închise repede la loc, cu un mic cutremur în şira spinării. îi era urît şi îi era frică. Era ţigan din Vieroşi. începu să se plimbe de ici-colo prin faţa porţii, bătînd talpa ca să se încălzească şi să-şi alunge neliniştea, ca o santinelă zeloasă.

Peste cîteva minute veterinarul judeţului, Haralambie Săvescu, un om înalt şi vînjos, trecînd spre centru, întrebă mirat pe sergent: ce păzeşte? Sergentul răspunse mîndru:

— Domnul Ilarie cu cucoana dumisale au fost omorîţi de nişte criminali... Pe dumnealor îi păzesc pînă vine poliţia...

Veterinarul ezită puţin: să creadă, sa nu creadă? îşi continuă calea mormăind:

— Numai crime d-astea mai lipseau la Piteşti... Că altfel eram procopsiţi!... Mare ruşine !...

Capitolul III

CINCI MINUTE

Spiru Dăniloiu avea un mare magazin de coloniale în gura pieții din vale, într-o poziție minunată, lîngă podul drumului de fier, încît concentra clientela şi din piața de legume, şi din piața de cereale şi de chiristigie pînă la oborul de vite. Magazinul de fierărie de alături, cel mai mare din Piteşti şi împrejurimi, a fostj al lui Ilarie, frate-său, care l-a ținut peste treizeci de ani şi, cînd s-a retras din afaceri, l-a vîndut unor ardeleni, actualii proprietari.

Cînd văzu pe Solomia intrînd în prăvălie, Spiru înțelese că s-a împlinit ceea ce a bănuit dînsul aseară după ce l-a tras nevastă-sa şi i s-au risipit gîndurile de boală." A" stat de vorbă pînă adineaori cu unii vecini şi clienți despre Ilarie şi cu toți erau de acord că trebuie să i se fi întîmplat ceva, nimeni însă neîndrăznind a preciza nenorocirea din delicatețe pentru dînsul.

— Nu mai spune nimica ! întîmpină pe servitoare din dosul tejghelei! Am văzut după mutra ta, tot !... Doar atîta: amîndoi?

— D-apoi eu n-am fost înăuntru — zise Solomia simplu — şi n-am văzut, dar cucoana i-a văzut pe amîndoi...

— Săracii, săracii de ei! oftă Spiru Dăniloiu, sculîndu-se ca şi cînd ăr fi vrut să se ferească de o încercare de amețeală.

în magazin nu se aflau decît vînzătorii şi un preot de la țară cu preoteasa care alegeau şi se tocmeau mereu de un ceas fără a fi cumpărat încă nimica. în vreme ce Solomia totuşi îi povestea ce-a descoperit doamna şi cum a trimis-o să-1 cheme, Spiru îşi aduse iar aminte de soră-sa Aretia la care se gîndise şi azi-noapte că ar fi trebuit s-o înştiințeze. Aretia era cu Vreo zece ani mai tînără şi certată cu amîndoi frații, socotindu-se nedreptățită şi înşelată de ei încă de la împărțirea m6ftenirii părinteşti. Măritată cu un cărturar, eu ajutorul de grefier Pascal Delulescu, azi pensionar, se credea superioară fraților rămaşi negustori, deşi, partea ei de avere risipindu-şi-o demult, a suferit şi suferea multă şi amară mizerie. Băiatul ei Romulus, cu care au cheltuit şi ce n-au avut, după ce şi-a luat o Vagă licență în drept, ducea prin Bucureşti, ca publicist şi avocat fără clienți, un trai cam la fel cu părinții lui, sărăcie lucie. Fiindcă unchiul Ilarie n-avea copii, ultima speranță a publicistului devenise moştenirea ce-i va reveni cîndva şi care-i va consolida situația...

— Bine, Solomie, am să mă duc îndată! spuse Spiru cu un glas încărcat de o tristețe pe care nici n-o ascundea şi nici n-o exagera. Tu însă te repezi pînă la domnul Pascal, la cumnatul meu — ştii unde şade? pe bulevard, tocmai spre gară — şi să le povesteşti şi lor ce s-a întîmplat ca să meargă şi dumnealor, dacă vor, să fie de față cînd va sosi parchetul... Ai înțeles, fetițo? ...Pe urmă tu pleci acasă, înțelegi?... Vezi, să ai grije de

toate şi, dacă cucoana întîrzie, să fie gata mîncarea şi masa pusă!

După ce Solomia porni mai departe, Spiru se crezu obligat să povestească şi băieţilor, măcar în trei cuvinte, ce nenorocire a dat peste dînsul, mai ales că Gogu, locţiitorul, trăsese cu urechea şi auzise cîte ceva. Mirarea şi indignarea personalului îi făcură bine încît plecă mai potolit, cu toate că tristeţea îi aburea încă sufletul.

Trecu prin piaţa de legume, goală de cînd a dat zăpada, şi ajunse în halele de carne. Măcelarul Mitică Ionescu, vecinul lui Ilarie, îl zări şi-i aţinu calea:

— Va să zică e adevărat, Spirică?... I-a omorît?... îmi spuse adineaori veterinarul Haralambie... Parcă nici să nu crezi!... Hala fierbe de mînie... O tîlhărie ca asta în plin centru al oraşului! Mîine poimîine o să dea şi peste noi tîlharii!... Lumea zice că trebuie să fie oameni care cunosc bine locurile şi împrejurările. Aşa cred şi eu, dar ca să fie tocmai feciorul lui Pascal, cum spune lumea, nu cred!...

— Cine spune, Mitică? se minună Dăniloiu. Noi nici nu i-am văzut, nici poliţia n-a sosit, şi lumea ştie cine i-a omorît?... Şi tocmai nepotul!... Doamne, tare-i rea şi necruţătoare lumea asta, zău, Mitică !

— Ce-i drept, interes numai nepotul avea să fie omorîţi —zise măcelarul puţin jenat, căci de fapt el a avut întîi părerea aceasta. Dar, la urma urmelor, cine poate să ştie, Spirică ? Poate să fie alţii, dar tot dintre cunoscuţi sau dintre neamuri...

Pe strada mare îl mai opriră vreo doi prieteni negustori care voiau amănunte, iar în colţul băcăniei Steriade avocatul Trandafirescu, mic, gras, rotund, jovial:

— Ce-i asta, nene Spirache?... Văzui la tribunal pe coana Vasilica şi m-am îngrozit ce mi-a povestit!... Aşa am ajuns, domnule, să ne omoare tîlharii ziua-n amiaza mare ?

Voia să pară îndurerat şi revoltat, şi nu izbutea din pricina glasului care păstra o nuanţă jovială. Şi Trandafirescu se interesa cine să fie ucigaşii. La tribunal au şi început să circule fel de fel de presupuneri: ba c-o fi Romulus Delulescu, care numai sîmbătă (tocmai sîmbătă!) a plecat din Piteşti, ba cine ştie ce slugă care cunoştea locurile unde îşi ascundeau bătrînii aurul (se povestea că, pentru mai mare siguranţă, nu strîngeau decît galbeni), ba vreun spărgător de meserie de la Bucureşti în colaborare cu vreun găinar local care să-i fi servit de călăuză, ba unii acuzau direct pe Dică Secuianu care se hărţuia de multă vreme cu bătrînul Ilarie şi-l ameninţa...

Acuma Spiru socoti că trebuie să grăbească paşii. Peste tristeţea care-i stăruia în inimă, începea să se infiltreze teama că Aretia va sosi mai curînd ca dînsul şi va dosi toate obiectele de valoare, bani şi bijuterii, înainte de venirea autorităţilor, păgubindu-l astfel şi pe el, dar mai ales pe unica-i odraslă, Filofteia, măritată cu căpitanul Vasilescu, în garnizoană tocmai la Sighetul Maramureşului...

în jurul sergentului se adunase un grup de curioşi, mai cu seamă servitori, aşteptînd sosirea poliţiei în speranţa că atunci vor putea vedea ceva ce nu s-a mai văzut de cînd lumea.

— A fost cineva pe-aici, Lache ? întrebă Spiru repede. Nu?... Foarte bine. Trebuie să pice din moment în moment cineva de la parchet, că tot oraşul a început să urle despre crima asta nemaipomenită...'

Sergentul deschise servil portiţa, iar lumea se dădu respectuos la o parte ca să treacă fratele victimei. Dăniloiu avu totuşi o tresărire cînd deschise marchiza şi

îndeosebi uşa antreului. Aerul greu îl sufoca. Descoperi cele două cadavre, clătină din cap în semn de durere, pe urmă se duse la scrinul dintre ferestre, scoase dintr-un sertar o cutiuţă albastră şi o strecură în buzunar. N-apucă însă bine să închidă sertarul, cînd nişte bocete în curte vestiră apropierea Aretiei, însoţită de Pascal.

„Cinci minute dacă mai întîrziam, rămîneam cu buza umflată ! se gîndi dînsul netezindu-şi buzunarele."-

Aretia năvăli în casă plîngînd cu hohote. Era o femeie voinică, energică, bărbătoasă, cu prea puţine urme din frumuseţea despre care se povestea că ar fi avut-o în tinereţe. Soţul ei, Pascal, slab, înalt şi supt la corp şi la faţă, cu mustăţi îngrijite sure şi o privire umilă, părea o slugă credincioasă şi supusă întru toate. Plînsetele fără lacrimi voiau să dovedească lumii străine jalea Aretiei. De fapt nu mai vorbea de cîţiva ani cu Ilarie, iar în casa asta a lor n-a intrat şi mai de mult. Doar Romulus, în urma unui consiliu de familie, s-a împăcat acum doi ani şi venea pe la dînşii totdeauna şi mai în fiece zi cînd era prin Piteşti. Certată era dealtfel şi cu celălalt frate, cu Spiru, dar de vorbit vorbeau cîhd se întîlneau, mai ales în case străine.

în clipa cînd Aretia dădu cu ochii de Spiru, în antreu, plînsul i se sugrumă în gît.

—Aoleu, aici erai? zise pe urmă batjocoritor. Ai alergat să culegi înaintea noastră ce-o fi mai bun?... Nu vă mai satură Dumnezeu, Spirică nene, nici cînd vedeţi cum vă bate!...

— Lasă, Aretio — interveni Pascal ruşinat şi înfricoşat ca nu cumva să se aprindă cearta tocmai în casa morţilor.

— Tu să nu te amesteci. Pascale, că mă enervezi mai rău — se înfurie deodată Aretia. Eu îi cunosc mai bine şi ştiu pînă unde merge lăcomia lor. Au şi

bani şi bogăţii şi de toate, dar nu s-ar da în lături să ne fure partea noastră şi aici, cum mi-au furat odinioară moştenirea de la părinţi...

Spiru, cu căciula în mînă, stătea liniştit, uitîndu-se la Aretia aproape cu compătimire. Abia într-un tîrziu ripostă, fără supărare:

— Nici nu te-ai uitat încă să vezi dacă au murit cu adevărat şi te certi pe moştenire, surioară dragă...

Liniştea lui o linişti şi pe ea pentru o clipă. Spiru, profitînd de reculegerea Aretiei, se închină ceremonios şi ieşi demn afară...

— Văzuşi? El pleacă cu buzunarele doldora, iar d-ta mă potoleşti să nu-l ocăresc ! izbucni Aretia mînioasă către soţul ei. Cînd îţi spun eu că eşti un bleg...

în clipa aceasta zări, vîrît aproape subt pat, cadavrul fratelui ei Ilarie şi avu o zguduire fără voie, încît numaidecît îşi făcu cruce, murmurind speriată:

— Doamne iartă-mă şi iartă-ne pe toţi. Doamne !... Săracul nenea Ilarie, cum s-o fi chinuit el, săracul!... Dar ţaţa Miţa unde-o fi...

Peste vreun sfert de oră primul-procuror Constantin Negel pătrundea în antreu, însoţit de noul judecător de instrucţie Aurel Dolga, de medicul Vasile Popescu, de un comisar de poliţie şi de Spiru Dăniloiu. Uşa marchizei o lăsară mare, deschisă, de asemenea şi pe a antreului ca să se aerisească odăile, deşi din pricina frigului cadavrele nu intraseră în descompunere cum bănuise şeful parchetului.

Ce faci acolo, madam Delulescu? strigă primuk procuror sever, găsind-o tocmai cu mîinile în dulapul cu rufărie din care o bună parte o îngrămădise într-un coş de nuiele găsit undeva. Nu ştii că nu e voie să te atingi de nimic şi nici să înstrăinezi vreun obiect pînă ce nu se stabilesc drepturile?... îmi pare rău!...

Delulescu ar fi putut să-ţi atragă atenţia, că doar în tribunal şi-a cheltuit viaţa... Să pui, te rog, imediat la loc tot ce ai ridicat! Te rog !... Nu încep ancheta pînă ce nu aşezi toate cum au fost!... Da ce, asta e glumă? O crimă atît de odioasă?...

Glasul şi mai cu seamă înfăţişarea gravă a primului procuror — altfel un cunoscut şi iubit om blajin şi chiar rudă de departe cu Deluleştii prin soţia sa — impresionară atît de mult pe Aretia că nu îndrăzni să riposteze, cum îi era obiceiul, decît prin nişte mormăieli nearticulate, ci începu să tocmească la loc rufăria pe care o alesese.

Trecură cîteva minute într-o tăcere întreruptă doar de mişcările d-nei Delulescu. Apoi se auziră nişte paşi grăbiţi şi în sfîrşit apăru, gîfîind, asudat, poliţaiul oraşului, un bătrînel simpatic, cu o bărbuţă tunsă îngrijit, cu o înfăţişare generală jovială.

— Salut, domnule prim-procuror! făcu dînsul puţin jenat. Am întîrziat pentru că iar n-a venit idiotul de sergent să mă scoale... Rog să fiu scuzat, domnule prim-procuror!

— Nu face nimic, nene Tudorică! surise Negel întinzîndu-i mîna în semn de adevărată absolvire.

Primul-procuror ca şi ceilalţi ştiau foarte bine că poliţaiul Tudor Ploscaru, burlac şi cam chefliu, petrece toate nopţile prin diferite localuri de noapte, pasămi-te inspectînd, şi că de aceea se scoală totdeauna tîrziu, fără a păgubi însă serviciul, fiindcă serviciul merge mai bine fără dînsul, care mai mult încurcă lumea. Era de neam bun şi tolerat de toate guvernele din motive de caritate publică.

— Ce crimă oribilă, domnilor ! zise poliţaiul cu poftă de vorbă. Am început să ne civilizăm şi să luăm alură de oraş mare, dacă ne-am pornit pe astfel de crime!

După o mică pauză şi pentru că toată lumea tăcea, poliţaiul continuă cu glas împletit din ironie şi compătimire:

— Dică Secuianu, de cîte ori vorbea de bietul liane Dăniloiu, se mira cum de nu se găseşte cineva să-i sucească gîtul, să scape lumea de un zgîrcit odios!... Dică glumea, fireşte, dar uite că s-a găsit cine să-i împlinească dorinţa !...

Capitolul IV

CASA CRIMELOR

în urma sugestiei judecătorului de instrucţie, primul-procuror îndepărtă atît pe Spiru Dăniloiu cît şi pe soţii Delulescu din casă, declarînd în glumă, ca să nu-i ofenseze:

•— Pînă vom descoperi pe ucigaşi toată lumea e suspectă, începînd cu noi înşine, anchetatorii!

— Foarte just! aprobă judecătorul Dolga cu o privire gravă, simţindu-se parcă eroul principal în piesa care începea.

Cînd rămaseră singuri, primul-procuror rugă pe judecătorul de instrucţie să iniţieze cercetările în forma şi în direcţia ce crede, avînd în vedere că el are să continue anchetarea cazului pînă la descoperirea ucigaşilor.

Aurel Dolga, ardelean, fusese mutat de curînd la Piteşti de la Făgăraş. Avea abia vreo treizeci şi doi de ani şi o figură severă, compusă înadins pentru meseria de judecător de instrucţie, care-i plăcea şi-1 pasiona, încă din liceu fusese clandestin şi fervent cetitor de romane poliţiste şi admirator al faimoşilor detectivi

născuţi din fantezia nu mai puţin faimoşilor romancieri. Spre deosebire însă de detectivii care îmbină totdeauna perspicacitatea şi energia cu umorul special al marilor naivi şi care toţi posedă negreşit anume ticuri sau obiceiuri caracteristice plus o pipă care se stinge şi se aprinde în momentele palpitante, el voia să păstreze în primul rînd demnitatea gravă cuvenită magistratului instructor, aceasta urmînd să fie originalitatea lui cînd va fi cucerit celebritatea. Pînă acum n-a avut nici o ocazie de-a se distinge aievea. Cazurile ce i s-au încredinţat la Făgăraş, ca şi aici, erau simple şi ordinare, încît zadarnic se silea să le complice cu reminiscenţe din cărţi...

De data aceasta i se părea că poate să fie vorba de ceva mai interesant, mai ales din pricină că crima s-a descoperit aşa de tîrziu.

— Dacă-mi permiteţi, domnule prim-procuror — zise dînsul cu importanţa cuvenită — aş propune două faze în privinţa constatărilor ce vom face în procesul-verbal: întîi precizarea locului unde s-au produs crimele, în toate amănuntele, şi al doilea descrierea exactă a stării victimelor, întrucît aceasta ar putea contribui la stabilirea datei cînd s-au săvîrşit omorurile şi eventual la descoperirea omorîtorilor...

Comisarul se aşeză cu coaiele de hîrtie la masa din sufragerie şi, aşteptînd ca Dolga să-i dicteze, întocmi obişnuita introducere.

în vreme ce ceilalţi începură să examineze cele două cadavre, judecătorul cercetă cu luare-aminte mai întîi antreul. Uşa dinspre marchiză părea să nu fi fost unsă demult; cînd încercă să o închidă, balamalele scîrţîiră uşor ca un suspin. Dar şi broasca avea probabil arcul rupt sau foarte slăbit, căci limba nu se prinse în scoabă, încît uşa rămase doar lipită. Altă

uşă dădea din antreu în dreapta într-un fel de salonaş cu aspectul de cameră în care se păstrau toate lucrurile fără utilitate curentă. Uşa era închisă, iar cheia învîrtită o dată în broască, Dolga vîrî doar capul; părea evident că în salon se umbla foarte rar şi că mai ales cu ocazia crimei n-a trecut nimeni pragul. Cealaltă uşă, în stînga, deschisă larg, ducea întîi în dormitor, de acolo în sufragerie şi mai departe în bucătărie... Pe cuierul de perete, la stînga, între uşa marchizei şi cea dinspre dormitor, atîrna în acelaşi cui un crap de vreo două kilograme, înghețat tun, şi un baston cu minerul în formă de cîrjă. Pe mescioara din fundul antreului cam întunecos era aruncată o căciulă mare neagră de miel, iar pe unul din cele două scaune un palton foarte uzat, cu căptuşeala ici-colo roasă, rămăsese agățat numai cu o mînecă, restul fiind alunecat şi mototolit după picioarele mesei ca şi cînd ar fi fost dezbrăcat şi azvîrlit acolo în mare grabă...

— Domnule comisar, scrie ! strigă judecătorul Dolga începînd să dicteze rar şi apăsat.

în dormitor două paturi, cu căpătîile la perete, despărțite printr-o noptieră. între cele două ferestre spre curte, bine zăbrelite, un scrin vechi plin de rufărie de damă, nouă, nepurtată, era surmontat de o oglindă de cristal cu ramă foarte grea, aurită. Alte două dulapuri se aflau în colțurile ferestrelor, dulapuri simple din bătrîni, încărcate unul cu rufe de pat, iar cellalt cu haine. în cel cu rufe de pat opera Aretia, cînd au apărut reprezentanții justiției. Uşa antreului se deschidea în dormitor în stînga, încît se lovea aproape de garderobul cu haine.

între cele două paturi, cu fața în jos, cu capul vîrît puțin sub patul dinspre uşă, cu picioarele încălțate cu şoşoni rupți peste nişte ghete vechi, rămase

de la genunchi afară dintre paturi, zăcea cadavrul lui Ilarie Dăniloiu. Pe patul cellalt, spre antreu, învelitoarea de catifea cenuşie era mototolită şi cu pete mari de noroi uscat, pe cînd cuvertura patului dinspre uşă era întinsă şi trasă puțin într-o parte, deoarece degetele mîinii stingi a mortului se încurcaseră în ciucurii împletiți... Soba de teracotă portocalie, înaltă pînă aproape de tavan, cu bibelorui pe lespedea de marmură, avea uşița deschisă larg parcă ar fi vrut să facă foc cineva sau doar să arunce ceva înlăuntru...

— Să continuăm, domnule, procesul-verbal! reluă Dolga din prag, către comisarul de poliție înainte de-a trece în sufragerie, fără să se lase tulburat de întrebările sau observațiile celorlalți, recomandîndu-le din cînd în cînd să binevoiască a nu se atinge de nimic.

Sufrageria era mare, cu o masă ovală şi şase scaune de piele, cu două bufeturi înalte de modă veche pline cu tot felul de vase şi pahare. Judecătorul se uită cu atenție împrejur prin bufeturi, pipăi masa şi deodată zise către comisarul care continua să scrie:

— Un moment, domnule...

Comisarul se dădu la o parte, iar Dolga ridică puțin tăblia mesei. Subt tăblie descoperi mai multe piese de aur aşezate în scobituri şi crăpături aşa fel încît să nu se observe. învîrti puțin capacul şi, într-un fel de sertar ascuns, dădu iar peste o grămăjoară de galbeni şi mai mulți bani de argint dinainte de război. Comisarul încremeni o clipă de mirare, apoi rosti:

— Asta-i o comoară, domnule judecător!

Dolga rugă pe primul-procuror să inventarieze banii, iar el însuşi se întoarse înapoi în dormitor să cerceteze în dulapuri, deşi aceasta voise să o lase pentru încheiere. Dar după descoperirea din sufragerie chibzui că e mai practic să lichideze cercetările şi în dor-

mitor. într-adevăr, în dulapul cu haine găsi o față de pernă murdară, suspectă. Pipăind-o şi apoi desfăcînd-o constată că era plină cu bancnote româneşti, puse înadins să rămîie nebăgate în seamă şi totuşi ascunse.

— Ei, dragă Dolga, văd că aduni bani, nu glumă! zise primul-procuror uimit. O să ne apuce prînzul numărind!

Uşa bucurăriei era deschisă ca şi celelalte. Bucătăria mare servea şi ca spălătorie şi chiar ca baie în cazurile rare cînd bătrînii se îndemnau să împrumute de la d-na Secuianu vana de tablă ca să se spele mai temeinic. în dreapta uşii se afla soba de gătit, mare cît un cuptor, cu cîteva oale pe roate, în care apa îngheţase. în dreptul uşii, în peretele din faţă, o fereastră dădea spre fundul curţii, unde se vedeau năclăite în zăpadă nişte lemne tăiate şi o grămadă de crăci cumpărate de curînd. în stînga ferestrei pe o masă lungă de brad, se afla o pîine lungă neîncepută şi o ulcică de lut, înflorită, răsturnată, goală, iar subt masă cîteva şomoioage de jurnale vechi. Lîngă peretele dinspre sufragerie, într-un dulap rudimentar, erau aranjate oale, cratiţe, tigăi, capace de toate felurile, între acest dulap şi uşa sufrageriei, pe o laviţă solidă, o albie de spălat rufe părea răsturnată pe jumătate; cîteva bucăţi de pînzeturi erau căzute pe jos, mai mult muruite decît spălate, iar cele rămase în albie îngheţaseră cu rămăşiţele de apă murdară. Uşa din peretele spre curte era încuiată pe dinăuntru.

Cadavrul doamnei Dăniloiu zăcea într-o rînă, pe stînga, între masa de bucătărie şi laviţa cu albia de rufe. Figura ei era înfăşurată cu o rufă udă peste gură, dar ochii sticloşi aproape ieşiţi din orbite priveau spre sufragerie cu atîta groază de parc-ar fi fost vii.

— Dacă permiteţi, domnule prim-procuror, mai întîi să terminăm înregistrarea minuţioasă a locului! zise Dolga cu mîndrie, revenind în sufragerie. Pe urmă vom nota obiectele de preţ şi la sfîrşit, cu ajutorul doctorului, poziţia şi starea fizică a cadavrelor!

Se simţea din ce în ce mai stăpîn. Afacerea părea să aibă proporţii deosebite şi în orice caz anume necunoscute şi mistere; în sfîrşit ceva ce rîvnea ambiţia lui de detectiv în devenire.

După ce dictă cu emfază comisarului constatările din bucărărie, trecu împreună cu medicul şi cu poliţaiul în dormitor să examineze mai de-aproape cadavrul lui Dăniloiu.

— Numai un moment! strigă Dolga către medicul care se pregătea să elibereze cadavrul dintre paturi.

Cu mare băgare de seamă împinse puţin mai încolo patul dinspre antreu, încît ceafa victimei ieşi la iveală. Părul alb, foarte rar, părea lipit de tidva ca pergamentul vechi. Gîtul, deasupra gulerului hainei cenuşii, era strangulat cu o sîrmă de alamă subţire, înnodată dinapoi şi răsucită de mai multe ori, aşa că pătrunsese adînc în pielea zbîrcită. Cele două capete ale sîrmei se terminau în ochiuri ca şi cînd ar fi servit la atîrnat în cui.

—Ciudat! murmură judecătorul.

Plecîndu-se peste mort, observă un fir de păr castaniu închis pe un umăr şi altul aproape blond pe gulerul hainei motolite, parcă ar fi fost apăsată cu genunchiul sau cu piciorul.

Doctorul Popescu, urmînd exemplul lui Dolga, socoti mai practic să lase cadavrul unde se afla şi să îndepărteze paturile ca să aibă spaţiu suficient pentru o examinare corectă. Primul-procuror, curios, veni şi dînsul să vadă mortul, neuitînd să ia şi pe comisarul

scriitor ca nu cumva să fie ispitit a viola fața de pernă cu bancnote.

— Aici trebuie să fi lucrat asasini cu multă experiență ! zise Negel foarte impresionat, văzînd cum medicul se trudea să dezlege din jurul gîtului sîrma ucigașă.

— Sau începători fără experiență! observă Dolga gînditor.

Sîrma abia era mai lungă de un metru...

Descurcînd ciucurii cuverturii din degetele mortului, doctorul întoarse pe bătrînul Ilarie cu fața în sus. Părea viu, cu ochii deschiși și privind aproape senin, fără groază, doar cu puțină mirare. Numai nasul era puțin turtit și murdărit de praful de pe parchet, ca și fruntea și bărbuța sură, tunsă, neîngrijită ca un pămătuf de păr moale.

— Nu vreau să mă pronunț oficial înainte de autopsie — zise medicul Popescu cu oarecare nedumerire în glas — dar aș putea să pariez că bietul bătrîn a murit repede, fără suferință, mai puțin de strînsoarea sîrmei, deși ea l-ar fi ucis pînă la urmă, cît mai degrabă de un șoc de spaimă care i-a curmat funcționarea inimii...

Ilarie Dăniloiu se vedea a fi fost un omuleț slăbuț, subțirel, numai umbra celui care prin munca și energia lui a uimit Piteștii.

Cînd medicul isprăvi examinarea, Dolga întrebă:

— Ai putea să-mi faci vreo precizare, doctore, în privința datei morții?... O zi, două, trei?...

— Cu oarecare aproximație cred că da — răspunse doctorul puțin sigur. Două, cel mult trei zile, mai curînd însă trei!... Adică sîmbătă... Dar să vedem și celălalt cadavru...

D-na Dăniloiu, în afară de rufa care-i astupa gura, avea și mîinile legate la spate tot cu o rufă udă, acum înghețată, iar la gît o sîrmă de alamă aproape la fel cu cea care servise la omorîrea soțului ei. Sîrma era la fel înnodată și răsucită la spate, dar fără a fi pătruns în piele.

— Coana Mița poate nici să nu fi murit strangulată — observă iar medicul, după ce dezlegă sîrma, apoi prosopul de peste gură și nas și cămașa de noapte care servise la imobilizarea mîinilor. Cred că a murit chiar mult mai tîrziu, poate peste cîteva ore, asfixiată de călușul de pe gură și nas. E posibil că a trebuit să vadă cum a fost ucis soțul ei, fără ca asasinii să-și dea seama că mai trăiește...

— Astea se vor stabili mai tîrziu, în cursul anchetei, întrerupse Dolga cu puțin dispreț.

— Probabil, dacă asasinii vor fi avut curiozitatea să se ocupe cu astfel de observații! răspunse medicul de asemenea batjocoritor.

Judecătorul nu mai stărui. Era sigur de sine. Ochii lui au înregistrat mult mai mult decît s-a consemnat în procesul-verbal, toate amănuntele de care mai tîrziu ar putea să aibă nevoie.

După o scurtă consfătuire, fiindcă nici o îndoială asupra cauzelor morții nu încăpea și spre a nu mai spori oroarea dublei crime prin ciopîrțirea inutilă a cadavrelor unor oameni atît de respectați, hotărîră să se renunțe la autopsie și să se dea familiei autorizația de înmormîntare.

Pînă ce medicul își va redacta referatul și pînă ce primul-procuror va inventaria cuprinsul feței de pernă, judecătorul Dolga ieși în curte, însoțit de polițaiul Ploscaru, să-și completeze observațiile. Corpul cellalt de case era gol și încuiat. în fundul curții o remiză cam dărăpănată cu cîteva butoaie, o putină cu varză, diferite sape, hîrlețe ruginite și uzate... în spatele re-

mizei gardul de zid dinspre Secuianu continua pînă la cellalt vecin, măcelarul Ionescu.

— Ei, domnule jude, v-aţi lămurit? întrebă poliţaiul aprinzînd o ţigară şi respirînd profund. Dacă tîlharii şi-ar fi lăsat cărţile de vizită, ar fi mai simplu...

— Poate că au lăsat, domnule! zise Dolga sever. Dar nu oricine poate să le citească!

— Dacă citiţi d-voastră, ajunge! Noi vom fi fericiţi să vă aplaudăm! făcu poliţistul fără încredere şi cu puţină ironie.

Capitolul V

MOŞTENITORII INDIGNAŢI

— Mobilul crimei nu pare să fie furtul! spuse primul-procuror Negel cînd se isprăviră toate formalităţile şi după ce trimise pe comisar să cheme pe Spiru Dăniloiu şi pe Aretia Delulescu pentru a le da în primire cele două cadavre spre înmormîntare.

— Mă tem că vă înşelaţi, coane Costică — observă poliţaiul. Bătrînii erau putrezi de bogaţi şi de o zgîrcenie proverbială. Lumea prin oraş vorbea despre oale de galbeni şi de lăzi cu bancnote... Nu ştia nimeni unde şi cum ascundeau comoara, dar...

— Noi nu ne putem lua după clevetirile din oraş — întrerupse Negel. Ce ne spui d-ta am auzit şi eu, fireşte. Dar dacă şi întru cît sînt adevărate vorbele oamenilor, e altă socoteală. Deocamdată noi am cercetat şi n-am descoperit decît ceea ce s-a notat în procesul-verbal. Dealtfel nici nu sîntem noi chemaţi să cercetăm ce fel şi cîtă avere posedau victimele...

Controversa asupra averii bătrînului Ilarie Dăniloiu se reluă şi se înăspri îndată ce reintră Aretia,

care dealtfel fierbea că a fost ofensată şi ţinută pe-afară ca slugile.

Primul-procuror comunică Aretiei şi lui Spiru că autoriză înmormîntarea victimelor fără autopsie. Pentru că însă atît în vederea unei eventuale complectări a cercetărilor cît şi a deschiderii succesiunii, casa urmează să fie sigilată, cele două cadavre trebuie să fie ridicate imediat şi aşezate, pînă la înmormîntare, în biserica Sf. Nicolae, unde Ilarie a fost preşedintele Eforiei. Cheltuielile vor cădea, fireşte, în sarcina moştenitorilor.

— Apoi da — zise Aretia batjocoritor. Ne-aţi dat afară cînd era să primim ceva, dar ne chemaţi înapoi cînd e vorba să cheltuim!

— Fii liniştită, madam Delulescu — făcu primul-procuror împăciuitor. Vei avea din ce să te despăgubeşti... Noi am inventariat peste jumătate milion de lei în bancnote şi aur...

— Cît aţi spus, domnule prim-procuror? se interesă Spiru.

— Cu precizie poate să vă spuie procesul-verbal... Citeşte, comisarule ! strigă Negel.

— în total şaptezeci şi cinci piese de aur şi patru sute treizeci şi nouă mii cinci sute optzeci lei în bancnote de o mie, de cinci sute, de o sută şi de cinci lei, şi anume...

— Ajunge ! îl opri primul-procuror. Deocamdată banii aceştia rămîn la dispoziţia instrucţiei...

— Aoleu, domnule Costică! izbucni Aretia. Adică numai atîta s-a găsit din tot bănetul ce l-a avut bietul nenea Ilarie?... Atunci ucigaşii l-au prădat rău, dacă cumva nu l-or fi prădat mai rău pe urmă alţii...

— Aveţi vreo bănuială precisă? întrebă judecătorul de instrucţie.

— Ce precisă, domnule! strigă din ce în ce mai indignată d-na Delulescu. Pe mine m-a bruftuluit domnul Costică adineaori pentru că am îndrăznit să încerc a salva măcar rufăria de pat, iar pe alţii i-aţi lăsat să cotrobăiască peste tot şi n-aţi întrebat unde au dispărut giuvaericalele ţaţei Miţa... Că doar ştiţi şi d-voastră ce bijuterii i-au rămas din amanetele nerăscumpărate şi altele cumpărate de ocazie...

— Cine a cotrobăit aici înaintea noastră? insistă Dolga.

— Sora mea e aşa de bună încît nu se sfieşte să mă insulte acuma şi pe mine, om cu avere şi negustor respectat de toată lumea — declară fierbînd şi totuşi stăpînit, Spiru Dăniloiu. Cum a insultat ani de zile şi pe bietul Ilarie pe care acum vrea să-1 moştenească fără să se mulţumească cu ce s-a găsit... Ar vrea să puie mîna pe bijuterii, dar de doisprezece ani n-a vorbit cu Ilarie şi nici pragul nu i l-a trecut, încît habar n-are dacă Miţa le-a mai păstrat ori le-a transformat în bani...

— Ei, mititelule, cum te-ai supărat? rînji Aretia cu dispreţ. Nu cumva te-oi fi simţind cu musca pe căciulă?

— în loc să fii batjocoritoare şi să bănuieşti pe alţii, mai bine ţi-ai vedea de necazurile voastre şi te-ai apăra de bănuielile oraşului! răspunse Spiru scîrbit, întorcîndu-i spatele.

Scena între fraţi şi în faţa cadavrelor era atît de uluitoare că ceilalţi ascultară fără a interveni. Abia pe urmă poliţaiul se dezmetici şi le zise mustrător:

— Vă rog, vă rog, oameni buni, dacă nu vă ruşinaţi de domnii judecători, cel puţin de morţii care încă nici luminare n-au avut, ar trebui să vă sfiiţii

Judecătorul Dolga, avînd în vedere numai interesul instrucției, reveni către Aretia cu o nouă întrebare :

— D-ta ai cunoscut averea răposaților?... Ai putea să ne indici ce s-a furat?

— Eu n-am fost în relații de cîțiva ani cu fratele meu Ilarie... Știe orașul întreg și pentru ce și din pricina cui... Dar lumea știe ce avere a adunat bietul Ilarie, muncind ca un hamal și trăgîndu-și bucățica de la gură. Țața Mița dădea împrumuturi pe amanet, numai pe giuvaericale. Se spunea că avea o oală plină de fel de fel de inele și pietre scumpe și broșe, cercei și cîte altele... Numai bijuteriile astea trebuie să fi prețuit mai mult decît ați găsit d-v. în bani.

— Mă rog, se va face lumină! zise judecătorul cu siguranță.

— Să dea Dumnezeu să se facă! oftă Aretia, închinîndu-se. Că destule nedreptăți am suferit și destul am fost furată de cînd a închis ochii bietul tata, fie iertat! Tot cu credința în Dumnezeu și dreptate am trăit și ne-am chinuit, că nu se poate să învingă strîmbătatea pînă la urmă...

Primul-procuror se simțea pe de o parte atins în sentimentul său de pietate față de morți, apoi și în demnitatea sa de personagiu oficial. în special tonul iritat și vulgar al d-nei Delulescu i se părea o insultă la adresa tuturor. Totuși, blajin din fire, se jena să pună capăt scenei printr-un gest de energie oficială, mai cu seamă că a dojenit-o și adineaori. Cînd se hotărî totuși să intervie, polițaiul întrerupse batjocoritor și glumeț:

— D-ta poate că nu știi, coană Aretie, dar băiatul d-voastră, Romică, a fost foarte prieten, în vremea din urmă, cu răposații...

— Da cum să nu fie, domnule? Nu e nepotul lor bun?

— Desigur!... Și acuma, cît a fost pe-acasă o lună de zile, pînă sîmbătă trecută, n-a fost zi să nu fie împreună și să nu vie pe-aici... Poate că ai aflat de la dînsul ce comori avea bătrînul?

O clipă Aretia îl privi nedumerită, pe urmă ripostă dîrz:

— Și adică ce vrei să spui d-ta cu asta?... Că Romică s-a interesat de averea bătrînilor? Și dacă s-ar fi interesat, nu era dreptul lui?... Adică pentru că noi am rămas săraci și cinstiți nici nu mai avem dreptul să ne cerem drepturile noastre?... Nu știu, că băiatul a plecat la București, la afacerile lui, dar dacă i-o fi spus cumva răposații ceva, apoi să știți d-voastră că nu ne-om mai lăsa nici noi să fim ținuți pe-afară și să se aleagă praf din drepturile noastre!... Așa să știi, domnule polițai! Că mie nu mi-e frică de nimeni, nici de poliție și nici de tribunale, dacă sînt femeie cinstită și fără greșeală pe suflet!

în sfîrșit primul-procuror nu se mai putu stăpîni și izbucni:

— Destul, madam !... D-ta nu prea știi ce e cuviința după cum văd... N-am venit aici să ascultăm nedelicatetele d-tale, ai înțeles?... Iar dacă nu știi să te porți față de justiție, am să te învăț imediat!... Atîta lipsă de respect n-am pomenit!

Urmă o clipă de jenă generală. Primul-procuror adresase ultimele cuvinte judecătorului, întorcînd spatele d-nei Delulescu și adăogînd întrebător:

— Acum?

— Domnule prim-procuror, ați încuviințat să fie înmormîntate cadavrele — zise Dolga liniștit. Urmează să fie ridicate și să sigilăm casa...

Polițaiul trimise să cheme pe preotul Tănăsescu iar Spiru se oferi să îngrijească de cele necesare pentru' mmormmtare. Delulescu se arătă de asemenea gata sa dea o mînă de ajutor. Numai Aretia, îmbufnată sisii printre dinți:

- Asta ne mai lipsește... Să mai cheltuim și din sărăcia noastră... *

Capitolul VI

BĂNUIELILE ARETIEI

Preotul Tănăsescu sosi lăcrimînd. Avea remușcări că s-a supărat și a ocirît în gînd pe bătrînul Ilarie cînd Ciufu i-a raportat că nu l-a găsit acasă și cînd în realitate zăcea ucis de mult împreună cu „baba" lui. Pînă s-au improvizat două brancarde cu care să fie transportați la biserică, preotul a avut timp să citească două-trei rugăciuni de sufletul lor. Pe Ciufu l-a lăsat să aranjeze un catafalc provizoriu pe care să fie așezați pînă se vor aduce cosciugele și cele necesare gătirii morților.

— Ce ciudate și neînchipuite sunt destinele omului ! zise apoi preotul către primul-procuror, în vreme ce cadavrele erau scoase afară. Sîmbătă dimineața m-am întîlnit cu sărmanul răposat în fața tutungeriei centrale. Venea din piață și a glumit cu moartea ca de obicei... O, Doamne! Și în clipa cînd dînsul glumea, moartea poate că îl aștepta acasă cu coasa întinsă !

în urma celor două brancarde acoperite cu cearșafuri albe, merse numai preotul cu Aretia și cu Pascal Delulescu, căci Spiru plecase să cumpere cosciugele,

dacă va găsi gata ori, dacă nu, să le comande. Anchetatorii mai rămaseră. Dolga se mai plimbă puțin prin toate camerele adulmecînd parcă şi în special privind cu mare atenție ca şi cînd ar fi vrut să înregistreze încă o dată tot în subconştient. (Asta era „metoda" lui care nu dădea greş niciodată, fiindcă, zicea dînsul: „Memoria mea vizuală e mai fidelă decît fotografia".) înainte de a pleca, îi veni în gînd să mai arunce o privire, pentru orice eventualitate, în odaia din față, cea care rămăsese închisă. într-un colt, aşezată anume astfel încît să fie văzută, era o casă de fier, modestă, mică, sistem învechit.

r* 7

— A, în sfîrşit, murmură judecătorul mulțumit. Mă miram să nu fie!

Cheile lipseau. Comisarul fu trimis să le caute în buzunarele morților.

— Va să zică avea dreptate zgripțoroaica! făcu polițaiul curios, în vreme ce Dolga deschidea casa de fier.

Era goală. Abia într-un sertar dădu peste o casetă cu două sute de galbeni.

— Sumă rotundă! zise primul-procuror. Parcă înadins a lăsat-o...

— Ca să distragă atenția eventualilor hoți de la sumele mai mari ascunse aiurea — observă polițaiul.

în alt sertar, printre cîteva acte de familie şi polițe vechi, descoperi un plic galben, lipit şi sigilat, pe care scria cu litere mari:

„Testamentul meu".

— Asta da! strigă Dolga, oprind repede un gest care ar fi vrut să deschidă plicul. Aici s-ar putea, adică ar fi natural să se găsească indicii asupra averii. Totuşi eu nu cred că... în sfîrşit, domnule prim-procuror, deschiderea testamentului trebuie să se facă după stipulațiile legale... D-voastră nu credeți?

— Fireşte ! Evident! Mai încape vorbă ? făcu Negel simplu.

Se redacta un codicil la procesul-verbal, apoi se aplicară obişnuitele sigilii pe uşile casei, iar polițaiul fu rugat să lase şi un sergent de pază în curte sau în stradă ca nu cumva vreun dobitoc interesat să violeze opera justiției.

Magistrații şi polițiştii urcară pe strada Griviței, pe lîngă biserica Sf. Nicolae unde cele două cadavre erau aşezate şi unde preotul le aprinsese luminări şi citise cuvenitele rugăciuni, de față fiind mulți dintre cei curioşi care se adunaseră la casa crimei...

Aretia cu soțul ei ieşiră din biserică numai cîteva minute după ce trecură anchetatorii. Delulescu se înduioşase de tot în fața catafalcului, mai mult chiar decît în casă, şi i se umeziseră ochii, dar Aretia, oricît ar fi vrut, n-a mai vărsat nici o lacrimă. Toate gîndurile ei se învîrteau vertiginos numai în jurul moştenirii şi a fricii să nu fie iar păgubită de frate-său Spiru sau poate şi de justiție.

—- Măi bărbate, tu nu eşti în toate mințile — zise ea după ce se depărtară puțin pe o stradă mai dosnică. Văd că te îmbulzeşti mereu ba să faci asta, ba să aduci ceea... Astîmpără-te, Pascale. Mai lasă şi pe Spirică să facă, lasă-1, Pascale, că el n-a stat ca noi să bocească şi să se înduioşeze, fii tu sigur ! El şi-a umplut buzunarele încît nu-i mai pasă de s-o mai găsi ceva ori ba !

— Nu, Tică dragă, exagerezi! se supără Delulescu. Prea mă ofensezi mereu si în fata oamenilor! Parc-as fi copil fără minte...

— Apoi chiar eşti! răbufni femeia abia stăpînindu-şi mînia. Dacă n-aş fi fost eu, cîinii te mîncau!.. Dar ce stau eu să te mai judec, că te-a judecat Dumnezeu destul!

Pînă acasă se mai certară şi se împăcară de cîteva ori, după obiceiul familiei. Aretia găsea prea molîu pe Delulescu şi de data asta. Ea credea că bărbatul ar fi trebuit să facă gură, chiar să se ia de piept cu Spiru cînd s-a văzut că a dispărut cea mai mare parte a bănetului împreună cu bijuteriile. A lăsat-o pe ea să se hărţuiască cu cogeamite lume şi nici măcar o vorbă de aprobare n-a scos, ci mai degrabă se arăta contra ei încercînd s-o potolească, adică să dea dreptate duşmanilor. Pascal n-avea răgaz să se disculpe: soţia îi tăia vorba îndată ce deschidea gura...

Se făcuse amiazi aproape. Cu preotul Tănăsescu se învoiseră să se întoarcă îndată după masă, să facă toaleta morţilor cum se cuvine, să-i aşeze în sicriu şi apoi să slujească o slujbă completă. Aretia însă nu se grăbea deloc. îi şi spuse lui Pascal, care o zorea, că morţii nu merită din partea ei nici o jale şi nici o milă...

Părinţii celor trei fraţi Ilarie, Spiru şi Aretia au fost bulgari şi se numeau Danilef. în casă şi între ei au vorbit mai mult bulgăreşte. Mama lor, mai slabă la cap, nici n-a învăţat bine româneşte pînă la moarte. Au venit în ţară ca lucrători la alţi bulgari care ţineau cu arendă pămînturi în lunca Argeşului şi făceau bani cultivînd intensiv zarzavaturi pe care le vindeau în Piteşti, plecînd iarna cu banii adunaţi înapoi peste Dunăre. Danilef a fost mai harnic şi a ajuns repede din pălmaş arendaş întîi de un pogon, apoi de mai multe, şi îh sftrşit proprietarul celor trei moşii ce le-a şi lăsat moştenire copiilor. Cînd s-a mai înstărit, şi-a cumpărat casă la Piteşti (chiar corpul de casă în care s-a întîmplat crima), a început să se numească Dăniloiu, cum l-a învăţat un avocat, şi s-a împămîntenit prin Cameră şi Senat, cheltuind destule parale cu ocazia aceasta. Moşiile le-a păstrat pînă a murit şi nici altă negustorie n-a făcut decît cu zarzavaturi şi fructe de-ale lui. Dealtfel s-a prăpădit timpuriu, abia la cincizeci şi cinci de ani, după ce cu cîţiva ani în urmă îi murise şi femeia. Oamenii spuneau c-au murit de prea multă muncă, pentru că într-adevăr viaţa lor n-a cunoscut altceva decît munca de dimineaţa pînă seara, iarna, vara, fără odihnă, fără sărbătoare... Cînd a murit bătrînul, Ilarie avea treizeci, Spiru douăzeci şi Aretia doisprezece ani. Ilarie a devenit capul familiei, fiind dealtminteri însurat la rîndul lui de patru ani cu o româncă băştinaşă care i-a adus o mică zestre, în bani, încît aşa a putut începe prima întreprindere personală.

După moartea bătrînului, viaţa a continuat la fel în familia Dăniloiu. Moşiile erau lucrate ca şi înainte. Aveau logofeţi şi chiar unii zilieri bulgari, de încredere. Comerţul cu zarzavaturi rămase şi mai departe baza afacerilor lor. Pînă cînd a venit vremea să se însoare şi Spiru. Deoarece avuseseră cîţiva ani răi, dar mai ales fiindcă Ilarie reuşise să-şi înzecească micul capital în negoţul de cherestea şi cu magazinul de fierărie, cei doi băieţi se înţeleseră, convingînd şi pe Aretia, care avea numai şaptesprezce ani şi nu voia să ştie de afaceri, să vîndă moşiile şi cu banii realizaţi să înceapă tot în comun nişte întreprinderi mai rentabile. Au urmat însă ani de criză care le-au încurcat socotelile. într-un moment greu cei doi fraţi au vrut să mărite pe Aretia, care ajunsese la douăzeci de ani, cu un negustor armean, bătrîior, văduv, urît foc, avînd însă o băcănie ce mergea minunat, în piaţă, şi pe deasupra mari rezerve la bancă, încît nu pretindea nici o zestre, ba promitea să

le dea o mînă de ajutor în greutățile ce-i chinuiau. Aretia a refuzat categoric. Era proaspăt îndrăgostită de tînărul Pascal Delulescu, practicant fără leafă la judecătorie, care pe-atunci era un băiat levent, drăguț și dezghețat de se scurgeau ochii fetelor după el. Era prima ei dragoste... Peste cîtva timp Aretia le-a declarat că vrea să se mărite cu Pascal. Frații nici n-au vrut să audă, căci Pascal n-avea după ce să bea apă. în zadar plîngea Aretia și le explica, frații ripostau aproape într-un glas că tînărul trebuie întîi să cîștige măcar atîta ca să aibă cu ce să-și hrănească nevasta. După patru ani de tărăgăneală și amenințări, Aretia, fiind deja majoră, se logodi cu Delulescu în taină. Ca să evite scandalul, frații consimțiră, dar cu condiția ca el să nu se amestece în afacerile lor, ci să-și vază de judecătoria lui, unde ajunsese să aibă și o leafă de treizeci de lei pe lună. Pascal era modest, Aretia nepricepută și amîndoi foarte îndrăgostiți. Frații le-au oferit casa de pe bulevard, pe care o cumpărase Ilarie de curînd, o ocazie admirabilă, au mobilat-o parte din nou, parte cu de-ale lor, au făcut o nuntă frumoasă și i-au trimis chiar și în voiaj de nuntă, două săptămîni, la Constanța. Pe urmă, ici-colo, i-au ajutat cu bani, sume mai mici sau mai mărișoare... între timp dealtfel Ilarie s-a despărțit de Spiru cu afacerile, rămînînd fiecare cu ale lui. Căsnicia Aretiei avea atunci o vechime de zece ani, binecuvîntată cu un copil de opt ani. Delulescu cîștiga abia cît să trăiască. Sora a început atunci să-și reclame partea de moștenire, dîndu-și seama că a fost frustată. De-atunci, mai mult de douăzeci de ani, a trebuit să se mulțumească cu fărîmituri aruncate de frații bogați subt formă de pomană. Nu recunoșteau c-au păgubit-o, ci o acuzau că și-a mîncat partea de moștenire treptat,

deoarece și-a luat bărbat incapabil să ție o casă ori să fructifice un capital...

La masă, Delulescu nu se putu abține să nu se înduioșeze iar:

— Multe am suferit noi de la dînșii, dar cumplit au mai ispășit!...

— Dumnezeu plătește la toți după faptele fiecăruia ! zise Aretia indiferentă.

— Cine să-i fi omorît, ce crezi, Tică? întrebă bărbatul curios.

— Tîlhari și ucigași se găsesc destui — răspunse ea. Aș zice că numai Spirică i-a ucis ca să-i poată prăda pe urmă, dar îl știu cît e de laș și fricos... Cine l-a omorît trebuie să fi fost om voinic, puternic. Altfel cum să-i sugrume așa... Să nu te miri dacă frate-meu n-o fi tocmit niscaiva ticăloși, poate străini, că era tocmai sîmbătă, zi de tîrg... Ucigașul o fi plecat și ia-1 de unde nu-i, iar frate-meu s-a repezit să descopere crima și să strîngă ce-a fost mai bun...

— Parcă ucigașii n-or fi furat și ei ce-au putut la repezeală?

în realitate Aretia era preocupată să descopere nu pe criminali, ci banii și valorile ce s-au furat. N-avea nici o încredere în magistrații anchetatori, cum de altfel nu mai avea în nimeni. Pe cît de încrezătoare a fost în tinerețe, pe atît de bănuitoare era azi. Pe primul-procuror Negel îl știa om cinstit, și dealtminteri cu avere, dar cînd e vorba de atîta bănet cît trebuie să se fi găsit la Ilarie, nici pe el nu-1 mai credea fără prihană.

— Tu, care zici că ești calculat și liniștit, după cîte ai auzit mereu, an de an, de la oameni și acuma

în urmă de la Romică — întrebă ea deodată, urmîndu-şi firul gîndurilor — cam ce avere crezi că a putut să aibă nenea Ilarie?

— De — făcu Pascal gînditor. De... Eu aş zice aşa: cel puţin cinci şi cel mult zece milioane în lei d-ăştia proşti... Fireşte socotind toate, casele, acţiunile, banii, devizele, giuvaericalele, amanetele... în sfîrşit toate!

Aretia se înfurie iar, ca şi cînd ar fi ofensat-o:

—-Ei vezi?... Şi dumnealor n-au găsit nici măcar un milion... Ei, apoi să nu mă supăr?...

Peste o clipă se întrerupse, ca şi cînd un gînd i-ar fi fulgerat prin minte:

— Pascale! Numaidecît să dăm o telegramă băiatului să vie acasă!... Ai auzit?... Să vie chiar azi, chiar cu ultimul tren!... Să fie Romică lîngă mine! Cît e el de deştept, dragul mamii, nu se poate să nu scoatem banii, oriunde i-ar fi ascuns Spirică şi cu ceilalţi!

Delulescu aprobă cu admiraţie:

— Foarte bine, Tică !... Prea bine!...

Capitolul VII

SOLOMIA VREA SĂ PLECE

Spiru, tocmai fiindcă soră-sa s-a purtat atît de urît în faţa judecătorilor, voia să dovedească oamenilor de treabă că familia Dăniloiu nu trebuie judecată după Aretia, ci după cei doi fraţi, fruntaşi ai negustorimei piteştene. în vreme ce el alergă să se ocupe de cosciuge şi de locul de la cimitir, pe Vasilica o trimise să cumpere zăbranicul, luminările, florile şi ce mai trebuieşte, lucruri pe care femeile le aranjează mai bine.

Pînă la amiazi Spiru a isprăvit cu bine ce-şi propusese: a găsit cosciuge gata de stejar, încît numai cifrele şi literele urmau să fie bătute pe capac, a terminat cu locul, s-a dus chiar pînă în deal ca să vază unde vine şi cum încep groparii săpatul pămîntului, lucru destul de greu pentru dînsul pe îngheţul şi zăpada ce erau...

A sosit acasă ostenit şi asudat, gîfăind şi totuşi mulţumit că şi-a împlinit datoria.

— îndată după-amiazi mergem la biserică, dragă nevastă — zise dînsul mişcat, aşezîndu-se la masa pusă

mai de mult de Solomia pe care d-na Dăniloiu o lăsase acasă cînd a plecat după cumpărăturile morților. Parcă nici nu mă simt complect liniștit pînă nu-i voi vedea așezați cum se cuvine unor oameni ca dînșii... Aretia nu s-a arătat, firește... Am știut eu prea bine. Numai la cîștig vrea să se îmbulzească... Parcă nici n-ar fi sora noastră, așa e de haină !

De fapt nici el, nici Vasilica nu cheltuiseră nimic. Prudenți, cumpăraseră toate pe datorie, lăsînd ca plata să se facă din moștenirea răposaților. Spiru chiar se gîndise că toate cheltuielile cu înmormîntarea și celelalte vor trebui să fie scăzute din globalul moștenirii înainte de împărțire, așa că, vrînd-nevrînd, va contribui și Aretia cu partea ei...

La sfîrșitul mesei, pe cînd dînsul tocmai moțăia ca de obicei înainte de-a trece pe sofa în dormitor să-și facă siesta, iar d-na Dăniloiu aduna mecanic fărîmăturile de pîine în jurul tacîmului, Solomia se plecă la urechea ei și-i zise domol:

— Să nu uiți, cucoană, să-i spui și domnului că trebuie să plec...

Spiru auzi șoșăitul glasului ei și mormăi ca prin vis:

— Ce să plece?... Unde să plece?...

— Lasă, nu-ți strica tu somnul pentru ea — zise d-na Dăniloiu liniștit. Ia, prostii de-ale ei! Degeaba am crescut-o și am învățat-o, că din ale ei nu iese !

— Nu cumva tot despre Lixandru e vorba?... Atunci eu va și las, să mă odihnesc nițel... numai un sfert de ceas! făcu bărbatul urnindu-se greoi și trecînd la sofaua pregătită cu o pernă albă la căpătîi.

Sfertul de ceas dura totdeauna un ceas, altfel se scula morocănos și mai frînt de cum se culcase.

Vasilica rămase singură cu servitoarea care se încăpățîna să plece numaidecît.

— Vai, fată dragă, ai început să mă sperii cît ești de nebună! se cruci cucoana. Tu nu vezi ce-a dat peste noi?... Tu n-ai un pic de omenie în sufletul tău de te poți gîndi să pleci acuma și să mă lași singură cu înmormîntarea și cu necazurile?

— Apoi, nu, cucoană! răspunse senin Solomia. Că, dacă e bine Lixandru, nu stau acasă! Nu ți-am spus?... Mîine dis-de-dimineață sînt înapoi!...

— Nici să nu-mi mai vorbești, d-astea, Solomie, că mă superi rău de tot!... Așteaptă, să isprăvim mîine cu înmormîntarea, pe urmă pleacă și stai cît poftești, că de nebune ca tine geme tîrgul!

Servitoarea se mai învîrti puțin prin odaie, strîngînd masa mai îndelung și mai meticulos, iar cînd chibzui că doamna s-a liniștit, reveni:

— Cum nu crezi d-ta, cucoană, la durerea săracului !... încaltea dacă n-ai cunoaște necazurile mele cu Lixandru mai bine ca mama mea, că nu ți-am ascuns nimic și nu m-am ferit... Și l-ai văzut sîmbătă și d-ta cum era de prăpădit că de-abia l-am coborît din căruță să intre la doftor...

— Ei, și dacă ai să te duci tu acuma, crezi că ai să-l înzdrăvenești? răspunse Vasilica înduioșată puțin de glasul întristat al Solomiei. Nu ți-a spus toată lumea și toți doctorii că boala lui se vindecă greu, dacă se vindecă?... Sîmbătă, nu-s nici trei zile, l-ați tîrît iar la doctor și doctorul v-a spus să nu-l mai chinuiți cu drumurile...

— O, Doamne, ziua de sîmbătă numai în mormînt am s-o uit! zise Solomia cu ochi în gol, cu o durere mare pe față.

— Pentru că nu eşti în toate minţile, femeie! se aprinse din nou d-na Dăniloiu. Ai pierdut mai toată ziua pe la doctor şi prin farmacii, ca şi cînd te-ar da banii afară din casă... Te-am lăsat, cum te las de atîta vreme, să-ţi îngrijeşti bărbatul cum crezi tu mai bine. Dar văd că ai început să te împărţi între Valea Ursului şi casa mea! De cîteva luni n-a fost săptămînă de la Dumnezeu să nu lipseşti cînd ziua, cînd noaptea, ca să te repezi la Lixandru...

— Am să vă slujesc, cucoană, toată viaţa, numai să mă ajuţi să-l punem pe Lixandru în picioare! murmură servitoarea fără emfază, cu o sinceritate din adîncime.

D-na Dăniloiu, ea însăşi fată de cîrciumar bogat de la ţară, avea o mare slăbiciune pentru Solomia şi fiindcă era din satul ei, dar mai ales că a luat-o de la vîrsta de cincisprezece ani, a crescut-o şi a ţinut-o în casă, nu ca pe o servitoare ce era, ci ca pe un copil al ei cu care se înţelegea dealtfel mai bine decît cu propria ei fată care, învăţînd prea multă carte (absolvise liceul de fete din Piteşti) şi dezvoltîndu-se sufleteşte în alt mediu, iar pe urmă măritîndu-se cu un ofiţer şi trăind în altă lume, i se părea înstrăinată. Adevăratele confidenţe le avea cu Solomia. Cu ea se sfătuia despre toate; faţă de ea n-avea taine. A dorit şi multă vreme a fost convinsă că, la rîndul ei, şi Solomia îşi deschide complect sufletul, pînă ce a început să constate că ea păstra anume ascunzişuri în care nu lăsa pe nimeni să pătrundă, desigur nici pe Lixandru la care totuşi spunea că ţine mai mult ca la orice pe lume. Solomia era o fire mai întortocheată. D-na Dăniloiu se enerva de multe ori că nu putea urmări şerpuirea sufletului ei. Fata totdeauna rezerva cîte-o surpriză, dar nu rezultată din gînduri mincinoase. A controlat-o de nenumărate ori şi n-a prins-o niciodată cu minciună. Prefera şi primea să fie certată, chiar ocărită, decît să încerce a-şi ascunde greşeala prin tertipuri sau să se ferească a o ispăşi.

Mai cu seamă de cînd s-a încurcat cu Lixandru, Solomia a devenit năucă de tot. D-na Dăniloiu a socotit la început că fata, care abia avea atunci optsprezece ani, s-a îndrăgostit şi de aceea i-a trecut cu vederea unele neglijenţe explicabile. Lixandru se numea Alexandru Ionescu şi era pe-atunci şofer la sucursala băncii Marmorosch-Blank. Băiat curăţel şi parcă mai de treabă ca alţii de teapa lui, nu şi-a bătut joc de biata fată — zicea d-na Dăniloiu — şi nu i-a întors spatele, cum fac toţi, ci s-a alipit mai mult de ea şi chiar a vrut să o ia de nevastă. Dar banca s-a închis şi Lixandru a rămas fără de lucru, îşi adunase o mică sumă de bani ca să poată trăi cîteva luni pînă va găsi alt loc. N-a găsit. Tovarăşii şi prietenii îl sfătuiau să plece la Bucureşti, unde, ca şofer destoinic ce era, ar fi găsit mai repede ocupaţie. N-a vrut să plece fără Solomia, iar pe ea n-o putea lua fiindcă n-ar fi avut cu ce s-o ţie... Asta a fost pentru Solomia întorsătura vieţii. îl iubise şi pînă atunci cum poate să iubească o fată de optsprezece ani, dar pe urmă, după ce a văzut că Lixandru nu se desparte de ea nici chiar de dragul viitorului său, iubirea ei s-a transformat într-un amestec straniu de devotament, spirit de jertfă şi admiraţie oartă care, frămîntat cu senzualismul ei primitiv şi sfios, a pus stăpînire pe însăşi rădăcinile fiinţei ei. Scopul vieţii Solomiei a devenit Lixandru. în afară de el şi mai presus de el nimic nu exista pe lume...

Muncind cîte ceva pe unde apuca, Lixandru s-a oploşit prin curtea Dăniloiu cu învoirea tacită a doamnei. Iarna următoare, lucrînd odată afară, în ger, la o reparaţie de automobil particular, a răcit. Neluînd în seamă şi continuînd zilele următoare alte lucrări la fel, fiindcă tocmai s-au ivit ocazii, boala s-a încuibat într-însul, a clocit şi a crescut, iar cînd n-a mai putut-o îndura şi s-a arătat unui medic, a aflat că e rău de tot şi că ar trebui să se îngrijească foarte serios... Solomia şi apoi d-na Dăniloiu abia toamna următoare au aflat, nu de la el, care nu spunea nimic şi bolea ca un animal trudit, ci de la însuşi doctorul la care fusese, că Lixandru e în mare primejdie.

De-atunci Solomia nu mai avea alt rost în viaţă decît salvarea lui Lixandru. Pentru aceasta şi-a cheltuit toate economiile ce le făcuse la d-na Dăniloiu, pe urmă toată simbria ce o primea... Cînd un medic i-a recomandat, în loc de medicamente, să meargă undeva la ţară, să stea liniştit, să se odihnească şi să se hrănească bine, Solomia i-a propus imediat să meargă în satul ei, Valea Ursului, la părinţii ei. Lixandru a stăruit însă ca, mai înainte să se căsătorească, să nu zică oamenii că Solomia îşi aduce ibovnicul acasă, ci bărbatul legiuit. Nu numai d-na Dăniloiu, dar şi Spiru s-a înduioşat de „delicateţa" băiatului, deşi el de multe ori bombănise că i s-a oploşit în curte un pierde-vară. Baremi Solomia a plîns cu hohote în timpul cununiei, încît d-na Dăniloiu, naşa mare, i-a şoptit în două rînduri să-şi mai ţie firea.

După o lună, Solomia s-a întors înapoi în serviciu, lăsînd pe Lixandru la ţară. Trebuia să muncească pentru a-i putea plăti întreţinerea. Totuşi, într-un an de şedere la aer şi odihnă, Lixandru, în loc să se îndrepte, se topea văzînd cu ochii. Solomia s-a gîndit că ar ar trebui să-i mai dea nişte leacuri, să nu-l lase fără ajutor ca pe un cîine. Şi l-a adus la Piteşti de mai multe ori să-l mai examineze doftorii. Aşa s-a întors sîmbătă Lixandru la Valea Ursului cu cîteva sticluţe pe care Mirescu, cel mai popular medic din Piteşti, după ce „l-a băgat la raze", i le-a prescris să le ia negreşit, fără să garanteze o vindecare grabnică, dar promiţînd o îmbunătăţire cu ajutorul lui Dumnezeu...

D-na Dăniloiu înţelegea şi azi nerăbdarea Solomiei de a vedea efectul medicamentelor. Dacă n-ar fi intervenit pacostea cu crima, ar fi dăscălit-o puţin, ca să se păstreze în nota ei, dar i-ar fi dat drumul să se repeadă pînă acasă, mai ales că acuma, cu autobuzele, poţi pleca seara la Valea Ursului şi dimineaţa să fii înapoi. Azi îi era urît să rămîie singură. Avînd-o pe Solomia alături se simţea infinit mai curajoasă, ca şi cînd energia tinerească a ţărancei i s-ar fi transmis ca un fluid magnetic...

în cele din urmă, văzînd-o prea abătută şi mai amărîtă ca niciodată, i se făcu milă de suferinţa ei şi îi făgădui s-o lase să plece mai pe seară, cu condiţia ca întîi să isprăvească la biserică îngrijirea morţilor şi ca mîine dimineaţa să fie negreşit înapoi să-i dea ajutor la înmormîntare.

Solomia se bucură numai pe jumătate, ca şi cînd nici n-ar mai fi fost în stare să se bucure aievea de nimic în lume. Murmură abia perceptibil:

— Să-ţi răsplătească Dumnezeu binele pe care mi-l faci...

Tocmai cînd isprăviră toaleta sufrageriei, aşezînd toate la locul lor, se pomeniră cu un aprod de la tribunal care aducea două citaţii. D-na Dăniloiu se

înspăimîntă. în viaţa ei n-a avut de-a face cu judecăţi. Aprodul îi spuse şi din gură că judecătorul de instrucţie pofteşte şi pe domnul Spirică la cabinet pentru informaţii în legătură cu crima, de-asemenea pe d-na Dăniloiu şi pe Solomia.

— Ia fugi, băiete ! se supără deodată d-na Dăniloiu. Doar n-o să ne amestecaţi şi pe noi în nelegiuirea asta, Doamne fereşte !

Apăru din dormitor Spiru, căscînd şi întinzîndu-se şi mormăind, ca totdeauna după somn. Citaţia îl făcu să-i sară brusc moleşeala.

— Informator? se linişti mai pe urmă. Ei da, da, fireşte. Trebuie să ajutăm pe bieţii judecători să descopere pe criminali... La ce oră e?... A, la trei?... Adică acuma?... Atunci ia vezi, Vasilico!... Dă-mi ce-mi trebuie, să nu întîrziem...

Dădu drumul aprodului. Nu voia să-l vadă cineva mergînd împreună cu un aprod de la tribunal. între aprod şi jandarm i se părea că e numai deosebire de uniformă...

D-na Dăniloiu cu Solomia erau citate pentru a doua zi.

— Ei vezi, tot nu poţi pleca, Solomie, pînă ce nu te întreabă judecătorul... Eu te-am lăsat, dar dacă legea nu vrea? zise Vasilica în chip de consolare.

Solomia ridică din umeri, murmurînd cu amărăciune:

— Doamne, iartă-mă şi nu mă lăsa!...

Capitolul VIII

JUDECĂTORUL ŞI POLIŢAIUL

Aurel Dolga se afla numai de trei luni în Piteşti, dar cunoştea mai toată lumea, în special avocaţi, profesori, ofiţeri, ingineri, funcţionari, în sfîrşit ceea ce se numeşte, cu o exagerare provincială, boierimea. De fapt în boierimea aceasta se cuprind numai cei ce au bani sau altfel de avere care să le dea putinţa de a participa la jocurile de cărţi şi de a primi cel puţin de două ori pe iarnă cît mai multă lume bună care să joace cărţi pînă la ziuă, la cît mai multe mese... Noul judecător, tînăr şi neînsurat, a devenit imediat invitatul favorit în familiile cu fete de măritat, deşi el nu trăda încă intenţii matrimoniale, dorind în prealabil să devie celebru în specialitatea sa spre a putea face o partidă mai strălucită. Era foarte sociabil, păstrînd totuşi marea decenţă şi rezerva cerute unui magistrat. Ici-colo, la vreo petrecere cu ultra-prelungire, i s-a întîmplat să cînte sau să danseze solo sau împreună cu tovarăşii de chef, sau chiar, într-un elan de fericire, să îmbrăţişeze pe vestitul lăutar Dură care, ajutat numai de un ţambalist chior şi de un chita-

rist şchiop, era capabil să întreţie buna dispoziţie de seara pînă a doua zi seara...

Dragostea cea mare a lui Dolga rămînea totuşi instrucţia criminală. Din pricina ei avea acum o remuşcare: că n-a cunoscut pînă azi familiile Dăniloiu... De aici trăgea msă concluzia pentru viitor% un bun detectiv, deci şi judecătorul de instrucţie, trebuie să-şi lărgească necontenit relaţiile în toate straturile societăţii...

De la casa crimelor pînă la tribunal, Dolga a tăcut, privind drept înainte, parc-ar fi urmărit cu ochii interiori o pistă foarte palidă şi întortocheată.

Reţinu pe poliţaiul Ploscaru care, nu pentru meserie, dar prin felul lui de viaţă, cunoştea Piteştii cum îşi cunoştea buzunarele. Nu oraşul, ci oamenii, pînă la cei mai umili. Asta era meritul lui unic, dar considerabil, în poliţie, mai ales că informaţiile lui erau întotdeauna exacte şi corecte.

După ce încheie cu grefierul formalităţile de rigoare pentru întocmirea dosarului, comandă cafele. Poliţaiul interveni jovial:

— Dacă-mi dai voie, domnule jude, a mea să fie cu un coniac înlăuntru şi altul separat alături! După o crimă atîta de scîrnavă, trebuie să-ţi stingi greaţa măcar cu un pic de alcool!...

— într-adevăr scîrnavă! aprobă Dolga. Foarte bine ai spus. Eu încă n-am cunoscut, din păcate, familia Dăniloiu...

— Ai s-o cunoşti acuma, cu ocazia instrucţiei, pînă în rărunchi!... Ilarie Dăniloiu a fost un om ciudat şi plin de taine!

— Dar ceea ce m-a mirat — urmă judecătorul — ceea ce m-a nedumerit mai mult, este mizeria morală pe care am simţit-o în casa lor... Nu mizeria în sine, care totdeauna e impresionantă şi provoacă cel puţin milă, ci mizeria unor oameni despre care se spune că erau foarte bogaţi, de mai multe ori milionari...

Poliţaiul surise şi dădu din cap aprobativ.

— Exact, domnule judecător! zise dînsul. Zgîrcenia, oricît de aprigă, nu poate explica o viaţă în ticăloşie materială desăvîrşită!... Explicaţia o dă numai rasa, domnule jude! Ce ideal de trai poate să aibă un om coborînd din părinţi care numai dumineca aveau pe masă mîncare caldă?... Eu eram copil cînd a murit bătrînul Danilef, bulgăroiul, cum îi zicea lumea în piaţă cu un fel de ură amestecată cu admiraţie. Mi-a rămas însă în minte cu nişte ochi negri foarte vicleni şi mai ales cu hainele nemţeşti care-i veneau îngrozitor, parc-ar fi fost adunate din toate colţurile oraşului... Dintre copii nici unul n-a moştenit în totul pe bătrînul bulgăroi. Ai văzut, domnule jude, ce pirpiriu era Ilarie... Să-1 sufli ca pe o luminiţă de ceară... Spirache seamănă cu bătrînul la voinicie şi stîngăcie, dar e greoi şi prostănac şi în acelaşi timp şiret ca un vulpoi. Iar d-na Delulescu se zice că e leită maică-sa: credincioasă, mojică şi încăpăţînată, dar foarte cinstită. Dealtfel cinstiţi au fost şi fraţii ei, căci nu i-a prins nimeni niciodată cu vreo abatere de la codul penal. Impresia mea însă a rămas că sufleteşte, în adîncul lor, nu erau corecţi. N-aveau adică cinstea interioară, singura valabilă, pentru că nu e dictată de teama sancţiunii exterioare...

— Cu toate astea pare să fie oameni foarte respectaţi — observă Dolga.

— Cum să nu fie, dacă n-au greşit niciodată contra legilor?... Pe urmă averea acoperă totdeauna micile turpitudini ale oamenilor. Pe un milionar îl priveşti cu alţi ochi, nu cu ai bănuielii. Să nu fiu rău înţeles.

domnule jude! Ilarie Dăniloiu a jucat un rol mare în ultimile trei decade în viaţa negustorimii piteş-tene. Fiindcă era bogat şi cu destulă influenţă îiwj lumea lui, liberalii l-au acaparat pentru partidul lor, l-au pus în consiliul comunal, apoi în cel judeţean, l-au făcut mai tîrziu ajutor de primar şi pretutindeni a făcut treabă bună şi a fost corect ca nimeni altul, în cele din urmă, adică după război, s-a ales senator şi a făcut figură onorabilă şi la Bucureşti prin cuviinţa şi modestia lui înnăscută. Vezi, prin urmare, domnule jude, că avem de a face cu un exemplar tipic de piteştean notabil!

Dolga asculta atent, iar Ploscaru care, ca toţi povestitorii dorea să fie ascultat, se încălzea din ce în ce la amănunte:

— Ei bine, toate demnităţile şi onorurile, în loc să-l civilizeze, mai rău îl sălbăticeau lăuntric. Pasiunea economiilor, care pe tatăl său l-a îmbogăţit, a transformat-o într-o avariţie patologică. Deşi nu i-am cunoscut viaţa intimă, ştiu că de la o anume vîrstă; cam de cînd a intrat în viaţa oficială, a fost cuprins de patima tezaurizării. Treptat şi, fireşte, pîndind ocazii excelente, a vîndut moşiile părinteşti, a vîndut diferite case ce mai avea prin oraş, se zice că şi la Bucureşti, iar banii îi strîngea. Dacă ar fi putut nici pe mîncare n-ar mai fi cheltuit, ca să puie gologanii la păstrare. Oamenii de originea lui, cînd fac avere, încep să facă lux la mîncare şi să cheltuiască cu masa mai mult decît pe toate celelalte necesităţi de viaţă. Belşugul la masă e primul lux şi ultimul la oamenii simpli. Dovadă că Spiru Dăniloiu mînca uneori, nu ştiu dacă o mai face şi azi, pînă ce nu se mai putea urni de la masă. Ilarie însă, cu cît se îmbogăţea, cu atît îşi reducea mîncarea. Circulă prin oraş anecdote despre peregrinările lui prin piaţă. Cu toate că după război s-a retras oarecum din afaceri, se ducea în fiecare dimineaţă în piaţă să facă, zicea el, cumpărăturile pentru menaj. De zgîrcenie însă cumpăra pîine veche, pentru că e mai ieftină, iar carne o singură dată pe săptămînă din rămăşiţele măcelarilor, cu jumătate preţ. Peşte lua din cînd în cînd, dar numai sîmbătă, cînd îl găsea stătut şi ieftenit, căci era cel rămas de vineri... La fel făcea cu zarzavaturile şi cu toate cele trebuincioase casei. Aşa a ajuns fostul senator, batjocura şi rîsul zarzavagiilor şi măcelarilor, iar de altă parte, din pricina asta s-au născut legendele despre bănetul ce l-ar avea ascuns cine ştie unde.

— Atunci d-na Delulescu are dreptate să protesteze?

— Principial poate că da — zîmbi poliţaiul. Sînt sigur că s-au înstrăinat multe lucruri înainte de-a sosi noi la faţa locului. Rămîne să stabileşti d-ta dacă înstrăinările sînt opera asasinilor sau a celor ce au venit după asasini. Pe madam Aretia aţi găsit-o operînd, după cum am auzit ulterior. Poate că dom' Spirică, mai prost dar şi mai şiret, a avut norocul să opereze mai înainte. Dacă nu s-ar fi găsit testamentul, n-ar avea mare importanţă. Acuma însă se schimbă lucrurile... în cearta moştenitorilor trebuie să se amestece şi instrucţia ! Dacă era aici feciorul lui Delulescu, scandalul ar fi luat proporţii chiar în casa morţilor. în orice caz e numai o amînare. Romulus Delulescu aştepta moartea lui Ilarie ca lozul cel mare la loterie. Toată viaţa, tot viitorul lui e clădit pe speranţa sa. Are să fie furios cînd va afla ce s-a ales din visurile lui... Altfel băiat simpatic. Dacă a fost el în stare nu numai să se împace cu Ilarie, dar să devie mosafirul lui aproape zilnic, de cîte ori venea prin Piteşti, vezi ce talent

trebuie să aibă !... Păcat că nu-l are şi la scrisul lui! Şi cîtă pasiune pune să rămînă cel puţin gazetar, dacă scriitor n-a putut ajunge... Mi se pare că şi d-ta l-ai cunoscut acum vreo trei săptămîni într-o seară, la cofetărie, la Borănescu?

— Nu-mi amintesc — zise judecătorul.

— Era împreună cu Dică Secuianu chiar lîngă masa d-tale... Un băiat slăbuţ şi cu ochelari, o mutră de onanist cu părul spălăcit... Altminteri însă, cum spuneam, simpatic, foarte inteligent şi îndrăzneţ, cu toate că îşi ia nişte aere de modestie umilă, lipicioasă...

După ce.sorbi ultima picătură de coniac şi aprinse a nu ştiu cîta ţigară (era fumător feroce din pricina nopţilor ce le pierdea), poliţaiul reluă gînditor, ca şi cînd ar fi vrut să ghicească cine să fie asasinii:

— Bătrînul Ilarie cunoştea pe toată lumea şi n-avea nici un prieten de teamă să nu trebuiască să cheltuiască cu vreo masă sau vreo întîlnire la cafenea. Cred că afară de cîte un servitor străin, trimis de cîte cineva, nu-i intra nimeni în curte, cu atît mai puţin în casă. Timp de cîţiva ani se ataşase de Dică Secuianu într-atîta că oamenii prevedeau într-însul pe moştenitorul lui Ilarie. Dică însă nu putea să nu-şi dea în petec. îl cunoşti, cine nu cunoaşte în Piteşti pe Dică Secuianu — băiat bun, dar haimana... După ce a tapat pe toţi piteştenii cu diverse sume, a încercat, mi se pare, şi la Ilarie. într-o zi, la mare ananghie, i-a cerut o sută de lei... Şi bătrînul, mare minune, i-a dat! Peste cîteva zile, încurajat, Dică i-a înapoiat suta, ca peste alte cîteva zile să-i ceară o mie. Bătrînul n-a mai putut. A refuzat, ba l-a şi ocărit... Dică se afla în mare încurcătură. A înghiţit mustrările şi a revenit mai stăruitor. Bătrînul nu s-a înduplecat, iar Dică s-a supărat şi a plecat trîntind uşile... Cel puţin aşa povesteşte lumea, fiindcă nici el şi nici Ilarie n-au spus nimănui nimic... De-atunci Dică îl înjura pe toate potecile.

— E mult de atunci?

— Doi ani, da... da, doi ani şi ceva — întări poliţaiul. Trebuie să fi fost o explicaţie mai severă decît ar reieşi din spusele lumii, altfel nu s-ar justifica ura cu care-l vorbea Dică de rău, cu toate că se silea să-şi ascundă ura subt o mască de dispreţ. îmi aduc aminte, iarna trecută, d-ta încă nu erai aci, la o petrecere, la „Calul Bălan", cum îl auzeam înjurînd şi dorindu-i moartea, mi-a fulgerat prin gînd că Dică ar fi capabil să şi ucidă pe bătrînul Ilarie dacă i-ar cădea în mîini... Fireşte, un simplu gînd, sugerat pare-se nu atît de cuvintele lui, cît de unele priviri, de unele scăpărări de ură care nu erau demne de un tînăr dintr-o familie aşa de onorabilă, nepotul primului preşedinte al tribunalului nostru, în sfîrşit, crema societăţii piteştene... De la Dică a aflat lumea că Ilarie Dăniloiu, în afară de altele, ar fi adunat în ultimul timp numai bancnote străine, dolari, lire sterline, franci elveţieni. Zicea c-ar avea un portofel anume, cum au negustorii în piaţă, ca o geantă de damă cu multe compartimente, plin cu astfel de hîrtii...

— Da, dar ai văzut că nu s-a găsit aşa ceva! zise Dolga.

— Bine, povestirile lui Dică nu trebuie luate ca literă de evanghelie — surise Ploscaru. El are o fantezie demnă de un mare reporter. Portofelul poate să existe numai în închipuirea lui, poate să aibă proporţii mult mai modeste...

— Sau poate să fi fost furat de asasinii bătrînului — complectă judecătorul.

— Absolut! recunoscu poliţaiul. Deşi, spun sincer, presupunerea aceasta mi se pare cea mai puţin verosimilă, după cum cunosc eu pe prietenul Dică... Dar în sfîrşit, ancheta va lămuri toate... Mi-am adus aminte de toate astea numai fiindcă s-a împlinit pofta lui Dică şi bătrînul Ilarie într-adevăr a fost omorît!... în asemenea caz, fără să vrei, faci toate legăturile posibile şi imposibile, iar lucruri cărora înainte nu le dădeai nici o importanţă, devin deodată tulburătoare... în ultimii ani Ilarie Dăniloiu n-a întreţinut relaţii prieteneşti cu nimeni decît cu Dică Secuianu în anii trecuţi şi cu Romulus Delulescu de vreun an sau doi... Ce curios ! în timpul cît Dică a fost favoritul bătrînului, Deluleştii ca şi Spiru Dăniloiu erau în panică... Acuma fac legătura: poate că apropierea lui Romulus de unchiul său s-a căutat şi s-a realizat tocmai de teama ca nu cumva moştenirea să fie ameninţată prin vreun capriciu al bătrînilor... Asasinatul a picat, pentru rudele interesate, ca o salvare!... Dacă cumva testamentul nu va aduce altă încurcătură !

— Sunt multe puncte obscure şi tulburătoare în afacerea aceasta! observă gînditor judecătorul de instrucţie.

— Poate că mai mult în aparenţă, domnule jude — murmură poliţaiul.

Capitolul IX

INFORMATORUL OFENSAT

Spiru Dăniloiu urcă gîfîind treptele tribunalului. Sala paşilor pierduţi era mai liniştită ca la prînz. împricinaţii cu avocaţii se aflau în sălile unde începuseră şedinţele; pe-afară rămăseseră doar rarii mosafiri fără treburi, care leneveau de colo pînă colo. Negustorul nu se uită nici în dreapta, nici în stînga, ci trecu repede spre scara care duce la etaj. Un aprod îl opri în uşa cabinetului de instrucţie:

— Aşteptaţi un moment, dom' Spirică... Vă cheamă numaidecît!

Cele cîteva minute i se părură nesfîrşite. De emoţie îl năpădiră toate căldurile, încît se făcu leoarcă de sudoare. Cînd se pomeni înlăuntru trebui să se sprijine de biroul judecătorului ca să nu se clatine pe picioare.

— Te-am poftit, domnule Dăniloiu, să-mi dai oarecari informaţii în legătură cu crima ale cărei victime au fost fratele şi cumnata d-tale —îl întîmpină Dolga, şezînd cu figura severă, măsurîndu-1 şi învăluindu-1

într-o privire înțepătoare de suspiciune. Mai cu seamă că d-ta ai fost cel dintîi care ai descoperit...

— Nu, domnule judecător! întrerupse Spiru cu groază ca şi cum i-ar fi spus că el e criminalul. Eu n-am descoperit nimic. Nevastă-mea cu Solomia, adică cu servitoarea, s-au dus azi-dimineață să vază ce o fi pățit Ilarie şi...

Judecătorul Dolga se ridică în picioare. Fața i se îndulci zicînd:

— Mi se pare că eşti obosit... Ia loc, te rog, colea, lîngă birou, pe scaun... Aşa!... Ca să putem vorbi în linişte... Lasă-ne, domnule grefier, singuri!

Grefierul se sculă şi ieşi fără o vorbă. Spiru se lăsă greoi pe scaunul care pîrîi sub dînsul gata sâ se sfărîme. Scoase batista pe care o ținea mai mult de lux şi-şi şterse fruntea şi gîtul de năduşeala care-l supăra.

— Vă mulțumesc, domnule judecător! bîlbîi dînsul umil. Nu mă simt deloc bine... N-am umblat niciodată pe-aici şi am o emoție ca la şcoală...

Dolga schiță un zîmbet care păru o strîmbătură de batjocură:

— De ce să ai emoție?... Un om ca d-ta? Aş regreta... Contez pe informațiile d-tale foarte, foarte mult!... Şi ca frate al victimei, dar şi ca bărbat cu mare experiență în diferite chestii... Aşa că, te rog, povesteşte-mi tot ce ştii despre crimă!

— Nu ştiu nimic — răspunse repede Spiru, vrînd parcă astfel să se spele pe mîini. De unde să ştiu?

—Ceva trebuie să ştii! stărui judecătorul. Că doar ai fost înaintea noastră în casa crimei... şi probabil ai scotocit prin dulapuri ori prin sertare, ca şi sora d-tale...

Spiru Dăniloiu se dezmeteci deodată, îi trecu parcă şi emoția şi frica, se sculă de pe scaun şi zise, uitîndu-se jicnit la Dolga;:

— Va să zică mă bănuiți pe mine că aş fi în stare?...

— Domnule — întrerupse judecătorul — pentru mine sînt vinovați, sau cel puțin suspecți pînă la proba contrarie, toți cei ce au vreun amestec cu o crimă, orice amestec ! E un principiu călăuzitor pentru mine!... Alții, dimpotrivă, socotesc pe toată lumea nevinovată pînă la producerea unei dovezi de culpabilitate!

— în orice caz mare ruşine pentru bătrînețea mea de negustor cinstit să fiu bănuit de d-voastră! zise Spiru amărît. N-am meritat cu nimic astfel de soartă !

Judecătorul Dolga îşi dădea seama că a exagerat şi a depăşit marginile obiectivitătii, îi părea rău, dar în acelaşi timp îi trecu prin minte că Spiru ar fi înrudit de departe cu primul-procuror şi asta îl întărită. Auzise că aici magistrații trebuie să fie atenți la calitatea socială a inculpaților, altfel riscă a-şi compromite situația. Cu toate că Spiru Dăniloiu îi apăruse chiar prea cuviincios, Dolga acuma, gîndindu-se la înrudirea cu primul-procuror, avea impresia că informatorul încearcă să-l sfideze. Răspunse rece:

— Am să te rog să renunți la orice reflexii particulare ! Eu sînt chemat să descopăr pe ucigaşii fratelui d-tale şi n-am timp să mă ocup de sensibilitățile speciale ale informatorilor... Am crezut că în d-ta voi avea un colaborator zelos întru împlinirea sarcinii ce mi-a revenit. Mi-ar părea rău să constat că m-am înşelat!... D-ta ce crezi, cine a putut să-i omoare?

— Răufăcători sînt destui, domnule judecător — zise Spiru resemnat. Şi duşmani cine n-are? Mai ales

cînd e vorba de un om despre care lumea spune c-ar avea comori acasă...

— D-ta erai în termeni buni cu răposaţii, nu-i aşa?... Nu ca sora d-tale?

— Ne iubeam, domnule, ca fraţii cei buni, fără paradă, fără tămbălău, dar cu adevărat. Noi iubeam şi pe Aretia, măcar că dînsa a fost ingrată după ce s-a măritat. Aţi văzut cum m-a insultat şi în faţa cadavrelor şi a d-voastră. Aşa l-a insultat de atîtea ori şi pe bietul nenea Ilarie; uneori chiar în piaţă, în faţa lumii întregi, ca ţiganii. Noi am lăsat-o în plata Domnului. Eu sînt sigur că în adîncul inimii şi ea ne iubeşte. Mizeria şi nevoile înrăiesc şi pe îngeri... Pentru mine însă Ilarie a fost mai mult decît frate. El m-a făcut ce sînt, m-a îndrumat, m-a ajutat nu numai cu sfatul, ci cu fapta. îi voi fi recunoscător pînă voi închide ochii !

— Vă întîlneaţi deseori?

— Destul de des... Aproape în fiecare zi. Dacă nu bărbaţii, cel puţin femeile noastre.

— Atunci cum se face că n-aţi aflat pînă azi de moartea lor?... Medicul crede că sînt morţi de sîmbătă. Azi e marţi.

—- întîmplarea, domnule judecător. Poate unde şi vremea s-a stricat sîmbătă, ninsoarea şi gerul... Aseară, cînd ne-a spus Ciufu, servitorul părintelui Tănăsescu, că i-a căutat de trei ori şi nu i-a găsit acasă, am făcut observaţie soţiei mele că nu s-a dus cel puţin duminecă să se intereseze de dînşii...

— Ciufu? repetă judecătorul. A fost de trei ori?... Cînd?

— N-am reţinut. Mi se pare că ar fi fost în fiecare zi...

— Un moment! întrerupse judecătorul. Grefier ! strigă apoi, ca şi cînd şi-ar fi adus aminte, ducîndu-se la uşă şi deschizînd. Grefier! Trimite să-mi aducă imediat pe Ciufu, servitorul preotului...

Se opri şi se întoarse spre Spiru, vrînd să ceară lămuriri mai precise asupra lui Ciufu. Grefierul însă complectă singur:

— Servitorul de la biserica Sf. Nicolae... Am înţeles, domnule jude !

— Pe urmă să reintri să înregistrăm declaraţia d-lui Dăniloiu!

închise uşa şi se plimbă de două ori prin cameră.

— Dacă nu venea Ciufu, poate că nici azi nu s-ar fi dus nevastă-mea şi cine ştie cît ar mai fi stat acolo sărmanii! reluă Spiru cu alt curaj. Ce-i drept, părintele Tănăsescu m-a întrebat duminecă după-amiazi, ne-am întîlnit întîmplător pe strada mare, m-a întrebat, zic, unde-o fi frate-meu Ilarie, că nu l-a putut găsi nicăiri şi avea mare nevoie de dînsul. Am luat în glumă întrebarea şi am răspuns ceva tot în glumă...

— A, va să zică duminecă ţi s-a spus şi totuşi...

— Dacă-aş fi ştiut, domnule judecător, că e serios, aş fi alergat, păcatele mele ! Dar cum pot să-mi închipui o grozăvie ca asta? Că doar sîmbătă dimineaţa ne-am întîlnit în piaţă şi...

— Cînd l-ai văzut ultima oară pe fratele d-tale?

— Cum vă spuneam, sîmbătă dimineaţa...

— La ce oră?

— Poate să fi fost înspre ora nouă... în orice caz mai de dimineaţă, căci sîmbătă e tîrg, ştiţi, şi noi deschidem prăvălia de cum se face ziuă, din pricina muşteriilor de la ţară... Ilarie a venit cam la un ceas după ce am deschis...

— Ai putea să-mi spui despre ce aţi vorbit?

— Cum nu, domnule judecător! răspunse Spiru din ce în ce mai vioi. Cu cîteva zile în urmă un popă de pe lîngă Costeşti m-a întrebat unde ar putea schimba nişte bani americani ce-i avea nu ştiu de la ce ţăran întors din America de curînd. Pentru că Ilarie strîngea bani americani, cînd îi putea cumpăra pe preţ de chilipir, am spus popii că şi noi sîntem amatori, iar popa îmi spuse că va veni cu banii vineri, cînd are iar treburi prin oraş... Ilarie m-a întrebat despre popa cu banii americani. Popa nu venise vineri şi am crezut că are să sosească sîmbătă. Frate-meu însă, mai cunoscător, îmi spuse să nu-l mai aştept că n-are să mai vie... Era sigur că a găsit pe altcineva care i-a oferit un preţ mai bun decît oferisem eu...

— Da... Banii americani — murmură judecătorul gînditor. Altceva nu?

— Nu prea... Nici n-a stat mai mult de un sfert de oră. Erau mulţi clienţi şi trebuia să fiu cu ochii în patru... Avea o pîine la subsuoară şi-mi spuse că vrea să cumpere un crap, dacă va găsi... Pe urmă a venit servitoarea noastră, care făcuse cumpărăturile obişnuite prin piaţă, să mă întrebe dacă am să trimit vreo vorbă sau altceva cucoanei; aşa e obiceiul în familia noastră... Ilarie i-a dat servitoarei pîinea, să i-o ducă acasă, că dînsul vine mai pe urmă. A plecat la peşte, iar Solomia a mai aşteptat puţin că tocmai tîrguisem şi eu nişte bunătăţi ieftine şi vroiam să le trimit...

— Pe urmă nu l-ai mai văzut deloc? Şi nici nu te-ai mai interesat de dînsul?

— Ce să mă interesez, domnule judecător? Cum puteam să bănuiesc ce are să se întîmple?

— Dar cînd preotul ţi-a atras atenţia? N-ar fi fost normal să te repezi să vezi dacă nu i s-o fi întîmplat ceva?... Ziceai că-l iubeai şi-i vei fi recunoscător toată viaţa...

— Acuma, după ce s-a întîmplat nenorocirea, fireşte, îmi reproşez şi eu că n-am mers — recunoscu Spiru îndurerat. Dar, în mod obişnuit, întrebarea părintelui era mai mult o vorbă aruncată, întocmai cum zici: Ce mai faci?... Ilarie dealtfel avea curiozitățile lui. De multe ori se încuia în casă şi, cînd venea cine nu-i plăcea, nu răspundea deloc, făcîndu-se că nu-i acasă...

— Bine, bine, dar puteai şi altfel să treci pe la dînsul... Eşti sigur că de sîmbătă dimineaţa nu te-ai mai întîlnit deloc?

— Absolut sigur!

— Nici pe la el n-ai fost?

— Dac-aş fi fost, i-aş fi găsit cum i-am găsit azi...

— Cînd servitorul popii v-a spus că de trei ori nu l-a găsit, de ce n-ai anunţat poliţia?

— S-ar fi putut să lipsească într-adevăr de acasă, domnule judecător! S-a mai întîmplat să plece din oraş fără să spuie nimănui...

— De ce te-ai dus singur să vezi morţii, fără să aştepţi sosirea autorităţilor?

— Cum să nu mă duc cînd mi se vesteşte c-a fost asasinat fratele meu?

— Şi ce-ai luat?

— Ce să iau?

— Te rog să răspunzi la întrebarea ce-ţi pun: ce ai luat din casa fratelui d-tale cînd ai pătruns acolo, deşi ştiai că s-a săvîrşit.o crimă monstruoasă?

Spiru Dăniloiu îngălbeni, parcă l-ar fi pălmuit. Răspunse încet, cu ton de protest:

— Domnule judecător, chiar dacă aş fi luat ceva deşi n-am luat — aş fi fost în dreptul meu ! Sînt fratele victimei şi deci, fiindcă n-are copii, moştenitorul lui] legal, fireşte împreună cu sora mea Aretia...

— Eşti aşa de sigur? zise puţin ironic judecătorul.? Dar dacă a lăsat un testament şi dacă d-ta nu figurezi] printre moştenitori?

— Asta nu se poate !

— Dacă...

— E i atunci...

— Atunci, fapta d-tale are o anume calificare! triumfă Dolga. O calificare ce rămîne însă chiar dacă ai fi într-adevăr moştenitor...

— Domnule judecător — vorbi iar grav şi ofensat Spiru Dăniloiu — protestez din toată fiinţa mea împotriva bănuielii cu care mă insultaţi!

— Ce insultă? Ce insultă! se supără judecătorul. Iar uiţi că aici se instruieşte o crimă? Amabilitatea mea nu poate trece înaintea obligaţiei de a afla adevărul şi pe cei vinovaţi! D-ta ai pătruns într-o casă unde zăceau două cadavre, deşi ştiai că reprezentanţii justiţiei au fost anunţaţi şi trebuiau să sosească din moment în moment. Nu poţi să mă convingi pe mine că ai intrat din simplă curiozitate sau chiar din dragoste pentru cele două victime. Eu ştiu foarte bine: ai vrut să o iei înaintea sorei d-tale. Dealtfel ea însăşi ţi-a spus-o în faţă. Atunci de ce să protestezi ? Mai bine te-ai dezvinovăţi cu argumente acceptabile sau...

— Din moment ce nu vreţi să mă credeţi — ripostă domol Spiru.

— Eu nu pot crede decît afirmaţiile dovedite! Celelalte le primesc sub beneficiu de inventar... Dacă un om bogat poate să se lăcomească într-atîta, cum să nu mă cuprindă toate bănuieile? De unde ştiu eu dacă într-adevăr n-ai fost şi ieri sau alaltăieri la fratele d-tale?... Prin oraş lumea şopteşte că asasinii sunt din familia d-voastră...

— Domnule judecător, d-voastră nu puteţi asculta şoaptele oamenilor răuvoitori! Familia Dăniloiu are o cinste de păstrat şi de apărat!

— în privinţa asta suntem de acord! aprobă ironic Dolga. Deocamdată însă trebuie să înregistrăm declaraţiile d-tale, domnule Dăniloiu... Tocmai bine soseşte grefierul...

Grefierul trimisese după Ciufu.

— Pînă va sosi, avem timp să terminăm cu dumnealui... Va să zică...

Capitolul X

„CÎND AI MINŢIT?'

Ieşind din cabinetul judecătorului, Spiru Dăniloiu întîlni în vestibul pe Ciufu, subt paza unui sergent de poliţie.

— Aoleu, domnule Spirică! răbufni servitorul plîngător. Fie-vă milă de mine! Puneţi o vorbă bună la domnul judecător, că m-a adus aci nu ştiu de ce şi...

— Lasă, n-ai grijă, Ciufule ! zise Spiru. Dacă nu eşti vinovat. Dumnezeu o să te apere de necazuri...

— Nu sînt, domnule Spirică, păcatele mele!... Şi m-a luat chiar din biserică, de lîngă catafalcul domnului Ilarie, că mă pusese părintele să dau o mînă de ajutor...

Spiru nu-l mai ascultă. Se simţea ostenit mai ales pentru că nu îndrăznea să se revolte. Pleca cu bănuielile judecătorului înfipte în inimă ca nişte cuie. Nu-şi dădea seama ce învinuiri îi aduce şi unde voia să ajungă cu suspiciunile. De fapt i-a găsit vină în toate. Poate că-l crede şi ucigaş.

„Hain om! E în stare să te bage în ocnă de pomană !" se gîndi dînsul coborînd în sala paşilor pierduţi

şi apoi strecurîndu-se afară unde aerul aspru îl reînvioră. „Dacă el crede că noi sîntem nişte haimanale, se înşală ! adaogă în sine mai încrezător. Că doar nici noi nu sîntem de pe drumuri, să-şi bată joc oricine..."

Ciufu continuă să se plîngă sergentului şi să protesteze că e nevinovat pînă cînd apăru în uşă grefierul.

— De ce nu spuneai, băiete, c-aţi sosit ? se răsti grefierul către sergentul care luase poziţie. Aide, Ciufule! Treci înlăuntru!... Iar tu aştepţi aci, sergent ! Ai înţeles?...

Judecătorul examina pe Ciufu cîteva minute, fără nici un gest şi nici o mişcare. Pe urmă, ca şi cînd s-ar fi edificat, rosti:

— Mda... bine... Vino mai aproape!... Cum te cheamă ?

— Mihai Ciufu, domnule judecător!

— De cîţi ani eşti ?

— Am împlinit treizeci şi doi...

— Eşti de mult în serviciul bisericii ?

— De şase ani.

Răspunsurile servitorului erau umile, dar precise. Judecătorul, ca şi cînd ar fi aşteptat altceva, îl scrută iar un răstimp, apoi continuă prietenos:

— Ai auzit cum au fost omorîţi amîndoi soţii Dăniloiu Ilarie...

— O, Doamne ! suspină Ciufu.

— Ei bine, ucigaşii trebuie găsiţi cu orice preţ ca să-şi ia pedeapsa meritată ! Toată lumea, toţi oamenii de treabă sînt obligaţi să ajute justiţia să descopere pe cei vinovaţi. Aşa e, Ciufule?

— Aşa e, domnule judecător!

— Ei, Ciufule, atunci tu ai să ne pui pe urmele tîlharilor ?

Servitorul îşi recăpătase toată încrederea şi se simţea în siguranţă. Răspunse dibuind ca omul cărei într-adevăr vrea să ajute:

— De, domnule judecător, despre cine o fi făptuit nelegiuirea nu vă pot spune nimic, că nu ştiu nimic... Dar să vă spun ce ştiu şi ce am povestit aseară domnului Spirică, după cum mi-a poruncit sfinţia-sa, că după spusele mele s-a dus azi-dimineaţă coana Vasilica şi a găsit nenorocirea împlinită!

— Da, tocmai! făcu Dolga, dînd din cap.

Ciufu repetă povestirea de-aseară de la Spiru Dăniloiu, în toate amănuntele, şi judecătorul îl lăsă să vorbească fără a-l întrerupe. Numai cînd isprăvi şi tăcu singur, îl întrebă candid:

— Va să zică ai fost în curtea răposaţilor sîmbătă, duminecă şi luni... La ce oră ai fost sîmbătă? înainte ori după-amiazi?

— După, după! Cum vă spusei, după ce am tras clopotele pentru slujba de a doua zi...

— Adică după ceasul cinci... Atunci trebuie să fi fost întunerec de tot, mai ales că şi viscolea?

— Nu era aşa de întunerec...

— Atunci ai fost mai devreme? înainte de a trage clopotele?

— Ba eu cred că mai întîi am tras clopotele şi pe urmă...

— Nu vreau să ştiu ce crezi tu, băiete, ci cum a fost!... Gîndeşte-te bine şi răspunde limpede !... Curtea e întunecoasă şi ziua din pricina copacilor. Acuma se înserează foarte devreme... Dealtfel pe seară, tocmai pe la cinci a început să ningă sîmbătă şi viscolul s-a potolit...

— Aşa trebuie să fie, domnule judecător, cum ziceţi d-voastră făcu Ciufu cu un aer de recunoaştere confidenţială. N-am dat importanţă ceasului şi de aceea...

— Poate că părintele te-a trimis înainte de prînz să-i aminteşti domnului Dăniloiu ca să nu uite?

— Ba nu! se îndîrji servitorul. După-amiazi m-am dus !

— în sfîrşit, părintele poate că are să-şi amintească mai bine — zise judecătorul indiferent. Dumnealui are să ne spuie şi cum ai plecat... şi tot adevărul pe care tu vrei să-1 ascunzi!

— Nu vreau să ascund nimic, domnule judecător, iertaţi-mă! se pripi Ciufu puţin speriat.

Dolga rămase cîteva clipe pe gînduri, apoi reluă cu alt glas:

— Duminecă părintele te-a trimis din nou... Te-ai dus?

— Se poate, domnule judecător, să nu mă duc ? Dacă mi-a poruncit sfinţia-sa...

— Te-ai dus sau nu te-ai dus? repetă Dolga mai energic.

— M-am dus !

— Ai intrat numai în curte sau şi în marchiză ?

— Numai în curte. Uşa marchizei o închisesem aşa că...

— Ai observat ceva deosebit faţă de ce fusese ieri ?

— Nu.

— Nici zăpada?

— Da, zăpadă era destulă ...

— Pe urmă ieri, luni, ai fost a treia oară?

— A treia oară.

— Şi iar ai intrat în curte şi ai pătruns pînă unde ?

—• Pînă la marchiză, domnule judecător. Numai pînă la marchiză. Şi dacă am văzut că tot nu răspunde nimeni...

— Nu ți-ai închipuit că s-o fi întîmplat ceva ?

— Ba mi-am închipuit din prima zi, domnule judecător, dar n-am cutezat să spun nimica. De ce să iasă de la mine vorbe urîte?

— Şi nici ieri n-ai observat nimic deosebit în curte?

— N-am observat nimic, domnule judecător, nimic.

— Zăpada era tot aşa, neumblată ?

— Tot aşa...

— Pe unde ai intrat în curte?

— Pe portiță, domnule judecător.

— Potecă era prin zăpadă ?

— De unde să fie...

— Dar urme de paşi ?

— Erau ale mele, de duminecă...

— Sigur ?

— Vai de mine, domnule judecător, s-ar putea să nu fiu sigur? Dacă am intrat, cum să nu fi rămas urme

Judecătorul Dolga se oprise în fața lui şi arunca întrebările repede, ca nişte mingi pe care Ciufu urma să le prindă instantaneu. Acuma însă se retrase doi paşi şi zise rar, răspicat:

— Şi totuşi, d-na Dăniloiu, cînd a intrat azi-dimineață cu servitoarea, n-a găsit nici o urmă în zăpadă !... Portița nu fusese deschisă de cînd a nins, încît abia a putut răzbi în curte... Cum explici d-ta asta?

— De, domnule judecător, bîlbîi Ciufu. Mă mir... Că doar eu am intrat şi duminecă şi luni...

— Atunci poate că minte d-na Dăniloiu, Ciufule ? zise judecătorul. Ori d-ta n-ai mai dat deloc pe acolo nici duminecă şi nici luni?

— Iertați-mă, domnule judecător, dar...

— Ei, haide, scurt şi cinstit: ai dat ori n-ai dat ?

— Domnule judecător, vă rog din suflet să mă credeți...

— Va să zică n-ai mai dat pe acolo de sîmbătă cînd...?

— Ba am dat — zise Ciufu repede, întrerupînd. Jur pe sfînta cruce, domnule judecător! Am fost pînă la poartă şi duminecă, şi luni, dar mi-a fost urît să mai intru în curte...

— De ce urît, ziua-n amiază mare? stărui Dolga.

— Mi-a rămas de sîmbătă o spaimă în inimă... Poate din pricina tăcerii şi a pustietății, nu ştiu... Aveam parcă o presimțire rea şi mi-a fost frică să mai intru...

Ciufu mai bolborosi cîteva cuvinte, din ce în ce mai încurcat şi mai domol, uitîndu-se în ochii ironici ai judecătorului ca un şoarece în ochii pisicii. Dolga se mulțumea să-l privească. Se făcu o tăcere. Grefierul, pe scaun, alături, cu condeiul la ureche, se uita la Ciufu, placid, ca şi cînd nimic n-ar fi fost în stare să-i tulbure liniştea.

— Cînd ai mințit, Ciufule ? întrebă deodată judecătorul puțin batjocoritor, dar numai în glas. Adineaori cînd ai spus că n-ai intrat sîmbătă în casă, ori cînd spuneai că ai intrat în curte duminecă şi luni?

— în casă n-am intrat, domnule judecător! se închină deodată servitorul plîngător. Jur pe ce am

mai sfînt în lume, domnule judecător! Jur pe mormîntul mamei mele !

— Eu vreau să te cred, Ciufule — spuse Dolga întorcînd spatele. Dar nu mai ştiu ce să cred... Dacă încerci să mă prosteşti spunînd că n-ai mai intrat în curte pentru că ţi-a fost urît? Bărbat în toată firea să nu intre ziua în curtea unor oameni cumsecade din pricina urîtului? Cine să creadă aşa ceva? Uite, colea pe domnul grefier... întreabă-1 dacă poate crede!

Grefierul tresări, dovedind că era cu gîndul aiurea. Pe urmă surise în semn că a înţeles gluma şefului. Ciufu însă parcă stătea pe jăratec. Faţa i se strîmbase, iar gura rămasă deschisă bîlbîia în neştire:

—Nu-s vinovat, domnule judecător... Jur, domnule judecător...

— Eu n-am spus că eşti vinovat —urmă Dolga. Nu ştiu dacă eşti ori nu eşti. Dar mincinos, da, eşti, Ciufule ! Adevărat ?

—Iertaţi-mă, domnule judecător—murmură servitorul într-una.

— Deocamdată m-ai minţit!... Dacă n-ai intrat duminecă şi luni în curte, înseamnă că ştiai ceva de sîmbătă, fie că ai văzut ceva, fie că ai făcut ceva încasă!

Aşteptă cîteva clipe o confirmare, Ciufu începuse a-şi frînge mîinile.

— Va să zică aşa stăm, Ciufule ! reluă Dolga mai înviorat. Uite, nu te arestez că poate într-adevăr nu eşti vinovat!... îţi dau răgaz să te gîndeşti, să chibzuieşti şi să-mi mărturiseşti adevărul. Ai înţeles, băiete?

îngrozit deodată, parcă subt o apăsare cumplită, servitorul căzu în genunchi, bâiguind înecat în lacrimi:

— Domnule judecător, fie-vă milă, nu-s vinovat...

— Destul! strigă deodată judecătorul. Mie să nu-mi faci teatru!... (Apoi către grefier, cu acelaşi ton sever:) Rămîne la dispoziţia noastră!... Trimite-1 subt pază la poliţie ! Să fie ţinut la secret ca să nu comunice cu nimeni!

— Da, domnule jude! zise flasc grefierul.

Capitolul XI
DOUĂ BIETE FEMEI

Spiru Dăniloiu nu mai avea astîmpăr. De la tribunal a pornit spre biserica Sf. Nicolae să vadă ce-au făcut femeile cu aşezarea morţilor. în colţ, la băcănia Steriade, se întîlni cu preotul de pe lîngă Costeşti care-i oferise dolari pentru Ilarie. întîlnirea i se păru de rău augur. Cu toate că preotul ar fi dorit detalii asupra crimei, Spiru reuşi să se derobeze, minţind că are alergături în legătură cu nenorocirea. Se duse la prăvălie, dar nici acolo nu putu rămîne, fie din cauza cunoştinţelor care veneau să afle amănunte subt pretextul condoleanţelor, fie din cauza depresiunii lui sufleteşti. Ca să scape de toate, plecă acasă. Acolo Vasilica tocmai se întorsese de la biserică împreună cu Solomia şi vorbeau despre înmormîntarea care se înţelesese cu preotul s-o facă a doua zi, miercuri, după-amiazi, „ca să poată asista toţi cei ce au iubit şi stimat pe sărmanii bătrîni" — după cum s-a exprimat Tănăsescu.

— Aoleu, Spirache, nu cumva eşti bolnav? îl întîmpină Vasilica speriată, văzîndu-l atît de abătut şi parcă tras la faţă.

— Lasă, frate, nu te mai alarma aşa numaidecît! răspunse Spiru mohorît. Doar n-ai vrea să dansez cînd bietul Ilarie şi ţaţa Miţa se află pe catafalc, iar eu sînt silit să mă hărţuiesc cu judecătorii ca un criminal!

D-na Dăniloiu se potoli, dar apoi se înfurie mai rău cînd află ce-a păţit bărbatul ei în cabinetul judecătorului :

— Despre boanghina asta am auzit că n-are delicatetă nici de două parale... Să-i fie ruşine! Mă mir cum aduce guvernul aci oameni fără educaţie să ofenseze lumea, parcă ar fi servitorii lui!... Ar trebui să ne plîngem la primul-preşedinte ori chiar la Bucureşti, să-l înveţe cum să se poarte cu noi! Dacă e mojic, să fie cu nepricopsiţii lui de ungureni!... Eşti tu moale din fire, că altul l-ar fi pus la locul lui imediat... Cu toate că e mai bine că nu ţi-ai pierdut cumpătul, că mitocanul ar fi fost în stare să te şi aresteze !

— Ei, acu vorbeşti şi tu, ca să nu taci! ripostă Spiru speriat numai la ideea că i s-ar fi putut întîmpla şi asta. Parcă aşa se arestează oamenii!

— Apoi dacă te bănuieşte c-ai luat ceva? făcu Vasilica din ce în ce mai potolită. De, ştiu eu? Sper că nu te-a pişcat ispita să iei ceva, Spirache, să ne pomenim cu o percheziţie de rîsul tîrgului?

— Muiere, tu numai de rău ştii să tragi! se indignă bărbatul cu o moliciune însă care îngăduia toate presupunerile.

Vasilica hotărîse să meargă pe înserat, înainte de cină, cu Solomia, să mai aşeze cîteva luminări şi să vegheze puţin la căpătîiul morţilor. Acuma renunţă şi trimise pe Solomia singură, mai ales că de la ea

pornise gîndul. Numai să nu zăbovească prea mult, ca să nu se întîrzie cu masa.

Solomia s-a întors la timp, plînsă şi istovită, parcă ar fi jelit ce avea mai scump în lume. Vasilica o înțelegea, ştiind că răposata Mița iubea pe Solomia precum şi Solomia iubea pe Mița, încît de multe ori se ducea la cucoana şi singură ca să stea de vorbă şi să primească poveţe.

Pe cînd punea masa, Solomia povesti stăpînei sale că n-a plîns niciodată cum a plîns acuma în biserică, mai cu seamă pentru că i-a găsit aşa de părăsiţi şi de singuri, dar că pe urmă s-a speriat aşa de rău de a crezut că înnebuneşte. I s-a părut anume deodată că cucoana începe să se mişte în cosciug... A dat buzna afară şi nici nu s-a oprit pînă la părintele Ilie căruia i-a anunţat minunea. Preotul era supărat din pricină că Ciufu a fost oprit la parchet de către judecătorul de instrucţie, totuşi a mîngîiat-o şi s-a dus cu ea înapoi în biserică şi i-a explicat că probabil fîlfîirea luminării a făcut să aibă vedenia aceea. Atunci, printre altele, sfinţitul s-a mirat că nu s-a gîndit nimeni să fi îmbrăcat cum se cuvine pe cei doi morţi şi să nu-i fi lăsat în hainele celea urîte de toate zilele. Apoi a trimis după dascăl să mai citească de sufletul lor...

La cină au vorbit numai despre nenorocirea ce s-a abătut asupra familiei din cauza bietului Ilarie. D-na Dăniloiu, obsedată de observaţia preotului, se scuza că ea a spus c-ar trebui să-i primenească, dar Spiru i-a astupat gura că şi-a adus aminte prea tîrziu, că se puseseră sigiliile pe uşi şi ar fi trebuit să vie cineva de la parchet... Dealtfel de ce nu s-ar ocupa cu astea Aretia, care pentru moştenire a ştiut să se repeadă la Spirică şi chiar să-1 insulte, încît numai din pricina ei a îndrăznit şi judecătorul să-1 umilească. Dar Aretia s-a mulţumit să stea acasă şi să reapară la biserică abia cînd toate erau gata.

.— Ai să vezi, Spirache, ce-or zice oamenii! oftă totuşi mai tîrziu, îngrijorată, d-na Dăniloiu. Şi, cînd au atîtea haine, pline dulapurile! Parcă cine o să profite de ele?... Nu ştiu, dacă r.u mi-ar fi ruşine, mîine m-aş duce să-i primenesc... Cu toate că acuma, ar fi prea tîrziu şi mai multe clevetiri ar putea să stîrnească...

— Lasă şi tu că nu-i nimica — încercă soţul ei s-o liniştească. La urma urmelor tot în pămînt o să-i bage, fie cu haine bune, fie cu fele... Poate că ar fi păcat să se prăpădească hainele cele bune, dacă s-au întîmplat aşa lucrurile...

Despre Ciufu însă nu le părea rău că l-a reţinut la parchet. într-un fel le apărea ca adevăratul vinovat de toate cele ce li se întîmplă, fiind el cel care le-a adus vestea rea şi a stîrnit descoperirea crimei cu urmările ei.

— Să nu te miri dacă n-o fi chiar el ucigaşul — zise Vasilica înfiorîndu-se. Că înfăţişare de criminal are. Mi-e şi frică acum cînd mă gîndesc la dînsul... Apoi trebuie să-1 fi prins cu ceva judecătorul, dacă l-a şi înhăţat!... Dealtfel cu minciuna l-am prins şi noi, nu-i aşa, Solomie? Zicea c-a intrat şi ieri la Ilarie în curte şi cînd colo portiţa era înţepenită în zăpadă, încît abia am deschis-o...

— Apoi atunci d-aia l-a închis — făcu Spiru, adăogînd puţiii îngrijorat: Să băgaţi de seamă şi voi ce vorbiţi mîine...

— Din partea noastră să fii liniştit — declară d-na Dăniloiu aproape cu mîndrie. Noi n-avem nici o pată pe suflet...

Solomia lîngă scaunul stăpînii sale, ca totdeauna, murmură parcă pentru sine:

— Mie-mi vine parcă nici să nu mă duc mîine, cucoană...

— Fugi, fată, nu fi proastă! se supără Vasilica. De ce să nu mergi? Vrei să dai de dracul, să te ducă cu poliţia?... Ori ţi-e frică, unde ai auzit ce-a păţit domnul?

— Ba mie nu mi-e frică, zău, cucoană — zise Solomia făgăduind şi din cap. Că o viaţă am... Dar mi-e scîrbă...

— Parcă mie nu mi-e scîrbă! făcu d-na Dăniloiu ridicînd cu dispreţ din umeri. Lasă, Solomie, că mergem împreună şi isprăvim repede!...

A doua zi se prezentară la cabinetul de instrucţie prea devreme şi trebuiră să aştepte mai bine de un ceas pînă să sosească judecătorul. D-na Dăniloiu tocmai se plîngea grefierului că are să vie acasă soţul ei şi nu va găsi nici măcar masa aşternută.

Dolga era foarte bine dispus. îşi frecă mîinile şi se scuză, adăogînd însă că el le-a convocat abia pentru ora douăsprezece jumătate, încît nu e vina lui dacă au avut să piardă timp aşteptînd. Vasilica se învioră, îl găsi foarte politicos şi drăguţ şi se miră în sine de unde l-a scos Spiru aşa de urîcios.

— Dînsa cine este? întrebă judecătorul arătînd pe Solomia, dar răspunzînd tot el: Adică, da, ştiu... Ea v-a însoţit ieri cînd aţi făcut descoperirea pe care ne-aţi denunţat-o... Foarte bine!... Doamnă, poftiţi înlăuntru!... Fata va aştepta aici...

— Domnule judecător, să nu vă supăraţi, dar am să vă cer o favoare — zise d-na Dăniloiu încurajată. Fata e de la ţară şi n-a umblat pe la judecăţi... Vă rog s-o lăsaţi lîngă mine... Sîntem două biete femei şi-

— Bine, doamnă! aprobă Dolga galant. Cu toate că tot pe rînd o să vă ascult, după cum e legea şi obiceiul...

— D-apoi că noi n-avem secrete, spuse d-na Dăniloiu mulţumită. Solomia e crescută la noi...

Judecătorul îi oferi acelaşi scaun pe care şezuse ieri Spiru. Solomia rămase în picioare lîngă stăpînă-sa, cum obişnuia şi acasă. După ce răsfoi cîtva timp în dosarul ce i-l pregătise pe birou grefierul, Dolga reluă mai serios, dar mereu politicos:

— Povestirea d-voastră de ieri, de la domnul prim-procuror, am auzit-o, doamnă Dăniloiu, despre cum aţi dat peste cele două cadavre... De fapt aş dori numai cîteva precizări şi repeţiri ca să le putem înregistra în procesul-verbal...

Ridică ochii spre Vasilica, dar privirea îi alunecă asupra Solomiei. O examina un răstimp cu o curiozitate nereţinută. Frumuseţea şi mai ales delicateţea ţărăncuţii îl ţintuiau fără voie şi-l uimeau.

—Da... exact—urmă smulgîndu-şi privirea de pe Solomia. întîi să-mi spuneţi ce urme aţi găsit în curte, pe zăpadă?...

— De-abia am putut deschide portiţa opintindu-ne amîndouă — răspunse Vasilica. Era şi portiţa îngheţată, dar mai cu seamă era zăpada întărită, căci portiţa nu mai fusese deschisă de cînd a nins şi nici zăpada curăţită sau făcută potecă... Aşa că nici urme nu puteau fi în zăpadă, dacă nu umblase nimeni. Dealtfel v-am spus astea şi ieri, la domnul Costică, în biurou,

cînd v-am dat de veste... Servitorul părintelui Tănă-ţ sescu ne minţise în ajun că el a umblat prin curtel dar zăpada neprihănită l-a dat de gol. Norcc că eraral în şoşonii-cizmuliţe, că te scufundai în zăpadă pînă] în genunchi...

— în casă aţi intrat numai d-veastră, singură?;

— Singură ! zise d-na Dăniloiu. Voisem să trimit' pe Solomia, dar ea a refuzat. îi era frică. Şi mie mi-a fost frică, mărturisesc acuma, dar n-am vrut să mă arăt mai slabă ca servitoarea si de-aceea am intrat. Acuma, după ce am văzut ce-am văzut, mă minunez şi eu cum am avut curajul!

— Vă rog să-mi spuneţi ce-aţi făcut în casă, doamnă? întrebă iar judecătorul după o pauză.

— Prea bine nu mai ştiu nici eu ce-am făcut... Cînd am trecut din antreu în camera de culcare, ţin minte că m-am împiedecat de picioarele bietului Ilarie, că nu mă uitam pe jos... Dar nu ştiu cum a venit că totuşi nu m-am oprit şi n-am băgat de seamă de ce mă împiedecasem. Am trecut în sufragerie şi de acolo am văzut în bucătărie pe ţaţa Miţa moartă-umflată cum aţi găsit-o pe urmă şi d-voastră. Am vrut să mă apropiu şi n-am mai avut puterea să merg decît pînă la uşă şi să-mi arunc ochii în bucătărie parcă aş fi căutat ceva, desigur pe Ilarie... Atunci, în momentul acela, mi-am amintit că m-am împiedecat şi că trebuie să fi fost chiar dînsul. M-am întors înapoi în dormitor, am văzut acuma bine picioarele şi apoi corpul între paturi, dar capul nu i l-am văzut... Abia atunci m-a cuprins mai mare spaima şi am ieşit afară să chem pe Solomia, să cercetăm împreună mai de aproape ce şi cum s-a întîmplat. Dar ea s-a îngrozit şi mai rău cînd m-a văzut ieşind şi a început să plîngă încît de-abia am potolit-o...

Judecătorul aruncă iar o privire spre Solomia, care însă se uita în pămînt, ca şi adineaori, încît nu-i putea vedea culoarea ochilor, ci doar obrajii palizi.

— N-aţi pus mîna pe nimica în casă? Pe nici un obiect?... N-aţi deschis vreun sertar ori vreun dulap? stărui Dolga, cu un glas blînd care nu supăra.

— Parcă-mi ardea mie atunci, în spaima aceea, să mă mai gîndesc la dulapuri ori la comori? zise d-na Dăniloiu. Eu mă mir cum nu mi-a venit rău şi n-am leşinat! Dar omul e ca oţelul cînd dă primejdia peste el...

— Un amănunt poate totuşi să vă amintiţi: uşa marchizei era închisă?

— închisă, închisă — spuse repede Vasilica, şi cu importanţă. Uite acuma, cînd mă întrebaţi, îmi amintesc foarte clar că era chiar lipită puţin, probabil tot din cauza gerului, încît a trebuit să apăs mai tare clanţa, treeîndu-mi chiar prin gînd că poate e încuiată...

— Foarte bine!... Dar cea de la antreu?

— De... ştiu eu? făcu femeia deodată nesigură. N-aş putea spune... După amintire parc-ar fi fost numai aţinată... Poate şi unde mă obişnuisem cu rezistenţa de la marchiză...

Dolga mai răsfoi puţin filele dosarului, apoi trecu la grefier şi consultă însemnările lui — ciorna răspunsului d-nei Dăniloiu. Mormăi ceva în sine, ca şi cînd ar fi recapitulat, se întoarse şi se aşeză la birou. Apoi deodată se adresă Solomiei cu glas mai rece şi cu privirea scrutătoare:

— Pe tine cum te cheamă, fetiţo?

Servitoarea se cutremură parcă ar fi izbit-o un pumn în piept. întoarse ochii spre judecător, speriaţi

şi totuşi mai violeți şi învăluitori. Bărbia îi tremura, încît abia rosti cu glas gîtuit:

— Pe mine?... Solomia...

— Solomia şi mai cum?

— Solomia lui Ilie Motroc — răspunse ea aproape dîrdîind, fără a-şi putea stăpîni emoția.

— De unde eşti?

— Din comuna Valea Ursului...

— Cîți ani ai împlinit?

— Douăzeci şi unu.

D-na Dăniloiu n-o vedea, numai glasul i-l auzea şi simțea cît e de înfricoşată. Se întoarse pe scaun spre Solomia şi-i zise matern:

— Linişteşte-te, fată, şi nu-ți fie frică! Domnul vezi cît e de delicat... Tu eşti femeie cinstită şi nu trebuie să te sperii!

— Aşa e! adaogă judecătorul cu un zîmbet de încurajare. Noi nu mîncăm oameni, fetito! Numai oamenii rai şi vinovați au să se teamă de noi! Tu n-ai mutră de ucigaşă... Aşa că potoleşte-te frumos şi răspunde drept la întrebările mele. Ai înțeles?

— Da — şopti Solomia.

După o pauză, în care Dolga primi o privire de recunoştinţă de la d-na Dăniloiu, interogatoriul continuă:

— Domnul Dăniloiu, stăpînul tău, ne-a spus că sîmbătă dimineață, în magazinul său, răposatul Ilarie ți-a încredințat o pîine cumpărată ca să o duci şi să o laşi la dînsul... Mi-ai putea spune pe la ce oră a fost asta?

— Eu nu ştiu carte, domnule... Dar pe ceas cunosc... Era nouă şi un sfert!

— Nouă şi un sfert... De unde ştii aşa de precis?

— Fusesem la farmacie chiar atunci şi am văzut pe ceasul din perete...

— De ce te interesa pe tine ceasul exact?

— Eram grăbită pentru că venise de la țară Lixandru cu mama ca să mergem la doctor... La unsprezece trebuia să fim la domnu' doctor Mirescu...

— Şi ce-ai făcut cu pîinea?

— Am dat-o cucoanei...

— Care cucoană?

— Cucoana Mița.

— Adică te-ai abătut pe la d-nul Ilarie şi...

— Da, şi i-am dat-o — zise Solomia.

D-na Dăniloiu nu se putu abține să nu întrebe:

— Mie nici nu-mi spuseşi c-ai fost pe la țața Mița!

— Ce să-ți mai spun, cucoană... Parcă nu mă trimitea domnul Ilarie mai în fiecare zi din piață să-i duc cîte ceva?... Dealtfel domnul nostru a văzut cînd m-a trimis. Putea să-ți spuie dumnealui.

— Bine, bine, nu-i nimic — se linişti Vasilica. Dar...

— Cucoana ce făcea cînd i-ai dus pîinea? reluă judecătorul.

— Spăla nişte rufe în bucătărie — răspunse Solomia.

— Ai zăbovit cumva la cucoana?

— Eram grăbită şi nu puteam zăbovi... Aşa şi tot am întîrziat la domnul doctor...

— De ce ai întîrziat? Aveai destul timp de la nouă şi un sfert...

— Am mai avut de lucru şi acasă, că nu puteam lăsa pe stăpîna mea să facă singură toate... Pe urmă pînă am găsit banii pentru doctor...

— Unde i-ai găsit ?

— Am vîndut un bănuţ de aur din salbă...

— Va să zică tot ai vîndut ? se supără d-na Dăniloiu. Te-am bănuit eu, ştii bine ! Iar umbli să te ascunzi! de mine, fată, şi n-are să-ţi fie bine.

•—Nu mă ascund, cucoană, dar ce-ai fi vrut săi fac ? zise Solomia cu o blîndeţe resemnată. Că d-ta i nu mi-ai mai fi dat, că mi-ai dat destul de nici într-un an n-am să mă plătesc. Mi-ar fi fost şi ruşine să-ţi mai cer. Apoi la doctor trebuia să mergem c-ai văzut şi d-ta în ce hal era bietul Lixandru...

Judecătorul nu înţelegea din schimbul lor de cuvinte decît că Solomia a ascuns ceva stăpînei sale, ceva însă fără legătură cu afacerea ce se instruia. Readuse deci lucrurile la ceea ce-l interesa:

— în sfîrşit, să ne întoarcem la cucoana Miţa... Văd că te interesa ceasul... Poţi să-mi spui precis ce oră era cînd ai plecat din curtea răposaţilor?

—- Cucoana Miţa n-avea ceas — zise Solomia simplu.

— De la magazin la cît ai plecat spre casă?

— Atunci, îndată...

— Te-ai mai abătut pe undeva?

— Am mai luat de zece lei frişca proaspătă de la cofetăria Borănescu...

— Pe urmă?

— Pe urmă am coborît la coana Miţa, i-am lăsat pîinea şi am plecat repede acasă...

— Va să zică la ora nouă jumătate, cel mult zece fără un sfert, sîmbătă, este sigur că doamna Ilarie Dăniloiu trăia? întrebă mai apăsat judecătorul.

— Vezi bine că trăia dacă i-am dat pîinea — spuse Solomia natural.

-Baremi domnul Ilarie nici nu sosise acasă, adaogă Dolga. Fireşte. Abia după ce ţi-a da punea sa dus să cumpere peştele pe care l-am gasxt agăţat în cuierul din antreu...

Judecătorul iar consultă dosarul, iar se uită la Solomia, apoi se sculă în picioare:

-Pentru asta v-am convocat doamna! \a mulţumesc!

Capitolul XII

TOIAGUL BĂTRÎNEȚELOR

Romulus Delulescu sosi la Pitești cu acceleratul marți seara, adică cu primul tren, căci telegrama părinților n-a primit-o decît pe la ora cinci după-amiazi. Toată seara au ținut sfat în familie. Romulus era neconsolat, nu atîta de moartea bătrînilor, cu toate că din cînd în cînd ofta „bietul nenea Ilarie" sau „sărmana tanti Mița", ci pentru că n-a fost aici cînd s-a descoperit crima. Avea certitudinea nezdruncinată că unchiul său Spiru a rășluit ce a fost mai bun, adică bijuteriile și poate mare parte din bani.

— Suntem o familie fără noroc! exclamă tînărul de mai multe ori. Dacă și acuma am fost trași pe sfoară, nu mai e nici o speranță de fericire !

Părinții îl aprobau în toate. El era mîndria lor. îl vedeau frumos, inteligent, vrednic să ajungă om mare nu doar în Pitești, ci pe toată țara. Se simțeau vinovați față de dînsul, pentru că au fost săraci și nu i-au putut oferi destule mijloace să meargă la Paris, să se perfecționeze, ca alții. Ba, de cîțiva ani, bietul Romulus le-a mai zvîrlit el ici-colo cîte o sumuliță, după puterile lui; le era rușine destul, dar primeau... Aretia, care tiraniza pe oricine venea în contact cu ea, numai pe el îl respecta aievea. S-a întîmplat totuși, foarte rar, să-l bruftuluiască; totdeauna i-a părut rău. Ce spunea Romulus era pentru mămica lui literă de evanghelie. Dealtfel și el, spre deosebire de alți băieți, a rămas mai atașat de maică-sa și mai respectuos.

— Acuma vezi, Pascale, cîtă dreptate am avut să mă supăr cînd tu mă potoleai? făcu Aretia triumfătoare. Dacă-ți spun că ești moale și fricos, te superi !

— Ascultă, Romică — zise Delulescu, tu nu te uita la maică-ta că ea multe vorbește, dar puține bune! Chestia stă așa că, deocamdată, s-au pus sigilii pe toate ușile și că, pînă nu va decide justiția într-un fel sau altul, nu se poate atinge nimeni de nimic!

— Dar cel puțin instrucția crimei a început? se interesă tînărul.

— Ba bine că nu!... Și noi sîntem chemați mîine pentru informații, cu toate că noi n-avem cu ce să-i informăm dacă de atîția ani nici măcar n-am vorbit cu alde Ilarie... Aretia a aflat de la popa Tănăsescu că pe servitorul lui l-ar fi arestat ca ucigaș!

— în orice caz, vom vedea mîine ce vom face ca să salvăm ce se mai poate! zise Romulus cu gravitate. Am să merg și eu cu d-voastră la tribunal, să vorbesc cu judecătorul!...

— Ei, bravo! strigă Aretia mulțumită. Bine c-ai venit, dragul mamei, să nu mă mai simt așa de singură!

— Apoi da, că eu nici nu contez — mormăi Delulescu...

A doua zi Romulus se duse la biserică să se închine puțin la catafalcul unchiului său și să mai afle

oarecari ştiri. De la Dică Secuianu auzi că prin prostime circulă zvonul că asasinul ar fi chiar el, nepotul... Rîseră amîndoi. Erau la Borănescu, în cofetărie. Dar Romulus simţi o împunsătură în inimă, în realitate îl sîcîia faptul că există oameni în Piteşti care-l cred capabil de o crimă atît de oribilă...

— Fără glumă, Dică — întrebă mai tîrziu tînărul Delulescu — cine crezi să fie asasinul sau asasinii ?

— N-am idee — zise Secuianu. Dar că l-au omorît, mai ales pe el, foarte bine au făcut. Era păcat să consume lumina soarelui un suflet atît de acru. Nu te supăra, Romică... A fost o scîrnăvie unchiul tău Ilarie !

— Exagerezi... Şi în orice caz rău faci că-l ocărăşti cînd se află pe catafalc şi după o moarte aşa de crîncenă prin care a plătit tot ce a greşit în viaţă ! Dacă te-ar auzi cineva vorbind aşa, ar crede că n-ai inimă, Dică!

— Nici nu vreau să am faţă de asemenea monstru.

La a treia mescioară un domn se uita la ei, auzind probabil convorbirea lor. Secuianu îl recunoscu şi-i strigă:

— Tragi cu urechea, măi grefierule? Crezi că mă jenez de tine sau de oricine?

Era într-adevăr grefierul judecătorului Dolga care salută zîmbind şi răspunse:

— Ce-s de vină eu dacă d-ta vorbeşti tare de te aude toată cafeneaua?

— Apoi d-aia vorbesc tare, să auziţi toţi!

Lumea piteşteană cunoştea obiceiurile lui Secuianu şi făcea haz de butadele lui, mai ales cînd era beat sau măcar ameţit, căci la trezie nu prea avea sare...

Familia Delulescu sosi la tribunal îmbrăcată în negru; de aici urmau să treacă la biserică, să participe la înmormîntare. Uşierul îi anunţă îndată. Judecătorul, avînd în vedere importanţa afacerii, amînase toate lucrările obişnuite, rezervîndu-şi toate orele de serviciu numai pentru anchetarea asasinatului din strada Speranţei. După ascultarea d-nei Dăniloiu şi a Solomiei a avut liberă aproape o oră ca să-şi claseze materialul în vederea continuării cercetărilor.

Dolga îi primi în cabinetul său pe toţi trei. Romulus se recomandă singur.

— Parcă nu eraţi în Piteşti! se miră puţin judecătorul.

— Mi-au telegrafiat părinţii ieri şi am venit imediat — zise tînărul, întristat. Cum să nu viu cînd un dublu omor fioros...

— Da, adevărat — întrerupse Dolga, ca şi cînd ar fi ştiut urmarea. Aţi venit desigur să daţi concurs justiţiei pentru descoperirea vinovaţilor?... Vă mulţumesc. Am să vă chem îndată ce se vor clarifica puţin cercetările. Poate mîine, poate mai tîrziu... Vom vedea!

Judecătorul devenise atît de ceremonios, că Romulus răspunse la fel:

— Voi fi la dispoziţia d-voastră...

— Va să zică începem cu d-na Delulescu, reluă Dolga. Permiteţi?

Bătrînul Delulescu se retrase împreună cu Romulus. După formalităţile obişnuite, judecătorul ceru informatoarei să povestească tot ce ştie despre împrejurările omorîrii fratelui şi cumnatei sale. Impresionată de tonul grav, Aretia făcu o întreagă spovedanie a vieţii ei, relaţiile cu fraţii, căsătoria, cum a fost înşelată la moştenire, cum a ajuns să fie certată cu Ilarie şi cu Spiru... Sfîrşi lăcrimînd, cu glas înecat:

— Am sperat mereu că ni se va face dreptate măcar la moartea lui Ilarie. Acum văd că şi speranţa asta s-a spulberat. Oameni fără noroc !

Dolga a ascultat calm şi numai cînd d-na Delulescu a tăcut, a întrebat-o:

— Nu bănuiţi deloc cine ar putea fi asasinii?. Ieri părea că vreţi să învinuiţi pe...?

— Pe frate-meu Spirică? complectă Aretia puţin uimită. Apoi la supărare omul multe spune, dar cine aude nu trebuie să le creadă pe toate... Cum aş putea să mărturisesc aşa ceva cu mîna pe cruce? M-ar trăzni Dumnezeu din cer. Păcate o fi avînd el Spirică multe, dar să făptuiască un omor. Doamne iartă-mă, nici prin vis n-ar fi în stare... îmi aduc aminte, cînd eram copii, că lui îi venea să leşine de cîte ori vedea tăind vreo găină... Pe urmă, slavă Domnului, e şi el putred de bogat şi are o singură fată, măritată bine... Atunci de ce să făptuiască asemenea nelegiuire?

— Nu spun eu c-a făcut-o —• zîmbi judecătorul. D-voastră aţi lăsat să se înţeleagă ieri... Dealtfel, cum bine observaţi, cel ce i-a ucis a făcut-o sau din interes, sau din răzbunare. Avea mulţi duşmani răposatul?

— Ce duşmani să mai aibă un biet moşneag? zise natural d-na Delulescu.

— De pildă d-voastră! zîmbi iar judecătorul.

— Duşmănia între fraţi e altceva...

— Depinde... Cînd e şi interes la mijloc?

D-na Delulescu se uită bănuitor la Dolga ca şi cînd s-ar fi întrebat ce vrea. Apoi răspunse cu un început de indignare:

— Nu cumva vă închipuiţi că i-am omorît noi ?

— Eu n-am dreptul să-mi închipuiesc nimic decît pe bază de dovezi — rosti enigmatic judecătorul.

— Apoi numai asta ne mai lipseşte, vezi d-ta!! Şi săraci, şi criminali!

— Dar, iată, vă declar că n-am nici o dovadă! continuă Dolga iar surîzător. Dimpotrivă, mi se pare că fiul d-voastră era în relaţii foarte bune cu răposaţii în timpul din urmă?

— Adevărat! aprobă Aretia cu un oftat de uşurare. Noi l-am îndemnat pe Romică să nu fie mîndru şi să se apropie de unchiu-său, că băiatul numai din pricina noastră se înstrăinase de Ilarie... Apoi cum e Romică băiat plăcut, Ilarie aproape că s-a amorezat de dînsul. Baremi luna asta, cît a stat acasă, mai mult la Ilarie a petrecut-o... Ca să vedeţi cît îl iubea, pot să vă spun că la plecare i-a dăruit cîteva mii de lei! La un om zgîrcit şi ursuz, cum era bietul Ilarie, aşa ceva e mare minune !

— Cînd a plecat fiul d-voastră de aici, din Piteşti ?

— Sîmbătă... A avut ghinion, bietul băiat — urmă d-na Delulescu redobîndindu-şi încrederea. Se hotărîse de vineri să plece a doua zi cu acceleratul de dimineaţă ; trebuia să fie la zece la Bucureşti, că avea nişte afaceri urgente. Ei bine, inchipuiţi-vă, domnule, cum-necum, n-a sunat deşteptătorul şi Romică s-a trezit tocmai bine la opt, cînd trenul era în gară... S-a supărat, a tunat şi fulgerat că de ce nu l-am sculat, că eu la şase sînt totdeauna în picioare... în sfîrşit a plecat cu personalul de două, că nu mai avea alt tren, şi a sosit la cinci după-amiazi...

— Se întîmplă — încuviinţă judecătorul, adăogînd însă după o mică pauză: Şi ce-a făcut pe urmă pînă la două?

— Ce să facă băiatul?... A ieşit în oraş. S-o fi dus pe la Dică Secuianu, poate şi pe la unchiu-său... Ştiu eu?

— Spuneați, doamnă, că răposatul i-a făcut cadou o sumă de bani la plecare... Nu știți cînd i-a dat banii sau cîți?

— Nu știu, domnule — răspunse Aretia cu o sinceritate familiară. Zău, nu știu. Mie mi-a dat două mii de lei, la masă, la dejun, fiindcă mereu mă plîngeam că nu mai răzbesc cu cheltuielile din pensia bietului Pascal. Poate că nici n-avea mai mult, atîta i-o fi dat unchiu-său... Are o inimă de aur. Îmi seamănă mie în privința asta. D-aia nu ne-am procopsit...

— Altfel, venea des pe-acasă fiul d-voastră? întrebă judecătorul întrerupînd-o și căutînd parcă înadins să schimbe vorba.

— Mai în fiecare săptămînă, dar numai cîte-o zi, uneori o jumătate, după cum avea timp liber...

— Cîștigă bine din... ce slujbă are?

— Avocat și ziarist — zise d-na Delulescu cu mîndrie. Cîștigă binișor pentru dînsul, cît să trăiască omenește... Și să ne mai ajute și pe noi din cînd în cînd, dacă n-am avut noroc să-1 ajutăm noi, că el e toiagul Mtrînețelor noastre...

Grefierul încheie repede declarația, i-o citi tot atit de repede și d-na Delulescu iscăli bucuroasă că s-a terminat, deși, după cum spuse lui Romulus pe urmă, judecătorul s-a purtat foarte „gentil"...

Bătrînul Delulescu se mărgini să declare că n-are nici o cunoștință despre împrejurările în care s-a comis crima, că numai ieri înainte de amiazi au fost anunțați prin servitoarea cumnatului său Spiru Dăniloiu și au alergat să vază ce s-a întîmplat... Spuse că el personal n-a avut niciodată nici o discuție cu răposații, deoarece n-a vrut să se amestece în afacerile dotale ale soției sale, preferind, certurilor, sărăcia. Aretia a știut să se descurce singură cu frații ei, deși fără nici un rezultat practic. De cînd băiatul s-a făcut mare, el a susținut necontenit că trebuie să păstreze legături bune cu unchii săi, mai cu seamă cu Ilarie, de la care putea spera să moștenească o avere frumoasă. Aretia, mai țanțoșă, s-a opus multă vreme. Numai cînd au înțeles (într-un timp a și umblat zvonul prin oraș) că Ilarie ar putea lăsa prin testament toată averea altora sau la spitale ori biserici, neavînd obligația legală de-a testa ceva moștenitorilor colaterali, s-au dezmetecit și au îndemnat pe Romulus să se ducă la unchiu-său...

— N-ai putea, domnule Delulescu, să-mi dai o lămurire de ordin domestic, ca să zic așa? întrebă judecătorul. Răposații n-aveau servitori, am văzut. Nu importă din ce motive. Dar muncile mai ordinare și mai grele pe lîngă casă nu le putea face nici domnul Ilarie și nici doamna: tăiatul lemnelor, căratul apei, maturatul curții și altele... Nu știi d-ta cine le făcea astea? Servitorii din vecini sau oameni tocmiți din piață? Fiul d-voastră nu v-a vorbit despre asta, fie chiar întîmplător?

— în trecut nu țin minte — răspunse Delulescu. Dar, acuma, în ultimele luni, ne spunea Romulus că bătrînii se serveau mai ales de ordonanța ofițerului care șade alături, la d-na Secuianu, iar alteori preotul Tănăsescu le trimitea pe servitorul lui, pe care dealtfel am auzit că l-ați și arestat...

— Nu l-am arestat — zise repede judecătorul. L-am prins doar cu niște minciuni care mi l-au făcut suspect...

— Se pare că Ilarie avea încredere în servitorul popii, căci odată l-a trimis și la noi după Romulus, să-1 cheme nu știu unde și pentru ce... Dar cred că mai mult recurgeau la serviciile ordonanței care era mai aproape, încît puteau să-1 strige oricînd.

— Cînd a scăpat trenul, sîmbătă dimineața, fiul d-voastră s-a mai dus pe la unchiul său ori...?

— Nu cred, domnule judecător—răspunse bătrînul Delulescu puțin uimit de întrebare. Aretia v-a spus c-a fost?

— Nu, nu, dar îmi adusei aminte şi m-ar fi interesat să precizez — zise Dolga repede şi aproape indiferent, parcă ar fi vrut să renunțe.

— Ați găsit vreo pistă, domnule jude, dacă-mi permiteți să întreb? făcu Delulescu deodată cu o intimitate care era de fapt o simplă uitare de sine a fostului grefier.

Fiindcă judecătorul, în loc de răspuns, îi aruncă o privire mustrătoare, bătrînul pensionar adaogă îndoindu-se uşor şi umil:

— Scuzați, domnule jude... M-a luat gura pe dinainte... Am uitat că sînt informator... Mi-am închipuit o clipă că sînt iar ce-am fost odată... Atunci aşa întrebam pe şeful meu, cînd se termina cu interogatoriu...

— Atunci poftim, scrie-ți singur declarația, după notele dînsului! zise Dolga cu un mic rîs sec. Căci interogatoriul dumitale s-a terminat într-adevăr!

Capitolul XIII

CORTEGIUL FUNERAR

Spiru Dăniloiu a uitat să tipărească obişnuitele anunțuri mortuare, cum s-ar fi cuvenit unui om ca Ilarie. își pusese în gînd să le comande ieri după ce va fi isprăvit la cabinetul de instrucție, pe urmă s-a zăpăcit.

Lumea a aflat totuşi că înmormîntarea va fi la orele patru şi de la două a început să se îndrepte spre biserica Sf. Nicolae. în Piteşti, localitate cu mari ambiții urbane, crimele nu sunt în general tocmai rare. Dealtfel ar fi semnul unei îngrijorătoare lipse de temperament dacă parchetul n-ar avea de lucru suficient într-un oraş care a dat țării atîtea celebrități în toate domeniile vieții. Dar în mod obişnuit se întîmplaunumai crime ordinare care nu atrăgeau la curtea cu juri nici măcar pe avocații fără clientelă. Dublul asasinat din strada Speranței a mai reabilitat puțin renumele oraşului la cronicile judiciare ale ziarelor din Capitală. De-aceea înmormîntarea victimelor a devenit un eveniment social la care toată lumea găsea justificare să participe. De la trei şi jumătate biserica era ticsită, iar afară strada Griviței pînă la strada mare se înnegri-

se de oameni. Deoarece sediul poliţiei se afla aproape, Ploscaru a socotit nimerit să ia cuvenitele măsuri de ordine, concentrînd cîţiva sergenţi de pe străzile dimprejur, ca să menţie liberă cel puţin intrarea în biserică...

În jurul catafalcului, de o parte familia Delulescu, de cealaltă parte Vasilica şi Spiru Dăniloiu, iar la spatele lor Solomia... Toţi fruntaşii negustorimii au ţinut să dea ultima cinstire celui ce a fost multă vreme adevăratul părinte al breslei lor. Conducătorii locali ai partidului liberal s-au înfăţişat în corpore spre a dovedi că partidul ştie să preţuiască pe negustori şi după moarte. Cu toate că mortul fusese liberal, au venit şi cîţiva corifei ţărănişti, în frunte cu tînărul şi popularul şef, desigur cu gîndul de-a ademeni pe seama lor pe unii burghezi încă neînregimentaţi. A stîrnit uimire plăcută apariţia primului-preşedinte Scarlat Măinescu, însoţit de primul-procuror Negel şi de judecătorul Dolga, care instruia crima. La putere fiind, ca totdeauna, liberalii, primarul a depus o coroană frumoasă pe catafalcul celui ce a fost odinioară un ajutor de primar model. Şi în sfîrşit, cînd să înceapă slujba mortuară, a sosit în automobil însuşi prefectul judeţului, primit la intrare ceremonios de poliţaiul Ploscaru...

Trei preoţi au slujit cum au ştiut mai frumos, iar corul de ucenici, adus anume, a dat răspunsurile. În timpul slujbei toate privirile căutau să observe cum arată cadavrele după moartea silnică ce au îndurat-o. Preotul Tănăsescu a avut însă grije să le acopere cu flori, astfel încît să nu se pîngărească solemnitatea înmormîntării. S-a băgat de seamă de către cei curioşi că Aretia stătea ţeapănă, cu vălul lăsat pe faţă, fără să plîngă deloc, de asemenea că Romulus îşi scotea mereu ochelarii şi-şi ştergea ochii cu batista îndoliată. Delulescu avea urme de lacrimi pe obraji, ca şi Spiru, iar d-na Dăniloiu plîngea într-una domol, discret, ca să nu atragă atenţia.

Cea dintîi cuvîntare funebră a ţinut-o părintele Tănăsescu, lăudînd zelul şi jertfele ce le-a depus Ilarie Dăniloiu pentru biserica în care îşi lua acuma rămas bun pentru totdeauna de la lumea aceasta păcătoasă. În cursul cuvîntării Solomia a izbucnit deodată într-un hohot de plîns, încît toate privirile s-au îndreptat o clipă spre ea, iar preotul a trebuit să ridice puţin glasul. D-na Dăniloiu s-a întors şi i-a şoptit dojenitor: „Solomie, astîmpără-te, Doamne fereşte!" În mîna servitoarei însă luminarea de ceară a mai tremurat cîteva minute în ritmul sughiţurilor de plîns abia stăpînite...

Oratorul partidului liberal a glorificat pe marele român care a fost asasinat mişeleşte, iar primarul a reamintit serviciile preţioase ce le-a adus oraşului răposatul...

Pe urmă, în sunetele „veşnicei pomeniri", dricarii au purces la acoperirea cosciugului, la baterea capacelor, la pregătirea carului mortuar... În acest timp notabilii au exprimat condoleanţele de rigoare familiei, adică mai ales lui Spiru, căci pe Aretia numai puţini au luat-o în seamă...

Cortegiul s-a format după toate regulile protocolare, subt supravegherea şefului dricarilor care, în asemenea ocazii, devine şi maestru de ceremonii. Muzica militară a fost oferită de primărie. În sunetele marşului funebru de Grieg, s-au pus în mişcare colivarii, oamenii cu crucile, trăsura cu preoţii, apoi dricul cel mai luxos din Piteşti, urmat de membrii masculini ai celor două familii îndoliate, la care s-au adăogat imediat şi fruntaşii participanţi. Mare şi bună impresie a făcut că, cel puţin pe strada mare, primarul şi şeful

liberalilor au ținut cordoanele alături de doi bătrîni negustori. După grupul nobililor urmară întîi două cupeuri cu cele două cumnate care, nevorbindu-şi de ani de zile, nu puteau merge împreună, apoi un şir lung de trăsuri şi automobile, înghesuite de mulțimea de popor care nu încăpea pe trotoare. D-na Dăniloiu regreta mult că fiica ei Filofteia n-a putut fi alături de ea în momentele astea dureroase, dar şi înălțătoare pentru familie. I-au telegrafiat ieri trista veste, dar cum să vie tocmai de la Maramureş? Au primit însă o foarte frumoasă şi lungă telegramă de condoleanțe iscălită de Filofteia, de soțul ei, pînă şi de băiețelul lor... înainte de a se sui în cupeu, d-ra Dănilciu a avut grijă să trimită acasă pe Solomia. Izbucnirea ei în biserică a mişcat-o, căci rari mai sunt azi servitorii credincioşi şi cu recunoştință față de stăpînii care-i hrănesc. Dar pe de altă parte era supărată că a atras atenția oamenilor cu bocetele ei nechibzuite, căci omul cuminte şi la durere trebuie să ştie să se stăpînească. Solomia nu s-a arătat nemulțumită, a răspuns doar „Bine, cucoană", şi a plecat cu luminarea în mînă, parcă s-ar fi întors de la înviere...

Prefectul județului, subt pretext că e foarte ocupat, nici nu a mai intrat în cortegiu, ci s-a făcut nevăzut îndată ce s-a terminat serviciul religios. La tribunal s-au retras apoi şi primul-preşedinte cu primul-procuror şi cu judecătorul Dolga. Primul-procuror spuse tare, să audă cei dimprejur, ca o scuză pentru toți trei, că au întrerupt serviciul numai ca să nu lipsească de la înmormîntarea unui mare muncitor şi martir...

Dolga nici nu apucă bine să-şi deschidă dosarele, că se şi pomeni cu primul-procuror Negel la o cură de taifas. N-avea de lucru, în orice caz nimic important, şi-i ardea de vorbă.

— Mi se pare că mai aştepți clienți? întrebă dînsul. Pînă sosesc, fă-mi cinstea cu o cafea bună, amice Dolga !

— Cu mare plăcere! răspunse judecătorul sunînd. Tocmai şi eu mă gîndeam... O înmormîntare totdeauna parcă îți sporeşte pofta de viață...

Pînă să vie cafelele vorbiră despre înmormîntare, adică mai mult Negel, care, localnic, găsi prilejul de-a bîrfi puțin pe prieteni şi pe neprieteni deopotrivă.

— în orice caz, au avut o înmormîntare impozantă — observă judecătorul. Se vede c-au fost foarte iubiți...

— Iubiți, n-aş putea spune — observă Negel aprinzînd o țigaretă, după ce sorbi întîi cu zgomot din cafeaua gingirlie. Românului, ştii, nu prea îi place munca, dar o respectă la alții, mai ales la străini. N-ai băgat de seamă că nicăiri nu se face mai zgomotos apologia muncii ca la noi, cu toate că noi suntem poporul care muncim cel mai puțin?[1] în fond numai nemții şi nordicii au inventat necesitatea şi religia muncii. Omul nu e creat ca să muncească, ci să se bucure de viață. Idealul nu e munca sau cel puțin n-ar trebui să fie... Dar, în sfîrşit, asta-i altă socoteală. Cum ziceam, Ilarie era respectat pentru că toată viața a muncit ca un bou, ca la urmă să vie cineva să-i sucească gîtul ca unui pui de găină... Păcat de toată viața şi de toată munca lui!

Dolga, crescut în cultul muncii, zîmbea confuz şi tăcea.

— Dar, â propos, cum stai cu ancheta? reluă primul-procuror. îmi închipui cît de greu trebuie să-ți

[1] **Considerațiile prim-procurorului Negel, exprimind o mentalitate burgheza, găsesc, la antipod, în opera lui Liviu Rebreanu, elogiul muncii şi al milioanelor de truditori ai țării noastre; in anul cînd scrie *Amîndoi,* acelaşi prozator face, în acest sens, o mărturisire de credință In discursul de recepție la Academia Română: *Lauda țăranului român* (21 mart. 1940).**

vie s-o urneşti din loc... Pe servitorul popii bine făcuşi că l-ai reținut — ştii, e o satisfacție pentru opinia publică, mică, dar este...! Pînă una-alta ar trebui poate să grăbim deschiderea testamentului, pe de o parte să astupăm gura moştenitorilor, pe de altă parte ca să vezi dacă nu-ți oferă oarecare indicii.

— Mă rog, eu aş fi foarte mulțumit dacă s-ar putea grăbi — zise Dolga simplu.

— Am vorbit chiar adineaori, în biserică, cu Măinescu — adaogă Negel confidențial. E şi el de părere. Dealtfel din partea noastră s-au încheiat formele...

— Desigur, s-a depus încă de ieri...

— Atunci voi mai face eu diligente verbale — murmură primul-procuror. Ştii, deviza mea: mînă de fier în mănuşă de mătase !

Judecătorul cunoştea părerile acestea, repetate de atîtea ori de către Negel, care căuta să-şi sporească popularitatea în jos, adică în lume, păstrînd în sus reputația de strict legalist. în realitate, primul-procuror dorea să fie bine cu toată lumea şi să aplice legea după obraz.

— Numai să nu exagerăm, dragă Dolga ! continuă mai insistent Negel. N-aş vrea să dăm ocazii la plîngeri... Ai ascultat pe Spirică Dăniloiu, fratele victimei. Un om de treabă, cuviincios, respectuos, cu o situație frumoasă în oraş, ca şi Ilarie... Ei bine, bietul om numai că nu plîngea povestindu-mi azi-dimineață ce-a pățit aici.

— Domnule prim-procuror, mă mir că s-a putut plînge — ripostă judecătorul cu răceală.

— Nu s-a plîns, omule, stai, nu exagera iar! zise repede Negel, ostoindu-1 parcă. Nu... Dar mi-a povestit şi era necăjit şi amărît... A rămas cu impresia că-1 suspectezi şi pe dînsul, că în sfîrşit...

— Cînd e vorba de o crimă atît de urîtă, sunt obligat să verific orice amănunt care ar putea să mă puie pe urmele asasinului — răspunse Dolga cu o încăpățînare care se accentua. Nu mi-e permis să am considerații lăturalnice şi nu vreau să cunosc legăturile particulare ale informatorilor. Datoria e mai presus de toate!

— Exact! Just! Totuşi asta nu împiedecă anume diplomație, anume subtilitate, chiar în interesul succesului!

— Nu vă supărați, domnule prim-procuror, orice sugestie în privința aceasta mă ofensează!

Negel tresări uşor. Rezistența judecătorului îl zăpăci. Pe urmă se întunecă. Răspunse cu alt glas.

— Nu mă supăr, dar îmi pare rău !

— Vă rog să mă iertați!

— Eu ți-am vorbit amical, ca un om mai bătrîn, cu experiență mai multă, iar d-ta îmi răspunzi înțepat ca şi cînd aş vrea să te influențez sau să-ți forțez mîna... îmi pare foarte rău !

— Poate că m-am exprimat greşit, domnule prim-procuror, dar...

Convorbirea fu întreruptă de apariția uşierului, care anunța sosirea d-lui Dică Secuianu. Se făcu o scurtă tăcere, apoi Dolga zise:

— Numaidecît!... să aştepte puțin!

— Dică Secuianu? întrebă Negel uimit după ce se retrase uşierul. L-ai citat şi pe el? Ai vreo bănuială împotriva lui sau...?

— Vreau să-i cer nişte lămuriri asupra victimelor...

— Bine, dar erau certați de multă vreme... Nu ştiai?

— Ştiu... Am aflat... Totuşi sunt vecini şi...

Negel se sculă să plece. După doi paşi se întoarse:

— Nu uita, dragă Dolga, că Dică Secuianu e nepotul primului-preşedinte şi că primul-preşedinte ține foarte mult la el, cu toate că...

— Domnule prim-procuror, pentru mine e un informator ca oricare altul!

— în sfîrşit, eşti încăpățînat, amice ! spuse Negel îndulcind tonul şi schițînd un surîs. Eu te-am prevenit şi mă spăl pe mîini!

Ieşi trimițîndu-i o bezea din vîrful degetelor.

Dolga râmase în picioare răspunzînd de asemenea cu un zîmbet protocolar. Aşteptă cîtva timp închipuindu-şi că primul-procuror are să schimbe amabilități cu nepotul primului-preşedinte. Pe urmă sună prelung şi zise aprodului care întredeschise uşa:

— Să vie domnul Secuianu !

Capitolul XIV
O CELEBRITATE PITEŞTEANĂ

— Salut! strigă familiar Dică Secuianu, intrînd în cabinetul judecătorului, urmat de grefierul care stătuse pe-afară cît a fost primul-procuror înlăuntru.

îşi lăsase în vestibul şoşonii, blana şi căciula de lutru. Se apropie de birou cu mîna întinsă, încît Dolga trebui să i-o strîngă. Se cunoşteau şi din familii, şi de la unele petreceri. Secuianu l-a tutuit din prima zi, cum tutuia pe toată lumea. Judecătorul, din timiditate şi din prudență, a continuat să-1 domnească... Era de statură mijlocie, bine legat, vînjos, cu umerii largi, capul rotund, cam roşcovan la față ca şi la păr, tuns scurt ca un neamț, puțin buhăit din pricina băuturii şi a nopților nedormite, cu nişte ochi albaştri-oțel, mici şi obosiți, parcă veşnic în suferință de somn, totuşi cu străfulgerări de energie din cînd în cînd. Părea greoi şi trecut pentru cei treizeci şi şase de ani. Tatăl său a fost o glorie a baroului argeşan. A murit timpuriu, pe cînd Dică termina liceul, lăsînd o avere destul de importantă pentru împrejurările locale, mai ales că şi soția sa, Cezarina, sora mai mare a actualului

— Nu uita, dragă Dolga, că Dică Secuianu e nepotul primului-preşedinte şi că primul-preşedinte ţine foarte mult la el, cu toate că...

— Domnule prim-procuror, pentru mine e un informator ca oricare altul!

— în sfîrşit, eşti încăpăţînat, amice ! spuse Negel îndulcind tonul şi schiţînd un surîs. Eu te-am prevenit şi mă spăl pe mîini!

Ieşi trimiţîndu-i o bezea din vîrful degetelor.

Dolga râmase în picioare răspunzînd de asemenea cu un zîmbet protocolar. Aşteptă cîtva timp închipuindu-şi că primul-procuror are să schimbe amabilităţi cu nepotul primului-preşedinte. Pe urmă sună prelung şi zise aprodului care întredeschise uşa:

— Să vie domnul Secuianu !

Capitolul XIV

O CELEBRITATE PITEŞTEANĂ

— Salut! strigă familiar Dică Secuianu, intrînd în cabinetul judecătorului, urmat de grefierul care stătuse pe-afară cît a fost primul-procuror înlăuntru.

îşi lăsase în vestibul şoşonii, blana şi căciula de lutru. Se apropie de birou cu mîna întinsă, încît Dolga trebui să i-o strîngă. Se cunoşteau şi din familii, şi de la unele petreceri. Secuianu l-a tutuit din prima zi, cum tutuia pe toată lumea. Judecătorul, din timiditate şi din prudenţă, a continuat să-1 domnească... Era de statură mijlocie, bine legat, vînjos, cu umerii largi, capul rotund, cam roşcovan la faţă ca şi la păr, tuns scurt ca un neamţ, puţin buhăit din pricina băuturii şi a nopţilor nedormite, cu nişte ochi albaştri-oţel, mici şi obosiţi, parcă veşnic în suferinţă de somn, totuşi cu străfulgerări de energie din cînd în cînd. Părea greoi şi trecut pentru cei treizeci şi şase de ani. Tatăl său a fost o glorie a baroului argeşan. A murit timpuriu, pe cînd Dică termina liceul, lăsînd o avere destul de importantă pentru împrejurările locale, mai ales că şi soţia sa, Cezarina, sora mai mare a actualului

prim-preşedinte Măinescu, a avut zestrea ei. Cezarina a fost o mamă prea blîndă pentru un băiat ca Dică. L-a răsfăţat şi l-a lăsat în voia lui, iar el s-a adîncit din ce în ce în viaţa uşoară de petreceri şi trîndăvie. Cu chiu şi vai a luat o licenţă în drept tocmai la Iaşi, dar în barou nu s-a înscris, pentru că i-a repugnat începutul firesc de trepăduş de tribunal. în schimb a ajuns curînd un stîlp al localurilor de petreceri, întîi, un răstimp la Bucureşti (cît a avut bani mai mulţi), pe urmă la Piteşti şi în toate oraşelele dimprejur, începînd cu Găeştii şi Curtea de Argeş, trecînd prin Cîmpulung, Tîrgovişte, Slatina şi sfîrşind cu Craiova. Reşedinţa o păstra însă la Piteşti unde maică-sa a rămas în cele din urmă numai cu casa din strada Speranţei, fiind silită la bătrîneţe să închirieze două camere mobilate, pentru traiul de toate zilele. Dică reuşise să devie o celebritate piteşteană. Simpatic şi vorbăreţ, spiritual după gusturile piteştene, dansator neobosit, cunoscînd toate cîntecele populare mai bine ca lăutarii înşişi, precum şi pe cele moderne lansate prin teatrele de reviste, cîntînd din gură deopotrivă ca şi la vioară, era un mosafir deosebit de preţuit la toate ceaiurile cu prelungire, la nunţi şi botezuri în familiile bune din Piteşti. Mîndru de originea lui, de gloria tatălui său, avea un dispreţ neascuns faţă de mitocanii cu avere care i se părea că acaparează viaţa socială piteşteană. Pe măsură ce sărăcia se făcea mai batjocoritoare, se lăuda mai mult cu ceea ce a avut sau ar fi putut deveni. Simţea că e idolul lăutarilor, al cîrciumarilor şi şantanurilor şi al tuturor tinerilor care debutau în viaţa de petreceri, iar asta îl măgulea, fără să bage de seamă că tovarăşii de chefuri se cuminţeau repede şi că numai el rămînea mereu acelaşi.

— M-ai chemat, onorate domn? zise Dică Secuianu puţin ironic, aşezîndu-se pe scaun fără a aştepta invitaţia judecătorului încurcat. Dacă venea băiatul cu un ceas mai tîrziu, nu mă găsea, că tocmai mă pregăteam să plec la Argeş, unde...

— Atît mai bine! întrerupse deodată Dolga muşcîndu-şi buza, părîndu-i-se că atitudinea aceasta îi scade autoritatea. Altfel poate ar fi trebuit să...

— Să mă aduci cu poliţia? Nu? făcu Dică mai mult batjocoritor decît sfidător. Şi pentru ce, rogu-te? Am săvîrşit vreo crimă? Am călcat vreo lege?

Judecătorul stătea tot în picioare şi-l privea, silindu-se să-şi păstreze calmul şi astfel să dobîndească ascendenţa necesară. Zise politicos şi demn:

— Domnule Secuianu, te rog să ai răbdare! Eu aici îmi fac datoria! Sînt pus să fac o cercetare penibilă, cu răspunderi grave... Au fost ucişi doi bătrîni, vecinii d-tale. Ştii, fireşte. Crima nu poate rămînea nesancţionată. Eşti obligat şi d-ta, ca toată lumea, să ne dai concursul ca să descoperim pe autorii crimei!

Secuianu, aproape împotriva voinţei sale, se pomeni impresionat nu atît de cuvintele, cît de înfăţişarea austeră a judecătorului şi de tonul lui convins. Reluă mai potolit, cu glasul încă morocănos:

— Despre omorîrea vecinilor mei nu pot să-ţi spun părerea ce o am, cel puţin aici. Poate că ai auzit-o că în oraşul ăsta merge vorba rea ca gîndul...

— Te rog să nu-mi repeţi părerea! zise Dolga. Nu vreau s-o aud!... Mi-e teamă că ar trebui să-ţi dresez proces-verbal pentru glorificare de crimă!

— Aşa e! aprobă Secuianu. De aceea mă mir că am mai fost citat...

— Totuşi am putea eventual preciza, cu ajutorul d-tale, unele lucruri... De pildă momentul comiterii

crimei!... Medicul legist a opinat că bătrînii ar fi fost omorîți sîmbătă. Din datele de pînă acuma s-ar părea că într-adevăr sîmbătă s-a întîmplat nenorocirea. Ar avea însă mare importanță dacă am dobîndi o precizare mai categorică. Din cauza aceasta m-am gîndit la vecini... Nu pot fi uciși doi oameni fără să scape un țipăt sau măcar un zgomot care să atragă atenția vecinilor. D-ta erai acasă simbătă?

—• Cred că da, dar...

— Știu, dormeai înainte de amiazi, ca totdeauna... Da! Totuși poate că servitorii au auzit sau au văzut ceva suspect ?...

— N-am idee, dar nu cred... Ai văzut, casa noastră are o curte largă spre casa lor, mărginită de un zid înalt, peste care nu se poate privi dincolo. Așa că nu e verosimil să fi putut observa ceva servitorii noștri, deși nu i-am întrebat...

— Nu s-a vorbit zilele acestea la d-voastră despre crima care a răscolit tot orașul?

— Despre servitori nu pot spune nimic. N-am obiceiul să țin sfat cu ei. Mama însă a plîns destul, deși oamenii aceia nu meritau lacrimile ei.

— D-ta știai că ordonanța ofițerului care șade la d-voastră făcea servicii domestice la Ilarie Dăniloiu?

— Cum nu. De ani de zile toate muncile grele și le-au făcut cu servitorii altora, mai ales cu ai noștri, chiar după ce am rupt orice legături cu hodorogii... Pardon!.. Cînd nu puteau ai noștri, se milogea la părintele Tănăsescu. La ei am cunoscut și eu pe Ciufu, pe care, în treacăt, cred că degeaba l-ai arestat... O fi mincinos și lăudăros, dar nu e capabil de crimă, în primul rînd pentru că e fricos...

— Se poate! întrerupse judecătorul. Dealtfel mi s-a spus că e credincios, chiar foarte credincios față de cei pe care-i slujește...

— Asta cel mult popa o spune! rîse Secuianu. Trebuie să fie foarte afectat că i-ai sechestrat bunătatea de slugă.

Dolga ezita și-și ascundea ezitarea subt o politețe din ce în ce mai mare față de Secuianu. Ii era teamă să nu simtă ce căuta și unde vrea să ajungă cu întrebările înadins anodine.

—• Nu mă miră — zise judecătorul. O slugă bună e un tovarăș prețios în toate întreprinderile serioase.

— Dezghețat este Ciufu, deși unii spun că e prost, de pildă chiar Romulus Delulescu — făcu Secuianu cu îngîmfare de triumfător, avînd impresia că a pus la locul lui pe Dolga. Eu, cînd am ceva important, pe Ciufu îl însărcinez, nu pe Iacob, adică ordonanța...

— Și totuși și domnul Delulescu se servea de Ciufu cînd avea nevoie — urmă Dolga.

— Mai puțin, căci el nu șade mereu la Pitești — zise Dică. Poate în vremea din urmă, de cînd s-a împăcat cu bătrînii și venea deseori pe la ei, să-1 fi întrebuințat mai des, dar tot pe seama lor și din pricina lor și ca să-i servească pe dînșii...

—Fiindcă veni vorba de domnul Delulescu, v-ați întîlnit sîmbătă împreună? întrebă deodată judecătorul foarte natural. Părinții dumnealui mi-au spus cum a scăpat acceleratul de dimineață...

Dică Secuianu plecă într-o ureche capul și rămase așa, cu o privire disprețuitoare, ca și cînd l-ar fi cîntărit; apoi răspunse rîzînd cu superioritate:

— Ce te îndreptățește pe d-ta, domnule... judecător de instrucție, să te crezi mai deștept ca mine sau să mă crezi pe mine mai prost ca d-ta?

. — Domnule Secuianu ! protestă Dolga. Nu-ți permit astfel de...

— Permiteți, nu permiteți, puțin îmi pasă! zise Dică iarăşi cu superioritate. îți închipui poate că am venit aci ca să-ți exerciți asupra mea agerimea minții d-tale? Am răspuns, domnule, la chemarea justiției, dar te rog să nu încerci a mă prinde pe mine în rețeaua d-tale de abilități!

— Domnule, mă sileşti să-ți atrag atenția că datoreşti deferentă justiției! făcu solemn judecătorul.

— Deferentă pentru deferentă — ripostă Secuianu, cu glas ridicat.

— Te previn, domnule, că orice lipsă de deferentă va avea urmări pe loc ! declară Dolga devenind palid. D-ta confunzi acest cabinet cu alte localuri ! Sau poate te bizui pe anume legături... Eu sunt aici suveran în conducerea şi efectuarea instrucției şi nu voi permite nimănui să-mi zădărnicească opera de ecarisaj social!

Dică Secuianu se ridicase în picioare parcă ar fi vrut să părăsească biroul. Ochii mici aveau scăpărări de ură. O tăcere aspră stăpîni cîteva clipe. Pe cînd cei doi încrucişau privirile dîrze, grefierul la masă se făcuse mic de tot, băgase capul între umeri şi nici nu cuteza să ridice ochii.

— Pe mine nimeni şi nimic nu mă poate abate de la împlinirea datoriei! continuă judecătorul. Şi mai ales nimeni nu mă poate intimida ca să renunț la anume cercetări!

— Iar eu sînt om cinstit, domnule! Să ştii bine asta ! zise Dică aproape înăbuşit de mînie.

— Nu sînt chemat să examinez cinstea şi corectitudinea nimănui! răspunse Dolga mereu sever. Mă interesează numai fapte, date şi dovezi. Calificările le dau alții...

— Dar în definitiv ce doreşti de la mine, domnule judecător? strigă indignat Secuianu. întreabă direct, fără ocoliri! Şi voi răspunde la fel! Eu n-am nimic de ascuns şi n-am obiceiul să mint!

— Am întrebat: te-ai întîlnit sîmbătă dimineață cu Romulus Delulescu? Se poate ceva mai clar? zise judecătorul mai calm; apoi, deoarece Secuianu respira profund ca să-şi domolească nervii, adaogă cu amabilitate oficială: Te rog ia loc şi răspunde ! Dacă vrei fireşte. Poți să refuzi a răspunde, dacă...

După o scurtă pauză, Dică Secuianu răspunse:

— Da, m-am întîlnit sîmbătă dimineața cu Delulescu.

— Ai vrea să precizezi?... La ce oră?

— Cam unsprezece... aşa cred... M-a sculat din somn...

— A avut să-ți comunice ceva important şi urgent?

— Pentru el era important şi urgent, pentru mine numai plicticos.

— N-ai vrea să precizezi despre ce a fost vorba?

— Cu toate că e ceva intim, ca să nu ți se pară că vreau să sabotez instrucția, iată, precizez: a venit să mă roage să-l învăț unde ar putea să schimbe grabnic cincizeci de dolari. Mi-a spus că a primit în ajunul plecării, adică vineri, o sumă de dolari de la unchiul său.

•— Cînd ți-a spus aceasta, domnule Secuianu?

— Atunci, sîmbătă dimineața, cînd m-a sculat din somn.

— Dar vineri nu v-ați întîlnit?... Serile erați totdeauna împreună, dacă nu mă înşel?...

— Am fost într-adevăr împreună şi vineri seara, dar nu mi-a mărturisit. Poate ca să nu-l ademenesc să facem un chef şi să risipească banii...

— Da, perfect—zise judecătorul. Pe urmă te-ai sculat şi...

— Nu, mi-a fost lene să mă scol, căci mă culcasem abia la şapte dimineaţa şi eram frînt de somn — răspunse Secuianu liniştit. Voia să schimbe dolarii şi m-a rugat să-1 ajut. Dacă s-ar fi dus Romulus chiar la omul meu şi în numele meu, jidanul ar fi bănuit că sînt banii lui. Pe cine să trimitem? mi-am zis cu ochii închişi, ca să nu mă trezesc de tot. Iacob, ordonanţa chiriaşului nostru, e un tont, nici străzile nu le ştie bine... Atunci mi-am adus aminte de Ciufu, pe care l-am mai întrebuinţat în chestii d-astea delicate de bani, adică mai mult împrumuturi. Am poruncit mi Iacob să cheme pe Ciufu, iar între timp am mîzgălit pe o carte de vizită cîteva cuvinte pentru Lieberman... Ciufu a venit imediat şi într-adevăr a făcut treabă bună, ca totdeauna. Peste jumătate de oră s-a întors cu aproape zece mii de lei. Jidanul a fost serviabil şi mi-a făcut schimbul cel mai favorabil... Romums a aşteptat la mine, adică m-a păzit, fiindcă eu am adormit iarăşi şi numai ca prin vis îmi amintesc de sosirea lui Ciufu cu banii şi de mulţumirile prietenului...

— Ordonanţa cum spuneai că se numeşte ?

— Iacob şi nu mai ştiu cum, mi se pare Cociorva !

Judecătorul aşteptă un minut, uitîndu-se numai cu coada ochiului la Secuianu care părea istovit, li zise apoi cu o mică ironie:

— Iţi mulţumesc, domnule Secuianu... Cum vezi, nu era nevoie de enervare. Nu ţi-am cerut nimic nedelicat...

— Tonul face muzica, onorate domn — mormăi Dică amintindu-şi supărarea şi gata iar să se înfurie.

— Dar urechea o interpretează greşit, cînd nu e muzicală — răspunse Dolga zîmbind. Duhovnicul, medicul şi judecătorul nu pot ofensa, căci ei nu caută decît adevărul. De aceea am să-ţi mai cer o lămurire în legătură cu Ilarie Dăniloiu. Pentru că a fost vorba de dolari... Mi s-a spus că răposatul a avut mania să tezaurizeze dolari şi în general valută grea... Cineva mi-a precizat chiar că poseda un portofel anume în care ţinea numai banii străini. Cînd am descins în casa crimei n-am găsit nici urmă de portofel, nici de bani străini... D-ta ai fost odinioară foarte intim cu bătrînul. Se vorbea că te va face moştenitor universal şi unic, că ţi-a şi făcut un testament... Ce crezi despre afacerea cu banii străini şi cu portofelul? Că a avut dolari, mi-ai confirmat d-ta însuţi....

— Mi-e penibil, adică mai mult mă dezgustă să vorbesc despre bătrînul Dăniloiu — zise Dică într-adevăr plictisit. Eu unul nu-l iert nici după moarte, declar sus şi tare! Am motivele mele!... C-a fost avar fără pereche şi a adunat avere multă, nu mai încape discuţie. A trăit ca un animal, cum să nu adune ! Ceva precis însă în privinţa averii lui nu ştiu, iar cine spune că ştie, minte. Intimitatea cu moşul se oprea net în preajma banilor. Se ferea şi de umbra lui... Ce-a mai făcut pe urmă, ar putea să te lămurească Romulus Delulescu, fireşte relativ, că nici cu el n-a avut intimităţi de bani, afară de cadoul cu dolarii din care se vede că i s-a tras şi moartea... Eu de aproape trei ani i-am întors spatele. Dar îmi aduc aminte că, într-adevăr, l-am surprins odată cu un portofel mare, vechi, soios, doldora probabil de bancnote; habar n-am dacă erau hîrtii străine sau româneşti. Cumpăra şi pe-atunci bani străini, cînd i se ofereau ocazii foarte avantajoase, dar ştiu de-asemenea că şi vindea, ceea ce înseamnă că făcea negoţ, nu tezaurizare...

— Da, într-adevăr — observă judecătorul pe gînduri. Şi totuşi protofelul a dispărut! Dacă era gol, de ce ar fi dispărut? Afară dacă bătrînul nu l-o fi aruncat cînd s-a învechit prea tare...

— Ilarie Dăniloiu să arunce ceva? Ooh! Cred că în viaţa lui n-a aruncat nimic, nici un petec de hîrtie... Cel mult l-o fi vîndut!

— În sfîrşit...

Dolga îşi curmă brusc vorba. Secuianu observă şi iar se' ofensă:

— De ce te-ai oprit? Ai vreo îndoială?... Ţi-am spus că mă jicnesc cuvintele şi gesturile în doi peri. Sînt om franc şi...

— Era să-ţi pun o întrebare fără legătură directă cu ancheta, de ordin personal —zise judecătorul aproape scuzîndu-se. Voiam să te întreb ce motive ai de nu-l poţi ierta pe Ilarie Dăniloiu nici după o moarte atît de crîncenă? Dar mi-am dat seama că întrebarea ar putea să-ţi răscolească amintiri penibile şi...

— Adevărat, mai mult decît penibile! murmură Dică. Sunt lucruri care nu mă interesează decît pe mine. Afară de mama nici nu le-am spus nimănui. Ei a trebuit să-i explic de ce Ilarie Dăniloiu, pe care tatăl meu l-a sprijinit mult odinioară, nu merită nici să fie scuipat. Pentru ceilalţi n-avea nici p importanţă. Faţă de străini mă răcoream înjurîndu-l birjăreşte, singurul fel care era pe înţelesul lui, ştiind că se vor găsi destui care-i vor raporta cuvînt cu cuvînt toate sudălmile...

Tăcu abătut, amărît, ca şi cînd amintirea l-ar fi îndurerat în străfunduri. Apoi deodată se întoarse spre grefierul cu condeiul în mînă şi-i zise aspru, ca unui servitor:

— Aide, lasă-mă singur cu dumnealui!... Vreau să-i vorbesc în particular!

. Grefierul aruncă o privire spre Dolga, întrebătoare şi înfricoşată, dar, fără să aştepte aprobarea lui, se sculă şi ieşi repede, ca un cîine cu coada între picioare.

— Nu te supăra că l-am dat afară.— zise confidenţial Dică. D-ta m-ai stîrnit şi acuma simt nevoia să mă răcoresc. Altfel m-aş înăbuşi...

Surprins, judecătorul Dolga rămase privindu-l cu nerăbdare şi emoţie. înainte de a mai spune el ceva, Secuianu continuă:

— îmi plac oamenii întregi, chiar dacă mă sîcîie !... De aceea mi-ai inspirat încredere, indiferent dacă eu nu-ţi inspir d-tale...

— Cu toate astea...

— Nu, nu, ştiu... Indiferent!... în clipa asta am nevoie de d-ta! Mîine poate o să-mi pară rău... Acuma însă am să-ţi mărturisesc tot, absolut tot...

Dolga îşi stăpîni o tresărire nervoasă ca în aşteptarea neprevăzutului. Nu mai zise nimic de teamă să nu-i turbure hotărîrea. Dealtfel Secuianu continuă fără să-l privească, vorbind parcă mai mult pentru sine şi pentru despovărarea-i proprie:

— Am fost printre puţinii oameni care am iubit pe Ilarie Dăniloiu... Cît am fost copil, din milă pentru înfăţişarea-i umilă, bolnăvicioasă, strecurătoare. Mai tîrziu pentru că avea tot ceea ce nu aveam eu: dragoste de muncă, stăruinţă în sforţare, spirit de economie şi, în ciuda aparenţei, o anume rectitudine în relaţiile cu oamenii. Eram buni vecini, fără să avem legături sociale; neamul nostru nu se putea amesteca cu un neam de slugi, oricîtă avere ar fi adunat şi orice situaţie lumească ar fi dobîndit. Dealtfel şi ei îşi cunoşteau lungul nasului şi nici n-au încercat vreo apropiere. Decadenţa noastră materială, din vina vieţii pe care am dus-o eu, m-a făcut pe urmă mai puţin intransigent şi aşa, încetul

cu încetul, m-am legat de bătrînul Ilarie cu o simpatie sinceră, dezinteresată. îl consideram ca un confident căruia îi poți încredința orice taină, cu siguranța că nu te va trăda niciodată. Am ajuns să fiu mosafir zilnic m casa lor, unde mă simțeam ca acasă la mine, cu toate că şi atunci trăiau tot atît de oribil şi erau în stare nici să nu mănînce ca să facă economii. Jucam tabinet pe boabe de fasole căci numai astfel jocul de cărți nu e otrăvitor. Nu i-am cerut niciodată nimic, cu atît mai puțin bani. Ei se împrumutau la noi cu toate fleacurile şi uitau să le dea înapoi, deşi noi acuma ajunsesem să ținem doi chiriaşi cu luna ca să ne echilibrăm. Indiferent... Din cînd în cînd bătrînul Ilarie îmi oferea sfaturi şi îndemnuri, gratis, fireşte. îl ascultam cuviincios şi încolo îmi vedeam de treburi. Viața în care mă înglodasem trebuia urmată aşa pînă la capăt. Pornisem greşit. Uneori îmi dădeam seama, dar inerția mă ducea înainte, pe acelaşi drum... în sfîrşit acum trei ani s-a întîmplat întorsătura cea mare. în viața fiecărui om cred că există o răscruce decisivă, chiar dacă omul trece fără să-şi dea seama de existența ei. în răscrucea asta se poate schimba tot: binele în rău şi răul în bine... Pentru mine a apărut răscrucea acum trei ani. O prietenă de-a mamei, femeie săracă, i-a încredințat trei mii de lei să-i păstreze, ca să nu-i ştirbească cumva, avînd să plătească cu ei chiria la un proprietar care amenința s-o scoată din casă dacă nu plăteşte la zi. Te scutesc de nume şi de amănunte —n-au nici o importanță. Important este numai că, exact cu două zile înainte de termenul cînd femeia avea neapărată nevoie de bani, eu am dat peste ei, scormonind într-un scrin vechi, i-am pus în buzunar ca să fac o glumă proastă cu mama, crezînd că a făcut economii fără să-mi spuie... Seara cu băieții ne-am întins la o petrecere. Ca şi alte dăți, m-a cuprins galanteria şi am cheltuit din banii mamei. Pe urmă ne-am abătut pe la nişte prieteni unde era joc de cărți, am vrut să complectez ce ştirbisem şi pînă dimineața am pierdut tot, de n-am avut nici cu ce să plătesc birja care m-a dus acasă... După-amiazi i-am mărturisit mamei ce-am făcut, iar ea mi-a spus ce fel de bani erau şi că mîine dimineață trebuie să-i înapoieze nenorocitei care i-a încredințat, socotindu-i mai în siguranță la mama decît în bancă... N-am să fac fraze şi să-ți spun vorbe mari: m-aş fi împuşcat, dar moartea mea n-ar fi împiedecat ruşinea mamei. Atunci, în ceasul acela de desperare pe care nu-l poate înțelege decît cel ce a privit pînă în adîncuri prăpastia ruşinii ucigătoare, mi-a venit în gînd salvarea: Ilarie Dăniloiu. M-am dus la dînsul. L-am surprins tocmai numărînd galbeni şi aşezîndu-i în fişicuri. M-am spovedit ca unui duhovnic. I-am mărturisit tot, tot... Şi am adăogat că întîmplarea aceasta m-a hotărît să rup pentru totdeauna cu trecutul meu, să încep o viață nouă, să muncesc, să urmez într-adevăr pilda lui... A ascultat continuînd a înfăşură fişicurile în hîrtie de jurnal, fără o tresărire, fără măcar să mă privească. Pe urmă, cînd am tăcut cu sufletul pe buze, a ridicat la mine ochii vicleni şi nepăsători şi a răspuns doar atîta: „Nu pot, dom'le Dică... Nu pot!" Eram aşa de spăimîntat că am mai stăruit, l-am implorat — mi-e ruşine cînd îmi aduc aminte. S-a mulțumit să repete: „Nu pot, dom'le Dică..." Mă mir cum nu l-am strîns de gît atunci ca să nu mai sfideze soarele asemenea bestie umană ! Dacă-mi sărea atunci în ajutor monstrul, azi aş fi alt om!... Da, da!... A fost singurul moment

cînd mi-aş fi putut schimba destinul!... Bestia m-a lăsat să mă tîrăsc în prăpastie, deşi mîntuirea mea atîrna de un singur strop de bunătate!... N-am să-1 iert niciodată!...

Era în picioare, congestionat, gesticulînd ca un dement. Judecătorul tăcea şi-i urmărea mişcările cu o curiozitate rece, ştiinţifică.

— Am să regret toată viaţa că nu l-am sugrumat atunci!

capitolul xv

LIXANDRU

— Acuma, cucoană, eu nu mai stau nici să mă legi cu lanţuri !... Nu mai pot sta !... Trebuie să plec !

D-na Dăniloiu se supără auzind-o pe Solomia că o întîmpină aşa de cum se întoarce acasă de la cimitir.

— Ia ascultă, Spirică — zise doamna în culmea indignării — ce spune fata asta şi ce pofteşte ! Ascult-o şi tu, că pe mine nu mă crezi cînd îţi spun că nu e în toate minţile !

Solomia era îmbrăcată de ducă în hainele cele bune şi călduroase, pentru că iar începuse a fulgui şi vîntul bătea mai a ger. Repetă cu încăpăţînare:

— Nu mai pot sta, cucoană, păcatele mele, d-ta nu vrei să mă înţelegi?... Am făcut cum ai zis, am mers la judecată, am fost la înmormîntare... Dar acuma fie-ţi milă şi de sufletul meu că-s om, nu-s vită !

Vasilica se supăra şi se încăpăţîna la rîndul ei, deşi îi făgăduise că-i va da drumul după înmormîntare. Spiru interveni împăciuitor şi ostenit de emoţiile zilei:

— Las-o, frate, să se ducă, dacă te roagă... O fi avînd şi ea necazurile ei...

— Necazuri, cum nu! făcu doamna mai ațîțată, pentru că bărbatul a dat dreptate servitoarei şi deci a coborît-o pe ea. Parcă nu ştiu eu necazurile ei!... Dar bine-mi faci, că numai eu sînt de vină că am răbdat-o ani de zile cu prăpăditul cela de Lixandru...

— Nu-l sudui, cucoană, că-i păcat! zise Solomia cu o imputare plină de tristețe. Poate că săracul trage să moară ori o fi şi murit, şi-i păcat!

— Aide, du-te, nenorocito, şi nici să nu te mai întorci, că mi-ai amărît sufletul de nu eşti vrednică! declară d-na Dăniloiu energic, ca să curme discuția.

— Ba eu mă întorc, cucoană, dac-o vrea Dumnezeu să... Acu sărut mîna şi să vă găsesc sănătoşi!

Se înserase. Autobuzul spre Valea Ursului trebuia să fie plecat, dacă n-o fi avut vreo reparație de făcut. Solomia porni pe jos, gîndindu-se că în două ceasuri, dacă merge bine, ajunge acasă şi fără maşină, iar banii îi rămîn în buzunar. Avea în mînă o bocceluță cu două pîini şi mezeluri şi o sticlă de țuică înfăşurate în hainele ei de purtare, ca să nu le strice acasă pe cele de sărbători...

De cum ieşi din oraş vîntul începu să sufle mai tare, biciuindu-i fața cu fulgi aspri de zăpadă. Pe şosea însă zăpada se topise în cursul zilei, transformîndu-se în băltoace de apă şi noroi, care acuma dădeau să înghețe. Noaptea coborî repede, dar linţoiul de zăpadă ce acoperea cîmpurile îndulcea întunerecul, încît Solomia putea chiar să ferească ochiurile de noroi ca să nu-şi murdărească prea rău cizmele şi rochia.

Cînd trecu prin Bascov şi apoi coti spre Valea Ursului, se simți mai uşoară, cu toate că era asudată leoarcă. Pe aici o ajunse din urmă, cu farurile aprinse, autobuzul care într-adevăr întîrziase la atelier pentru o reparație, ca de obicei. Şoferul îi dădu cîteva semnale de claxon şi chiar încetini ca să o ia în maşină, dar Solomia făcu semn că nu vrea şi se feri să n-o stropească... Pe la pod, mai încolo, o sanie cu doi căluți prăpădiți dădu să treacă pe lîngă ea înainte, căutînd pîrtie pe marginile şoselei desfundate. Recunoscu pe Dumitru al Smărăndiței, chiar din Valea Ursului, care opri şi o luă în sanie. Venea de la Dobrogostea, unde dusese un butoiaş de țuică unui cîrciumar. Solomia întrebă ce mai e prin sat, iar Dumitru, înțelegînd întrebarea, răspunse dînd cu biciul în amîndoi căluții pe rînd:

— Apoi ce să fie, că bine nu-i!

Nu mai schimbară nici o vorbă. Țăranul îndemna mereu caii, cînd cu vorba cînd cu biciul, iar Solomia şedea cu bocceluța în poală şi se uita numai înainte, parcă ar fi aşteptat să se ivească negreşit ceva în cale. La gura uliței apoi sania se opri şi Solomia se dădu jos bolborosind:

— Noapte bună, nea Dumitre, şi mulțumim...

— Noapte bună! răsună în urma ei glasul răguşit, însoțit de îndemnul obişnuit: Hai, ha!

Pe uliță cele mai multe case erau adormite în întunerec. Numai ici-colo veghea cîte o luminiță galbenă ca un ochi bolnav de griji. Solomia văzu de departe lumină la casa lor şi se gîndi îndată:

„Lasă că-i bine! Nu s-au culcat încă!"

Cînd împinse portița, cîinele Tîlharu făcu numai „ham", o recunoscu şi în semn de dragoste, se tăvăli la picioarele ei, încît trebui să treacă peste el. Uşa tinzii se deschise şi în prag apăru maică-sa Ioana parc-ar fi ştiut că soseşte:

— Bine că te-a adus Dumnezeu că de luni se trudeşte să moară şi nu poate fără de tine!

În tindă, pe vatră,'la lumina tăciunilor, şedea fratele Solomiei, Eremia, care nici nu se mişca parc-ar

fi fost încremenit. Numai cînd Solomia şopti bună seara, răspunse şi dînsul, fără a se întoarce, „bună seara".

Maică-sa îi luase bocceaua şi o pipăise. Zise mulcom:

— Degeaba ai mai adus că nu mănîncă nimic... De sîmbătă numai cu apă trăieşte şi cu nădejdea ta... Mereu gîfîie: Solomia... Mia... Că nici glas parcă nu mai are...

Solomia stătea în mijlocul tindei nehotărîtă, speriată, neştiind ce să facă. Maică-sa trebui s-o îndemne:

— Du-te înlăuntru să te vadă... Lasă-ne pe noi... Du-te...

Totuşi, parcă-ar fi vrut să amîie împlinirea soartei, mai ezită şi mai căută să întîrzie:

— Numai să răsuflu niţel că-s moartă de trudită... Apoi poate că şi dînsul doarme şi să nu-i mai stric odihna...

— Ce să doarmă? zise Ioana, maică-sa, fără nădejde. De sîmbătă stă numai cu ochii deschişi, parcă i s-au înţepenit pleoapele, şi se uită la geam mereu ţintă ca şi cînd ar vedea ceva sau ar aştepta...

Solomia nu mai avu încotro. Puse mîna pe clanţa uşii din stînga, căci în odaia din dreapta şedea Eremia cu nevastă-sa şi doi copilaşi... Cînd păşi pragul o izbi un miros cald, greu, răsucitor de suflet, mirosul morţii. Aerul zăpuşit era încărcat de aburi putrezi. La căpătîiul patului, într-o ulcică de lut, pe laviţă, luminarea de seu se încovoiase cu flacăra palidă mai mult fumegînd decît luminînd, dar zugrăvind pe pereţi umbre uriaşe apocaliptice... Solomia nu se uită îndată spre pat, ci îşi lepădă încetinel haina şi cojocelul. Pe cînd le aşeza binişor pe celălalt capăt al laviţei, auzi glasul maică-si în spatele ei, răsunînd atît de tare în tăcerea sugrumată de parc-ar fi ţipat, deşi bătrînă vorbea cu milă **blinda :**

— Uite, a venit Solomia, măi Lixandre!

— Am venit, Lixandre ! adaogă repede şi Solomia, întorcîndu-se şi apropiindu-se.

Luminiţa de la căpătîi, ascunsă după colţul pernei, arunca o umbră groasă peste patul de blăni în care zăcea Lixandru, învelit pînă la gît cu o pătură albă murdară, încît numai capul îi rămăsese slobod şi o mînă pămîntie uitată pe dunga din afară, cu degetele lungi, subţiri, răsfirate. Peste cîteva clipe, pentru că tăcerea dăinuia, Ioana, spăimîntată să nu fi murit, luă ulcica cu luminarea şi o ridică deasupra patului. Capul se cdihnea pe două perne, cu faţa în sus, cu părul negru ciufulit, cu barba şi mustăţile crescute (deşi numai ieri îl răsese Eremia ca să-1 găsească soră-sa frumos), cu nasul şi buzele subţiate, cu pieliţa obrajilor lucioasă şi cenuşie, cu ochii mari, negri, scufundaţi în orbite, sticloşi, în care parcă nu mai licărea nici o urmă de viaţă.

Solomia se mai apropie, cuprinse mîna de pe dunga patului în mîinile ei abia dezmorţite de frigul drumului şi repetă duios, uitîndu-se în faţa lui:

— Eu sînt, Lixandre... Eu, Solomia ta... Am venit...

Atunci faţa bolnavului parcă se însenină de o undă de mare bucurie, iar în ochii încremeniţi apăru o pîlpîire luminoasă. în acelaşi timp Solomia îi simţi mîna tremurînd uşor în ale ei.

— Aşa, Lixandre —! adaogă Ioana mai vîrtos, ca o încurajare. Ţi-a adus de toate bunătăţile şi ai să te faci bine curînd-curînd...

Pe buzele fără culoare ale lui Lixandru înflori un surîs foarte plăpînd, iar bulbii ochiilor se întoarseră spre Solomia cu aceeaşi licărire de fericire. Apoi buze-

le, abia mişcîndu-sc, schiţară un lihăit mai mult văzut decît auzit:

— Mă... duc...

— Lasă, n-ai grije acuma, Lixandre — zise iarăşi Ioana cu încredere. Dac-a venit Solomia, nu te lasă ea să te prăpădeşti...

Aşeză la loc ulcica cu luminarea şi ieşi în tindă să-şi vază de treburi.

Rămasă singură, Solomia mai stătu un răstimp în picioare, neclintită, cu ochii în ochii lui, ca şi cînd astfel ar fi vrut să-i insufle încredere şi nădejde de viaţă. Lixandru păstra pe buzele livide închipuirea de zîmbet, iar în lumina ochilor, mica scînteiere parcă se lupta cu jocul umbrelor. Pe urmă, ca să fie el mai sigur că ea nu se va mai mişca de aici, dar să şi poată veghea mai uşor, Solomia se aşeză încetinel pe dunga patului, ţinîndu-i mereu mîna în poală şi urmîndu-i orice semn de viaţă cu spaima în suflet.

Se aşternu tăcerea grea, lungă, în odaia otrăvită de boală. Din tindă pătrundea uneori, ca dintr-o depărtare mare, zgomot vătuit de glasuri —• Ioana se sfătuia cu feciorul într-o aşteptare tainică. Apoi gîndurile Solomiei începură să străbată prin zăbranicul tăcerii, să se amestece cu mirosurile ce îmbîcseau mereu mai chinuitor aerul. Gîndurile o dureau şi-i striveau inima, atîta erau de tulburi şi de vălmăşite. Numai într-un tîrziu se limpezi o părere de rău înecată într-o scîrbă fără margini:

— Toate au fost degeaba... toate... degeaba...

Nu-şi mai dădea seama dacă vremea trece sau s-a oprit pe loc. Deodată însă simţi că mîna lui Lixandru s-a răcit în mîinile ei, ca un sloi de gheaţă. Luă ulcica cil luminarea aproape trecută şi-i lumină faţa. Era aceeaşi,

cu urma surîsului pe gura uşor întredeschisă, cu aceiaşi ochi mari în care părea întipărit ca pe sticlă chipul ei.

— Lixandre ! bolborosi dînsa pierdută. Te-ai dus, Lixandre?

îi pipăi obrajii şi-i netezi fruntea pe care licăreau broboane reci de sudoare.

O clipă mai stătu cu luminarea ridicată deasupra patului, neştiind ce să facă şi încotro s-o apuce. în sfîrşit deschise uşa şi din prag spuse Ioanei care tocmai se pregătea să se culce:

— Mamă, a murit Lixandru !

Lacrimile îi curgeau şiroaie, dar nu-şi dădea seama.

— Aoleu! făcu Ioana. De ce nu m-ai chemat pe mine?... Acu Dumnezeu să-1 ierte, că s-a chinuit destul şi ne-a chinuit şi pe noi!

— Să nu vă pară rău, mamă, că atîta am, avut şi eu pe lumea asta — zise Solomia în prag, cu luminarea în mînă, parcă ar fi făcut un jurămînt. De-acuma nici tu nu mai am nici un rost în viaţă !

Glasul ei părea atît de straniu mamei că, continuînd a-şi lega fotele, îi răspunse cu mustrare:

— Ia nu mai supăra pe Dumnezeu, fată, că-i mare păcat! Omul aşa e lăsat, să moară cînd îi vine rîndul, iar cel care rămîne să trăiască...

Solomia tăcu. Iar nu mai ştia ce să înceapă. Dădu să închidă maşinal uşa, dar maică-sa deschise şi tinda, făcîndu-şi cruce de trei ori şi zicînd:

— Nu închide, Solomie, să poată ieşi afară sufleîul mortului...

A doua zi, joi de dimineaţă, Solomia alergă, cu autobuzul, la Piteşti să facă bani, căci acasă n-avea nici un leu şi chiar de-ar fi avut, n-ar fi cheltuit nimeni cu înmormîntarea lui Lixandru. Eremia şi maică-sa rămîneau să îngrijească de cosciug, de popă, de groapă,

numai ea să plătească şi să aducă zăbranicul şi cele trebuincioase pentru pomeni... Solomia nu dădu deloc pe 1 la stăpîni în Piteşti, de la care nu mai putea spera să capete nimic, îndatorată cum era peste cap. S-a hotărît azi-noapte, după ce şi-a venit în fire, să mai vîndă doi bănuţi de aur din salbă şi să cinstească pe Lixandru pînă la capăt...

Ziua următoare, vineri, s-a făcut o înmormîntare cum puţine s-au pomenit în Valea Ursului. Vecinele * bătrîne, cu Ioana în frunte, l-au bocit pe Lixandru cum s-au priceput mai duios, iar preotul a slujit ca la boieri, măcar că era frig mare şi puteau să-i degere degetele pe cărţile de rugăciune. Solomia a stat numai în genunchi, cu fruntea sprijinită pe dunga sicriului, plîngînd fără hohote, dar cu sughiţuri grele care-i sfîşiau pieptul. Abia cînd au început să bată capacul, şi-a pierdut puţin cumpătul, plecîndu-se peste cosciug şi îmbrăţişîndu-1 cu gemete şi lacrimi care au înduioşat pe toată lumea. Maică-sa a luat-o binişor de-o parte bîiguind:

— Taci, draga mamei, taci şi fii cuminte...

Solomia s-a liniştit încet-încet, dar gura ei nu mai tăcea suspinînd:

— Of, Doamne Dumnezeule, rău mă pedepseşti, Doamne!

Capitolul XVI

ALIBI

Romulus Delulescu declară de la început că i-au ajuns la ureche zvonurile stupide şi revoltătoare care vor să-1 indice ca pe asasinul probabil al unchiului şi mătuşii sale. De aceea şi-a permis încă de ieri, adică de îndată ce a sosit în Piteşti, să ceară să fie ascultat, ca să poată spulbera, cu un ceas mai devreme, murdarele calomnii răspîndite de duşmanii şi invidioşii lui şi ai familiei lor sărace, dar curată ca hîrtia de lux.

Voia să fie patetic şi întrebuinţa toate frazele comune cu care avocaţii de judecătorii rurale încearcă să convingă mai ales pe clienţii lor naivi. îşi stăpînea teatral indignarea şi arăta o politeţă supărător de făcută. Ceea ce însă pe Dolga îl indispunea mai rău era surîsul iezuit şi onctuozitatea atitudinii, care căutau să-i demonstreze superioritatea morală îmbrăcată într-o mare modestie.

Fără să aştepte vreo întrebare, Romulus se porni apoi să povestească, cu o prolixitate obositoare, momentele importante ale vieţii lui în legătură cu Ilarie Dăniloiu. După cîteva minute însă judecătorul îl opri:

— Toate acestea le-am auzit cu variantele de rigoare, de mai multe ori... M-ar interesa mai mult să-mi relatezi, scurt şi documentat, cum ai petrecut timpul sîmbătă trecută, între scăparea acceleratului de dimineaţă şi plecarea cu rapidul de după-amiazi! Te rog prin urmare să ne mărginim la asta pentru moment!

— Cu multă plăcere, domnule jude — zîmbi delicat tînărul Delulescu. Pierderea acceleratului mi-a fost din toate punctele de vedere extrem de dezagreabilă. Aveam o întîlnire de afaceri la Bucureşti, foarte importantă, pe care, scăpînd-o, pierdeam o sumă considerabilă, fireşte pentru mijloacele mele materiale modeste. Dar îmi era neplăcută şi pentru că toată lumea de aici, adică prietenii şi cunoscuţii mei, ştiau că am plecat şi cînd colo aveau să mă vadă iarăşi pe străzile Piteştilor. E ceva neserios şi nebărbătesc în aceste *faux deparls,* cel puţin aşa mi se pare...

— Ai ieşit în oraş, la ce oră? întrerupse Dolga sătul de vorbărie. Fiindcă ai ieşit, nu-i aşa?

— In primul moment mă hotărîsem să nu mai ies deloc, să profit de cele cîteva ore ca să-mi pun la punct o lucrare literară schiţată mai de mult şi să iau primul tren, adică personalul... Pe urmă nişte consideraţii de ordin intim, familiar, m-au silit totuşi să fac o vizită unui prieten...

— Nu s-ar putea să precizăm, domnule Delulescu? zise Dolga. Cc fel de consideraţii tc-au scos din casă şi ce prieten ţi-a primit vizita?

— Dacă e absolută nevoie să dezvăluiesc lucruri cu totul intime, fără nici o legătură cu...

— O să-mi dai voie să hotăresc eu ceea ce are sau nu are legătură cu instrucţia? întrerupse iar judecătorul, rece.

— Mă rog, sunteţi suveran — se plecă Romulus prompt. Atunci precizez: mama mi s-a plîns că rămîne aproape fără un ban în casă, fără a-mi cere totuşi nimic, pentru că nu ştia dacă eu însumi aş fi în stare să-i dau ajutor. In realitate eu primisem în ajun de la unchiul Ilarie un cadou neaşteptat — cincizeci de dolari, cu îndemnul, aproape ordin, să-i păstrez ca un prim capital şi stimulent pentru economiile ce îi făgăduisem că vreau să le fac de aci înainte, ca să urmez exemplul lui de viaţă...

— Curios acest cadou din partea unui om cu reputaţia de zgîrcenie ce o avea unchiul d-tale!

— Exact, domnule jude! aprobă tînărul. Eu însumi am rămas uluit. De aceea, mărturisesc, am avut de gînd să păstrez într-adevăr banii si să-i execut îndemnul. Plîngerea mamei mi-a zdruncinat hotărîrea. Mi s-ar fi părut monstruos să plec cu o sumă atît de considerabilă şi pe mama mea s-o las în suferinţă... Atunci am ieşit în oraş să vînd o parte din dolarii ce-i primisem ca să pot oferi mamei două mii de lei. Iată o precizare poate chiar excesivă!

— Ba nu! Continuă, te rog!... La ce oră ai ieşit de-acasă?

— Cred că era nouă — ezită Romulus. Exact n-aş putea spune...

— Şi totuşi o precizare cît de excesivă nu mi-ar displace! zise Dolga ironic.

— A, da — surise puţin încurcat tînărul Delulescu, vrînd să arate că a gustat aluzia judecătorului. Mi-e imposibil însă... îmi lipseşte un punct de sprijin... Am spus nouă cu o posibilitate de eroare în plus sau în minus de douăzeci-treizeci de minute...

— Dar itinerarul ai să mi-1 poţi descrie mai precis?

— Cred, domnule jude — zise Romulus. Cu toate că, în mod normal, omul nu-şi cronometrează mişcă?rile sau popasurile... Am ieşit numai să schimb banii. Dar, oricît sînt de piteştean get-beget, nu cunoşteam zarafii din Piteşti, nici nu ştiam dacă există... Am întrebat pe un prieten farmacist din piaţă. Nu m-a putut lămuri. M-am dus la cofetăria Borănescu. Era goală. Pe casieriţă ar fi fost inutil s-o consult. Chelnerul e un tont şi m-a sfătuit să încerc la bancă. în speranţa că va pica vreun cunoscut care să mă îndrepte, am luat un ceai... Aşa a trecut poate o oră. Dacă am văzut că nu vine nimeni, m-am gîndit că poate totuşi tontul de chelner să aibă dreptate. Hai, să mă duc la bancă, cel puţin să întreb. Mai aproape era Banca Populară şi într-acolo m-am dus. Pe drum însă mi-am adus aminte de bunul meu Dică Secuianu care ştie tot. Din nenorocire el doarme pînă la amiazi... Ce-are a face! Am să-1 scol din somn... Aşa am făcut. Şi cu ajutorul lui am obţinut un curs convenabil!...

— Aş dori să-mi precizezi ora cînd ai ajuns la Secuianu! insistă Dolga.

— Aici da, fiindcă m-am uitat la ceas cînd a plecat servitorul la zaraf! făcu tînărul Delulescu sigur. Era unsprezece şi cinci minute i

— Asta da precizie ! zise judecătorul, continuînd însă cu alt glas după o scurtă pauză: D-ta ştii la ce oră a fost omorît unchiul d-tale?

Romulus Delulescu avu un mic surîs numai în privire, subt ochelari, apoi răspunse cu o uimire care se vedea că e compusă:

— Dacă nici d-voastră nu ştiţi, cum să ştiu eu?

— Cu toate astea am observat cu cîtă grije te-ai ferit să nu soseşti înainte de unsprezece la Secuianu, adică să nu treci pe dinaintea casei bătrînului Ilarie!

— Dar poate crima a fost comisă după unsprezece, domnule jude ! Poate că am comis-o după ce am plecat de la Secuianu, dacă doriţi neapărat să o fi comis eu!

Dolga făcu un gest de nerăbdare. îi părea rău că a precipitat întrebarea. Reveni mai conciliant:

— Nu e vorba de o învinuire, domnule, ci de o nedumerire... Două ore de la monumentul din bulevard pînă în strada Speranţei, nu ţi se pare prea mult?

— Depinde, domnule jude ! făcu Romulus iar surîzător. Uneori poate să dureze şi două zile. Depinde de popasuri.

— Ei bine, popasurile le vom controla, n-ai grijă — ripostă Dolga abia stăpînindu-şi acuma enervarea. Cît ai zăbovit la Secuianu ?

— Aproximativ o oră — zise ferm Delulescu. Cert este că la douăsprezece şi un sfert mă aflam din nou acasă oferind mamei cele două mii lei, spre înduioşată ei bucurie.

— Şi nu te-ai interesat deloc să dai bună ziua, nici la ducere şi nici la întoarcere, binefăcătorului care te punea în situaţia de a face un gest frumos faţă de mama d-tale?

— Dimpotrivă, mi-ar fi fost cel mai penibil să mai dau ochii tocmai cu unchiul Ilarie care-mi arătase atîta încredere! Atît de penibil încît, vedeţi, mi-a fulgerat prin minte, cînd am pornit spre Dică Secuianu, să ocolesc pe strada Sfînta Vineri şi prin bulevardul Catargiu ca nu cumva să mă întîlnesc cu unchiul *par hasard!*

— N-ai observat nimic deosebit sau suspect cînd âi trecut prin faţa casei?

— Din stradă şi de pe trotoar nu se vede în curte, ştiţi bine: Numai dacă aş fi intrat în curte... Ceea ce nu putea fi cazul, cum vă spusei.

— Da, bine — murmură judecătorul.

Cîteva momente îl privi parcă s-ar fi gîndit la altceva, apoi urmă:

— Dolarii i-ai primit, zici, de la unchiul d-tale vineri... La ce oră?

— După-amiazi, cînd am mers să-mi iau rămas bun.

— Şi n-ai spus nimănui o vorbă, nu-i aşa?... Iar vineri după-amiazi nu ştiai că mama d-tale e lipsită de bani?

— Domnule judecător, n-am vrut să spun nimănui nimic, tocmai ca să nu mă ating de cadoul primit ! Dacă părinţii mei ar fi aflat, mi-ar fi cerut direct, chiar fără să fi fost într-o jenă atît de mare cum din nenorocire s-a întîmplat să fie.

— Sînt în toate astea o serie de întîmplări şi de coincidenţe tulburătoare — observă Dolga bănuitor, adăogînd apoi cu alt glas: Mi s-a spus că unchiul d-tale avea mari sume de bani în valută străină şi totuşi noi n-am găsit nimic. Cum îţi explici asta? D-ta care erai in intimitatea lui...

— Eram in intimitatea lui, negreşit — sublinie Romulus fără şovăire. Dar nu pînă la pungă! Ceea ce e natural, cred. Nu pot şti prin urmare dacă într-adevăr avea sumele mari pe care lumea i le atribuia. Eu, mărturisesc, credeam că le are şi am fost foarte dureros surprins cînd am aflat rezultatul cercetărilor d-voastră la faţa locului... E adevărat că unchiul mi-a spus, cind mi-a dat cei cincizeci de dolari, că sunt ultimii lui bani străini, dar mi s-a părut că e o simplă afirmaţie de om zgîrcit, care astfel vrea să previe orice eventuală cerere viitoare...

— Ya să zică bătrînul însuşi ţi-a declarat că n-avea valută străină?

— Categoric, domnule jude ! apăsă tînărul.

— Totuşi oameni de bună-credinţă şi cu totul dezinteresaţi m-au informat, fireşte după zvonul public, că bătrînul avea un portofel mare şi gros, plin de bancnote străine — reluă Dolga. Presupunînd că nu mai avea bani străini, cum ţi-ar fi mărturisit d-tale, dar portofelul gol ar fi trebuit să-1 găsim undeva, măcar aşa, ca o simplă relicvă... Or, a dispărut şi portofelul! Ceea ce înseamnă că nu a fost gol, fiindcă nimeni nu fură un portofel gol! Şi tocmai portofelul din care ţi s-au oferit d-tale cei cincizeci de dolari!

— A, portofoliul ! exclamă Romulus Delulescu. Cine n-a auzit în Piteşti despre portofoliul lui Ilarie Dăniloiu? Ani de zile i-au crescut dimensiunile şi compartimentele şi i s-a umflat conţinutul! S-au creat legende despre portofoliul răpciugos în care sunt ascunse comori misterioase... Cu toate astea nimic mai simplu, domnule judecător: portofoliul există — e la mine !

— Va să zică recunoşti? zise Dolga cu un glas puţin emoţionat.

— Desigur ! N'-am tăgăduit niciodată !

— Cum a ajuns la d-ta?

— Mi l-a dăruit unchiul împreună cu cei cincizec de dolari...

— Curios ce darnic apare deodată unchiul d-tale !

— Tot ce se poate mai natural, domnule jude — urmă tînărul Delulescu, scoţînd ochelarii şi ştergîndu-i cu batista îndoliată ce-i atîrna din buzunarul pieptului. Mi s-au aburit sticlele, scuzaţi, vă rog, un moment... Aşa!... Ei bine, unchiul poate că a vrut să distrugă o legendă care începuse să-1 neliniştească fiindcă putea ispiti poftele chiar ale hoţilor din Piteşti, dacă nu şi altele. Fie că avea bani străini, o

comoară întreagă, cum spunea lumea, fie că nu mai avea pentru că îi va fi transformat în valori mai puţin periculoase, i s-a părut logic să se descotorosească de faimosul portofoliu. Şi mi l-a trecut pe de o parte ca să-mi demonstreze că nu există comoara, pe de alta ca să-mi servească şi mie ca *porte-bonheur...* M-a mişcat gestul cu portofoliul poate mai mult ca banii.

— Unde se află portofoliul?

•— Acasă, în valiza mea de călătorie.

— L-ai arătat cuiva?

— A, nu! protestă Romulus.

— Nici părinţilor?... Nici acuma, după moartea bătrînilor?... Cînd mama d-tale a protestat atît de vehement că s-a furat ce-a fost mai bun din averea fratelui ei, făcînd aluzie poate tocmai ***ii*** la faimosul portofoliu ?

— încă nu—recunoscu simplu cel întrebat. De fapt nu mai interesa pe nimeni, dacă era gol.

-— Asta e, într-adevăr, dacă era gol! zise judecătorul măsurîndu-1... Dar... vreau să văd portofoliul!

— Cu plăcere! Dacă face trebuinţă, de ce nu?... Vi-1 aduc imediat! Iau o trăsură şi...

Judecătorul Dolga avu o ezitare înainte de a întrerupe :

— Mai tîrziu!... Pînă atunci să-mi spui ce relaţii ai d-ta cu Mihai Ciufu, servitorul bisericii Sf. Nicolae?

— Nici un fel de relaţii! răspunse Romulus vexat. N-am relaţii cu servitori!

— îl cunoşti însă ?

— Da. De pe la unchiul Ilarie. Făcea mici servicii pe lîngă casă.

— D-tale nu ţi-a făcut ?

— Nu prea ... Afară dacă nu considerăm drept serviciu un drum la tutungerie sau ceva similar, contra cuvenitului bacşiş.

— Nici sîmbătă?

— A , pardon! La asta făceaţi aluzie?... N-am înţeles. Regret ... Ei da, sîmbătă pe Ciufu l-a trimis Dică Secuianu la zaraf să-mi vîndă dolarii. L-am răsplătit cu o sută de lei, destul de generos.

— Ştiu că l-a chemat ordonanţa... Unde l-a întîlnit ?

— N-am idee. Nu m-a interesat.

— Va să zică nu ştiai că Ciufu ieşea tocmai din curtea unchiului d-tale cînd l-a întîlnit soldatul?

— Nu ştiam. Dar chiar dacă mi s-ar fi spus, nu m-aş fi mirat, căci Ciufu intra deseori în curtea unchiului, cum vă spuneam.

— După ce aţi trimis pe Ciufu la zaraf, d-ta ai rămas în camera de culcare a prietenului d-tale?

— Nu, ar fi fost nedelicat. Dică era somnoros şi voia să-şi continue somnul. Şi perdelele erau lăsate şi deci semiobscuritate... Am trecut în odăiţa de alături, un salonaş, unde am răsfoit două ziare proaspete...

— Servitorul, adică Ciufu era... ca totdeauna ?

— Cred că da... N-am observat nimic extraordinar. Dealtfel nici nu mi-a trecut prin cap să-1 examinez. Pe mine mă interesa atunci altceva.

— Altceva, natural—repetă judecătorul. Nici cînd s-a întors de la zaraf?... Aţi stat de vorbă?

— Cîteva clipe, desigur — zise Delulescu-fiul. Ciufu e foarte guraliv. A încercat să-mi istorisească cum s-a grăbit şi cît s-a ostenit să mă servească mai bine. N-aveam însă timp. I-am întins suta şi i-am astupat gura. Apoi am spus din uşă lui Dică, în trei cuvinte, cum s-a aranjat afacerea şi am plecat.

— Împreună cu Ciufu ?

— Domnule judecător, ați observat că mi-am păstrat, cum mi-e şi datoria, cel mai perfect calm tot timpul, chiar cînd întrebările d-voastră m-ar fi îndreptățit să protestez cel puțin. Dar obstinarea d-voastră de a mă alinia cu un servitor e atît de ofensatoare că n-o pot primi fără s-o relev.

— Dacă între d-ta şi Ciufu s-au urzit legături, instrucția trebuie să le clarifice! zise judecătorul liniştit. A fost interesant calmul d-tale şi l-am înregistrat, fii sigur. Toate răspunsurile erau pregătite, studiate cu toată minuțiozitatea, ca nu cumva să rămîie vreo fisură pentru indiscreții suspecte. Da, recunosc. Dar trebuie să-ți declar că nu şi-au ajuns ținta şi nu m-au convins. Dimpotrivă! D-ta ți-ai pregătit cîte un alibi pentru orice eventualitate. Ai anunțat ostentativ că pleci sîmbătă dimineață — şi n-ai plecat. N-ai vrut să ieşi în oraş — şi ai ieşit. N-ai spus că ai dolari — şi ai schimbat. Iar portofoliul l-ai păstrat ca o dovadă că a fost gol. Ba, după ce l-ai purtat la Bucureşti, n-ai uitat să-1 pui în valiză, gol, spre a te putea servi de el... Mărturiseşte franc că prea sunt bine ticluite toate acestea ca să poată fi crezute!

Romulus Delulescu îşi redobîndise liniştea. Asculta şi în colțul gurii juca surîsul lui obsechios şi ironic. Vorbi foarte dulce:

— Dacă se cîntăresc lucrurile cu o convingere preconcepută, evident că orice voi spune eu va fi răstălmăcit sau interpretat ca un argument în defavoarea mea. Am socotit că nu trebuie să mă apăr, căci apărarea presupune o acuzare şi mai ales un motiv de acuzare. Faptele credeam că au un limbaj mai concludent... Dar iată că şi atunci cînd faptele au motivări fireşti, devin simple prilejuri de alibi!... Şi totuşi, domnule judecător, tu sînt absolut liniştit pentru că conştiința curată totdeauna învinge !

— Mai bine să vedem portofoliul! zise Dolga după ce Romulus tăcu. Ar fi interesant însă să-1 găsim aşa cum se află, adică în valiza d-tale de călătorie... Parcă aşa spuneai?... Bun!... Nu vreau să atragem atenția lumii... Du-te împreună cu grefierul! Ştii, ca să am siguranța că, măcar acuma, va îi într-adevăr neviolat!

— Veți avea toate siguranțele pînă la urmă! zîmbi Rcmulus cu o foarte uşoară plecăciune.

Cînd rămase singur, Aurel Dolga îşi frecă mîinile, murmurînd satisfăcut:

— în sfîrsit!

Capitolul XVII

INELUL CU BRILIANT

— Am impresia, domnule jude, că sunteţi pe o pistă falsă—zise poliţaiul Ploscaru jovial, sorbind ultimele picături din marghilomanul cu care-1 tratase Dolga. Vă spun asta numai pentru că mi-aţi făcut onoarea să mă întrebaţi, altfel nu mi-aş permite, căci instrucţia unei afaceri oarecum misterioase este totdeauna chestie de inspiraţie...

Judecătorul zîmbi cu superioritatea certitudinii:

— Dovezile materiale vin singure ca un corolar al dovezilor spirituale, dragă domnule Ploscaru !

— Da, hotărît! Cu condiţia ca eşafodajul spiritual să fie de nezdruncinat! observă sceptic poliţaiul. Aici însă, la fiece cotitură, rămîn întrebări deschise. Nu se pot trage concluzii dintr-o reţea de supoziţii... Aveţi numai un portofel gol pe care se clădeşte toată construcţia, dar chiar portofelul v-a fost oferit graţios de cel bănuit. Şi totuşi ce uşor l-ar fi putut distruge fără urmă!

— Ar fi inutil să încerc a te convinge la jumătatea drumului — zise Dolga radios. Peste două-trei zile, dacă nu mai curînd, vom relua conversaţia pe alte temeiuri... D-ta refuzi orice importanţă portofoliului, care ţi se pare un argument tocmai împotriva ipotezei mele. Ţin doar să-ţi atrag atenţia că născocirea afacerii cu dolarii şi cu portofelul a fost din partea tînărului Delulescu o abilă pregătire şi o justificare prealabilă a banilor străini pe care avea să-i puie în circulaţie mai tîrziu, după liniştirea lucrurilor...

Judecătorul chemase pe Ploscaru ca să facă împreună o percheziţie în cămăruţa pe care Ciufu o avea în dependinţele locuinţei preotului Tănăsescu. Spre a nu stîrni curiozitate şi aglomeraţie, hotărîse să meargă pe înserat, cînd începe să se întunece şi înainte de a se aprinde luminile. Ciufu, însoţit de un sergent, va fi adus de la poliţie direct la biserică, iar de acolo pe urmă la tribunal pentru confruntările şi noul interogatoriu ce pregătise Dolga din vreme şi la care fuseseră citaţi cei necesari.

Preotul Tănăsescu se sperie cînd văzu mai ales pe poliţişti, dar judecătorul Dolga se scuză politicos arătîndu-i că e vorba numai de o mică cercetare spre a verifica unele presupuneri cu privire la Ciufu.

— Of, emule, multă ruşine mi-ai făcut! exclamă preotul întristat către servitoiul care lăcrima cu ochii în pămînt. Cît te-am dojenit pentru patima minciunilor si iată că minciunile te-au nenorocit!

Judecătorul avea o speranţă foarte vagă şi aburoasă că ar putea găsi în odaia lui Ciufu parte din banii ce îi va fi cedat Romulus Delulescu din fructul crimei. îşi dădea seama că ar.fi fost o nebunie din partea criminalului să nu fi ascuns într-un lec mai • sigur prada, dar centa puţin pe norec şi pe prostia servitorului. .;

— Am să vă deschid eu, domnilor — urmă părintele Tănăsescu agitat, luînd o legătură de chei. Cînd am văzut că l-ăți oprit la poliție, am încuiat odaia ca să nu intre copiii sau servitoarea !

Percheziția se făcu destul de repede, căci odaia servitorului, luminată cu un bec atîrnat de sîrmă din tavan, nu conținea afară de patul așternut milităreşte decît o oglinjoară pe perete, o masă cu un scaun şi, pe un **Cui** de lemn bătut în zid, cîteva haine agățate cu grijă.

— Lucrurile bune unde le păstrezi, măi Ciufule? întrebă polițaiul cu blîndețe. N-ai lădița ta de la armată?

— Este, domnule polițai! îngînă servitorul. Subt pat!...

Trase afară lădița, o așeză pe masă, scormoni cheița din fundul buzunarului pantalonilor, descuie şi ridică încet capacul, parcă i-ar fi fost frică să nu sară ceva afară:

— Poftiți...

— Scoate binişor tot! porunci judecătorul trecînd lingă masă.

— Sunt numai rufsoare şi bulendre şi... — murmură înfricoşat Ciufu, golind treptat lada.

Pe fund, într-**un** plic galben vechi, polițaiul găsi carnetul militar şi cîteva acte, apoi, înfăşurat într-o batistă roşie, alt plic cu două bancnote de cîte cinci sute, iar trei piese de cîte o sută de lei înnodate separat în colțul batistei.

— Ce bani sînt ăştia? întrebă polițaiul cu o privire spre Dolga.

— Ce-am putut strînge şi **eu** de cînd slujesc pe sfinția-sa — răspunse servitorul cu aceeaşi înfricoşare.

— A strîns, a strîns — întări preotul Tănăsescu repede. Că n-a fost cheltuitor şi nici bețiv ori stricat altfeL Numai de minciună nu s-a dezvățat pînă ce nu s-a izbit cu capul de zidurile primejdiei!...

— Ba încă şi acuma se încăpățînează în minciună în loc să mărturisească adevărul şi să-şi uşureze sufletul şi situația ! zise şi judecătorul, dar cu ton sever, care voia să risipească mila inutilă.

— Apoi cu adevăr mărturisesc, domnule judecător — grăi Ciufu, încurajat de mila stăpînului său. Dar dacă nu vrea nimeni să mă asculte şi să mă creadă...

— Destul! întrerupse sec Dolga. Ce mai e în ladă ? adaogă apoi întinzînd puțin gîtul. Nu mai e nimic? Dar cutia de chibrituri?... Dă-o încoace!

— Asta, domnule judecător, e...

Judecătorul găsi o foaie de hîrtie subțire, mototolită, în care era învelit un inel de aur cu un briliant cît un bob de mazăre.

— A, asta era? exclamă Dolga cu un zîmbet de satisfacție, ridicînd inelul în dreptul luminii ca să controleze strălucirea pietrei.

Urmă o pauză de uimire. Toți ochii priveau inelul din mîna judecătorului. Pohțaiul, nedumerit, rupse tăcerea:

— îmi dați voie un moment?... E sticlă sau briliant?

— Priveşte apele! zise Dolga întinzîndu-i inelul şi întrebînd apoi pe Ciufu: Ei, acuma ce minciună ai să mai născoceşti ?

Servitorul se retrăsese instinctiv un pas ca şi cînd ar fi vrut să se ferească de o lovitură. Răspunse îndată plângător, dar cu siguranță:

— Domnule judecător, vă jur pe ce am mai sfînt... L-am găsit de mult, poate să fie o jumătate de an, după o vecernie, în fața bisericii și...

— Și n-a reclamat nimeni! făcu batjocoritor Dolga, Cineva a pierdut un inel de treizeci de mii de lei și a tăcut mîlc !

— Da, e briliant! spuse polițaiul înapoind judecătorului inelul. Ciudat!

— Nu-i așa? surise Dolga, înfășurînd inelul cum a fost și vîrîndu-1 în buzunar. Foarte ciudat! Dar se vor lămuri toate curînd!... Va să zică am fi terminat ! Individul să fie condus la cabinetul meu imediat!

— Ei hai, duceți-vă! zise polițaiul morocănos către sergentul însoțitor.

— Vai de capul tău, amărîtule ! adaogă preotul Tănăsescu consternat. Să-mi faci tu mie atîta rușine. Du-te cu Dumnezeu!

Sergentul ieși cu Ciufu, în vreme ce judecătorul mulțumi preotului pentru osteneală și-i ceru încă o dată scuze că i-a pricinuit neplăceri fără voia lui...

Pe drum spre tribunal Dolga vorbea triumfător, lăudîndu-și perspicacitatea cu aluzii ironice la neîncrederea de pînă adineaori a specialiștilor experimentați. Polițaiul, gînditor și nemulțumit, răspunse parcă în silă. Ieșiră astfel încet pe strada Griviței, pînă în strada mare. La colț, înainte de a o lua la dreapta, polițaiul zise deodată:

— Pentru mai multă siguranță, aidem să intrăm la Constantinescu să vedem dacă nu cumva ne-am înșelat cu briliantul!

Dolga zîmbi:

— Nu vrei delo: să accepți realitatea, scumpe domnule Ploscaru... Dacă-ți face plăcere, aidem! O confirmare mai mult nu poate decît să folosească !

Ceasornicarul Constantinescu, mărunt, vioi, cu o bărbuță neagră tunsă în colțuri, cu ochi scăpărători, îi întîmpină cu jovială plecăciune. Examina inelul cîteva clipe și strigă încîntat:

— Un briliant prima, domnule judecător și domnule polițai!... Face și între frați cincizeci de mii!

Apoi privindu-1 mai de aproape, adaogă ezitînd:

— Un moment... îmi dați voie? Cred că-1 și cunosc... Dacă nu mă înșel... Acum doi sau trei ani, poate și patru, a fost la noi doamna Cristescu, trebuie s-o știți, văduva inspectorului de la căile ferate, să mă întrebe dacă aș fi amator și cît aș oferi pe un inel cu briliant... Ți-aduci aminte, Sofico? se întoarse deodată spre nevastă-sa care, mai trecută, cu părul aproape cărunt, împletea ciorapi lîngă masa lucrătorilor. Ia uită-te și tu, că femeile, cînd e vorba de bijuterii...

Rîse și întinse inelul d-nei Constantinescu care, după două momente, îl restitui mormăind cu indiferență (pe cît era el de vioi, pe atîta era ea de ursuză):

— Da, da, sigur... de la Cristeasca...

— Bine, dar d-na Cristescu e săracă, de abia se ține din pensia după bărbatu-său?... zise polițaiul necrezător.

— Adevărat, perfect! aprobă ceasornicarul. Tocmai ne-am gîndit și noi... Ce să ne amestecăm în afaceri de astea delicate? Cine știe ce poate să fie la mijloc?... Acu, fie vorba între noi, eu bănuiesc că nici nu era al ei, ci a venit trimisă de altă cucoană care nu voia să se afle că are nevoie de bani și-și vinde bijuteria... în orice caz eu sînt ceasornicar. Am colea și cîteva inele, cercei, dar numai lucruri ieftine, pentru lumea săracă... Trebuie să luptăm cu viața cum putem!... D-aia i-am spus: „Madam Cristescu, frumos e, de preț e, dar nu-i de mine!...

Ce capital am e vîrît în ce vezi aici... îmi pare rău, madam Cristescu!" Am sfătuit-o să se ducă la un giuvaergiu, la Gică Mălurescu. S-o fi dus, nu s-o fi dus, nu mai ştiu !...

în vreme ce judecătorul împacheta inelul, iar poliţaiul asculta gînditor, Constantinescu continuă cu alt glas, curios şi confident:

— De la vreun furt, domnule Ploscaru?... Ori l-aţi găsit cu ocazia crimei la Ilarie Dăniloiu?... Iacă, se poate, nu m-aş mira deloc... Cristeasca n-o fi găsit preţ să-1 vîndă şi l-a pus amanet la coana Miţa a lui Ilarie... Ei da...

Strada mare începuse să se animeze, ca în fiecare seară, de mulţimea celor care simt nevoia să ia aer plimbîndu-se agale de la tribunal pînă la magazinul Iuga, încurcînd circulaţia trăsurilor şi pe oamenii cu ocupaţii serioase. Plimbarea aceasta serală, pe vreme bună ca şi pe vreme rea, vara ca şi iarna, e distracţia cea mai plăcută a piteştenilor de toate categoriile, întocmai cum a fost odinioară „bulevardul pardon" la Cîmpulung, prilej de adevărată înfrăţire între cei ce altfel sunt despărţiţi prin barierele vieţii, într-o dulce comunitate aici se fac cunoştinţe între fete şi băieţi, aici cunosc ofiţerii pe domnişoarele rezistente, aici încep exerciţiile de flirt elevele şi elevii, subt ochii binevoitori ai profesorilor şi profesoarelor, aici se dau primele întîlniri amoroase şi celelalte, precum tot aici politicienii locali îşi cultivă popularitatea, iar oamenii de afaceri pun la cale combinaţiile...

înaintînd greu prin mulţimea veselă, judecătoruL Dolga rugă pe poliţaiul Ploscaru să-i descopere negreşit pînă mîine la prînz pe proprietarul inelului găsit La Ciufu.

— întîmplarea, mama tuturor descoperirilor, ne-a servit de două ori—zise Dolga. Acuma nu rămîne decît să continuăm pe pista cea bună... îţi încredinţez inelul! Treci chiar acum la giuvaergiu sau la d-na Cristescu. Eu, între timp, sper să obţin în sfîrşit mărturisirea adevărată... Ei, la revedere! îndată ce ai un rezultat, te rog să mă vesteşti!

îi strînse mîna şi încercă să-şi iuţească mersul, strecurîndu-se printre figurile zîmbitoare ce cuprindeau strada şi trotoarele...

— Ei, gata? întrebă pe grefier intrînd în cabinetul său şi scoţînd grăbit paltonul şi şoşonii, ajutat de uşierul zelos.

— Gata de mult, domnule jude—răspunse grefierul luîndu-şi locul la masa lui.

— Sper că Ciufu n-a comunicat cu celălalt!?

— Se poate?... Ordonanţa aşteaptă cum aţi dispus, jos, pe sală...

Pe urmă fu introdus Ciufu. Dîrdîia ca apucat de friguri, deşi în vestibul era cald. Pe fruntea îngustă, cu două brazde orizontale adînci, smocuri de păr se încîlceau lipite parcă cu clei. Ochii roşiţi, ca şi cînd n-ar fi dormit de multă vreme, înecaţi mereu în lacrimi, se uitau implorînd la judecătorul care se plimba de colo-colo, cu mîinile la spate, cu paşi rari, într-o tăcere calculată.

— Ei, Ciufule! zise aproape prietenos Dolga, oprindu-se brusc în faţa servitorului. Vrei să mărturiseşti?

— Cum să nu vreau, domnule judecător! răspunse Ciufu cu o licărire nouă.

— Atunci spune cum ai făcut!

— Ce-am făcut, domnule judecător?

— Cum i-ai omorît! apăsă Dolga țintuindu-l cu privirea.

Ciufu începu să se închine repede, zicînd cu glas plîngător ca o văicăreală;

-—Eu n-am omorît, domnule judecător... N-am omorît... N-am omorît!... Jur pe sfînta cruce! N-am omorît!

Judecătorul tăcu cîteva clipe, rămînînd nemişcat, privindu-i zvîrcolirea.

— Va să zică nu vrei să spui? urmă dînsul mereu liniştit. Bine, Ciufule!... Va să zică stărui în minciună?... Şi acuma cînd am găsit în lada ta inelul pe care l-ai furat după ce ai săvîrşit crima?

•—N-am omorît, domnule judecător! Nu mă năpăstuiți, domnule judecător...

— Tăgada e de prisos, Ciufule, pentru că am destule dovezi şi voi mai avea!... O mărturisire sinceră îți uşurează soarta şi la judecată şi în fața lui Dumnezeu, Ciufule!... Orice om poate greşi şi greşeala i se iartă dacă îi pare rău şi o mărturiseşte... Ai văzut bine, că nu te-am înjurat, nu te-am bătut, nu te-am chinuit, cum fac alții. Dacă făceam aşa, ai fi mărturisit de mult. Dar eu nu vreau silă. Vreau să recunoşti tu însuți, ca astfel să te îndreptezi!

— Dar dacă n-am omorît, domnule, judecător, păcatele mele, cum să spun c-am cmorît? Dacă nu-s vinovat!... Of, măiculiță, de ce m-ai făcut pe lume!

Izbucni brusc într-un plîns cu hohote pe care în zadar se trudea să le înăbuşe. Trupul i se zgîlțîia şi se cutremura ca o bucată de carne sfîşiată proaspăt. Cabinetul oficial se umplu treptat de durere, ca şi cînd din sufletul omului plîngînd ar fi răbufnit toate chinurile îngrămădite în nesfîrşitele ceasuri de apăsare.

Judecătorul rămase un răstimp rece lîngă el, apoi trecu încet după birou, se aşeză pe scaun şi zise:

— Plîngi, băiete, să te uşurezi şi pe urmă să vorbim!

Cînd reuşi să se liniştească puțin, servitorul spuse printre lacrimi:

— Domnule judecător, fie-vă milă, iertați-mă...

— Bine, Ciufule! vorbi Dolga cu acelaşi glas fără asprime. Eu vreau să te iert şi mi-e milă de tine, dar... Dar tu m-ai mințit şi mă minți într-una... Atunci cum vine asta?... Ai mințit că v-ați întîlnit cu Ilarie Dăniloiu cînd ieşeați de-acasă. Adevărul e că v-ați întîlnit în dreptul tutungeriei centrale. Ai mințit că te-ai dus cu părintele în piață... Părintele te-a trimis înapoi, înainte de-a ajunge în piață, ca să spui bătrînului Ilarie să nu vie după-amiază, cum vorbiseră adineaori, pentru că preotul din Costeşti avea să-l ia la prînz pentru o înmormîntare. Ai mințit că te-ai dus după-amiazi, pe înserate, la Ilarie Dăniloiu. Doi martori declară că pe la unsprezece, înainte de amiazi, ai fost la Dică Secuianu, de unde tînărul Delulescu te-a trimis să schimbi bani la zărăfie... Dar alt martor îmi spune subt jurămînt că te-a văzut ieşind din curtea lui Ilarie Dăniloiu la ora unsprezece, sau aproape...

—Domnule judecător, nu vă supărați, nu vă mint, domnule judecător — zise Ciufu, ştergîndu-şi ochii cu pumnii. E adevărat că sfinția-sa m-a trimis să spun domnului Ilarie să nu vie după-amiazi, dar m-am dus atunci îndată. Să vedeți, domnule judecător! Am pornit, poate să fi fost pe la unsprezece, să cobor la domnul Ilarie, dar cînd să intru în curte m-a strigat soldatul de la domnul Dică să merg, zice, că vrea domnul Dică să mă trimită undeva... Şi aşa am trecut la domnul Dică şi mi-a dat un bilet către

zărâfia din strada mare. Acolo am zăbovit pînă la amiazi şi n-am avut timp să mă opresc la domnul Ilarie că-mi era frică să nu lipsesc cînd va pleca părintele la Costeşti...

Judecătorul ascultă liniştit, apoi reluă:

— Va să zică recunoşti o parte din minciuni? Bine şi atîta. Restul va veni... Dar... adineaori am descoperit în lădiţa ta un inel cu briliant care spui că l-ai găsit pe stradă. Nu cumva l-ai găsit în casa lui Ilarie Dăniloiu?

— Domnule judecător...

— Nu?... Atunci mai aşteptăm pînă mîine, să te pun faţă în faţă cu stăpînul inelului. Poate că atunci vei recunoaşte că sîmbătă, cînd ieşeai din curtea lui Ilarie Dăniloiu aveai în buzunar inelul cu briliant, împreună cu alte giuvaeruri...

Ciufu vru să mai zică ceva, dar judecătorul îl opri cu un gest energic:

— Nu vreau să te încurci mai rău în minciună!... Să fie introdus soldatul Iacob Cociorvă! adaogă către uşierul pe care-l sunase.

Peste un minut intră soldatul, înalt, lălîu, speriat, bătînd din călcîie şi strigînd:

— Trăiţi, dom' judecător!

— Soldat Iacob Cociorvă — îi zise solemn Dolga, ai jurat pe sfînta cruce azi, cînd te-am ascultat, că ai spus adevărul. Uite colea pe Mihai Ciufu! Spune-i în faţă cum s-au întîmplat sîmbătă lucrurile! Ia seama că ai jurat!

— Da, dom'le judecător!... Eu tocmai văxuiam cizmele domnului locotenent, că fusesem cu dumnealui la cazarmă de i-am dus o geantă cu cărţi, şi n-am avut timp să le isprăvesc. Atunci m-am pomenit că mă sună dom' Dică şi mă trimite galop să-i aduc pe nea Ciufu de la popa că are treabă cu dînsul. Am ieşit cum eram, în papuci şi cu capul gol şi am alergat în sus spre casele părintelui. Dar cînd ajunsei în dreptul casei domnului Ilarie, întîlnii pe nea Ciufu că tocmai ieşea din curte şi închidea binişor portiţa. Zic: „Bine că te găsesc, nea Mihai, că te cheamă urgent dom' Dică!" Dînsul parcă era niţel speriat şi tot îndesa ceva în buzunar, zice: „Bine, vin, Iacobe! Şi am venit împreună, iar eu mi-am văzut de treburi. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!

Soldatul nu se uita la Ciufu, ci numai în ochii judecătorului, ca şi cînd i-ar fi fost teamă să nu greşească şi să fie pedepsit.

— Ei, Ciufule, ai auzit? zise judecătorul. Mai tăgăduieşti că ai fost în curtea lui Ilarie Dăniloiu înainte de amiazi?

în loc să răspundă judecătorului, Ciufu se adresă ordonanţei:

— Poţi tu să juri, Iacobe, că ieşeam din curte, măi?... Vrei să mă bagi în ocnă, Iacobe? Ce ţi-am făcut oare de mă înnegreşti aşa fără dreptate?

Iacob Cociorva, încurcat, nu îndrăznea să răspundă. Dolga trebui să intervină:

— Răspunde-i în faţă, soldat!

— Jur, nea Mihai, că te-am văzut cum închideai portiţa! făcu ordonanţa cu glas tremurat, întorcînd capul spre Ciufu.

— Măi omule, adu-ţi aminte bine! zise servitorul ca şi cînd ar fi sperat că-l poate convinge. Eram cu faţa la portiţă, Iacobe, dar voiam să intru în curte, nu ieşeam! Auzi tu? Vream să deschid portiţa, n-o închideam!

— Ba eu te-am văzut cum te văd acuma, nea Mihai! stărui soldatul. închideai încet, să nu facă zgomot. Şi îndesai cu mîna cealaltă ceva în buzunar ... Asta mi-e crucea, că doar eu nu jur strîmb şi n-am de ce să te năpăstuiesc, că m-ar bate Dumnezeu, nea Mihai!

Judecătorul curmă controversa:

— Ajunge, soldat Cociorva ! Poţi să pleci!

— Eu ce-am văzut şi ce ştiu am spus, dom' judecător, trăiţi! zise ordonanţa aproape cu amărăciune că Ciufu a vrut să-1 facă de minciună.

După ce soldatul dispăru, judecătorul Dolga mai făcu o încercare:

— Ciufule! E mai rău cum faci...

—Domnule judecător, a căzut năpasta pe capul meu! răspunse servitorul cu un oftat adînc. Cum n-aş spune dacă...

— Dacă nu eşti tu, de ce nu spui cine i-a ucis? continuă judecătorul cu o blîndeţe de circumstanţă. Fiindcă vezi tu, omule, inelul n-a căzut din cer în lădiţa ta, iar povestea cu găsitul pe uliţă nici tu n-o poţi crede... Eu vreau să cred că n-ai ucis şi nici măcar n-ai fost părtaş la crimă. Dar tu trebuie să ştii pe ucigaş, pentru că ţi-a făcut şi ţie parte din tîlhărie... Şi parte destul de bună. Giuvaergiul îl preţuieşte la cincizeci de mii, adică o avere, Ciufule! Totuşi, dacă te pocăieşti şi-mi spui pe ucigaş, îţi făgăduiesc solemn să te scap eu de orice pedeapsă şi-ţi dau drumul acasă imediat! Ei, dacă nici aşa nu mă asculţi, atunci îmi ,iau mîna de pe tine, Ciufule !

— Domnule judecător, nu ştiu — gemu servitorul.

— Spune cel puţin cine a ieşit înaintea ta din curtea bătrînului Dăniloiu? insistă Dolga plecîndu-se peste masă. Hai, repede!... Numele!... îl cunoşti doar foarte bine! L-ai servit de atîtea ori... De ce taci, Ciufule... Eşti prost. El a mărturisit. El te-a vîndut! El scapă, iar tu mergi la ocnă, Ciufule ! De ce eşti prost?... Spune !

Ciufu se zvîrcolea neputincios. Bîigui pierdut :

— Domnule judecător, eu...

Capitolul XVIII
TESTAMENTUL

Aurel Dolga plecă vineri la tribunal cu mai mare emoţie decît în ziua, memorabilă şi hotărîtoare pentru cariera lui, cînd a luat în primire la Făgăraş, ca titular, cabinetul de instrucţie. Avea presimţirea că azi se va declanşa primul succes care poate să-i procure şi celebritatea în analele criminale, dar mai ales să-i asigure în magistratură distincţia cuvenită talentelor excepţionale. Despre dublul asasinat din strada Speranţei au luat notă ziarele Capitalei, dar superficial şi minimalizîndu-1 ca fiind sortit să rămîie nerezolvat, în dosarele parchetului. Un corespondent obraznic a evocat cazul similar Agate Vasiliu, întîmplat cu vreo zece ani în urmă, pe care toţi procurorii şi judecătorii ce s-au perindat prin Piteşti n-au fost în stare să-1 lămurească pînă în ziua de azi, deşi... etc.

„Eu în patru zile am lămurit o crimă descoperită abia trei zile după ce s-a săvîrşit!" îşi zicea tînărul judecător cu mîndrie.

Poliţaiul îl aştepta jos, în sala paşilor pierduţi. Dolga îi strînse mîna cu căldură:

— îţi mulţumesc că te-ai mai ostenit... Nu vrei să vii sus?

— Cu plăcere! zise Ploscaru, D-na Cristescu are să povestească tot ce ştie... Dar mai este ceva: Ciufu roagă să fie ascultat din nou ca să-şi completeze declaraţia:

— Aha, bravo ! făcu judecătorul. Şi-a luat seama !... Perfect!... Pînă ce terminăm cu d-na Cristescu, te rog să telefonezi să-1 aducă la cabinet!

Urcară împreună scările; Dolga mai grăbit şi mai vioi ca totdeauna.

D-na Cristescu, o bătrinică simpatică, uscăţivă, bună de gură, intră fără emoţie, se aşeză pe scaunul oferit, căutînd să se instaleze cît mai confortabil ca pentru o conversaţie lungă şi tacticoasă. Iar cînd îşi termină aranjamentul, îşi puse mîinile cruce în poală şi se uită cu mare încredere, prietenos şi senin în ochii judecătorului care îi urmărise mişcările cu multă răbdare, deşi se gîndea că are o zi grea şi doamna se pregăteşte să-i răpească prea mult timp.

— Va să zică, doamnă, cunoaşteţi inelul cu briliant? întrebă în cele din urmă Dolga arătîndu-i între două degete inelul pe care poliţaiul îl scosese din cutia de chibrituri şi-1 aşezase pe biroul lui.

— Cum să nu-1 cunosc, vai de mine! începu d-na Cristescu, cu un glas puţin piţigăit, fără totuşi a fi dezagreabil. I-am spus doar şi dumnealui aseară, cînd m-a întrebat...

— Vă atrag atenţia că acuma faceţi o depoziţie subt jurămînt! Aşa că...

— Subt jurămînt, vezi bine! continuă doamna netulburată. Că la judecată nu poţi vorbi ce-ţi trece prin cap. Ştiu!... Cum să nu ştiu! Cu toate că n-am

umblat pe la judecăţi în viaţa mea, că bărbatul meu, fie iertat, cît a trăit s-a ferit ca de foc, iar eu...

— Atunci spuneţi, vă rog, tot ce ştiţi despre inel! întrerupse judecătorul. Dar, dacă se poate, scurt căci avem mult de lucru!

— Scurt, scurt, că şi eu mi-am lăsat casa vraişte ! reluă d-na Cristescu cu aceeaşi linişte imperturbabilă. Cum zic, cunosc inelul prea bine, pentru că eu am umblat pe la giuvaergii să-1 vînd, dacă ar fi dat un preţ bun, fireşte, că nu era să dau cogemite briliantul pe cîteva mii de lei, cum credeau ei, care cearcă să te strîngă de gît cînd te văd că eşti la ananghie. Am fost pe la cîţiva şi dacă am înţeles că nu e chip, m-am întors la Ilina Dogaru, c-a ei era giuvaerul, şi i-am spus ce m-a învăţat să fac unul mai de treabă şi sărac, neamţul din Domniţa Bălaşa, că dumnealui, poliţaiul, trebuie să-1 ştie, că tot acolo are dugheana şi azi şi tot nepricopsit a rămas... Neamţul m-a îndemnat să merg mai bine să-1 punem amanet undeva că, zice, sunt destui care dau împrumut pe bijuterii şi-i păcat să-1 vinzi pe nimica: „încercaţi, zice, la coana Miţa a domnului Ilarie Dăniloiu, că dînsa ştiu că dă bani cu dobîndă, dar numai pe giuvaericale!" Biata Ilina, Dumnezeu să o ierte, era tare strîmtorată că se apropia plata chiriei şi n-avea de unde să ia bani şi proprietarul cel nou n-ar fi răbdat-o să întîrzie nici o zi. Dar îi era ruşine să meargă singură şi m-a rugat să merg şi eu, că am mai mult curaj şi nu mi-e frică decît de Dumnezeu. Coana Miţa s-a lăsat greu: că nu mai dă împrumut, că oamenii nu plătesc şi că d-aia a rămas fără bani şi cu grija amaneturilor... Totuşi pînă la urmă i-a dat cinci mii de lei ca să-i întoarcă şase pînă într-un an, altfel se pierde inelul... Ilina a fost bucuroasă şi aşa, ca omul la necaz mare. Trei mii de lei i-a şi depus îndată la d-na Secuianu, cu care era prietenă intimă, să-i ţie dînsa pînă la termenul chiriei, ca nu cumva să cheltuiască din ei, iar cu restul de două mii şi-a plătit toate datoriile mici care o copleşiseră, pe la băcănie, pe la măcelar, pe la zarzavagii, ca femeia săracă...

— De unde avea doamna asemenea inel scump, dacă era aşa de săracă? întrebă puţin nedumerit judecătorul.

— Apoi să vezi! zise d-na Cristescu bucuroasă că se poate pune în valoare. Dumnealui poate să fi auzit ceva, că e vechi pe-aici... Ilina Dogaru a fost frumoasă de îngheţa apele în tinereţea ei şi deşteaptă şi cultă cum nu erau multe la Piteşti pe vremea aceea, învăţase carte destulă şi ar fi vrut să fie numită învăţătoare. Dar n-avea pe nimeni şi fără protecţie, cum e la noi, nu faci nimic. Atunci a avut norocul de a cunoscut un boier mare de la Bucureşti, unul Alecu Budeanu, bogat putred şi cu trecere la toate mărimile. Boierul, cum a văzut-o, s-a amorezat foc şi, ce mai vorbă multă, a numit-o învăţătoare numaidecît şi apoi a început cu cadourile, dar aşa de discret că lumea n-a băgat de seamă. Dealtfel omul era matur, avea vreo cincizeci de ani, poate şi mai bine, însurat, cu copii mai mari ca Ilina, aşa că nu se putea da în vileag. Totuşi Ilina spera că Budeanu are s-o ia de nevastă; cel puţin aşa cred eu, căci ea nu mi-a spus niciodată. Mai ales că peste doi ani a murit d-na Budeanu şi, dacă dînsul ar fi vrut, nu mai era nici o piedecă. Dar se vede că bărbatul, oricît era de îndrăgostit, nu şi-a pierdut minţile de tot. lima a mai continuat doi ani cu dragostea ascunsă, apoi, poate tocmai ca să-1 silească să se pronunţe, într-o bună zi i-a declarat că vrea să se mărite, că trebuie să-şi asi-

gure viitorul... Budeanu a încurajat-o şi i-a promis că are s-o ajute toată viaţa. Atunci i-a dăruit inelul cu briliant, care e pe masa d-tale, ca să-1 aibă amintire de la dînsul... Pe urmă s-a măritat într-adevăr cu Dogaru şi s-au înţeles bine c-a fost şi el un om înţelept, aşezat, dar n-a avut noroc în lume. Era funcţionar la prefectură, cu leafă micşoară. A murit destul de tînăr. Ilina, cu legile astea noi, a trebuit să se lase de şcoală. A rămas cu pensia bietului Dogaru de vreo două mii de lei. Dar inelul l-a păstrat. Cîteodată îmi spunea că vrea să moară cu el în deget ca să-i amintească fericirea de odinioară. Pe urmă vremurile tot mai grele, viaţa mai scumpă...

D-na Cristescu parcă se înduioşase. Tăcu. Judecătorul însă nu-i dădu răgaz:

— Eşti sigură d-ta că doamna... d-na Dogaru n-a mai răscumpărat amanetul şi a rămas la d-na Dăniloiu?

— Cu ce să-1 răscumpere, domnule, dacă abia îşi ţinea zilele? făcu d-na Cristescu. Mai curînd cred că a mai împrumutat ceva cînd a venit rata următoare la chirie, că şi coana Miţa avea suflet milos... Pe urmă de cînd s-a prăpădit Ilina e un an şi jumătate. Cine să-i fi plătit datoriile? Şi cine ştia că inelul e amanetat la Miţa Dăniloiu afară de mine?... Dar d-voastră nu l-aţi aflat în casa lui Ilarie Dăniloiu, cu ocazia crimei?...

Judecătorul trebui să recurgă la abilitatea poliţaiului ca să scape de informatoarea preţioasă dar prea obositoare, cel puţin acuma cînd se precipitau întîmplările în jurul cabinetului de instrucţie.

— Mai ai vreo îndoială? întrebă Dolga pe poliţai înainte de-a chema pe Ciufu.

— Se vedem ce va mai spune Ciufu — zise Ploscaru.

— Desigur, să vedem! făcu judecătorul puţin indispus, căci îndoiala persistentă a poliţistului îi clătina convingerea şi-i umbrea satisfacţia. O noapte întreagă a avut să ticluiască altă poveste. Să vedem ce-a ticluit!

Ciufu era mai calm şi mai încrezător, parcă hotărîrea ce-a luat-o i-ar fi ridicat o povară de pe suflet. Deşi judecătorul îl întîmpină batjocoritor, nu-şi pierdu cumpătul.

— Vin ca la sfînta împărtăşanie, domnule judecător! zise dînsul cu un glas care se simţea cît vrea să fie de convingător. Am păcătuit şi vreau să-mi spăl sufletul!

Apoi a mărturisit că a minţit cînd a spus că n-a intrat sîmbătă înainte de amiazi în curtea Dăniloiu. Cînd l-a trimis părintele înapoi, a plecat într-adevăr, dar a mai zăbovit pe-acasă, martoră poate să fie preoteasa, vreun ceas şi jumătate, socotind să-şi isprăvească întîi ce avea de lucru, căci pe Ilarie Dăniloiu îl găseşte mai tîrziu. Era aproape unsprezece cînd a coborît să îndeplinească porunca preotului. A intrat în curte cu gîndul să treacă în fund, la uşa bucătăriei, pe unde umbla de obicei. în dreptul marchizei a început să strige pe Ilarie, ca sâ-1 audă că vine. N-a răspuns nimeni, ceea ce l-a mirat, căci altădată bătrînul ieşea imediat ce auzea vreun zgomot în curte. S-a dus la bucătărie şi a ciocănit. Iar nici un răspuns. A încercat clanţa. Uşa era încuiată pe dinlăuntru... Atunci şi-a zis că trebuie să fie plecaţi de-acasă amîndoi, probabil la masă undeva, şi s-a gîndit că, iată, a păţit-o dacă n-a ascultat pe sfinţia-sa, să fi venit atunci îndată. Dar s-a mîngîiat că cel puţin nici părintele nu e acasă şi, dacă totuşi o să vie domnul Ilarie, cum s-au înţeles, îl va aştepta în poartă şi-i va cere iertare. Plecînd să

iasă din curte, a observat că uşa marchizei nu era închisă şi, cum sufla niţel vîntul, se mişca. Se abătu de pe cărare şi o închise. în dreptul marchizei, la doi paşi, zări jos, în noroi, aproape să calce pe el, ceva strălucitor, ca un bob de sticlă. Se plecă şi ridică inelul de aur. Fiindcă nu era nimeni acasă şi nici nu-l putea vedea nimeni, s-a lăcomit să-l păstreze. Pînă la por- -tiţă. însă i-a trăznit prin minte că poate să se fi întîmplat ceva cu boierii. Cînd ieşea, s-a întîlnit cu ordonanţa de la Secuianu. A vîrît inelul în buzunar şi s-a dus cu soldatul, apoi în oraş, la zaraf... După-amiazi n-a venit Ilarie Dăniloiu. Ciufu a înţeles mai bine că nu poate să fie lucru curat. De frică însă să nu cadă vreo bănuială asupra lui, mai ales că-l pusese Necuratul de a luat inelul, a socotit de bine să tăgăduiască a fi fost dimineaţa la Ilarie, pentru că numai înainte de amiazi trebuie să se fi întîmplat ce s-a întîmplat. Apoi din minciuna asta s-au născut celelalte...

— Şi crezi tu cu adevărat, Ciufule, că există cineva care să poată crede asemenea basme? zise Dolga după ceri ascultă pînă la capăt, aruncînd doar din cînd în cînd cîte o privire spre poliţaiul Ploscaru. Aseară ai înfrunjtaţ pe bietul soldat, ai vrut să-l faci mincinos, ai plîns ca o babă şi te-ai jurat pe toate cele sfinte, că n-ai ingrat în curte, iar acuma te spovedeşti că ai intrat şj ai găsit inelul pe cărare, în noroi!... M-ai frecat .deştul, Ciufule !... Am terminat!... Să te creadă qvne yjga, eu am ieşit din vîrsta basmelor !...

Se întoarse către grefier şi adaogă:

— Sări faci mandat de arestare!...

— Domnule judecător...

— Ieşi afară! zise Dolga fără să ridice glasul. Du-te ^i aşteaptă acolo...

Poliţaiul Ploscaru murmură, ridicînd din umeri, după ce dispăru servitorul:

— E ceva suspect, în orice caz...

în aceeaşi clipă năvăli val-vîrtej în birou primul-procuror Negel, cu faţa aprinsă, strigînd cu glasul entuziast şi consternat în acelaşi timp:

— O surpriză ca asta n-am mai pomenit de cînd sunt magistrat!... A fost ceva fulgerător! Parc-ar fi aruncat o bombă în tribunal. Chiar prezidentul nu şi-a putut stăpîni stupoarea!... Dar mutrele lor!... în sfîrşit... A, voi nu ştiţi nimic, fireşte! continuă schimbînd tonul cînd văzu nedumerirea celor doi. Testamentul lui Ilarie Dăniloiu...

— Bine, ştiam că azi urmează să fie deschis — zise Dolga curios. Şi mă interesează foarte mult pentru continuarea instrucţiei...

— Atunci află că bătrînul şi-a lăsat toată averea pentru binefaceri şi nici o para chioară rudelor! declară primul-procuror aproape teatral.

— Extrem de interesant! observă judecătorul! Va să zică... nimic pentru rude!

— O să primim, fireşte, comunicare oficială la parchet de vreme ce noi am depus testamentul şi la noi se află bună parte din averea mobilă. Dar pînă atunci...

Povesti că bătrînul a lăsat un testament foarte frumos şi generos, scris de mîna lui cu mare grijă pentru toate detaliile. Pomeneşte în preambul despre soră şi frate care şi-au alcătuit căminurile lor şi au chivernisit cum au crezut moştenirea părintească împărţită egal şi drept între toţi trei. Pentru că însă Dumnezeu nu l-a învrednicit să aibă copii care să-i continue străduinţele şi să gospodărească averea adunată prin muncă fără preget şi cruţare chibzuită,

doreşte să-şi perpetueze amintirea prin opere de folos obştesc, răsplătind astfel pe argeşenii în mijlocul cărora a trăit şi care l-au cinstit şi l-au ridicat. Lasă cîte un milion în rentă de stat şcoalei primare unde a învăţat dînsul, liceului de băieţi din Piteşti şi Universităţii din Bucureşti. Lasă două milioane spitalului mare din Piteşti să întreţină atîtea paturi pentru săraci. Restul averii, casele din strada Speranţei şi o casă cu două etaje la Bucureşti, precum şi toţi banii şi hîrtiile de valoare ce se vor găsi, le lasă bisericii Sf. Nicolae cu obligaţia să plătească în primul rînd rudelor care vor fi îngrijit de înmormîntarea lui înzecitul cheltuielilor făcute...

— Să vă închipuiţi efectul ce l-a făcut lectura! strigă Negel, parcă mereu nu şi-ar fi găsit nici el firea.

— Dar noi n-am găsit rente de stat, dacă nu mă înşel! se miră judecătorul.

— Sunt depuse la loc sigur! A avut grijă bătrînul! Chitanţele respective sunt ataşate frumos la testament !... Dealtfel bătrînul, parcă n-ar fi avut încredere în nimeni, mai adaogă într-un codicil că un exemplar identic se află depus pentru orice eventualitate la tribunalul Ilfov... înţelegi, dacă rudele ar fi pus mîna pe exemplarul de aici şi ar fi încercat să-l sfeterisească, ar fi ieşit la iveală exemplarul de la Bucureşti!

în curînd poliţaiul Ploscaru se retrase, spunînd lui Dolga cu un surîs de învins:

— Mi se pare că totuşi aţi ales pista cea bună...

Judecătorul, mulţumit, explică pe urmă primului-procuror cît a fost de sceptic poliţaiul şi că a ajuns în sfîrşit să-şi recunoască eroarea.

— Adineaori am ascultat ultima oară pe servitorul bisericii Sf. Nicolae...

— Ciufu, da, ştiu — zise Negel. L-ai inculpat, nu?

— Acuma îi facem mandatul de arestare — răspunse Dolga cu modestie. Deocamdată singur!

— Cum deocamdată ! făcu primul-procuror parc-ar fi fost surprins. Prin urmare stăruieşti?

— Daţi-mi voie să recapitulez rezultatele pînă în acest moment!

Negel ascultă cu atenţie, întrerupse de cîteva ori, făcu unele obiecţii, dar se vedea că îl convingea sau cel puţin îl impresiona expunerea pe care judecătorul i-o făcea în termeni oficiali.

— Toate acestea fără a ţine seama de surpriza testamentului, domnule prim-procuror! zise Dolga grav.

Primul-procuror rămase un răstimp pe gînduri, apoi se ridică:

— în orice caz, prudenţă, amice, multă prudenţă ! Să nu uităm că trăim între oameni şi cu oameni!

— Mîine mai am două confruntări grave şi pe urmă îi dăm drumul! spuse misterios judecătorul.

— Pregăteşti lovituri de teatru, văd! zise Negel rîzînd nehotărît. Totuşi, încă o dată, prudenţă şi mereu prudenţă!

r

CapitoJu! XIX

PĂRERILE LUI SPIRU

Liniştitul oraş Piteşti, de cînd cu crima din strada Speranţei, devenise mai agitat ca Bucureştii în zilele de criză de guvern. Seara, în casele unde se juca pocher sau maus nu se mai respectau regulile englezeşti de a tăcea, ori cel mult de a discuta numai asupra vreunei greşeli de joc. Acuma mereu se arunca întrebarea: care să fie asasinul? Şi îndată controversele ţîşneau pasionate, încît jocul nu mai era joc. Sumedenie de piteşteni şi poate mai multe piteştence îşi descoperiră talente de detectivi. Niciodată doi nu erau de acord asupra criminalului, dar toţi într-un glas criticau pe judecătorul Dolga, iar cei mai indulgenţi îl făceau prost.

Deschiderea testamentului şi arestarea lui Ciufu, împreună cu zvonurile despre arestarea probabilă şi iminentă a lui Romulus Delulescu şi poate chiar a lui Dică Secuianu, deşi nepot iubit al primului-preşedinte, au provocat adevărate furtuni în multe case. Crima şi eventualii asasini treceau totuşi pe al doilea plan faţă de lovitura cu testamentul. Niciodată în viaţă n-a fost elogiat Ilarie Dăniloiu cît â fost în seara aceea, afară de cei interesaţi şi cei prea simpli, pe care îi indigna cruzimea lui de a frusta neamurile de sînge de un drept al lor...

Spiru Dăniloiu a ascultat lectura testamentului calm, aproape placid, spre deosebire de soră-sa Aretia care schimba feţe-feţe şi mormăia, încît primul-preşedinte, în cîteva rînduri, i-a aruncat priviri de reprobare. La sfîrşit, Spiru a declarat preşedintelui că e mulţumit şi bine a judecat bietul Ilarie c-a împărţit averea la instituţii folositoare tuturor, în loc s-o fi ciopîrţit şi irosit altfel. Romulus Delulescu, mai palid ca de obicei şi sclipind aprig pe subt ochelarii cu rame groase negre ca de doliu, îşi drese puţin glasul şi se asocie la declaraţia unchiului său, adăogînd că numele Dăniloiu este menit, prin dispoziţiile înţelepte ale mult regretatului dispărut, să rămîie veşnic viu în Argeş şi să fie o pildă de urmat şi pentru alţi oameni cu averi adunate mai uşor decît cea care ajunge azi un patrimoniu naţional. Atunci însă Aretia, care se retrăsese puţin, îşi dădu la o parte vălul de pe faţă, se închină larg de trei ori şi exclamă plîngător ca pentru sine, dar aşa încît să fie auzită de toţi:

— Nu i-ar ajuta Dumnezeu sfîntul şi Maica Precista !... Nu-l rabde pămîntul în groapă şi ciorile să-i sfîşie leşul!

Primul-preşedinte, iubitor să păstreze anume solemnitate tuturor actelor în camera de consiliu ca şi în şedinţele publice, îi curmă foarte energic imprecaţiile:

— Doamnă Delulescu, vă interzic să turburaţi şedinţa prin asemenea ieşiri nesocotite! Altminteri voi fi silit să vă îndepărtez din sală !

— Plec singură, domnule preşedinte, plec! zise Aretia plîngînd furioasă. Dar Dumnezeu e sus şi o să-1 trăznească mai rău decît m-a batjocorit el pe mine !

Spiru Dăniloiu se duse apoi la prăvălie şi-şi văzu de treburi pînă seara. Abia venind spre casă a aflat, chiar de la grefierul cabinetului de instrucţie, care ieşea de la tribunal, că s-a emis mandat de arestare contra lui Ciufu şi că judecătorul Dolga a adunat destule dovezi încît mîine are de gînd să aresteze şi pe ceilalţi doi.

— Eu nu ţi-aş fi spus, domnule Spirică — adaogă grefierul parcă luîndu-şi seama că a vorbit prea mult. Dar tot tribunalul ştie, aşa că de ce să-ţi ascund tocmai d-tale care...

Cînd ajunse Spiru acasă, după ce grefierul îi povesti cu toate amănuntele vinovăţia servitorului şi indiciile despre vinovăţia celorlalţi, se duse direct, ca totdeauna, în sufragerie unde masa era aşternută, cu tacîmurile lucind în lumina unicului bec aprins din pomposul candelabru, iar Vasilica stătea de vorbă cu Solomia.

— Ei, te-ai şi întors, Solomie? întrebă mirat stăpînul, dezbrăcînd paltonul şi făcîndu-se comod pentru mîncare.

— Apoi dacă am isprăvit, ce era să mai fac acolo? răspunse servitoarea cu amar.

— Numai adineaori a sosit, nici un ceas — explică d-na Dăniloiu puţin nemulţumită că au fost întrerupte tocmai cînd convorbirea se încinsese mai bine. Cîte a suferit şi nenorocita asta de fiinţă, parcă nu-ţi vine a crede şi te miri cum le poate îndura!... (Apoi imediat cu alt glas, de gospodărie:) Aidem, Solomie, să vedem repede de masă că domnul, ştii, n-are răbdare !... Tu aşează-te, Spirache, şi aşteaptă numai niţeluş, că toate-s gata şi într-o secundă te servim!...

într-adevăr, domnul nici nu apucă să dea drumul la radio, să mai asculte puţină muzică şi să se distreze, că Vasilica reveni urmată de Solomia cu tava încărcată.

— Ia vezi, Spirache, nu te mai lacomi, cum ţi-e obiceiul, că pe urmă ştii ce păţeşti — zise d-na Dăniloiu, văzînd că soţul ei prea îşi încărca farfuria.

— Lasă-mă, femeie, să mănînc în tihnă! se supără Spiru. Că n-o să mă ţii flămînd după ce muncesc toată ziua ca un hamal!

Cînd îşi mai îndestulă stomacul, redobîndi cheful de vorbă şi, cu gura plină, întrebă iar pe Solomia:

— Şi zi n-ai găsit bine pe-acasă?... Ce face Lixandru?

— Ce să mai facă dacă a murit? răspunse d-na Dăniloiu în locul ei. Dacă n-ai noroc în viaţă, degeaba te zbuciumi şi te zvîrcoleşti că tot rău nimereşti. A murit, l-a îngropat, a isprăvit!... Baremi de-aci înainte să i se întoarcă norocul!

Solomia, răzimată de speteaza scaunului ca şi alte daţi, bîigui resemnată:

— Norocul meu s-a dus cucoană!... De-acu...

Se opri însă parcă ar fi fost vorba de un gînd pe care vrea să-1 păstreze în sufletul ei.

— Ba să nu mai vorbeşti de-astea, fată, că mă superi! îi zise Vasilica privind-o pieziş, peste umăr, de jos în sus. Tînără eşti, frumoasă eşti, muncitoare eşti... ce-ţi lipseşte? Viaţa ta e înainte, nu înapoi.

— Pe viaţa mea am pus cruce... — murmură Solomia, privind straniu peste capul stăpînului, dincolo de geamlîc, în întunerecul de afară.

Pe d-na Dăniloiu o enerva încăpăţânarea Solomiei. Ca să nu-i mai dea importanţă şi parcă abia atunci şi-ar fi adus aminte, zise cu imputare:

— Bine, Spirache! Vii tu de la tribunal şi din oraş, şi în loc să-mi povesteşti şi mie, că doar ştii cît mă interesează, te pui la conversaţie cu încăpăţînata asta !

Spiru trebui să-i povestească din fir în păr deschiderea testamentului mai întîi, de unde Vasilica sperase o parte frumoasă pe care plănuiseră de mult s-o facă donaţie îndată nepoţelului lor iubit. De faţă cu nevastă-sa Spiru îşi arătă toată amărăciunea pe care a trebuit să o ascundă la tribunal. Vasilica, întocmai ca şi Aretia, doar cu mai puţină vehemenţă care nu era în firea ei, a vărsat şi un ropot de lacrimi îmbinate cu diferite cuvinte foarte puţin măgulitoare despre cumnatul asasinat.

— Şi mă mai bombăneai că nu l-am primenit şi l-am lăsat în hainele răpănoase în care a murit — mormăi Spiru cu durere. Mai rău îmi pare însă că am fost în casă, înainte de a veni poliţia, şi nu m-am atins mai de nimic! adaogă apoi mărturisind astfel un regret care-l rodea de cînd Aretia i-a făcut reproşurile cele mai neruşinate, cu toate că, pe de altă parte, cutiuţa albastră, încuiată în casa de fier de la prăvălie, îi pricinuise destule ceasuri amare.

— Ba de asta să nu-ţi pară rău ! zise d-na Dăniloiu speriată. Că n-aş mai fi liniştită toată viaţa !... Ai văzut cum te-a bănuit şi te-a descusut judecătorul? Dacă erai vinovat poate că-ţi făcea ruşinea să ne caute prin casă, Doamne fereşte!

— Ai dreptate — recunoscu bărbatul, cum. recunoştea totdeauna că Vasilica e mai înţeleaptă în multe

privinţi. Mai bine sărac şi curat! Că noi avem destul pentru noi şi pentru fată, iar încolo...

în vălmăşagul întîmplărilor nici n-a găsit răgaz să-i spuie Vasilichii despre cutiuţa albastră. Mai bine. îi va spune după ce se vor linişti lucrurile. Dacă ar fi bănuit cîte emoţii va avea, s-ar fi lipsit.

— Vezi, ştie Dumnezeu ce face! reluă Vasilica. Ne prăpădeam cu firea ce moarte năprasnică au avut, dar poate că aşa au meritat... Cine i-a omorît nu i-o fi omorît degeaba !

Spiru, sătul şi moleşit începu să caşte. Nu mai zise nimic, fiindu-i lene să mai deschidă gura, deşi Vasilica era avidă după noutăţile din jurul asasinatului.

Solomia strîngea masa domol, aşezînd la locul lor şervetele, solniţele, adunînd pe tavă farfuriile şi tacîmurile... Fără să se oprească din lucru, răspunse d-nei Dăniloiu liniştit:

— Moartea de om e mare păcat, cucoană, păcat de moarte !...

— Dar cum să nu fie păcat! se grăbi să aprobe stăpîna, parcă i-ar fi părut rău că a vorbit fără socoteală în faţa servitoarei.

Domnul tresări ca deşteptat din picoteală şi se crezu obligat să zică:

— Apoi pe unul l-a şi dovedit!... E om priceput şi energic judecătorul, nici vorbă!

— Va să zică tot amărîtul de Ciufu? se cruci d-na Dăniloiu. Vai de păcatele lui!

— Ce păcate, că l-a dovedit cu martori cum a intrat în curte sîmbătă dimineaţă, ba a găsit la dînsul şi un inel cu briliant din amaneturile de la ţaţa Miţa, fie iertată! Cu Ciufu s-a isprăvit, mănîncă ocna cu lingura cea mare... Acuma vine rîndul celorlalţi... complicii... Ca mîine îi toarnă la gros şi pe ei!... Nu-i

pasă de nimeni!... Straşnic magistrat!... Dreptatea! zice, mai presus de toate!

Vasilica nu se mulțumi. Trebui să-i detalieze. Ms ales inelul o pasiona cu mărimea briliantului şi cui proprietara adevărată. Pe Ilina Dogaru a cunoscut-o| şi auzise ceva pe vremuri despre dragostea ei cui Budeanu. O admira acuma că a păstrat inelul şi cîndl a dat mizeria peste ea... Ar fi vrut pe urmă să știei ce parte au avut în asasinat ceilalți doi şi nu-i venea\ să creadă că nişte tineri de familie bună să fie capabili; de a ucide.

— Se zice prin oraş că s-ar fi găsit la Romică portofelul cel mare al lui Ilarie! mormăi Spiru. Ții minte? în care păstra banii străini.

—Ştiu, cum nu! zise d-na Dăniloiu îngrozită. Asta e pedeapsa lui Dumnezeu pentru că mă-sa a avut neruşinarea să te acuze în fața judecătorului!

Solomia se oprise lîngă scaunul stăpînei, ascultînd şi ea, ca alteori. Ochii trişti erau plini de lacrimi, parcă i-ar fi rămas de la înmormîntare şi n-ar mai fi vrut să sece.

— Hai, fată, ce stai! o apostrofă într-un tîrziu Vasilica, observînd că încă n-a terminat de strîns masa. Tu vezi-ți de necazurile tale, nu mai asculta la crime şi ticăloşii!... De netrebnici e plină lumea; oamenii buni sînt puțini...

Servitoarea mai stătu pe loc cîteva clipe ca şi cînd gîndurile ei ar fi umblat aiurea şi nici n-ar fi auzit mustrarea. Apoi se dezmeteci şi ieşi afară ca tava încărcată de vase murdare.

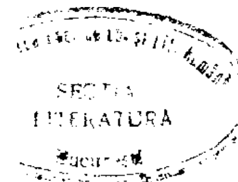
— O fi prăpădită şi ea, sărmana, prin cîte a trecut! zise cu milă d-na Dăniloiu. Am s-o şi trimit să se odihnească, nici să nu mai spele vasele astă-seară, că doar şi mîine e zi de lucru...

Solomia reveni curînd, mai înviorată, adună fața de masă, o împături frumos, apoi întrebă deodată:

— Dacă Ciufu n-o fi vinovat, de ce să-1 bage la ocnă?

D-na Dăniloiu însă îi curmă scurt curiozitatea:

— Lasă prostiile că nu-s de tine, fată!... Du-te şi te culcă !...

Capitolul XX
ÎNTOARCEREA JUDECĂTORULUI

— Unde pleci, fată, tocmai în preajma dejunului, cînd avem mai multă treabă! se supără d-na Dăniloiu. Acuş vine domnul, nici masa nu e pusă, nici bucatele gata şi tu mă laşi aci singură ca să umbli hai-hui după potcoave de cai morţi?

— Acuma trebuie să mă duc, cucoană, altfel e mai rău! bombăni Solomia îmbrăcată de ieşire în oraş. Sărut mîna şi Dumnezeu să v-ajute!

D-na Dăniloiu mai zise ceva, dar Solomia închise uşa şi nu mai auzi nimic. îi era numai frică să nu ajungă prea tîrziu, parcă de sosirea ei ar atîrna rostul lumii. Simţea însă că nu va avea linişte pînă ce nu va fi acolo...

Urcînd treptele exterioare alunecă de două ori pe zăpada necurăţată şi îngheţată, dar nu căzu. în capul scării, în peristil, se îmbulzeau oamenii, mai mulţi ţărani. Era sîmbătă. O clipă Solomia şovăi, parcă i-ar fi fost ruşine să intre. Mulţimea o împinse înainte şi se pomeni în sala paşilor pierduţi. Atunci îşi aduse

bine aminte, de cînd a fost cu cucoana, că trebuie să urce mai sus. Pe scară suiau şi coborau oameni grăbiţi, fără s-o ia nimeni în seamă. Sus o încurcară uşile şi nu ştia pe care s-o deschidă. Recunoscu pe aprodul de deunăzi care însă o întrebă sever:

— Ai citaţie?

— N-am...

— Atunci nu se poate... Fără citaţie nu se poate...

Ieşi afară tocmai grefierul. întrebă pe aprod:

— Ce vrea?

— N-are citaţie...

— De unde eşti, fetiţo? îi zise grefierul. N-ai fost tu cu d-na Dăniloiu?... Cine te-a trimis?... Domnul?

— Nimeni — răspunse Solomia. Am venit singură să vorbesc cu dumnealui...

— Adică cu domnul judecător? o îndreptă grefierul. Acuma nu e aici. S-a dus pînă la domnul prim-procuror. Dar trebuie să pice... Aşteaptă-1 aici.

Solomia se răzimă de rama uşii şi aşteptă. Dacă a ajuns pînă aici nu mai era grăbită. Treceau oameni încoace şi încolo, dar nu-i vedea, cu toate că se uita la ei. Era liniştită totuşi. Şi vedea numai înlăuntrul ei, gîndurile ei, ca nişte vietăţi cuminţi... Apoi deodată se pomeni cu o mînă pe umăr şi auzi un glas cunoscut:

— Ce mai cauţi aici, fată?...

Judecătorul Dolga i-a recunoscut ochii cu privirile stranii, catifelate.

— Am venit la domnul judecător—murmură ea speriată.

— Eu sînt judecătorul!... Nu-ţi mai aduci aminte?

— Da... îmi aduc... Acuma da—-zise ea privindu-1 lung.

Pe Dolga privirea aceasta îl tulbură. Numai o secundă se gîndi, apoi întrebă:

— Vrei ceva?

— Vreau să vă spun ceva...

Pe urmă Solomia se pomeni în cabinetul pe care şi-l reamintea mai cu seamă din pricina crucifixului ce se afla pe birou, un crucifix de lemn negru, puţin şters împrejurul suportului rotund din pricina mîinilor multe care s-au sprijinit pe el jurînd. Se uita numai la cruce, bucuroasă că a găsit sprijinul sigur de care avea nevoie... După un răstimp auzi iar glasul cunoscut, prietenos:

— Ei, cum te cheamă... stai că-mi amintesc... Solomie, ce pofteşti?

Femeia rămase cu ochii la crucifix şi îngînă uşor ca un susur:

— Vreau să mărturisesc, domnule judecător, că eu i-am omorît... pe amîndoi...

Judecătorul înmărmuri. întoarse ochii spre grefier, ca şi cînd ar fi vrut să controleze dacă a auzit binej apoi întrebă din nou:

— Ce zici?... Ce-ai făcut?

— Am omorît...

Solomia stătea acuma dreaptă, cu ochii în ochii lui, avînd încă pe buzele umede tremurul cuvîntului rostit. Era albă, fără pic de sînge în obraji, încît buzele păreau mai roşii şi mai pline.

Dolga era buimăcit. Se ridicase în picioare, mereu necrezător, avînd impresia că trebuie să fie o confuzie la mijloc. Se întoarse apoi iar spre ea, repetînd mai energic:

— Pe cine ai omorît, femeie?

— Pe domnul Ilarie şi pe cucoana dumnealui — răspunse clar Solomia.

Acuma judecătorul se dezmeteci. în creierii lui se răsturnară brusc, cu zgomot surd, construcţii, interogatorii, rapoarte, speranţe. Venea tocmai de la primul-procuror, căruia îi mai dăduse cîteva lămuriri complimentare în vederea confirmării mandatului de arestare a lui Ciufu. Se înfurie deodată şi se răsti la Solomia:

— Ascultă, femeie! Să nu te îndemne cumva ceasul rău să încerci a mă purta cu minciuni şi matrapazlîcuri, că ai să mă pomeneşti cîte zile-i trăi!... Ai înţeles?... Ei, hai!... Spune cum i-ai omorît?

I se năzări că Solomia poate să fie pusă înadins să ia asupra ei crima spre a salva pe criminalul cel mare, care i se părea că este Romulus Delulescu, părere deplin confirmată prin conţinutul testamentului, Cum fata e servitoare la unchiul lui, n-ar fi de mirare să se fi aranjat în familie încercarea de a sabota instrucţia, încurcînd toate socotelile... Se aşeză la birou, dărăbănind cu degetele un marş nervos,

—I-am omorît... aşa... întîi pe cucoana, apoi pe domnul...—zise Solomia.

— Cum... aşa? strigă judecătorul sărind în picioare. Aşa... aşa... Ce, eşti nătleagă?... Nu ştii să povesteşti?... Să omori ştii, iar să povesteşti nu?

Se întrerupse îndată, jenat. Enervarea aceasta îşi dădu seama că e ridicolă, parcă i-ar fi părut că o combinaţie mintală i-a fost stricată de apariţia realităţii brutale, chiar sub forma unei fetişcane... Se potoli. Făcu cîţiva paşi ca să se liniştească deplin şi să aibă o trecere rezonabilă de la strigătul fără rost la vorbirea naturală.

— Bine, fată... Ai dreptate... Nu e uşor să povesteşti cînd te apasă pe suflet un păcat aşa de mare — zise dînsul cu un ton de comprehensiune puţin mora-

lizatoare. Am să te ajut să-mi explici cum s-au întîmplat faptele... Ei, ia spune, cînd ai făcut... omorul?

— Acum o săptămînă ... tocmai o săptămînă — vorbi Solomia mai tulburată de blîndețea decît de strigătele lui. Adică sîmbătă cealaltă...

— Şi cum s-a întîmplat?... Povesteşte pe îndelete, că eu te ascult... D-aia sunt aci ca să ascult...

Solomia oftă foarte adînc parcă şi-ar fi luat avînt pentru o cale lungă:

— Sîmbătă dis-de-dimineață a venit maică-mea de la țară şi a adus eu o căruță pe Lixandru, să-1 mai arătăm la doftor, să-1 bage iar la raze, că nu mai putea de boală, parcă trăgea să-şi dea sufletul... Mi-a venit tare greu, că n-aveam deloc bani, că de trei ani, de cînd bolea Lixandru, am cheltuit şi m-am îndatorat de nici nu mai ştiam încotro să mă întorc. Salba de bănuți de aur o zălogisem de un an la cucoana Mița pentru cinci sute şi n-am mai putut-o scoate... Uite-aşa mă frămîntam şi mă chinuiam că la doftorul Mirescu nu puteam să merg fără bani şi dacă nu mergeam pînă la unsprezece apoi dumnealui pleca la spital... Cum eram de amărîtă cu bietul Lixandru, gata să moară dacă nu l-oi duce la raze, m-am gîndit să mă mai duc la cucoana Mița, să-i cad în genunchi şi să-i sărut mîinile ca să-mi mai împrumute cinci sute, ori dacă nu vrea, să-şi oprească un bănuț de aur pentru datorie şi să-mi dea salba înapoi ca să o mai amanetez undeva ori să vînd încă un galben şi să fac rost de plata doftorului şi a farmaciei... Numai sufletul meu ştie cît de greu mi-a venit să mă despart de salbă cînd am lăsat-o la cucoana Mița. Că salba o avea maică-mea de la o mătuşă a ei bătrînă care a moştenit-o de la mama ei, din bătrîni, şi cînd mi-a dat-o mie s-o port

m-a pus să jur pe cruce că n-am s-o înstrăinez... îmi era dragă ca ochii din cap, că atîta podoabă aveam şi eu pe mine... Stăpîna mea a băgat de seamă că nu mai purtam salba şi m-a întrebat mereu, dar eu tot mințeam că am lăsat-o acasă la maică-mea, iar mamei îi spuneam c-am dat-o cucoanei să mi-o păstreze, numai ca să nu afle nimeni ruşinea mea... Dar dacă altă scăpare nu mai aveam acuma, trebuia să fac şi asta şi orice ca să nu-1 las pe Lixandru să se prăpădească. Pentru că mai aveam de lucru, şi afară era ger, am luat în cîrcă pe Lixandru din căruță şi l-am dus în odăița mea, la căldură. Cucoana m-a trimis pe urmă la piață şi am plecat cu coşul să mă grăbesc, să nu întîrziu şi să mă întorc curînd. Cînd m-oi întoarce, mi-am zis, o să mă abat şi pe la cucoana Mița ca să isprăvesc şi cu dumneaei... Am tîrguit ce-am avut în piață, m-am dus pe la prăvălia noastră să iau ce-o mai fi tîrguit şi domnul, cum îi e dumnealui obiceiul. Acolo pică şi domnul Ilarie şi-mi dădu o pîine să i-o duc cucoanei şi să-i spun că vine şi dînsul din urmă îndată. Am pornit în grabă spre casă, că-mi era frică să nu dea peste noi domnul şi să nu mai pot vorbi cu cucoana Mița ce voiam. M-am mai oprit într-un loc de am mai luat ce-mi lipsea, am ieşit repede pe strada mare, ca să nu ocolesc, şi am coborît spre dumnealor...

Solomia vorbea grăbit, ca o lecție învățată pe dinafară, cu glas uniform, răzimată puțin de speteaza scaunului ce se afla lîngă birou, mişcînd numai buzele şi privind drept înainte, la fereastra largă şi înaltă prin care se vedea acoperişul unei clădiri vecine. Apoi, ca şi cînd i s-ar fi tăiat respirația, tăcu brusc, încît în cabinet se făcu o linişte aşa de mare că se auzi din vestibul zgomotul unei discuții între uşier şi cineva

străin. Grefierul îşi făcea însemnările, ca de obicei, dar ochii lui examinau cînd pe Solomia, cînd pe judecătorul Dolga, mai mult intrigat decît impresionat de mărturisirile ce le auzea. Dolga însuşi asculta foarte atent, măsurînd-o în acelaşi timp mereu din cap pînă în picioare parcă ar fi vrut să judece dacă o ființă atît de slăbuță a fost în stare într-adevăr să ucidă doi oameni. Solomia i se părea stranie ca şi întîia oară. Figura ei de madonă plînsă avea totuşi parcă şi ceva sărbezit, ca şi cînd în sufletul ei ar fi stat la pîndă, într-un colțişor păstrat cald, un diavol care să o împingă în prăpastie. Chiar cînd povestea, cu glasul alb, nevinovat şi copilăros, încremenită pe loc şi pierdută, inspira mai puțină milă decît curiozitate... De două ori a vrut s-o întrerupă şi să întrebe: cine e Lixandru şi cum l-a putut lua în cîrcă, ea însăşi atît de slabă? A renunțat ca să nu-şi piardă şirul. De aceea şi acuma, cînd tăcerea se prelungea, a lăsat-o în pace, să reia singură povestirea. Solomia însă părea că se pierduse şi uitase unde se află, trăind cu închipuirea aiurea. Abia cînd grefierul s-a mişcat şi a hîrjîit scaunul, femeia s-a cutremurat, şi-a rotit repede privirea prin cameră şi a rămas cu ea țintită în ochii judecătorului. Ca şi cînd ar fi nimerit un izvor de îmbărbătare, fața i se însenină o secundă într-un surîs jenat, aproape feciorelnic, care însă se stinse în clipa cînd începu iar să vorbească:

— Aoleu... parcă mi-am pierdut mințile! Doamne, iartă-mă!... (Se închină foarte repede, neştiind dacă e voie sau nu. Apoi continuă mai rar, coborînd privirea în pămînt:) Era zloată urîtă şi frig... M-am dus pînă la uşa bucătăriei şi am bătut, ştiam că o ține veşnic încuiată. Coana Mița a venit de a deschis şi mi-a dat drumul înlăuntru. Zice: „Tu erai?... Ce-ai

adus?" Am scos pîinea din coş, iar coşul l-am pus jos lîngă uşă, că era greu. „Pune-o pe masă, fată!" zice cucoana. Pe urmă a vrut să se apuce iar de lucru, că avea nişte rufe în albie şi turnase apă fierbinte şi-i era să nu se răcească. Nu ştiam cum să încep şi stăteam lîngă dumneaei şi mă uitam cum spăla şi sufla greu, că era bătrînă şi slabă şi sfrijită de te mirai de ce mai munceşte. M-a lăsat aşa nițel, să stau, poate credea că vreau să mă încălzesc, apoi deodată mi-a zis: „Acu hai, du-te acasă, că şi Vasilica o fi avînd nevoie de tine !" „Mă duc, zic, dar întîi să-mi dai salba !" Zice cucoana: „Bani ai?" „Am", zic şi-i arăt portofelul plin. Dar banii erau rest de la piață, ai stăpînei mele. „Bine", zice dumneaei şi se şterge pe mîini şi trece dincolo. Am auzit-o cotrobăind prin dulapuri, dar nu m-am uitat că-mi bătea inima de să-mi spargă coşul. A venit înapoi cu o ulcică de pămînt, a scos un şomoiog de jurnale dintr-însa şi apoi a răsturnat pe masă salba mea cu treisprezece bănuți de aur şi un ineluş cu o pietricică albă de-ți lua ochii. Coana Mița a început să facă socoteala dobînzilor, cîte un pol pe lună, dar ținea mîna pe salbă ca nu cumva să mă apropriu de ea. Atunci i-am spus cum a venit Lixandru pe moarte şi am rugat-o să-mi mai împrumute cinci sute, că salba face şi cinci mii. S-a supărat însă şi m-a ocărit că umblu cu şiretlicuri. Nu m-am înfricoşat şi am rugat-o să ia un galben pentru datorie, ca să fie plătită, iar salba să mi-o dea înapoi ca să-mi fac rost de la altcineva, dacă dumneaei nu vrea să mă ajute. Mai rău s-a supărat şi a pus iar în oală salba şi inelul şi le-a astupat cu şomoiogul. „Coană Mito — zic atunci fără nădejde — eu nu plec de-aici fără salbă ! Că nu-mi poți ține d-ta salba întreagă dacă eu vreau să te plătesc cu un ban de aur!" Nu ştiu ce-mi

venise, dar parcă vedeam roşu... „Aşa? strigă dumneaei mînioasă. De astea îmi eşti va să zică?... Să ieşi afară, hoaţo!... Afară!" „Nu ies fără salbă!" zic eu mai dîrză. Dumneaei s-a şi repezit atunci şi m-a luat de mînă să mă împingă pe uşă afară. Simţeam că m-am făcut şi de ruşine, că mă crede hoaţă, şi trebuie să mă întorc cu mîna goală la Lixandru. M-a cuprins mînia şi am răcnit: „De ce pui mîna pe mine, cucoană ?... De ce nu-mi dai salba?" Şi am împins-o spre albia de rufe. S-a împiedecat şi a căzut şi s-a lovit cu capul de dunga scaunului. Atunci eu m-am repezit la oala cu salba, am smuls şomoiogul şi l-am aruncat sub masă. Dar cucoana s-a sculat repede şi s-a apropiat să-mi ia oala din mînă... Apoi aşa din una în alta, am omorît-o !...

Judecătorul interveni:

— Stai, stai, Solomie!... Nu aşa: am omorît-o... Trebuie să spui tot... Aşa cum ai spus pînă acuma !... înţelegi ?

— Am înţeles, dar nu mai pot — zise Solomia privindu-l rugător. Şi nici nu-mi mai aduc aminte toate aşa de bine, că nu mai ştiam ce fac...

— Se poate şi cred că ţi-e ruşine să-ţi mai aminteşti o faptă aşa de ticăloasă — zise Dolga blînd spre a-i păstra încrederea. Dar cum ai putut s-o săvîrşeşti, aşa trebuie să o şi povesteşti, oricît de greu ţi-ar veni acuma, după ce te-ai pocăit... Va să zică spune pe îndelete ce ai făcut cînd cucoana s-a aruncat asupra ta?

Ezitînd puţin, dar totuşi limpede, Solomia continuă:

— Am împins-o cu cotul de nu s-a putut agăţa de mine. Atunci, de necaz, dumneaei s-a uitat împrejur să puie mîna pe ceva ca să mă lovească. Mi-a fulgerat prin gînd că are să mă omoare şi că* nu trebuie să mă las să mă omoare. Cît stătusem lîngă albie am văzut în colţ, între maşină şi pervazul uşii, două bucăţi de sîrmă pregătite să le agate în cuiele lor ca să întindă pe ele rufele la uscat... Am luat o sîrmă şi am vrut s-o îndoiesc în două ca să am şi eu cu ce să lovesc. Cucoana era întoarsă cu spatele şi se aplecase să apuce o bucată de lemn... Nu ştiu ce mi-a venit, cum îndoiam bucata de sîrmă, că deodată am aruncat-o pe după gîtul cucoanei şi am început să strîng din răsputeri şi apoi să răsucesc capetele sîrmei sub ceafă. Dumneaei s-a prăvălit jos, strigînd: „Aoleu!... Ajutor!... Săriţi!... Mă omoară!..." Cum a căzut m-a tras şi pe mine după dînsa, că eu nu slăbeam deloc sîrma şi o răsuceam mereu. Cînd am auzit-o strigînd şi gemînd, am crezut că o să stîrnească vecinii... Am zărit un prosop stors pe marginea albiei, l-am tras şi i l-am petrecut peste gură şi nas, să nu mai poată striga...

Fiindcă Solomia se opri, judecătorul întrebă:

— Pe urmă ai plecat?

— Nu... Am vrut să plec, dar dumneaei tot mai mişca şi se zvîrcolea. Ca să nu se dezlege şi să ţipe, mi-a dat prin minte să-i leg mîinile şi picioarele, şi i le-am legat cu nişte rufe ude care mi-au fost mai la îndemînă...

— Va să zică ai vrut cu orice preţ s-o omori?

— Nu ştiu ce-am vrut... Eram aşa de amărîtă de parcă nici nu-mi dădeam seama ce făceam... Pe urmă toate au venit aşa, din rău şi mai rău, pînă la capăt... Că tocmai cînd isprăvisem şi mă ridicai să plec, să nu dea cumva domnul peste mine şi să mă omoare, aud nişte bătăi în uşa bucătăriei. „Hai, Mito, deschide!" Era glasul domnului Ilarie de-afară. Am stat încremenită cu Ochii la clanţa care se mişca şi aşteptam să intre, că uitasem că cucoana încuiase cu

cheia uşa după ce mi-a dat drumul înlăuntru. A mai3 bătut niţel, a mai strigat şi eu stăteam mai mult moartă decît vie, iar cucoana jos se zvîrcolea fără glas. „Vai de mine, ce s-o fi întîmplat?" zice domnul la uşă afară. Apoi îl auzii întorcîndu-se, să intre prin faţă. Mi-am dat seama că n-am să mai pot ieşi de-aci dacă boierul ajunge pînă la bucătărie. Am pus mîna pe cealaltă bucată de sîrmă şi am dat fuga prin sufragerie pînă în dormitor şi m-am ascuns după uşă... De-acolo am auzit desluşit cum a descuiat domnul Ilarie uşa de las marchiză, mormăind mereu ceva, apoi a intrat în antreu, a agăţat ceva în cuierul de lîngă uşă, şi-a scos paltonul şi căciula şi le-a aruncat mi se pare pe un scaun, apoi a început să strige grijuliu: „Mito!... Mito!... Unde eşti. Mito?" şi a trecut pragul în dormitor spre bucătărie, unde o lăsase... Am ieşit tiptil de după uşă şi, pe la spate, i-am cuprins gîtul cu sîrma îndoită, ca şi la cucoana adineaori, şi am strîns şi am răsucit. Boierul, poate de spaimă, n-a mai scos nici un sunet, dar a vrut să se întoarcă, să vadă cine-1 strînge... Eu mă feream şi-1 trăgeam încît a ajuns lîngă picioarele paturilor. S-o fi împiedecat ori l-am împiedecat eu, nu ştiu, dar m-am pomenit cu dumnealui între paturi, cu faţa în jos, de mi-au scăpat capetele sîrmei din mîini. Am sărit pe pat şi apoi între paturi, unde se zvîrcolea boierul să se scoale, i-am pus genunchiul pe spinare şi am mai răsucit de cîteva ori pînă ce am simţit că nu mai mişcă... A murit ca un pui de găină, zisei în mine, răsuflînd parcă acuma aş fi scăpat de toate primejdiile...

Dolga se mohorîse din ce în ce. Trăsăturile Solomiei rămăseseră aceleaşi şi totuşi i se părea că s-au schimonosit, încît s-a transformat într-un monstru, îi ceruse să mărturisească tot, dar mărturisirea îl

îngrozea. încerca să se convingă că Solomia tocmai din nevoia de ispăşire i se spovedeşte ca unui duhovnic, fără a ascunde nimic, nici măcar un gînd. Orice explicaţie părea de prisos: îi era scîrbă. Afară dacă povestirea n-ar fi decît o închipuire pentru a salva pe adevăraţii vinovaţi... Cu toate că şi ipoteza aceasta se năruia în faţa amănuntelor atît de precise... Murmură cu dezgust:

— Ce bestie de femeie!... (Şi adaogă repede, poruncitor:) Aide, mai departe!... De ce te-ai oprit?... Mai bine te-ai fi oprit atunci cînd săvîrşeai fapta mîrşavă!

— De cîte ori nu mi-am spus şi eu pe urmă tot aşa, domnule judecător! răspunse Solomia deodată cu un glas atît de sfîşietor, parc-ar fi ţîşnit dintr-o rană din fundul inimii. Dar atunci nu m-am gîndit la nimic ori poate m-am gîndit şi totuşi am făptuit...

— Continuă, continuă! zise aproape răstit judecătorul. Lasă smiorcăielile... Ce-ai făcut după ce i-ai omorît?

Solomia tăcu o clipă, apoi atinse cu privirea crucifixul şi urmă ca şi înainte:

— După aceea m-am dus iar în bucătărie, am răsturnat oala, mi-am luat salba şi am vîrît-o în sîn... Pe masă rămase inelul ca un strop de lumină. Am vrut să-1 iau, pe urmă am uitat. Mi-am potrivit niţel haina şi basmaua, că se ciufuliseră, şi am ridicat coşul cu cumpărături să plec. Mi-am adus aminte că uşa bucătăriei e încuiată şi mi-am zis că e mai bine să ies prin faţă. Atunci iar am zărit inelul pe masă. De ce să rămîie acolo, cine ştie cui? L-am luat şi am trecut în sufragerie. Mi s-a părut că aud un zgomot din urmă şi am întors capul. Coana Miţa se uita la mine cu nişte ochi cît pumnii... Poate că nici nu era moartă... Am

grăbit paşii, am avut grijă să nu mă împiedec de picioarele boierului şi am ieşit prin marchiză cu băgare de seamă să nu trîntesc uşa... Cînd am ajuns la portiţa din stradă n-am mai simţit în palmă inelul. Mi-o fi scăpat cînd am închis uşa... Se vede că nu mi-e scris să fie al meu... Nu mă mai întorc să-1 caut... Am ajuns acasă încălzită şi cu o spaimă în suflet care nu mă ierta deloc... Pe urmă n-am mai avut timp si mă gîndesc la astea... Era trecut de mult de zece şi, dacă nu grăbeam, nu mai găseam doctorul... Am urcat pe Lixandru în căruţă şi am pornit îndată, lăsînd-o pe biata stăpînă-mea cu toate necazurile pe cap. Am oprit în strada mare la ceasornicar şi mi-a dat opt sute pe un bănuţ de aur. Am sosit tocmai bine la doctor de a avut răgaz să caute cu de-amănuntul pe Lixandru, să-1 bage şi la raze şi să-i scrie o mulţime de leacuri. Am cheltuit mai toţi banii, dar eram mulţumită că l-am văzut pe Lixandru mai liniştit şi încrezător. Atîta dorinţă am avut şi eu pe lume: să-1 scap pe dînsul cu viaţă cum m-a scăpat şi el pe mine...

— Cine e Lixandru? întrebă Dolga intrigat.

— Bărbatul meu — răspunse Solomia.

— Şi, ca să salvezi un om, ai omorît doi ?

— N-avea el nici o vină, săracul, că nu mi-a cerut niciodată nimic... Dar aş fi făcut orice pentru dînsul, că şi el a făcut tot pentru mine.

— Mhm, dragostea...—bombăni judecătorul.

Femeia nu mai răspunse.

— Unde e salba? întrebă, după o pauză, Dolga.

—Uite, aci! zise Solomia desprinzînd salba de la gît şi punînd-o pe birou, lîngă crucifix.

Judecătorul o luă. Banii erau calzi şi catifelaţi, parcă îmbibaţi de aroma trupului ei. îi examina cîteva clipe, îi cîntări în palmă, apoi întrebă iar:

— Ziceai că sînt treisprezece... Unul l-ai vîndut... Şi aici sînt numai zece...

— Am mai vîndut doi alaltăieri...

— De ce?... Iar cu Lixandru?

—Da... Pentru înmormîntare.

— A murit?

— Miercuri noaptea. Ieri l-am îngropat.

— Aşa ? zise Dolga mai îngăduitor. Atunci, vezi, Dumnezeu te-a pedepsit pentru că...

— M-a pedepsit — bîlbîi Solomia abia perceptibil.

— Nu-ţi pare rău acuma de ce-ai făcut?

— D-aia am venit ca să ispăşesc deplin — rosti femeia cu glasul puţin înecat.

— Despre asta n-ai nici o grijă ! făcu judecătorul. Dacă o crimă ca asta n-ar fi pedepsită exemplar, n-ar mai avea nici un rost justiţia!...

Se sculă, ca de obicei, să se mişte şi să-şi recapituleze în gînd cele auzite. Se uită puţin la însemnările grefierului, apoi se apropie de Solomia care plecase capul în pămînt.

— Ascultă, încă ceva... Nu te-a văzut nimeni cînd ai intrat în curtea lui Ilarie Dăniloiu?

— Poate să mă fi văzut, dar eu n-am băgat de seamă.

—Nici cînd ai ieşit?

— Nici.

Dolga se mai plimbă de două ori şi iar se opri lîngă ea:

— Foarte ciudat... Ce spui tu aci poate să fie adevărat şi chiar este, fiindcă o mărturisesc două cadavre. Dar s-ar putea totuşi să nu fie... Spune repede: Ciufu nu ţi-a ajutat deloc, deloc?

— Ce să-mi ajute?... Parcă am ştiut eu cînd m-am dus ce are să se întîmple? Dacă aş fi ştiut, m-aş fi dus eu să omor oameni?...

Solomia vorbea acuma numai cu ochii în pămînt, parcă i-ar fi fost ruşine să mai privească în faţa judecătorului.

— Atunci cum a pus Ciufu mîna pe inel?... Eşti sigură că l-ai pierdut afară? Nu cumva ţi-a alunecat din mînă în casă?

— Nu ştiu ce-au făcut alţii. îmi ajunge păcatul meu.

— în sfîrşit, vom mai vedea noi astea...

Mai stătu cîteva clipe pe gînduri, apoi se întoarse brusc spre grefier:

— E clar... îi facem mandat de arestare... Imediat.

— Dar cazul Ciufu? întrebă grefierul modest.

— Ce are a face? Rămîne arestat şi Ciufu... în orice caz afacerea e mai complicată decît se pare... (Sună. Uşierul intră repede.) Ia vezi domnul prim-procuror e în cabinet? Că am să-i vorbesc...

Solomia rămăsese în acelaşi loc, de cînd a intrat. Ca şi cînd s-ar fi crezut de prisos acuma, rosti întrebător:

— Eu pot să plec, domnule judecător?

— Unde să pleci, Solomie? făcu Dolga batjocoritor. Nu mai pleci de-acuma nicăiri, rămîi aici, la noi. Doar nu ţi-ai închipuit că ai să te întorci să mai faci sarmale pentru stăpînu-tău? (Grefierul se hlizi în spatele judecătorului ca să audă că i-a gustat cuvîntul de duh.) Nu, frumoaso!... Ai isprăvit slujba pe-afară... Acuma noi îţi facem formele cuvenite şi pe urmă are să te însoţească un domn la noua-ţi locuinţă. Iar luni dimineaţa te vom aduce să mergem împreună în strada

Speranţei, unde ai omorît pe bieţii bătrîni, să reconstituim crima!

Servitoarea înlemni, dar izbuti să îngaime:

— Ce să fac... acolo?...

— Ce-ai făcut şi atunci, Solomie! zise judecătorul cu tonul lui normal faţă de delincvenţi. Să povesteşti frumos din fir în păr, ca adineaori, dar la faţa locului şi să ne arăţi şi nouă cum ai lucrat, ca să nu-ţi iei vorba înapoi mai tîrziu, cînd o să vezi că se încurcă iţele şi că se apropie ocna!

Solomia nu mai zise nimic şi nici nu se clinti. Doar faţa parcă i se înălbi mai tare şi mîna care se răzima pe speteaza scaunului avu cîteva tremurături ca inima unei pasări speriate.

Pe urmă îndată reveni uşierul, anunţînd că primul-procuror tocmai a ieşit din şedinţă şi urcă scara spre cabinet.

— Bine, zise judecătorul. Mă duc!

în aceeaşi clipă însă apăru Negel în uşă:

— Voiam numai să te vestesc că s-a confirmat mandatul lui Ciufu!

— Un moment, domnule prim-procuror! se înclină Dolga. Daţi-mi voie să vă prezint pe autorul dublului asasinat din strada Speranţei!

îi arătă cu un gest teatral pe Solomia, ca şi cînd ar fi fost vorba de o lovitură pregătită de perspicacitatea lui poliţistă.

Primul-procuror se uită aproape speriat la Solomia. Nu-i venea să creadă. Zise nehotărît:

— Cum!... Fata asta?... Imposibil!... Cine e?... De unde a răsărit?

— E servitoare la domnul Spirică Dăniloiu — se amestecă şi grefierul.

— Nu mai spune, frate! se cruci Negel. Ea să-i fi omorît?... Singură?... Nu se poate!... Adevărat, fată? I-ai ucis pe amîndoi, tu, o mînă de femeie?

— A făcut mărturisiri complecte — declară mîndru judecătorul. Tocmai era să vin pentru mandatul de arestare...

— Bine, bine, dar asta e nemaipomenit! spuse primul-procuror. Cum o dibuişi, Dolga? Tare eşti, frate! Mă si uimeşti.

— Şi încă n-am terminat, domnule prim-procuror! făcu Dolga cu prefăcuta-i modestie profesională. Mai avem rezerve...

— Fugi, dragă! strigă Negel jovial. Că pînă la urmă o să mă arestezi şi pe mine!

Capitolul XXI

UN AC DE PĂR

Spiru se retrăsese să-şi împlinească somnul de amiazi început cu moţăiala din sufragerie. Doamna Dăniloiu era în bucătărie, după masă, să robotească singură, mîhnită în sine de nerecunoştinţa Solomiei care a ajuns să-şi bată joc de casa ei, să plece şi să vie cînd o apucă toanele de parcă nici n-ar mai fi la stăpîn. Tocmai în toiul acestor meditaţii se pomeni cu un băieţaş, trimis de grefierul de la instrucţie, prietenul lui Spiru, că s-a întîmplat ceva cu Solomia şi să vie degrabă pînă la tribunal.

— Eram sigură că o paşte nenorocirea ! murmură d-na Dăniloiu agitată.

Ca în toate împrejurările importante din viaţa familiei, Vasilica deveni deodată plină de energie. Sculă din somn pe Spiru şi, cu toate protestele lui, îl tîrî cu dînsa la tribunal. Găsiră pe Solomia în anticamera judecătorului, şezînd pe scaun, păzită de un poliţist mai speriat decît ea. Grefierul le spuse în trei cuvinte întîmplarea şi că judecătorul se află cu mandatul de arestare la primul-procuror.

—• Vai de mine, Solomie fată, doar n-ai făcut tul nelegiuirea asta? se spăimîntă d-na Dăniloiu. Nu, nuli Dar te-ai zăpăcit de tot cu întîmplările astea şi cui moartea băiatului... Altfel cum să-ţi dea prin gînd! aşa ceva?...

Solomia se ridică în picioare, izbucni în lacrimi, apucă mîna d-nei Dăniloiu şi o sărută.

— Tu să-ţi ţii credinţa şi firea, Solomia — reluă Vasilica mai mişcată. Că nu te-om lăsa noi să fii batjocorită de pomană!... Fii liniştită, auzi?

Ieşi cu Spiru. Se duseră la primul-procuror. D-na Dăniloiu jura pe nevinovăţia fetei, oricît spunea Negel că fata singură a mărturisit tot, de bună voie.

— Domnule Costică, zău, că eşti om de-al nostru, nu ca alţii — se revoltă bătrîna din ce în ce mai sigură că numai judecătorul a născocit şi asta, ca atîtea altele. Eu o cunosc mai bine şi ştiu ce inimă are. Ce-a pătimit şi cît a jertfit fata asta numai pentru Lixandru, merită să-i dea încurajări, nu s-o bage în temniţă cu tîlharii şi ucigaşii!

— O fi fost bună fata, cum nu, recunosc, dacă spui dumneata — zise Negel împăciuitor ca totdeauna. Dar dacă a greşit aşa de urît, ce să-i mai facem?... A omorît doi oameni, coană Vasilica, pe cumnaţii d-tale!

— Ceasul rău ce nu-i ticluieşte bietului om — murmură d-na Dăniloiu mozolind două lacrimi între gene. Eu totuşi am mare speranţă în inima d-tale, domnule Costică ! D-ta cunoşti suferinţa oamenilor...

— Bine, coană Vasilica, ce-om putea vom face — sfîrşi primul-procuror numai ca să scape de insistenţele ei. Că şi pe noi ne obligă legea şi nu putem lucra de capul nostru...

D-na Dăniloiu plecă totuşi cu o speranţă. Afară, pe coridor, însă luă la răspundere pe Spiru:

— Stai ca bolovanul şi nici gura n-o deschizi, parcă nici n-ai fi suflet... Şi doar te-a slujit destul biata fată şi n-a pregetat... Cum poţi fi aşa de nesimţitor, păcatele noastre?

Bărbatul se opri supărat.

— Mai taci din gură, Vasilico, că mă scoţi din fire !... Nu-i destul că mă tîrăşti pe-aci de rîsul magistraţilor?... Ce vrei să-i facă? Să-i dea medalie c-a omorît pe frate-meu şi pe Miţa?

—A omorît, a omorît — făcu d-na Dăniloiu cu glas scăzut. La necaz şi la durere să ajuţi pe om, nu la petreceri!

Se abătu iar prin anticamera lui Dolga, dar Spiru nu o mai urmă. Solomia era pe acelaşi scaun, cu mîinile în poală, cu ochii în gol.

— Ce-ai făcut, nenorocite? îi zise acuma Vasilica, mereu cu blîndeţe. Cum nu ţi-a fost frică de Dumnezeu?... Of, amărîtă şi becisnică ţi-a fost soarta !.. Dar să nu pierzi nădejdea în mila Atotputernicului, Solomie ! Să rabzi şi să ispăşeşti, ca să-ţi răscumperi păcatul!

— Să mă ierţi, cucoană, că ai fost bună şi miloasă şi m-ai învăţat numai bine, iar eu te-am supărat şi v-am făcut şi ruşinea asta — bolborosi Solomia, legănîndu-şi capul în dreapta şi în stînga, cu glasul plîns şi cu obrajii vrîstaţi de lacrimi.

— Solomia Ionescu născută Motroc ! mormăi primul-gardian citind foaia şi ridicînd ochii s-o vadă; apoi mormăi în sine decepţionat: Hm... nde...

Autorii marilor crime se bucură în închisori, atît din partea paznicilor, cît şi a celorlalţi deţinuţi, de o consideraţie specială şi chiar de un fel de admiraţie.

Solomia nu păru gardianului destul de arătoasă pentru fapta ei şi o predă îndată secţiei femenine, actualmente goală. O paznică urîtă şi ursuză o conduse bombănind:

— Numai tu mai lipseai, pricopseală pămîntului!... Că nu vă satură diavolul de blestemăţii...

Apoi Solomia se pomeni singură într-o celulă rece, mirosind a mucegai, cu o închipuire de lumină ce se strecura de la becul din coridor prin ferestruica de deasupra uşii. Patul de fier, cu salteaua umflată de paie şi cu pătura trenţuită, era în colţul din fund, iar sus, aproape de tavan, fereastra zăbrelită, îngustă, care dădea afară.

Se aşeză pe dunga patului şi şezu aşa, nemişcată, cu haina de iarnă pe ea, cu capul gol şi basmaua alături, unde o lepădase cînd gardiană a căutat-o să n-aibă ceva şi i-a luat portofelul mic, cu treizeci şi şapte de lei rămaşi după cheltuiala înmormîntării, cum şi acele de păr care-i ţineau coadele pe cap. Nu simţea nimic şi nu se gîndea la nimic. Era într-o toropeală în care se amestecau şi anihilau osteneala cu groaza şi cu remuşcarea.

într-un tîrziu tresări auzind cheia învîrtindu-se în uşa cu vazistasul ca un ochi de pîndă. Gardiană îi întinse un coltuc de pîine:

— Mănîncă şi culcă-te, n-aştepta plăcinte şi invitaţii !

Solomia rămase pe loc, dar parcă glasul paznicei ar fi smuls-o din toropeală, se simţi deodată moartă de oboseală, fără totuşi a simţi şi nevoia de odihnă sau măcar o moleşire somnoroasă. îşi aduse aminte că de aseară n-a luat nimic în gură; cucoana i-a făcut ceai azi-dimineaţă, dar ea nu l-a atins şi nici nu s-a gîndit la mîncare de vreme ce se frămînta numai cum să-şi uşureze sufletul... Apoi îşi zise brusc şi cu mare părere de rău că salba a dat-o judecătorului şi cine ştie ce s-o mai alege de ea, în loc s-o fi lăsat acasă, să se împodobească cu ea soră-sa Domnica, fiindcă ei n-o să-i mai trebuiască nici salbă şi nici o podoabă...

Pe urmă gîndurile o năpădiră cu grămada, de-a valma de nu le mai putea conteni. Se încurcau mereu ochii lui Lixandru cu privirea cucoanei Miţa ori cu a judecătorului, în aceeaşi mustrare ciudată pe care o înţelegea totuşi încît îi înţepa inima ca un ac neascuţit. Apoi parcă vedea într-o goană vijelioasă toate cîte s-au întîmplat în săptămînă de sîmbătă dimineaţa, cînd a sosit Lixandru, pînă sîmbătă astalaltă cînd a mărturisit c-a omorît, toate zbuciumările şi spaimele şi speranţele rostogolite peste sufletul ei ca nişte pietre de moară. Şi, dîndu-şi seama unde a ajuns, în momente de limpezire, îngîna fără glas:

— Mai bine... S-a sfîrşit...

Voia să uite tot, să nu-şi mai amintească şi nici să se gîndească la nimic, căci toate o chinuiau iar, mai rău ca atunci. Retrăirea în fragmente poate să fie, prin lipsa de legături şi motivări fireşti, mai insuportabilă decît trăirea directă, totală care, prin continuitate, nivelează şi amortizează zguduirile...

Din strînsoarea gîndurilor o treziră paşi care se apropiau şi care se opriră la uşa celulei. Solomia ridică privirea şi întîlni în vazistasul uşii ochii răutăcioşi ai gardianei.

— Ce, tu nu înţelegi să te culci?... N-ai auzit stingerea? răsună glasul, umplînd celula.

Solomia ascultă pînă se pierdu zgomotul paşilor. Se întinse ca să-şi alunge nehotărîrea, apoi îşi trecu; amîndouă palmele peste obraji parcă s-ar fi spălat de o murdărie ce o supăra. Se sculă în picioare şi maşinal îşi pipăi părul. Coadele îi atîrnau pe spate, peste haină. Voind să le încolăcească pe cap, să nu o încurce, îşi zgîrie degetul într-un ac uitat după ceafă. îl scoase şi îl înfipse în căpătîiul saltelei pînă îşi va strînge părul. Potrivi pătura s-o aibă drept pernă, iar cu haina de iarnă să se învălească. Se gîndi că e îmbrăcată cu hainele de sărbătoare şi acuma are să se culce aşa şi să le strice. Dar îndată adaogă că de-acuma n-are ce face cu îmbrăcămintea cea bună...

Mai stătu puţin cu ochii spre uşă parc-ar fi uitat ceva. Apoi deodată bîlbîi pierdută:

— O, Doamne, Doamne...

Căzu în genunchi să se roage, cum a deprins-o maică-sa Ioana şi cum s-a rugat în fiecare seară pînă sîmbătă trecută, de cînd n-a mai îndrăznit ori poate nici nu i-a mai trecut prin minte de cît a fost de zbuciumată. Nu-şi mai amintea rugăciunile şi stătu în genunchi pînă amorţi îngînînd într-una:

— Doamne Dumnezeule, fie-ţi milă şi iartă-mă !... Doamne...

Se ridică cu sufletul mai uşor şi cu faţa scăldată în lacrimi.

Se întinse pe pat şi se acoperi cu haina pînă la gît. Ochii deschişi mari se uitau în tavanul puţin afumat peste care lumina bolnavă de-afară întindea o umbră tremurătoare. Ar fi vrut să adoarmă şi să nu se mai deştepte niciodată. îi apăru deodată iar faţa judecătorului, aspră, şi-i răsună în urechi glasul lui batjocoritor că va trebui să mai povestească o dată, înaintea tuturor, la faţa locului, şi să arate pas

cu pas cum a ucis... A nu ştiu cîtea oară îi revenea ameninţarea aceasta şi de fiecare dată o îngrozea mai mult. închise ochii ca să alunge vedenia şi în schimb îşi auzi inima izbindu-se în coşul pieptului ca un peştişor prins în undiţă. îşi puse mîna pe piept să-i potolească zvîrcolirea, dar peste pînza cămăşii nu simţea mîngîierea. Desprinse iia din brîu şi vîrî mîna pe dedesubt. Sînul mic avu un cutremur ca de o atingere duşmană. Dar încet-încet mîna se încălzi şi inima îşi îmblînzi bătăile.

Dac-ar da Dumnezeu să adorm... Tot n-am nici un rost pe lume...

Se întoarse pe o parte. Mirosul pîinii, ascunsă lîngă perete, îi aduse aminte că a înfipt acul în saltea. întinse braţul, dar nu-l nimeri şi trebui să se întoarcă iar cu faţa în sus. îl pipăi şi-şi aminti că tocmai aşa, cum e acul de păr, a îndoit ea atunci sîrma... Se apucă să-l îndrepte, parcă i-ar fi fost silă de asemănarea cu sîrma. Apoi i se înfipse brusc gîndul în creieri că n-are să mai poată dormi niciodată, fiindcă veşnic are să-şi aducă aminte.

— O, Doamne, unde să mă mai întorc? murmură ca şi cînd nu şi-ar găsi locul.

Apoi deodată continuă în sine cu o mare împăcare:

— Oare de ce să mă chinuiesc degeaba ?

Haina îi alunecase în jos, iar iia rămăsese deschisă în dreptul inimii. Bîjbîi cu vîrful acului locul subt sînul stîng unde inima bătea acuma liniştit, ca un ceasornic de precizie. între două coaste i se păru că bătaia e mai vie. Respiră o dată foarte adînc şi apăsă acul. întîi simţi o rezistenţă dureroasă încît fără voie încetini apăsarea. Pe urmă respiră din nou şi împlîntă acul mai adînc, gîndind necontenit că nu

doare. Pe urmă vîrful acului întîmpină iar o împotrivire. Solomia strînse dinții și închise ochii, apăsînd mereu, ajutîndu-se și cu mîna cealaltă, păstrînd în minte mereu gîndul că nu doare...

— Hai scoală!... Ce lenevești? N-ai auzit deșteptarea?

Gardiană strigă prin vazistas și așteptă cîteva clipe. Apoi strigă din nou, mai aspru:

— N-auzi, mironosițo?...

Deschise ușa și se apropie s-o zgîlțâie.

— Aoleu!... E moartă!

Urmă alarmă și panică. Primul gardian dădea din colț în colț. Zbîrnîi telefonul, sculînd din somn pe domnii care, fiind duminecă, dormeau liniștiți. Totuși peste două ore se aflau în celula Solomiei primul-procuror cu judecătorul Dolga, cu medicul legist și cu polițaiul Ploscaru, pe cînd directorul închisorii se plimba prin coridor desperat.

— Asta mai lipsea ! zise primul-procuror supărat că întîmplarea aceasta se va răsfrînge și asupra parchetului întreg. Firește, dacă oamenii nu-și fac datoria în conștiință!... Am spus de atîtea ori că aici e o cloacă de dezordine! Acuma veți vedea sancțiunile!

— Eu am percheziționat-o pînă la piele, domnule prim-procuror — se scuză gardiană care se învîrtea pe lîngă patul moartei și o acoperea cu haina. Nici nu știu cum Dumnezeu s-a putut omorî că doar...

— Nu știi, sigur că nu știi pentru că ești neglijentă ! strigă Negel mînios. Dă-te la o parte de acolo!... Doctore dragă, te rog, vezi puțin!

Doctorul descoperi cadavrul. Solomia zăcea cu fața în sus, cu ochii închiși și gura strînsă într-o încordare supremă. Buzele aveau o dungă roșie parc-ar fi fost fardate prea mult. Mîinile amîndouă, una peste alta, strîngeau coșul pieptului sub sînul stîng, atît de tare, că medicul abia le-a putut da la o parte ca să vază capătul acului de păr într-o pată rotundă de sînge închegat cît un ban de aur...

— Cu acul de păr! mormăi doctorul pipăind ușor pielea împrejurul petei roșii. A avut o poftă de moarte titanică!

— Ei, și acum? întrebă judecătorul Dolga foarte grav.

— Acuma s-o ducă la morgă și mîine îi vom face autopsia! zise medicul nepăsător. Azi doar e duminecă !... Dealtfel nu mai e nici o grabă, căci ea a terminat socotelile cu justiția noastră. Cel mult cu Dumnezeu mai poate să aibă dificultăți!

Umorul medicului legist nu fu gustat. Primul-procuror simțea răspunderea sinuciderii în închisoare, iar judecătorul de instrucție avea impresia că iar i s-au năruit combinațiile și speranțele de glorie.

— Asta înseamnă că...—începu Dolga.

— Asta înseamnă, onorate domnule judecător, că și providența divină acordă concursul ei justiției! termină împăciuitor polițaiul Ploscaru. Cel puțin cînd e vorba de închiderea dosarului!